

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

KAMBIYO SENETLERİNDE TEMSİL

Yüksek Lisans Tezi

MEHMET EMİN YIKAR

İSTANBUL, 2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

KAMBİYO SENETLERİNDE TEMSİL

Yüksek Lisans Tezi

MEHMET EMİN YIKAR

Danışman: Özlem KARAMAN COŞGUN

İSTANBUL, 2020

ÖZ

Kambiyo senetleri, TTK m. 671 ve devamında düzenlenmektedir. Kambiyo senetleri; poliçe, bono ve çekten oluşmaktadır. Bu senetler, ödeme, kredi ve teminat aracı olarak kullanılmaktadır. Günlük yaşamda yaygın biçimde kullanılan kambiyo senetleri, temsilci aracılığıyla işlem görebilmektedir.

Kambiyo senetlerinde temsile ilişkin tek hüküm, yetkisiz imza kenar başlıklı TTK m. 678'dir. Hükümde, temsil yetkisinin aşılması veya bulunmaması halinde temsilcinin sorumluluğu düzenlenmektedir. Kambiyo senetlerinde temsile ilişkin diğer hususlar ise TTK'da yer almamaktadır. Bu nedenle TBK'nın temsile ilişkin genel hükümleri, niteliklerine uygun olduğu ölçüde kambiyo senetlerinde temsile uygulanmaktadır.

Çalışmamızda, kambiyo senetlerinde temsilin kolay anlaşılabilmesi için öncelikle TBK'nın temsile ilişkin genel hükümleri ele alınmıştır. Çalışmamızın ileryeyen kısımlarında, uygulama ile bağlantının kurulabilmesi amacıyla, yüksek mahkeme içtihatlarından da faydalanılarak, kambiyo senetlerinde temsilci aracılığıyla gerçekleştirilebilen işlemler, bu işlemlerin yapılma biçimleri ve kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil hali incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kambiyo Senetleri, temsil, yetkisiz temsil, kambiyo işlemleri.

ABSTRACT

Bills of exchange are regulated in Article 671 of the Turkish Commercial Code no 6102 and its continuation. Bills of exchange; consists of notes, bills and cheques. These bills are used as a means of payment, credit and guarantee. Bills of exchange, which are widely used in daily life, can be traded through a representative.

The only provision regarding representation in bills of exchange is Article 678 of the Turkish Commercial Code titled unauthorized signature. In the provision, the responsibility of the representative is regulated in the event that the authority of representation is exceeded or absent. Other issues regarding representation in bills of exchange are not included in the Turkish Commercial Code. For this reason, the general provisions of the Turkish Code of Obligations on representation apply to representation in bills of exchange to the extent that it is appropriate for its nature.

In our study, in order to make the representation in bills of exchange easy to understand, firstly, the general provisions of the Turkish Code of Obligations regarding representation were discussed. In the later parts of our thesis, transactions that can be carried out through representative in the bills of exchange, the methods of these transactions and unauthorized representation in the bills of exchange are examined by using case law of High Courts in order to establish connection with the application.

Key Words: Bills of exchange, representation, unauthorized representation, bills of exchange transactions.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
--------------------	---

TEMSİL	2
--------------	---

I. Genel Olarak.....	2
----------------------	---

II. Türleri.....	4
------------------	---

A. İradi ve Kanuni Temsil	4
---------------------------------	---

B. Doğrudan ve Dolaylı Temsil.....	6
------------------------------------	---

C. İç ve Dış Yetki	7
--------------------------	---

III. Temsil Yetkisinin Verilmesi, Kapsamı ve Sınırlandırılması	8
--	---

A. Yetkinin Verilmesi.....	8
----------------------------	---

B. Yetkinin Verilmesinde Geçerlilik Şartları	10
--	----

C. Kapsamı.....	12
-----------------	----

D. Sınırlandırılması.....	13
---------------------------	----

1. Genel Olarak	13
-----------------------	----

2. Konu Bakımından Sınırlama	14
------------------------------------	----

a. Genel Olarak	14
-----------------------	----

b. Genel Yetki	15
----------------------	----

c. Özel Yetki	15
---------------------	----

3. Kişi Bakımından Sınırlama.....	16
-----------------------------------	----

a. Genel Olarak	16
-----------------------	----

b. Temsilcinin Kendisiyle İşlem Yapması	16
---	----

c. İşlemin Her İki Tarafını Temsil (Çifte Temsil)	19
---	----

d. Birlikte Temsil	20
--------------------------	----

i. Genel Olarak.....	20
----------------------	----

ii. Temsil Yetkisinin Tek Başına Kullanılabileceği Haller.....	22
--	----

e. Müteselsil Temsil.....	24
---------------------------	----

f. Alt Temsil	25
i. Genel Olarak	25
ii. Alt Temsilin Geçerli Olduğu Durumlar	26
iii. Sonuçları	28
IV. Temsil Yetkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları	29
A. Sona Erme Sebepleri	29
1. İradi Sebepler	30
a. İstifa	30
b. Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması veya Geri Alınması	32
i. Genel Olarak	32
ii. Üçüncü Kişilere Bildirilmesi	33
2. Kendiliğinden Sona Erme	35
B. Sona Ermenin Hukuki Sonuçları	37
1. Genel Olarak	37
2. Temsilcinin veya Üçüncü Kişinin Temsil Yetkisinin Sona Erdiğini Bilmemesi	37
İKİNCİ BÖLÜM	40
KAMBIYO SENETLERİNDE TEMSİLİN GÖRÜNÜMLERİ.....	40
I. TTK'nın Kambiyo Senetlerinde Temsile İlişkin Düzenlemesi	40
II. Kambiyo Taahhütleri Bakımından	40
A. Genel Olarak	40
B. İmza	42
C. Temsilci Aracılığıyla Kambiyo Taahhüdünde Bulunulması	43
1. Genel Olarak	43
2. Temsil Yetkisinin Kullanılması	45
a. Doğrudan Temsilde	45
b. Dolaylı Temsilde	47
3. Üçüncü Kişilerin Durumu	48
4. Temsilcinin Kendisiyle İşlem Yapması	49
D. Çeşitli Durumların Temsil Bakımından Değerlendirilmesi	50
1. Taklit (Sahte) İmza	50
a. Genel Olarak	51

b. Kambiyo Senetlerinde.....	54
2. Zorlayarak İmza Attırılması.....	56
3. Hayali Kişiler İçin Atılan İmzalar	57
4. Açık Senet.....	57
5. Poliçede Kabule Arz	59
E. Çek ile İlgili Özellik Arz Eden Durumlar	59
1. Genel Olarak	59
2. Karşılık ve Çek Anlaşması	60
3. İleri Düzenleme Tarihli Çek	61
4. Seri Numarası ve Karekod Uygulaması.....	63
5. ÇekK m. 4/2 Gereğince Bankaların Bildirim Yükümlülüğü	64
6. ÇekK m. 5/3 Kapsamında Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlenmesi	65
7. Karşılıksız Çek Suçunda Fail.....	68
F. Ticari Temsilci ve Ticari Vekil	70
1. Ticari Temsilci.....	70
a. Genel Olarak	70
b. Ticari Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması	72
2. Ticari Vekil	74
a. Genel Olarak	74
b. Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması.....	75
G. Ticaret Şirketleri	75
1. Ehliyet Bakımından	75
a. Hak Ehliyeti	75
b. Fiili Ehliyetinin Kazanılması	76
2. Yetkili Organ	77
a. Genel Olarak	77
b. İşletme Konusu	77
i. Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerde İşletme Konusu Dışında İşlem Yapılması	78
ii. Kollektif ve Komandit Şirketlerde İşletme Konusu Dışında İşlem Yapılması	80
c. Temsil Yetkisinin Yer ve Birlikte İmza ile Sınırlandırılması	81
3. İmza	82

a. Genel Olarak	82
b. Kambyo Senedinin Ön Yüzündeki Temsilciye Ait Birden Fazla İmza.....	84
H. Adi Ortaklık	87
1. Genel Olarak	87
1. Yönetim Yetkisi	87
3. Adi Ortaklığın Temsili	88
a. Genel Olarak	88
b. Temsil Yetkisinin Kazanılması ve Sona Ermesi	89
c. Kambyo Senetlerinde Adi Ortaklığın Temsili	90
İ. Kanuni Temsilciler	91
1. Genel Olarak	91
2. Tam Ehliyetsizler	92
3. Sınırlı Ehliyetsizler	94
4. Sınırlı Ehliyetliler	95
III. Kambyo Senedinin Devri ve Tahsil Ciro su	96
A. Nama ve Hamile Yazılı Senetler	96
B. Emre Yazılı Senetlerin Devri	97
C. Kambyo Senedinin Tahsil Amacıyla Devri	97
1. Genel Olarak	97
2. Tahsil Ciro su	98
a. Genel Olarak	98
b. Şekli	99
c. Hamilin Yetkisinin Kapsamı	100
d. Tahsil Yetkisinin Sona Ermesi	102
e. Gizli Tahsil Ciro su	102
f. Def'ilerin İleri Sürülmesi	103
IV. Ödeme	104
A. Genel Olarak	104
B. Çekler Bakımından Muhatap Bankanın İnceleme Yükümlülüğü	106
1. Genel Olarak	106
2. Muhataba Bildirilen Temsilciler veya Yetki Belgesinin İçeriği İle Ticaret Siciline Tescil Edilen Hususların Uyuşmaması	106
C. Hamilin Kimliğinin Tespiti	108

D. Borçlunun Hileli veya Ağır Kusurlu Davranmama Görevi	109
---	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 111

KAMBIYO SENETLERİNDE YETKİSİZ TEMSİL 111

I. TBK ve TTK Düzenlemelerinin Karşılaştırılması	111
A. Genel Olarak	111
B. Yetkisiz Temsile İlişkin Düzenlemelerin Karşılaştırılması	111
II. Yetkisiz Temsil Halleri	112
A. Genel Olarak	112
B. Temsil Yetkisinin Bulunmaması.....	113
1. Kişi Bakımından	113
a. Genel Olarak	113
b. Sahte İmza.....	114
i. Genel Olarak	114
ii. Sahte İmza Atanın Sorumluluğu.....	115
2. Yer Bakımından	115
C. Temsil Yetkisinin Aşılması.....	116
III. Hukuki Sonuçları	120
A. Genel Olarak	120
B. Yetkisiz Temsilcinin Senet Bedelinden Sorumlu Tutulması	121
C. Temsil Olunanın Sorumlu Olması	123
1. İcazet Verilmesi	123
a. Genel Olarak	123
b. Sahte İmza Halinde	124
2. Hukuki Görünüşe Güven İlkesi Gereğince Temsil Olunanın Senetten Sorumlu Olması.....	125
D. Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek Nedeniyle Muhatabın Sorumluluğu.....	126
E. Rücu Hakkı.....	131
IV. İspat Yüğü.....	132
A. Temsil Olunanın Yetkisizliği İleri Sürmesi	132
B. Temsil Olunanın Temsil Yetkisinin Aşıldığını İleri Sürmesi	134
C. Yetkisizliğin Senet Alacaklısı Tarafından İleri Sürülmesi.....	134

D. Temsilcinin Temsil Yetkisindeki Sakatlığı Alacaklının Bildiğini İleri Sürmesi	135
1. Genel Olarak	135
2. Yetkisiz Temsilcinin Ticaret Sicili Kaydına Dayanarak Sorumluluktan Kurtulması	136
SONUÇ	139
KAYNAKÇA	143

KISALTMALAR

ABD	Ankara Barosu Dergisi
Art.	Artikel
AcP	Archiv für die civilistische Praxis
AÜHF	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	Bent
BankK	5411 Sayılı Bankacılık Kanunu
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BeckRS	Beck-online.RECHTSPRECHUNG
BFHD	Banka ve Finans Hukuku Dergisi
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichtes
BGH	Bundesgerichtshof
bkz.	Bakınız
C.	Cilt
CD	Ceza Dairesi
ÇekK	5941 Sayılı Çek Kanunu
dn.	Dipnot
DEÜHFD	Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor

DÜHFD	Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	Esas
eBK	Mülga 818 Sayılı Borçlar Kanunu
ET.	Erişim Tarihi
eTTK	Mülga 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
gm.	Geçici madde
GSÜHFD	Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	Hukuk Dairesi
HGB	Handelsgesetzbuch
HGK	Hukuk Genel Kurulu
HHFD	Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
Hrsg.	Herausgeber
İBK	İsviçre Borçlar Kanunu
İİK	2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu
İİBF	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İKÜHFD	İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İMÜHFD	İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İnÜHFD	İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜSBE	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

JuS	Juristische Schulung
JZ	JuristenZeitung
K.	Karar
KHÜHFD	Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
KoopK	1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu
LAG	Landesarbeitsgericht
LHD	Legal Hukuk Dergisi
m.	Madde
MÖHUK	5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MÜHF HAD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
MüKoBGB	Münchener Kommentar zum BGB
N.	Nummer/Numara
NJW	Neue Juristische Wochenschrift
NJW-RR	Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs Report Zivilrecht
OLG	Oberlandesgericht
OR	Obligationenrecht
OR 2020	Schweizer Obligationenrecht 2020 Entwurf für einen neuen allgemeinen Teil
Prof.	Profesör
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa
S.	Sayı

SÜHFD	Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	Tarih
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
THD	Terazi Hukuk Dergisi
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TNBHD	Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi
TTK	6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
TTSG	Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
Vorbem.	Vorbemerkung
Y.	Yıl
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ZGB	Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZR	Zivilrecht

GİRİŞ

Police, bono ve çekten oluşan kambiyo senetleri, TTK m. 670 ve devamında düzenlenmektedir. Kanunen emre yazılı olan kambiyo senetleri, kolay devir kabiliyetine sahiptir ve uygulamada yaygın olarak kullanılmaktadır. Diğer yandan özellikle ticaret hayatının gerektirdiği hız ve gereksinimler nedeniyle, temsilci aracılığıyla da düzenlenme, kabul, devir, aval ve araya girme gibi işlemler görebilmektedir.

Temsil, bir kişinin hukuki işlemin kendi ad ve hesabına gerçekleştirilmesi amacıyla bir başka kimseye yetki vermesidir¹. Temsilci, kendisine verilen yetki kapsamı içerisinde temsil olunan ad ve hesabına hareket ederek ilgili işlemleri yerine getirir.

Kambiyo senetlerinde temsil ise TTK'da düzenlenmemektedir. Bu husustaki TTK'da yer alan tek hüküm, yetkisiz temsile ilişkindir (TTK m. 678). Dolayısıyla TBK'nın temsile ilişkin genel hükümleri, niteliklerine uygun olduğu ölçüde kambiyo senetlerinde temsile uygulanmaktadır.

Bu kapsamda çalışmamızın ilk bölümünde, kambiyo senetlerinde temsilin kolay anlaşılabilir olması amacıyla TBK'nın genel hükümleri kapsamında temsil kurumu ele alınmıştır. Bununla birlikte tez konumuz ile bağlantının kurulabilmesi için ilgili yerlerde TTK'daki düzenlemelere işaret edilmiştir.

Çalışmamızın ikinci ve üçüncü bölümlerinde ise; kambiyo taahhüdünde bulunma ve yararlanma ehliyeti, temsilci aracılığıyla gerçekleştirilen kambiyo işlemleri, bu işlemlerin yapılma biçimleri ve yetkisiz olarak gerçekleştirilen işlemlerin hüküm ve sonuçları ele alınmıştır. Uygulama ile bağlantının kurulabilmesi amacıyla da yüksek mahkeme içtihatlarından faydalanılmıştır.

¹ İnceoğlu, s. 7; Akyol, s. 3; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 1; Oğuzman/Öz, s. 211, N. 663; Antalya, s. 580, N. 2620 Kanun koyucunun temsili doğrudan temsil üzerine inşa etmesi ve temsil kavramından esasen doğrudan temsil anlaşıldığından doğrudan temsil tanımı verilmiştir. BGB düzenlemesi de aynı doğrultudadır. Bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 1.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMSİL

I. Genel Olarak

Bir hukuki işlem, kural olarak yalnızca taraflar arasında hüküm doğurur. Bununla birlikte tarafların bu işleme bizzat katılması aranmaz. Bu nedenle temsilci aracılığıyla da işlem yapılabilir. Temsilci ile işlemlerin gerçekleştirilebilmesi de kişilerin işlem yaptıkları faaliyet alanlarını genişletmesine olanak tanır². Örneğin tacir, ürettiği mal veya hizmetleri işletme merkezi dışındaki yerlere ulaştırmak amacıyla kendi ad ve hesabına sözleşme yapmaya yetkisine sahip olan bir acente ile faaliyet alanını genişletebilir.

Hukuki ilişkilerde irade özgürlüğünün bir sonucu olarak kişiler, kanuni sınırlar dahilinde özgürce hareket edebilirler ve işlem sonucunu elde etmek amacıyla bir başkasını da yetkilendirilebilir. Bu kapsamda herhangi bir kimse, hukuki işlemin kendi ad ve hesabına gerçekleştirilmesi amacıyla temsil yetkisi verilebilir.

Temsil temel olarak iradi ve kanuni temsil olmak üzere ikiye ayrılmaktadır³. İrade serbestisinin iradi temsilde olduğu aşikardır. Kanuni temsilde ise kural olarak temsil olunan, hukuki ilişkilerini özgür iradesi ile bizzat yapabilecek durumda değildir. Ancak kanuni temsil ile temsil olunan, temsilcisi aracılığıyla hukuki işlemlerini gerçekleştirebilir hale gelir. Dolayısıyla kanuni temsilde, irade serbestisine aykırı bir durum oluşmamaktadır⁴. Bir nevi temsil olunanın fiil ehliyeti desteklenmektedir⁵.

Hukuki işlemlerin temsilciler aracılığıyla yürütülmesi farklı nedenlere dayanmaktadır. Temsilcilerin uzmanlıklarından veya iş ilişkilerinden faydalanma, iş hayatında çabukluğun sağlanmasıyla zaman ve para tasarrufu, işlemin tarafının

² Esener, Borçlar Hukuku I, s. 236; Zäch/Künzle, Vorbem. zu 32-40, N. 6 ve N. 8; Wolf/Neuner, § 49, N. 1; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 2; MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 2; Antalya, s. 581, N. 2628.

³ Bkz. Birinci Bölüm, II, A.

⁴ Flume, § 43, 3, s. 754; İbiş, s. 1110 ve devamı; Eren, s. 448; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 2.

⁵ Karasu, s. 51. Zäch/Künzle'e göre, kanuni temsil üç süjede söz konusu olmaktadır; gerçek kişilerde, tüzel kişilerin organlarında ve malvarlığı yönetiminde. Kanuni temsilin üç halinde de ortak amaç, (hukuken veya gerçekten; çok veya az) eksik veya sınırlı fiil ehliyetinin ikame edilmesi veya tamamlanmasıdır. Bkz. Zäch/Künzle, Vorbem. zu 32-40, N. 7. Yetkili bir kişi aracılığıyla hareket edilmesi bir ihtiyaca karşılık gelir. Buna karşılık kanuni temsil, temsil olunanın fiil ehliyetini oluşturma amacına dayanmaktadır. Bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 2.

kimliğinin gizli kalması, hastalık nedeniyle işlemi bizzat yapamama gibi gerekçelerle temsilcilere ihtiyaç duyulmaktadır⁶. Benzer şekilde temsil olunanın fiil ehliyetine sahip olmaması veya kısıtlanması gibi hallerde de temsilci atama gereği ortaya çıkmaktadır. Öyle ki hukuki işlemlerin çeşitliliği ve çokluğu nedeniyle temsilin, kaçınılmaz bir hal aldığı dahi söylenebilir^{7 8}. Bu çerçevede temsilde, esas itibarıyla temsil olunanın hukuki veya maddi engelleri olması nedeniyle bizzat gideremeyeceği ihtiyaçlarının karşılanması amacı güdülmektedir⁹.

Temsil kurumu, temsil olunan ve temsilciden oluşmaktadır¹⁰. Doktrinde; temsilci, üçüncü kişiyle temsil olunan ad ve hesabına işlem yapan kişi ve temsil olunan ise temsilcinin adına ve hesabına işlem yaptığı kişi olarak tanımlanmaktadır¹¹. Temsil olunan ve temsilci arasında, temsil ilişkisi bulunmaktadır. Temsilcinin işlem yaptığı hukuki işlemin karşı tarafı ise üçüncü kişi olarak nitelendirilir¹².

Hukukumuzda temsile ilişkin temel düzenlemeler TBK'nın genel hükümler kısmında, borç ilişkisinin kaynakları başlıklı ilk bölümün, sözleşmeden doğan borç ilişkileri ayrımında m. 40-48 arasında; *yetkili temsil*, *yetkisiz temsil* ve *saklı hükümler* alt başlıklarında yer almaktadır¹³. Temsile ilişkin hükümler her ne kadar sözleşmeler göz önüne alınarak oluşturulmuşsa da temsil, kural olarak bütün hukuki işlemler bakımından

⁶ Belgesay, s. 7; Esener, Borçlar Hukuku I, s. 227; Karaoğlu, s. 129; İbiş, s. 1105; Tiftik/Şen, s. 2643; Eren, s. 441; Kılıçoğlu, s. 298 ve devamı; Karasu, s. 36; Akıntürk/Ateş, s. 71; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 731 ve devamı; Aras, s. 1963.

⁷ Esener, s. 1; Esener, Borçlar Hukuku I, s. 227; Wolf/Neuner, § 49, N. 1; Oğuzman/Öz, s. 211, N. 663; Antalya, s. 579, N. 2616. Günümüzde uzmanlaşmanın sonucu olarak iş bölümüne gidilmekte ve hukuki işlemler yetkilendirilmiş kişiler aracılığıyla yapılmaktadır. Bkz. Bork, N. 1288; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 2. Temsil yapısının arkasında pratik zorunluluk ile birlikte irade özerkliği düşüncesinin olduğu yönünde bkz. Zäch/Künzler, Vorbem. zu Art. 32-40, N. 6; Zäch/Künzler, 2014, Vorbem. zu Art. 32-40, N. 6.

⁸ Ticaret hayatında temsil, TBK'da yer alan basit temsil yetkisine göre daha önemlidir. Özellikle ticari işletmeler ve ortaklıkların piyasaya katılımı için kaçınılmaz olduğu yönünde bkz. Krebs, Vorbem. zu § 48, N. 1; Şener, Ticari Temsilci, s. 3.

⁹ Belgesay, s. 7; Esener, s. 2; İncoğlu, s. 8; Wolf/Neuner, § 49, N. 4-5; Eren, s. 441; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 3.

¹⁰ Oğuzman/Öz, s. 211, N. 664; Antalya, s. 580, N. 2622.

¹¹ Belgesay, s. 6 ve devamı; Akyol, s. 3; İncoğlu, s. 7 ve devamı; Hatemi/Gökyayla, s. 107, N. 1 ve devamı; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 1; Oğuzman/Öz, s. 211, N. 663; Eren, s. 441 ve devamı; Antalya, s. 580, N. 2620.

¹² İstisnai olarak, temsilcinin kendisiyle sözleşme yaptığı durumlarda üçüncü kişi bulunmamaktadır. Bkz. Birinci Bölüm, III, D, 3, b.

¹³ İsviçre hukukunda temsil hükümleri İBK m. 32-40 arasında düzenlenmektedir. İsviçre'de 2013 yılında yayınlanan OR 2020 tasarısında ise m. 187-197 arasında ele alınmaktadır. Çalışmamız bakımından yeri geldikçe tasarı hükümlerine de değinilecektir.

geçerlidir¹⁴. Temsilci irade beyanının söz konusu olduğu bütün hallerde, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar haricinde, tayin edilebilir¹⁵. Bununla birlikte haksız fiilde temsil ilişkisi meydana gelmez¹⁶.

II. Türleri

A. İradi ve Kanuni Temsil

Temsil yetkisi kaynağına göre kanuni ve iradi temsil olarak ikiye ayrılmaktadır. TBK m. 40-47 arasında genel olarak iradi temsil düzenlenmektedir. Kanuni temsil yetkisinin söz konusu olduğu hallerde ise öncelikle kanuni temsille ilgili hükümler uygulanır. Uygun düştüğü ölçüde iradi temsile ilişkin genel hükümler de kıyasen uygulanır¹⁷.

Kanuni temsil, temsil olunanın iradesine bakılmaksızın kanun hükmü gereği oluşmaktadır¹⁸ ¹⁹. İradi temsil ise, temsil olunan tarafından temsilciye yöneltilen yetki beyanıyla doğar. Bununla birlikte doğrudan temsil yetkisini içeren müvekkil adına sözleşme yapmaya yetkili acentelik ilişkisi istinaî bir düzenleme olarak gösterilebilir. Zira TTK m. 107 gereğince acentenin, müvekkili ad ve hesabına sözleşme yapmaya yetkili olabilmesi için özel ve yazılı olarak yetki alması gerekir.

İradi temsil ile kanuni temsil arasındaki fark öncelikle işlevlerinden kaynaklanmaktadır. İradi temsilde temsil olunan, temsil yetkisi vermek suretiyle işlem alanını genişletmektedir. Kanuni temsilde²⁰ ise temel gaye (velayet ve vesayette olduğu

¹⁴ Temsilci, hukuki işlem ve hukuki işlem benzeri işlemleri yapabilecektir. Bkz. Violand, s. 36; Zäch/Künzle, Vorbem. zu 32-40, N. 103; Feyzioğlu, s. 382 ve devamı; Akyol, s. 201; İnceoğlu, s. 9; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 123, N. 384; Eren, s. 442; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 4; Oğuzman/Öz, s. 214, N. 673; Karasu, s. 48; Antalya, s. 583, N. 2638 ve devamı.

¹⁵ Belgesay, s. 30 ve devamı; İnceoğlu, s. 10; İbiş, s. 1106. Bu sonucu TBK m. 40'da yer alan "hukuki işlem" kavramından da çıkarabiliriz. Ancak İBK m. 32'de ve OR 2020 m. 187'de "hukuki işlem" kavramına yer verilmemektedir.

¹⁶ Sırf maddi fiilde, hukuki işlem niteliği olmaması nedeniyle temsil ilişkisi de oluşmaz. Bkz. Feyzioğlu, s. 383.

¹⁷ Becker, Vorbem. zu Art. 32-40, N. 2; Zäch/Künzle, 2014, Vorbem. zu 32-40, N. 44; Belgesay, s. 6; Esener, s. 14; Berki, s. 15; Feyzioğlu, s. 377; Demir, s. 249.

¹⁸ İnceoğlu, s. 40; Eren, s. 447. Temsil olunanın iradesinden kaynaklanmayan tüm durumlarda kanuni temsilin söz konusu olacağı yönünde bkz. Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 11, § 46, N. 1.

¹⁹ Kanuni temsilde temsilci, temsil olunanın iradesini temsil etmez; irade özerkliğiyle temsilci atanmaz, dışarıdan belirlenen biçimde oluşur. Bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 8.

²⁰ Diğer kanuni temsil örnekleri için bkz. Esener, s. 12; Feyzioğlu, s. 387.

gibi), korunmaya ve özene muhtaç kişilerin korunmasıdır²¹. Diğer bir ifade ile yasal temsilde ortak amacın, fiil ehliyeti olmayan veya sınırlı olan kişilerin ehliyetlerinin ikame edilmesi veya tamamlanması olduğu da söylenebilir²².

İradi temsil ile kanuni temsilin, hukuki işlemin temsil olunan tarafından da yapıp yapılamayacağı bakımından farklı sonuçları vardır. Kanuni temsilde kural olarak temsil olunanın bizzat işlem yapma yetkisi bulunmamaktadır²³. İradi temsilde ise temsil olunanın, temsil yetkisi verse de bizzat işlem yapma gücü kural olarak devam eder²⁴.

Tüzel kişinin sahip olduğu organının niteliğinin, kanuni temsil mi yoksa kanuni ve iradi temsil dışında üçüncü bir temsil türü mü olduğu tartışmalıdır. Organ, tüzel kişinin hareket kabiliyetini oluşturur ve tüzel kişi organı olmaksızın işlem yapamaz. TMK m. 49 gereğince tüzel kişiler, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli olan organlara sahip olmakla fiil ehliyetini kazanırlar. Organ, konumunun kanun ile belirlenmesi ve tüzel kişinin bir parçası olması nedeniyle iradi temsilden ayrılmaktadır.

Türk hukukunda ağırlıklı görüş, organın tüzel kişinin bir parçası olduğu, tüzel kişinin temsilcisi olmadığı ve organın iradesinin tüzel kişinin iradesi olduğu yönündedir²⁵. Bu görüşe göre tüzel kişi sadece organları vasıtasıyla hareket edebilirken iradi temsil ilişkisinde temsil olunan, temsilcinin yanı sıra kendisi de ilgili işlemleri yapabilmektedir. Bu çerçevede temsil olunan ile temsilcinin ayrı ayrı iradesi söz konusu iken tüzel kişinin organları doğrudan tüzel kişinin iradesini ifade edeceğinden tek irade vardır. Tüzel kişinin işlemler için temsilci atama yetkisine sahip olması da organının temsilci olmadığını göstermektedir²⁶.

²¹ Feyzioğlu, s. 387; İnceoğlu, s. 40; MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 8. Kanuni temsilin bazen üçüncü kişilerin çıkarlarını da koruduğu yönünde bkz. von Tuhr/Peter, § 43, II; Zäch/Künzle, 2014, Vorbem. zu 32-40, N. 8.

²² Zäch/Künzle, 2014, Vorbem. zu 32-40, N. 7.

²³ Violand, s. 2, dn. 7; Akyol, s. 163; İnceoğlu, s. 42; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 12; Karasu, s. 50.

²⁴ Wolf/Neuner, § 49, N. 3; Akyol, s. 162; İnceoğlu, s. 42; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 12; Karasu, s. 50; Antalya, s. 581, N. 2629.

²⁵ Belgesay, s. 36; Feyzioğlu, s. 388, dn. 687; Akyol, s. 29 ve 159 ve devamı; Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 387 ve devamı; Demir, s. 253; Eren, s. 446; Kılıçoğlu, s. 299; Nomer, s. 138, N. 83.11; Narbay/Al Kılıç, s. 203 ve devamı.

²⁶ Akyol, s. 29; Oğuzman/Öz, s. 212, dn. 606.

Alman ve İsviçre hukuklarında ağırlıklı görüş ise tüzel kişinin organının, tüzel kişinin bir çeşit kanuni temsilcisi olarak değerlendirilmesi gerektiği yönündedir²⁷.

Kanaatimizce, tüzel kişinin organı klasik anlamda temsil yetkisine sahip değildir. Organın temsil yetkisi kanuni düzenlemelerde açıkça belirtilmektedir²⁸. Ayrıca tüzel kişinin organını oluşturan kişi veya kişiler tüzel kişinin organı olarak işlemler yapabildiği gibi kendileri için de işlemler yapabilmektedir. Organ sıfatıyla işlem icra ettiklerinde kural olarak, işlemin neticelerinin kendileri üzerinde doğmaması için, tüzel kişi adına hareket ettiklerini bildirmektedirler. Bu husus da ilgili işlemde temsil hükümlerinin uygulanmasına yol açmaktadır²⁹. Fakat organ olarak sarf edilen irade beyanı klasik anlamda temsilcinin irade beyanı sayılmaz. Organ olması nedeniyle doğrudan tüzel kişinin irade beyanı sayılacaktır. Bu çerçevede kendine özgü veya atipik bir kanuni temsil olarak nitelendirilebilir³⁰.

B. Doğrudan ve Dolaylı Temsil

TBK m. 40 gereğince doğrudan temsil, yetkili bir temsilcinin temsil olunan adına ve hesabına yaptığı işlemin, doğrudan temsil olunan üzerinde sonuç doğurması halidir³¹. Temsilcinin yapmış olduğu işlemin hüküm ve sonuçlarının doğrudan temsil olunanın şahsında doğabilmesi için temsilcinin, temsil olunan ad ve hesabına işlem yaptığını işlemin karşı tarafına bildirmesi gerekir³². Bu bildirimin istisnasını TBK m. 40/2 oluşturmaktadır³³.

²⁷ Zäch/Künzle, Vorbem. zu 32-40, N. 7, N. 33 ve devamı ve N. 46; Akyazan, s. 258; Şener, Ticari Temsilci, s. 69; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 13; Antalya, s. 582, N. 2633 ve devamı.

²⁸ TTK m. 365'te, kanuni istisnaların saklı olması kaydıyla, anonim şirketin yönetim kurulu tarafından yönetilip temsil edileceği düzenlenmektedir.

²⁹ Zäch/Künzle, Vorbem. zu 32-40, N. 33 ve 46; Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 13; Karasu, s. 56; Antalya, s. 583, N. 2635. Organın tüzel kişi için açıkladığı irade beyanın, prensipte temsilden farkı olmadığı yönünde bkz. Künzle, s. 32, dn. 18.

³⁰ Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 13.

³¹ İBK m. 32/1'de yer alan hüküm OR 2020 m. 187/1'de değiştirilmeden yer almaktadır.

³² BGB'de temsilin üçüncü kişi için hareket etmenin açıklığıyla karakterize edildiği yönünde bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 1.

³³ TBK m. 40/2'ye göre, işlemin karşı tarafı temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyor ya da işlemin temsilci veya temsil olunan ile yapılması farksız ise işlemin sonuçları temsil olunana ait olur.

Dolaylı temsil, genel hükümlerde ayrıca düzenlenmemektedir^{34 35}. Bu tür temsil ilişkisi, temsilcinin kendi adına ve temsil olunan hesabına hareket etmesi halidir³⁶. Kural olarak temsil olunan ile üçüncü kişi arasında doğrudan bir ilişki oluşmamaktadır. Gerçekleştirilen işlemlerden doğan hukuki sonuçlar temsilciye ait olur. Sonrasında TBK m. 40/3³⁷ uyarınca dolaylı temsilcinin, ikinci bir işlem ile hukuki sonuçları temsil olunana devretmesi gerekir.

C. İç ve Dış Yetki

İradi temsil yetkisi, temsil olunan tarafından verilir. Temsilciye yöneltilen bir beyan ile temsil yetkisi verilmiş olur. Bununla birlikte temsil yetkisinin verilmesi, üçüncü kişilere açıklanıp açıklanmamasına göre de ayrıma tabi tutulmaktadır.

Temsil yetkisi, temsilciye verilen yetki belgesinin üçüncü kişilere gösterilmesi³⁸, üçüncü kişilere telefon, mail ya da mektup gönderilmesi suretiyle veya sirküler, gazete, ticaret siciline tescil ve ilan ile kamuya aleni şekilde bildirilebilir. Yetkinin verildiği bir belge ile açıklanmamış veya temsil olunan tarafından üçüncü kişilere herhangi bir şekilde bildirim de yapılmamışsa iç temsil yetkisi meydana gelir. Yetkinin verildiği üçüncü kişilere herhangi bir şekilde açıklanmış veya temsilci kendisine verilen yetki belgesini üçüncü kişilere göstermiş ise dış temsil yetkisi söz konusu olur³⁹.

³⁴ Dolaylı temsilin bağımsız şekilde TBK’da yer alması gerektiği yönünde bkz. Yavuz, Temsile İlişkin Gelişmeler, s. 1604 ve devamı. Her ne kadar dolaylı temsil bağımsız olarak düzenlenmemekteyse de dolaylı temsil hükümleri mevcuttur. Söz konusu düzenlemelerin en açık örneği TBK 532 ve devamında yer alan komisyon sözleşmeleridir.

³⁵ İsviçre hukukunda sadece İBK m. 32/3’de dolaylı temsilden bahsedilmektedir. Diğer hükümler ise doğrudan temsile ilişkindir. Bununla birlikte İBK m. 32/3 hükmüne OR 2020 m. 187’de yer verilmemiştir.

³⁶ Çeşitli düzenlemelerde temsilcinin kendi adına ve temsil olunan hesabına hareket ettiği açıkça belirtilmiştir; vekalet sözleşmesine ilişkin TBK m. 509, komisyon sözleşmesine ilişkin TBK m. 532 ve adi ortaklık sözleşmesine ilişkin TBK m. 637 örnek olarak verilebilir. TBK m. 509’da vekilin edindiği hakların vekalet verene doğrudan geçişi düzenlenmektedir. Hükme göre, vekilin kendi adına ve vekalet verenin hesabına yaptığı işlerden doğan üçüncü kişilerdeki alacağı, vekalet verenin vekile karşı tüm borçlarını ifa ettiği anda kendiliğinden vekalet verene geçer.

³⁷ TBK genel hükümler kısmında, TBK m. 40/3 haricinde, doğrudan temsile ilişkin hükümler yer almaktadır ve temsil kavramı doğrudan temsille özdeşleştirilmektedir. Gerçek anlamıyla temsilin doğrudan temsil olduğu ve sadece *temsil* terimi kullanıldığı halde kural olarak doğrudan temsilin kastedildiği yönünde bkz. Demir, s. 252; Oğuzman/Öz, s. 213, N. 670. Hukuki işlemle temsil yetkisi verilmesi ve şüpheye düşülmesi durumunda, İBK hükümlerinde doğrudan temsilin tasarlanması nedeniyle doğrudan temsil kabul edileceği yönünde bkz. Künzle, s. 22.

³⁸ Esener, s. 46; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 145; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 139, N. 446 ve devamı; Oğuzman/Öz, s. 222, N. 705. Detaylı bilgi için bkz. İnceoğlu, s. 115 ve devamı; Karasu 208 ve devamı.

³⁹ Esener, Borçlar Hukuku I, s. 233 ve devamı; Akyol, s. 47 ve devamı; Tiftik/Şen, s. 2646; Eren, s. 452 ve devamı; Oğuzman/Öz, s. 221, N. 701 ve devamı.

III. Temsil Yetkisinin Verilmesi, Kapsamı ve Sınırlandırılması

Temsilcinin, doğrudan veya dolaylı temsil kapsamında gerçekleştirdiği hukuki işlemlerin temsil olunanın hukuki durumuna tesir etmesi, temsilci ile temsil olunan arasındaki hukuki ilişkinin varlığına bağlıdır. Temsilci ile temsil olunan arasındaki hukuki ilişki temsil ilişkisidir. Bu ilişki temsil olunan tarafından verilen yetki ile meydana gelir⁴⁰.

Temsil yetkisi, iradi temsilde temsil olunan tarafından verilmektedir. Kanuni temsilde ise temsil yetkisi kanundan doğmaktadır. Temsil olunan tarafından verilen temsil yetkisi açıkça sınırlandırılmadıkça aktif⁴¹ ve pasif⁴² temsil yetkisini kapsar⁴³.

Temsil yetkisiyle temsilci, temsil olunanın hukuki durumuna etki edebilmektedir. Temsil yetkisi olmadığı halde temsilci sıfatıyla işlem yapılması halinde ise yetkisiz temsil meydana gelir. Yetkisiz temsilde halinde, yapılan işlem temsil olunan tarafından onanmadığı takdirde temsil olunanı bağlamaz⁴⁴.

A. Yetkinin Verilmesi

İradi temsilde temsil yetkisi, temsil olunanın tek taraflı iradesine dayanır. Temsil yetkisi, tek taraflı ve temsilciye varması gerekli ancak kabulü aranmayan irade beyanıyla verilmektedir⁴⁵ ⁴⁶. OR 2020 m. 189’da temsil yetkisinin tek taraflı bir beyan ile verildiği düzenlenmektedir⁴⁷. Bununla birlikte BGB § 167’de temsilciye veya üçüncü kişiye bildirilerek temsil yetkisinin verilebileceği düzenlenmektedir. İsviçre ve hukukumuzda BGB § 167’ye benzer bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle temsil yetkisinin verildiği tek taraflı beyanın muhatabının kim olacağı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüş, temsil

⁴⁰ Bkz. Birinci Bölüm, III, A.

⁴¹ Aktif temsil, doğrudan temsilde temsilcinin, temsil olunan adına irade beyanında bulunabilme yetkisidir. Bkz. Akyol, s. 48 ve devamı; İnceoğlu, s. 45; Eren, s. 447.

⁴² Pasif temsilde temsilci, temsil olunan adına kendisine yöneltilen irade beyanlarını kabule yetkilidir. Bkz. Akyol, s. 48 ve devamı; İnceoğlu, s. 45; Eren, s. 447.

⁴³ Feyzioğlu, s. 385; Eren, s. 447; Antalya, s. 591, N. 2672.

⁴⁴ Yetkisiz temsil için bkz. Üçüncü Bölüm, I.

⁴⁵ Belgesay, s. 36 ve devamı; Esener, Borçlar Hukuku I, s. 235; Violand, s. 41; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 28; Yavuz, s. 29; Karaoğlu, s. 131; Özmen/Kaya, s. 7; Hatemi/Gökyayla, s. 107, N. 1 ve devamı; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 130, N. 409; Kara, s. 4860 ve devamı; Eren, s. 451 ve devamı; Kılıçoğlu, s. 305; Nomer, s. 139, N. 84.1; Akıntürk/Ateş, s. 76 ve devamı; Karasu, s. 176; Antalya, s. 599, N. 2705 ve devamı.

⁴⁶ Ticari temsilcilik yetkisinin verilmesi bakımından hususi şartlar öngörülmemesi nedeniyle genel kural burada da uygulanır. Bkz. Kırca, s. 85; Şener, Ticari Temsilci, s. 85; Şener, Ticari İşletme, s. 267; Krebs, § 48, N. 43.

⁴⁷ OR 2020 tasarısının tam metni için bkz. www.admin.ch (E.T. 15.05.2019).

yetkisinin muhatabının üçüncü kişi olabileceği hususunun kanunda düzenlenmemesi nedeniyle, muhatabın sadece temsilci olacağı yönündedir⁴⁸. Doktrindeki diğer bir görüş, temsil yetkisinin verildiğine ilişkin tek taraflı irade beyanının kural olarak temsilciye bildirileceğini ancak temsil olunanın üçüncü kişiye yönelttiği beyan ile de temsil yetkisi verilebileceğini ileri sürmektedir⁴⁹. Kanımızca, Violand'ın ifade ettiği gibi, kanun koyucu muhatap olarak temsilciyi öngörmektedir. Ancak üçüncü kişiye yapılan beyanın da hukuki sonuçları söz konusudur. Üçüncü kişinin iyi niyeti korunur, temsil yetkisi verilmemiş olsa dahi temsil etkisini doğurur⁵⁰.

Temsil yetkisi açıkça veya zımnen verilebilir⁵¹. Temsil olunan tarafından bir kişiye yöneltlen beyan, iyi niyetle yorumlanması sonucunda, temsil yetkisi verildiği izlenimi doğurabilir. Bu durumda temsil olunanın temsil yetkisi verme niyeti bulunmasa dahi dış ilişki bakımından yetkinin verildiği kabul edilir^{52 53}. Benzer şekilde, temsil olunanın yetki verme iradesi olmasa dahi bazı davranışları üçüncü kişide yetkinin verildiği izlenimi oluşturabilir. Güven ilkesi kapsamında dış yetkinin verildiği kabul edilir ve kural olarak sadece işlemin karşı tarafı olan üçüncü kişi bakımından dikkate alınır⁵⁴.

Temsil yetkisi şarta bağlı olarak verilebilir. Geciktirici şarta bağlı olarak verilebileceği gibi bozucu şarta bağlı olması da mümkündür. Geciktirici şartın söz konusu olduğu halde şart gerçekleşmeden önceki süreçte temsilci yetkisizdir. Şartın

⁴⁸ Violand, s. 43 ve devamı; Esener, s. 46; Feyzioğlu, s. 385.

⁴⁹ Temsil yetkisinin verildiğine ilişkin irade açıklamasının temsilci veya üçüncü kişiye bildirilmesinin ufak farklılıklar ile aynı sonucu doğuracağı yönünde bkz. Akyol, s. 170. Yetkisiz temsil halinde icazet verilmesi suretiyle temsil olunanın işlemle bağlı olması nedeniyle işlemten önce üçüncü kişiye yapılan bildirimin de geçerli olduğu, işlemten önce üçüncü kişiye yapılan beyana değer verilmemesinin isabetli olmayacağı yönünde bkz. Oğuzman/Öz, s. 223, N. 709. İlk görüşü desteklemekle birlikte tartışmaların esasen teorik bir anlam içerdiğini ve iki görüş arasında sadece tanımlama seviyesinde bir fark olduğu yönünde bkz. Karasu, s. 184 ve devamı.

⁵⁰ Aynı yönde bkz. Eren, s. 453; Nomer, s. 139, N. 84.1.

⁵¹ TBK m. 547/1 uyarınca ticari temsil yetkisi zımnen verilebilir. Bu kapsamda ticari temsil yetkisinin temsilciye bildirilmeksizin ticaret siciline tescil ve ilan ile ilgili kimseye örtülü olarak ticari temsil yetkisinin verildiği yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 88. Alman hukukunda da, ticari temsil yetkisinin verilmesine ilişkin olarak temsilci veya üçüncü kişiye bildirimde bulunulmaksızın, ticaret siciline tescil ve ilan ile ilgili kimseye ticari temsil yetkisinin verilebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Krebs, § 48, N. 45.

⁵² İşin yönetimi kendisine bırakılan kişi veya mağazadaki satış personelinin temsil yetkisine sahip olması örnek olarak verilebilir. Bkz. Oğuzman/Öz, s. 221, N. 702.

⁵³ Esener, s. 39 ve devamı; Esener, Borçlar Hukuku I, s. 240 ve devamı; Feyzioğlu, s. 392; Nomer, s. 136, N. 84.1. Temsil yetkisinin güven ilkesine göre tasarlanması nedeniyle temsil olunanın davranışlarıyla yetkinin verildiği anlaşılırsa zımni olarak yetki verilmiş kabul edilir. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 38; Oğuzman/Öz, s. 221, N. 702.

⁵⁴ Esener, Borçlar Hukuku I, s. 245 ve devamı; Oğuzman/Öz, s. 222, N. 703.

gerçekleşmesiyle temsil yetkisi doğar. Bozucu şartın varlığı halinde ise şartın gerçekleşmesiyle temsil yetkisi sona erer.

Temsil yetkisi, temel ilişkiye (hizmet, vekalet veya şirket sözleşmesi gibi) dayalı olarak verilebilir⁵⁵. Bununla birlikte temel ilişki mevcut olmasa dahi temsil yetkisinin varlığından söz edilebilir^{56 57}. Örneğin hizmet, vekalet veya ortaklık sözleşmesi olmaksızın da temsil yetkisi verilebilir. Temsil yetkisinin geçerliliği, temel ilişkiye bağlı değildir. Temel ilişkinin geçersizliği temsil yetkisinin geçerliliğini etkilemez, temsil yetkisi temel ilişkiden ayrı ve bağımsızdır⁵⁸.

Temsil yetkisinin verilmesi tek taraflı bir işlem olduğundan temsilcinin kabulü aranmaz. Temsilcinin temsil yetkisini reddetmesi halinde dahi temsil yetkisi verilmiş olur. Bununla birlikte temsilci, temsil olunana yetkinin gereğini yapacağına dair taahhütte bulunmamış ise yetkiyi kullanmamasından sorumlu tutulamaz⁵⁹.

B. Yetkinin Verilmesinde Geçerlilik Şartları

Temsil yetkisinin verilmesi tam fiil ehliyeti çerçevesinde yapılan bir işlemdir⁶⁰. Temsil olunan, temsil yetkisini verdiği anda sınırlı ehliyetli ise kanuni temsilcinin rızası

⁵⁵ Bu halde temel ilişkinin sona ermesiyle birlikte, temel ilişkiye bağlı olarak verilen temsil yetkisi de sona erer. Bkz. Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 131, N. 413; Eren, s. 468.

⁵⁶ Künzle, s. 51; von Tuhr/Peter, § 42, II; Yavuz, s. 29; Oğuzman/Öz, s. 220, N. 697. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 22; Antalya, s. 592, N. 2678. Doktrinde hiçbir temel ilişkiye dayanmaksızın tek başına temsil yetkisinin normal olmadığı (istisnai olabileceği), temsilci ile temsil olunan arasında her zaman sözleşmeye veya kanuna dayalı bir temel ilişkinin var olduğunu savunan görüşler için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, § 45, N. 10, § 46, N. 22, N. 24. İrادی temsilin, genellikle sözleşme, temel borç ilişkisiyle oluştuğu yönünde bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 3.

⁵⁷ Söz konusu kaidelerin ticari temsil yetkisi bakımından da geçerli olduğu ve TBK m. 554/1'in dolaylı olarak bu hususa işaret ettiği yönünde, bkz. Kırca, s. 34; Şener, Ticari Temsilci, s. 116.

⁵⁸ Esener, Borçlar Hukuku I, s. 248 ve devamı; Von Tuhr/Peter, § 42, II; Feyzioğlu, s. 388; Özmen/Kaya, s. 10 ve devamı; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 131, N. 413; Eren, s. 456; Oğuzman/Öz, s. 220, N. 698; Antalya, s. 592, N. 2678 ve devamı. Temsil yetkisinin temel ilişkiden bağımsız olması nedeniyle temsil yetkisinin soyut bir işlem olduğu yönünde bkz. Sarı, s. 206; Nomer, s. 136, N. 83.5; Oğuzman/Öz, s. 220, N. 698. Temel ilişkiden soyutluğundan ziyade bağımsızlık terimine üstünlük tanınması gerektiği yönünde bkz. Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 22. Temsil yetkisi soyutlama prensibine göre temel ilişkiden ayrıldığı yönünde bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 7. TBK m. 42'nin temsil yetkisinin temel ilişkiden ayrı ve bağımsız olduğuna ilişkin dayanak olarak gösterilebileceği yönünde bkz. Karasu, s. 175.

⁵⁹ Demir, s. 254. Dolaylı temsil yetkisinin temel işlem (hizmet, vekalet veya ortaklık sözleşmeleri) ile birlikte verilmesi halinde temsilci, temel işlemin hükümleri doğrultusunda hareket etme borcu altına girer. Bkz. Yavuz, s. 30. Dolaylı temsil yetkisinin iç ilişkiden ibaret olduğu yönünde bkz. Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 30.

⁶⁰ Oğuzman/Öz, s. 222, N. 703.

aranmalıdır (TMK m. 16). Temsil olunan bizzat yapamayacağı işlemler için temsil yetkisi de veremez.

Doğrudan temsil yetkisi kapsamında temsilcinin gerçekleştirdiği hukuki işlemlerden doğan hak ve borçlar temsil olunana aittir. Temsilcinin hukuki işlemler sonucunda borç altına girmemesi nedeniyle ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir⁶¹.

Temsil yetkisinin verilmesi tek taraflıdır ve kural olarak şekle tabi değildir⁶². Doktrinde yapılacak hukuki işlemin şekle tabi olması durumunda temsil yetkisinin verilmesinin de şekle tabi olup olmadığı tartışmalıdır. Hakim görüş, yapılacak hukuki işlem şekle tabi olsa dahi, temsil yetkisinin verilmesini şekle bağlayan bir hüküm olmadığı sürece, şekil şartı aranmayacağı yönündedir^{63 64}. Azınlıktaki görüş ise, temsil yetkisi verilmesinin şekle tabi olmadığına kabulünün, işlem tarafını korumak için şekil şartı öngören kanun hükmünün amacıyla bağdaşmayacağı yönündedir⁶⁵.

OR 2020 m. 189/3'te yetki beyanının, şekil şartı yetki vereni acele karar vermekten koruyor ise, kurulacak sözleşmenin şekline tabi olacağı düzenlenmiştir. İsviçre kanun koyucusu, yetki verenin düşüncesizce hareket etmemesi gereken hallerde yetki beyanının da acele edilmeden verilmesini amaçlamaktadır. Hukukumuzda ise bu yönde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Her ne kadar temsil olunanın şekle bağlı işlemler için temsil yetkisi verdiği hallerde yeterince düşünmeden hareket edebileceği çekincemiz olsa da,

⁶¹ Feyzioğlu, s. 405; Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 25; Eren, s. 455; Demir, s. 256. Ticari temsilci için de aynı hususun yeterli olduğu yönünde bkz. Kırca, s. 72; Şener, Ticari Temsilci, s. 63 ve devamı; Krebs, § 48, N. 28.

⁶² TBK m. 552/3'te istisnai bir düzenleme öngörülmüştür; toptan, yarı toptan ya da perakende satış işlerini yürüten ticari işletmelerin görevli ya da hizmetlileri, kendilerine yazılı olarak verilmediği sürece, işletme dışında ve kasa görevlilerinin atanmış olması halinde işletme içinde de satış bedellerini isteyip alamazlar. Söz konusu hükmün eleştirisi için bkz. Mineliler, s. 1479. İstisnai düzenlemeye örnek olarak gösterilebilecek bir diğer hüküm acenteye ilişkin TTK m. 106 ve 107'dir.

⁶³ Esener, s. 35 ve devamı; Esener, Borçlar Hukuku I, s. 240; Akyol, s. 181; Özmen/Kaya, s. 18; Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 130, N. 410; Tiftik/Şen, s. 2646; Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 60; Eren, s. 454; Akıntürk/Ateş, s. 77. Görüş tarafları TBK m. 12 (eBK m. 11)'ye dayanmaktadırlar. TBK m. 12'de, kanunda aksi öngörülmedikçe sözleşmelerin geçerliliğinin hiçbir şekle bağlı olmadığı ifade edilmektedir. Herhangi bir şekil şartı olması halinde ise bunun ispat şartı olduğu belirtilmektedir.

⁶⁴ Söz konusu kaidenin ticari temsil yetkisinin verilmesinde de geçerli olduğu yönünde bkz. Kırca, s. 87; Şener, Ticari Temsilci, s. 93; Şener, Ticari İşletme, s. 267.

⁶⁵ Demir, s. 256; Oğuzman/Öz, s. 224, N. 712; Antalya, s. 603, N. 2726 ve devamı. Ticari işlemleri gereğinden fazla engellemek için, yalnızca gerçek kişilerin özel yetkilerinin zorunlu şekil şartına tabi tutularak sınırlandırılması gerektiği yönünde bkz. Künzle, s. 141.

mevcut düzenlemeler karşısında temsil yetkisinin kurulacak işlemin şekline tabi olmaksızın verilebileceği kanaatindeyiz.

C. Kapsamı

Temsilcinin gerçekleştirdiği işlemlerin, temsil olunanı ne ölçüde bağlayabileceği, yetkinin içeriği veya kapsamı ile belirlenir⁶⁶. TBK m. 41 gereğince temsil yetkisinin kapsamı, yetkinin kanundan⁶⁷ ve hukuki işlemde doğmasına göre farklılık arz eder. Kanundan doğan temsil yetkisinin kapsamı bu konudaki hükümlere göre belirlenir. Hukuki işlemde doğan temsil yetkisinin kapsamı ise yetkiyi sağlayan hukuki işleme göre tespit edilir. Aynı şekilde OR 2020 m. 189/2’de de temsil yetkisinin kapsamının, temsil yetkisini veren hukuki işleme göre değerlendirileceği belirtilmektedir.

İradi temsil yetkisinin kapsamı, kural olarak temsil olunanın gerçek arzusuna göre belirlenir⁶⁸. Temsil olunanın irade beyanının açık olmaması halinde, güven ilkesi gereği temsilcinin yetki beyanına vereceği anlam ile belirlenir. Yetkinin kapsamının tespit edilmesinde temsil olunanın menfaatleri, yetkinin verilme amacı ve varsa temel ilişki de dikkate alınır⁶⁹.

Temsil yetkisinin kapsamının üçüncü kişiye bildirilmesi veya yetki verildiğine dair görünüş yaratılması halinde ise iyi niyetli üçüncü kişiye yapılan bildirim veya görünüşe göre kapsam belirlenir⁷⁰. OR 2020 m. 190/1’de de, temsil olunanın temsil yetkisini

⁶⁶ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 60.

⁶⁷ Özellikle ticaret hayatının gerektirdiği hız ve güven, temsilin genel hükümlerince yeterince sağlanmamaktadır. Üçüncü kişilerin, muhatapları olan temsilcilerin yetkilerini araştırma zahmetine katlanmaksızın, kesin sınırlarını bilmeleri ve güvenmeleri gerekir. Söz konusu hız ve güven, iradi temsil türü olmasına rağmen, belirli temsilcilerin temsil yetkilerinin kapsamının kanunen belirlenmesi ile sağlanmıştır. Bkz. Feyzioğlu, Ticari Mümessiller, s. 410; Eryiğit, s. 163 ve devamı; Bahtiyar, Ticari İşletme, s. 214 ve devamı; Cenkcı, s. 96; Arkan, s. 185, 201; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 732. TBK m. 547 ve devamında düzenlenen ticari temsilci örnek olarak gösterilebilir. Ticari temsilcinin sahip olduğu temsil yetkisinin sınırı ve kapsamı emredici hükümlerle belirlenmiştir.

⁶⁸ Ticaret hukuku bakımından iradi temsilin en belirgin örneği ticari temsilcidir. Ticari temsilcinin yetkisinin kapsamı kanun koyucu tarafından belirlenmiş olsa dahi iradi temsil konumunu devam ettirir, bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 136 ve devamı; Krebs, § 49, N. 5. Bununla birlikte sınırı kanunen belirlenen iradi temsil yetkisi olarak da adlandırılabilir, bkz. Kırca, s. 35; Şener, Ticari Temsilci, s. 138.

⁶⁹ Karasu, s. 246.

⁷⁰ Feyzioğlu, s. 409 ve devamı; Violand, s. 46. Üçüncü kişiye bildirilen temsil yetkisinin kapsamı temsilciye bildirilenden geniş olduğu takdirde üçüncü kişiye bildirilen kapsam esas alınır. Üçüncü kişiye bildirilen yetkinin temsilciye bildirilen yetkiden daha dar olması halinde ise temsilcinin gerçek yetkisinin daraltılmadığının kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 143. Temsilciye verilen yetkinin üçüncü kişiye bildirilenden daha dar veya daha geniş olması üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğinden, üçüncü kişiye bildirilen yetkinin kapsamının bildirimin içeriğine göre tespit edilmesi

üçüncü kişiye bildirdiğinde veya ona karşı temsil yetkisine ilişkin görünüş uyandırdığında veya sürdürdüğünde, temsilcinin iyi niyetli üçüncü kişiye karşı belirtilen kapsamda yetkili olacağı ifade edilmektedir.

D. Sınırlandırılması

1. Genel Olarak

Kanundan doğan temsil yetkisinin kapsamı ve sınırı bu konudaki hükümlere göre belirlenir. İradi temsil yetkisinde ise temsil olunan, kural olarak yetkisinin kapsamını belirlemek konusunda serbesttir.

Temsil yetkisi, yetki verilirken veya daha sonra sınırlandırılabilir. Temsil yetkisinde sınırlamanın önemi sınırın aşılmasında ortaya çıkar. Bu durumda kural olarak yetkisiz temsil hükümleri uygulanır⁷¹.

Temsil yetkisi genellikle konu, kişi, yer ve zaman bakımından sınırlandırılmaktadır⁷². Doktrinde sayılan bu sınırlamalar dışında da temsil yetkisinin sınırlanabileceği kabul edilmektedir. Temsilcinin işlemlerinin bir kısmının veya tamamının şekle bağlı tutulması, aktif veya pasif temsil yetkisinden birinin tanınması örnek olarak verilebilir⁷³.

Zaman bakımından sınırlamada öngörülen sürenin tamamlanması ile temsil yetkisi kendiliğinden sona erer. Temsil olunan, temsil yetkisinin geçerlilik tarihini ileri bir tarih

gerektiği yönünde bkz. Feyzioğlu, s. 409. Ticari temsil yetkisi bakımından aynı hususun geçerli olduğu yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 87.

⁷¹ İnceoğlu, s. 198; Demir, s. 262. Söz konusu genel kuralın istisnası olarak TTK m. 371/2'yi gösterebiliriz. Hüküm gereğince anonim şirket temsilcilerinin işletme konusu dışında yaptıkları işlemler de şirketi bağlar. Bu halde kanun, iyiniyetli üçüncü kişiyi korumak amacıyla işlemi geçerli kabul etmiştir. Dolayısıyla her ne kadar yetki aşımı olsa da yetkisiz temsil hükümleri uygulanamaz. Bkz. Bingöl, s. 205. Ayrıca TTK m. 108, 678 ve 1406/1 hükümleri de örnek olarak gösterilebilir. TTK m. 108 gereğince yetkisi olmaksızın müvekkili ad ve hesabına sözleşme gerçekleştiren acente, sözleşmeden kendisi sorumlu olur. TTK m. 678 uyarınca temsil yetkisi olmaksızın veya yetkisini aşarak kambiyo taahhüdünde bulunan kimse de kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu olur. TTK m. 1406/1 gereğince temsilci, bir başka kimse adına onu temsilen sigorta sözleşmesi yapabilir. Yetkisiz temsil halinde temsilci, ilk sigorta döneminin primlerinden mesul olur.

⁷² Zäch/Künzle, Art. 33, N. 60; İnceoğlu, s. 198 ve devamı; Eren, s. 458 ve devamı; Antalya, s. 616, N. 2794.

⁷³ Feyzioğlu, s. 415; İnceoğlu, s. 198. Bununla birlikte acentelik ilişkisinde bir istisna söz konusudur. TTK m. 105/1 gereğince aracı veya sözleşme yapmaya yetkili acente, hakkı koruyan beyanları yapmak veya kabul etmek için aktif ve pasif temsil yetkisine sahiptir. TTK m. 105/2 uyarınca da acentenin sahip olduğu aktif ve pasif temsil yetkisi, yabancı tacirler adına acentelik faaliyetini gerçekleştiren acenteler açısından kaldırılamaz veya sınırlandırılmaz. Buna hükme aykırı yapılan anlaşmalar da geçersizdir. Bkz. Üçüncü, s. 966.

olarak belirleyerek de zaman bakımından sınırlama getirebilir⁷⁴. Yetki süresinin sona ermesinden sonra gerçekleştirilen işlem ile yetki sınırının aşılması söz konusu değildir. Sürenin bitimi ile temsil yetkisi de sona erer. Ancak yetki sınırının aşılması da yetkinin sona ermesinden sonra işlem yapılması da yetkisiz temsil halidir. Bununla birlikte üçüncü kişiyi koruyan hükümler açısından neticeleri farklılık arz eder⁷⁵.

Yer bakımından sınırlama, belirli bir mahalle, ilçe, il veya bölge şeklinde olabileceği gibi ticari temsilciler için TBK m. 549/1’de düzenlenen şube ile sınırlama şeklinde de olabilir. Temsil olunan tarafından verilen yetki açıkça yer açısından sınırlandırılmamışsa ülke çapında yetki verildiği kabul edilmelidir^{76 77}.

2. Konu Bakımından Sınırlama

a. Genel Olarak

Temsil olunan tarafından temsil yetkisi konu bakımından sınırlandırılabilir. Konu bakımından sınırlandırma, genel ve özel yetki olarak ikiye ayrılmaktadır⁷⁸. Genel temsil yetkisi, her türlü hukuki işlemin yapılması veya bir kategoriye giren⁷⁹ tüm işlemlerin yapılması için yetki verilmesidir. Belirli bir veya birkaç hukuki işlemin yapılması adına verilen yetki ise özel temsil yetkisidir. Bununla birlikte genel yetki ve özel yetkinin varlığı birçok durumda tespit edilemeyebilir ve kapsam bakımından özel yetkiden ne anlaşılması

⁷⁴ Tereddüt halinde verilen temsil yetkisinin derhal yürürlüğe girdiğinin kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 111.

⁷⁵ Temsil yetkisinin sona ermesi halinde, sınırın aşılmasından farklı olarak eBK m. 33/2 (TBK m. 41/2)’nin uygulanmayacağı ve yetkinin sona ermesi halinde uygulanan eBK m. 36/2 (TBK m. 44/2)’nin de sınırın aşılmasına uygulanmayacağı yönünde bkz. İnceoğlu, s. 199.

⁷⁶ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 113; İnceoğlu, s. 199 ve devamı. Muhtemel en sık kullanılan sınırlamanın, ticari temsildeki gibi şube ile sınırlama olduğu yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 113. Yabancı ülkede yetkinin geçerli olup olmadığı MÖHUK hükümlerine göre belirlenir.

⁷⁷ TTK m. 102/1 istisna olarak gösterilebilir. Acente, belirli bir yer veya bölgede sürekli olarak ticari işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık ya da bunları tacir adına yapmayı meslek edinen kimsedir. Hüküm gereğince acente, sınırları belirli bir coğrafi bölgede faaliyet gösterir. Bununla birlikte belirli bir yer veya bölge ile mutlak ve resmi anlamda coğrafi alan ifade edilmemektedir. Taraflar coğrafi sınırları aralarında serbestçe kararlaştırabilirler. Ayrıca taraflar aralarında, ürün ya da hizmet bazında veya müşteri çevresi ile de sınırlama (doktorlar, eczaneler, inşaat mühendisleri gibi veya aynı işletmenin ürettiği ürünlerinden sadece beyaz eşyalara ilişkin faaliyet yürütülmesi gibi) getirebilirler. Bkz. Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 833 ve devamı.

⁷⁸ Doktrinde kimi yazarlarca temsil yetkisinin konu bakımından sınırlandırılması genel yetki, özel yetki ve tür yetkisi olarak tasnif edilmektedir. Tür yetkisi, belirli bir türün kapsamına giren tüm işlemlerin yapılması adına verilen yetki olarak belirtilmektedir. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 92; Violand, s. 45; Wolf/Neuner, § 50, N. 41. Temsil yetkisinin konu bakımından sınırlandırılmasında tür yetkisini ayrıca ele almayan yazarlar, tür yetkisini genel temsil yetkisi kapsamında ele almaktadırlar. Bkz. Becker, Art. 33, N. 4; Feyzioğlu, s. 411; Oğuzman/Öz, s. 226, N. 718.

⁷⁹ Örneğin temsilciye, sahip olunan tüm otomobilleri satma yetkisinin verilmesi.

gerektiği belirsizdir. Örneğin bütün taşınmazların satışı veya taşınmazlarla ilgili her türlü yetkinin özel yetki sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır⁸⁰. Bu durumda özel yetki aranmasındaki amaca göre karar verilmesi gerekir⁸¹.

b. Genel Yetki

Genel temsil yetkisinin varlığı halinde, temsil olunanın malvarlığına ilişkin yapabileceği tüm işlemleri kural olarak temsilcinin de yapabileceği kabul edilir⁸². Şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması ve özel yetki gerektiren işlemlerde genel temsil yetkisi kullanılamaz. Ticari temsilcinin yetkisini ele aldığımızda ise, ticari temsil yetkisi de genel temsil yetkisidir. Bununla birlikte ticari temsilcinin yetkisinin kapsamı ticari işletme konusu ile sınırlıdır⁸³.

Genel temsil yetkisi kapsamında, her türlü işlemin yapılması amacıyla verilen yetki ele alınmalıdır. Her türlü hukuki işlemin yapılması amacıyla verilen yetkinin olağan işlemlerle sınırlı olduğu kabul edilmektedir⁸⁴. Bu durumda temsilcinin, temsil olunanın amacı, kişisel durumu gibi hususları göz önünde bulundurarak hareket etmesi gerekir⁸⁵.

c. Özel Yetki

Özel yetki, belirli bir veya birkaç işlemin yapılması için temsilciye verilen yetkidir⁸⁶. Özel yetkinin açıkça verilmesi gerekir, ancak işlemin şartlarının belirlenmiş olması aranmaz⁸⁷.

⁸⁰ Görüşler için bkz. İnceoğlu, s. 205; Oğuzman/Öz, s. 227, N. 721.

⁸¹ İnceoğlu, s. 205; Oğuzman/Öz, s. 227, N. 721.

⁸² Zäch/Künzle, Art. 33, N. 95; Tanrıver, s. 45; İnceoğlu, s. 201. Prensip olarak, genel bir temsil yetkisi ile temsile izin verildiği sürece asıl işlere ilişkin tüm hususların yerine getirilmesine izin verildiği yönünde bkz. Wolf/Neuner, § 50, N. 40.

⁸³ Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, F, 1, a.

⁸⁴ İnceoğlu, s. 202. Örneğin ticari işletmenin yönetimi ve bütün işleri için yetkili kılınan (otel müdürü) ticari vekilin genel yetkili ticari vekil olduğu söylenebilir. Bkz. Mineliler, s. 1468; Yanlı/Okutan Nilsson, s. 14; Arkan, s. 198; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 748. Ticari temsilcinin yetkisine baktığımızda, ticari temsil yetkisi de genel temsil yetkisidir ve kural olarak işletmenin konusuna giren her türlü işlemin yapılmasını kapsar. Bununla birlikte ticari temsil yetkisinin kapsamı kanun koyucu tarafından, emredici hükümler ile belirlenmiştir ve geniş kapsamlıdır. Dolayısıyla ticari temsilde istisnai olarak, sadece olağan değil olağanüstü işlemler de temsil yetkisi dahilindedir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 144.

⁸⁵ Akyol, s. 317; İnceoğlu, s. 202.

⁸⁶ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 93; Tanrıver, s. 45; Eren, s. 458. Benzer şekilde belirli sayı veya nitelikteki işlemleri yapmaya yetkili kılınan (işletmenin ürün satın alma görevlisi) ticari vekilin özel yetkili ticari vekil olarak adlandırılabilmesi yönünde bkz. Mineliler, s. 1468; Yanlı/Okutan Nilsson, s. 14; Arkan, s. 198; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 748. Özel yetkili ticari vekile ilişkin olarak TBK m. 552 örnek olarak gösterilebilir.

⁸⁷ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 97; Oğuzman/Öz, s. 226, N. 718.

Genel temsil yetkisi, kural olarak, temsil yetkisinin kapsamına giren bütün işlemleri yapma yetkisi verir. Ancak bazı hukuki işlemlerin yapılabilmesi özel yetki şartına bağlanmıştır. Bu halde genel temsil yetkisine sahip olan temsilci, özel olarak bu hususlarda yetkilendirilmedikçe söz konusu işlemleri gerçekleştiremez. Örnek olarak vekalet sözleşmesinde işlemin yapılabilmesi için özel yetki aranan hukuki işlemler (TBK m. 504/3)⁸⁸; dava açmak, sulh olmak, hakeme başvurmak; iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talep etmek, kambiyo taahhüdünde bulunmak, bağışlama yapmak, kefil olmak, taşınmaz devretmek ve bir hak ile sınırlamaktır. Benzer özel yetki aranan hükümlere TBK m. 548/2, TTK m. 450, 455 ve HMK m. 74 örnek olarak gösterilebilir. Bununla birlikte ticari temsilci, TBK m. 548 uyarınca yetkisi dahilinde olması kaydıyla, özel yetki aranmaksızın bazı işlemleri gerçekleştirebilir. Örneğin, ticari işletmenin konusuna giren bir işlem nedeniyle açılan davada sulh olabilir, hakimi reddedebilir veya yemin teklif edebilir. Ancak HMK m. 74 kapsamında olsa dahi şahsa sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin davaları açamaz. Zira şahsa sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması ticari temsil yetkisi kapsamında değildir⁸⁹.

3. Kişi Bakımından Sınırlama

a. Genel Olarak

Temsil yetkisi, üçüncü kişiler bakımından hiçbir sınırlamaya tabi tutulmaksızın verilebileceği gibi belirli kimse veya kimselerle işlem yapılması veya yapılmaması şartıyla da verilebilir⁹⁰. Temsilcilerin birden fazla olması halinde ise hem işlem yapılacak üçüncü kişiler hem de temsilciler bakımından sınırlamalar getirilebilir. Bu halde birden fazla temsilci açısından birlikte veya müteselsil temsil sınırlamasına gidilebilir⁹¹.

b. Temsilcinin Kendisiyle İşlem Yapması

Temsilci, temsil olunan adına ve hesabına, hukuki işlemleri kural olarak üçüncü kişilerle gerçekleştirir⁹². Hukuk tekniği bakımından, işlemlerin mutlaka iki farklı tarafça yürütülmesi zorunlu olmadığından, temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına bir engel

⁸⁸ TBK 504 vekalet sözleşmesinin kapsamını belirtmektedir. Bu hükmün temsilci ile temsil olunan arasında vekalet sözleşmesi olmasa dahi kıyasen uygulanması gerektiği yönünde bkz. İnceoğlu, s. 204.

⁸⁹ Şener, Ticari Temsilci, s. 194 ve devamı.

⁹⁰ Karaoğlu, s. 134; Demir, s. 263; Eren, s. 460; Akıntürk/Ateş, s. 78.

⁹¹ Bkz. Birinci Bölüm, III, D, 2, d-e.

⁹² Von Tuhr/Peter, § 42, V; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 721.

görülmeyebilir⁹³. Bununla birlikte temsil olunan açısından, temsilcinin kendisiyle işlem yapması tehlike oluşturabilir.

Alman hukukunda temsilcinin kendisiyle işlem yapması, BGB § 181’de açıkça düzenlenmektedir. Hüküm gereğince temsilcinin kendisiyle işlem yapması veya işlem taraflarını temsil etmesi yasaktır. Bununla birlikte temsil olunanın izni veya sadece bir yükümlülüğün yerine getirilmesi halleri istisnadır.

Hukukumuzda, temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına ilişkin genel bir hüküm bulunmamaktadır⁹⁴. İsviçre hukukunda da benzer şekilde hüküm bulunmamaktaydı. Fakat OR 2020’de kendisiyle işlem başlıklı (*Insichgeschäft*) m. 191 düzenlenmiştir. Hükme göre bir temsilci kendisiyle sözleşme imzalarsa, iki tarafı temsil ederse veya benzer bir menfaat çatışması varsa; temsil olunan kişi yalnızca temsilcisinin eylemine izin veriyse, onayladıysa veya onun için tehlike riski yoksa, hak sahibi olur ve yükümlülüğü üstlenir.

İsviçre hukukunda OR 2020 m. 191 öncesinde ve hukukumuzda⁹⁵ halen, BGB § 181 ve İsviçre Federal Mahkemesi⁹⁶ kararlarından hareketle, temsil olunan ile temsilci arasında meydana gelebilecek menfaat çatışması nedeniyle kural olarak temsilcinin kendisiyle işlem yapmasının mümkün olmadığı ifade edilmiştir⁹⁷ ⁹⁸. Temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına sadece iki durumda istisna tanınmaktadır: Temsil olunanın

⁹³ Oğuzman/Öz, s. 229, N. 729; Karasu, s. 272. Temsilcinin kendisiyle işlem yapabildiği hallerde temsilci, temsil olunan adına hareket etmesinin yanında işlemin karşı tarafı olarak kendi adına da irade beyanında bulunmaktadır. Böylece hukuki işlem, salt temsilcinin irade beyanlarıyla kurulmuş olur.

⁹⁴ TBK m. 543 ve devamında komisyonunun kendi kendisiyle işlem yapması düzenlenmektedir. Hükümde, borsada kayıtlı veya piyasa fiyatı bulunan kambiyo senetleri veya diğer kıymetli ya da ticari malları satmaya veya satın almaya yetkili kılınan komisyonunun, aksine talimat olmadığı sürece, satın alacağı mal yerine kendi mallarını satabileceği veya satacağı malı kendisi için alabileceği ifade edilmektedir. Temsilcinin temsil olunan adına hareket etmesine karşın komisyonunun kendi adına alım ve satım yapması nedeniyle bu hükmün temsilcinin kendisiyle işlem yapmasından farklı olduğu yönünde bkz. Feyzioğlu, s. 419.

⁹⁵ Hatemi/Gökyayla, s. 109, N. 8; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 721; Eren, s. 463; Oğuzman/Öz, s. 229, N. 729. Temsil olunan tarafından temsilciye verilen genel temsil yetkisinin, temsilcinin kendisiyle işlem yapma yetkisi içermediği ve bunun için özel yetki aranması gerektiği yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 81; Akyol, s. 332 ve devamı.

⁹⁶ Yüksek mahkeme, BGB § 181’deki esasları göz önünde bulundurarak içtihatlarını oluşturmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Esener, Mümessilin Kendi Kendisiyle Mukavele Yapması, s. 94 ve devamı.

⁹⁷ İsviçre Federal Mahkemesinin bu yöndeki örnek bir kararı için bkz. BGE 89 II 321. Temsilcinin kendisiyle işlem yapması yasağının işlem güvenliği sağlama gerekçesi taşıdığı yönünde bkz. Akyol, s. 333.

⁹⁸ Temsil olunanın temsil yetkisini mutlaka belirli kişilerle yapma şartıyla vermesi halinde, temsilcinin belirlenen kişilerden olmamasına rağmen kendisiyle işlem yapması da kendisiyle işlem yapma yasağına girmektedir. Bkz. Eren, s. 463; İncoğlu, s. 217.

işleme onay vermesi⁹⁹ veya temsilcinin kendisiyle işlem yapmasının temsil olunan bakımından tehlike doğurmaması¹⁰⁰ ¹⁰¹ hallerinde işlemin geçerli olduğu kabul edilmektedir¹⁰².

Doktrinde ayrıca birlikte temsil¹⁰³, kanuni temsil ve tüzel kişilerin organlarına¹⁰⁴ da temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağının uygulanması gerektiği ifade edilmektedir. Diğer bir ifade ile söz konusu yasak tüm temsil ilişkileri açısından uygulanmalıdır¹⁰⁵. Temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağı, tek taraflı hukuki işlemler ve temerrüt ihtarı gibi hukuki işlem benzeri fiiller bakımından da geçerlidir¹⁰⁶.

Doktrinde hakim görüş, yukarıda belirtilen istisnaların bulunmaması halinde yetkisiz temsilin ortaya çıkacağı ve hukuki işlemin geçerliliğinin temsil olunanın icazetine bağlı olacağı yönündedir¹⁰⁷. Temsil olunan tarafından icazet verilinceye kadar, temsilci işlem ile bağlıdır ve TBK m. 46 gereğince temsil olunana bir süre verilebilir. Temsilcinin kendisiyle gerçekleştirdiği işleme temsil olunan tarafından icazet

⁹⁹ Temsil olunan tarafından verilecek onay açık olabileceği gibi zımni de olabilir. Temsil olunan, kamu düzenine, ahlak ve kişilik haklarına aykırı olmamak kaydıyla kendi menfaatine olmayan durumlarda dahi onay verebilir. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 81; Akyol, s. 336.

¹⁰⁰ Temsil olunan bakımından tehlike doğurmaması, temsil olunanın menfaati ile temsilcinin menfaati arasında çatışma ihtimalinin bulunmaması anlamına gelmektedir. Tehlikenin mevcut olmadığı veya oluşmayacağı değerlendirmesinde genel menfaat durumu hareket noktası oluşturur. Bununla birlikte her zaman somut durum belirleyicidir. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 85. Komisyon sözleşmesinde de, satın alınacak ya da satılacak malın borsada kayıtlı veya piyasa fiyatının belli olması halinde tehlikenin mevcut olmadığı ifade edilmektedir ve borsada işlem gören sermaye piyasası araçları örnek olarak verilmektedir. Ancak temsilci, sermaye piyasası araçlarını menfaatine uygun olarak, en düşük fiyattan alıp en yüksek fiyattan satmak isteyecektir. Kategorik olarak tehlike bulunmayacağı şeklinde belirleme yapılmasının zor olması nedeniyle her somut olayın özellikleri dikkate alınarak hareket edilmesi gerektiği yönünde, bkz. İncoğlu, s. 215. Aynı kaygılarla birlikte temsil olunan tarafından işlemin yapılacağı tarihin belirlenmesi suretiyle temsilcinin borsa fiyatı üzerinden işlem yapabileceği yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 316.

¹⁰¹ TTK m. 629/2’de ifade edilen, piyasa koşullarına göre günlük, önemli olmayan ve sıradan işlemler temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağı içerisinde değerlendirilmemelidir. Bu kapsamda kural olarak limited şirket müdürlerinin kişisel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla bir hizmet ya da ürünü satın almak için ortaklıkla gerçekleştirdiği sıradan tüketici sözleşmeleri örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Şener, Limited Ortaklıklar, s. 722.

¹⁰² Von Tuhr/Peter, § 42, V; Bucher, s. 638; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 80; Feyzioğlu, s. 419; N. Yavuz, s. 1296 ve devamı; Oğuzman/Öz, s. 230, N. 729.

¹⁰³ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 78; Şener, Ticari Temsilci, s. 316; Krebs, § 48, N. 103.

¹⁰⁴ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 78; von Tuhr/Peter, § 42, V; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 721. Bu hususta İsviçre Federal Mahkemesi’nin kararlarıyla birlikte detaylı bir değerlendirme için bkz. Pulaşlı, Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu, s. 104 ve devamı. Ayrıca bkz. BGE 95 II 442; BGE 95 II 617.

¹⁰⁵ Temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağı ticaret şirketleri ve adi ortaklık bakımından da uygulanır. Bkz. Yıldırım, s. 97.

¹⁰⁶ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 79; Akyol, s. 332, 333; İncoğlu, s. 212.

¹⁰⁷ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 87; von Tuhr/Peter, § 42, N. V; Esener, Mümessilin Kendi Kendisiyle Mukavele Yapması, s. 104; Esener, s. 171; Akyol, s. 336 ve devamı.

verilmemesi halinde işlem geçersiz olacaktır¹⁰⁸. Ancak burada üçüncü kişinin olmaması nedeniyle TBK m. 47 ve iyiniyetli üçüncü kişiyi koruyan hükümler uygulanmayacaktır¹⁰⁹.

Alt temsilcinin¹¹⁰ kendisiyle işlem yapması halinde de doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Doktrinde bir görüşe göre, hem temsil olunan hem de temsilci, alt temsilcinin kendisiyle gerçekleştirdiği işleme icazet verebilir¹¹¹. Katıldığımız diğer görüşe göre ise asıl temsilci, yetki alanına giren konularda alt temsil yetkisi ve bunun sonucu olarak icazet verebilir. Ancak temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağı halinde, yukarıda belirtilen iki istisna haricinde, hukuki işlemin geçerliliği temsil olunanın iradesine bağlıdır. İstisnai haller dışında alt temsilci kendisiyle işlem yapamayacaktır ve asıl temsilci, alt temsilciye icazet veremeyecektir¹¹². Ayrıca yasağı dolanmak amacıyla alt temsilci tayin edilemez, alt temsilcinin asıl temsilciyle yapacağı işlem de yasak kapsamındadır¹¹³.

c. İşlemin Her İki Tarafını Temsil (Çifte Temsil)

İşlem taraflarınca yetkilendirilen temsilcinin, kendisine yetki veren kişiler arasında hukuki işlem gerçekleştirmesiyle çifte temsil oluşur¹¹⁴. Temsilcinin çifte temsilde kendi menfaatine uygun hareket etme tehlikesi bulunmaz. Ancak sözleşmenin taraflarından birinin menfaatini daha fazla gözetebileceği aşıkardır¹¹⁵. Bunun önüne geçmek amacıyla doktrinde, temsilcinin kendisi ile işlem yapma yasağının kıyasen çifte temsile de

¹⁰⁸ İşlemin geçersiz olacağına ilişkin hükmün istisnası kambyo senetleri bakımından öngörülmüştür. TTK m. 678 gereğince, yetkisiz poliçe düzenleyen kişi poliçeden bizzat sorumlu olur. Bkz. Üçüncü Bölüm, I.

¹⁰⁹ İncoğlu, s. 218.

¹¹⁰ Alt temsil, asıl temsilcinin üçüncü kişiyi alt temsilci olarak yetkilendirmesidir. Bkz. Birinci Bölüm, III, D, 2, f.

¹¹¹ Akyol, s. 343; Soergel-Leptien, § 181, N. 36.

¹¹² İncoğlu, s. 218.

¹¹³ MüKoBGB/Schramm, § 181, N. 24; Larenz/Wolf, § 46; N. 133; Watter/Schneller, Art. 33, N. 19; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 78.

¹¹⁴ Temsilcinin, hukuki işlemin taraflarından birinin birlikte temsilcisi veya alt temsilcisi olması halinde de çifte temsil oluşur. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 89.

¹¹⁵ Temsilcinin kendisiyle işlem yapması, çifte temsilci olarak hareket etmesinden daha tehlikelidir. Bu nedenle temsilciye kendisiyle işlem yapma izni verilmesi halinin, temsilcinin çifte temsilci olarak da hareket etmesini kapsadığı yönünde bkz. İncoğlu, s. 220.

uygulanması gerektiği ifade edilmektedir^{116 117}. Böylece temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağında belirtilen istisnai hallerde çifte temsil de geçerli olacaktır. Ayrıca tek taraflı hukuki işlemler bakımından da çifte temsil ortaya çıkabileceğinden, temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağı burada da gündeme gelecektir¹¹⁸.

d. Birlikte Temsil

i. Genel Olarak

Temsilci bakımından getirilen sınırlamanın en tipik örneği birden fazla temsilcinin aynı konuda birlikte işlem yapmak üzere yetkilendirilmesidir¹¹⁹. Birden fazla temsilcinin yetkilendirilmesi, birlikte ve müteselsil temsil olarak iki farklı şekilde gerçekleşir.

Birlikte temsil, temsilcilerin hukuki işlemi birlikte yapmak zorunda olmalarıdır¹²⁰. Müteselsil temsil ise, temsilcilerden her birinin hukuki işlemi tek başına yapmaya yetkili olmalarıdır. Birden fazla temsilcinin atanması halinde, gerçek manada sınırlama birlikte temsilde bulunmaktadır¹²¹. Müteselsil temsilde ise temsilciler bireysel olarak bağımsız hareket ederler.

Birlikte temsil yetkisi özellikle farklı uzmanlık gerektiren konularda, tek başına hukuki işlemi gerçekleştirecek temsilcinin hata yapmaması, temsil olunanın güveninin kötüye kullanılmaması, temsilcilerin birbirini denetlemesi, temsil olunanın temsilcilerle

¹¹⁶ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 90; von Tuhr/Peter, § 42, V; Bucher, s. 638, 639; Esener, Mümessilin Kendi Kendisiyle Mukavele Yapması, s. 106; Esener, s. 172; Feyzioğlu, s. 419; N. Yavuz, s. 1298; Şener, Ticari Temsilci, s. 317; Oğuzman/Öz, s. 230, N. 730.

¹¹⁷ İradî temsil yetkisinde olduğu gibi ticari temsilcilikte de yasak olan çifte temsil, istisnai bir durumdur. Bilhassa rekabet yasağına ilişkin TBK m. 553 hükmü, çifte temsile engel teşkil etmektedir. Bununla birlikte örneğin TBK m. 553/1 uyarınca işletme sahibinin izniyle rekabet yasağı kaldırılabilir. Böylelikle ticari temsilci, çifte temsilci olarak hareket edebilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 317.

¹¹⁸ Bucher, s. 638.

¹¹⁹ Birden fazla temsilcinin farklı konularda işlem yapmak üzere yetkilendirilmesi halinde, birlikte veya müteselsil temsil değil birden fazla bireysel temsil yetkisinin bulunduğu yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 62. Bireysel temsil sadece bir tek temsilcinin olacağı anlamına gelmez, yalnızca atandığı alanda bireysel yönden bağımsız olduğunu, tek başına çalıştığını ve hareket edebileceğini ifade eder. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 62.

¹²⁰ Birlikte temsilde, temsilci olarak yetkilendirilenlerin tamamının birlikte hukuki işlemleri gerçekleştirmelerinin şart koşulmasına gerek yoktur. Temsilcilerin en az ikisinin işlemleri gerçekleştirmeleri şartı da birlikte temsil halidir. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 64. Temsilin genel hükümlerinde birlikte ve müteselsil temsil düzenlenmemektedir. TBK 549/2’de, ticari temsilcilerin temsil yetkisinin birlikte imza atma koşuluyla sınırlanabileceği, TBK m. 511/2’de vekaleti birlikte üstlenenlerin, vekalet vereni ancak birlikte yaptıkları fiil ve işlemleriyle borç altına sokabilecekleri ve TTK m. 370/1’de, esas sözleşmede aksinin öngörülmemesi veya yönetim kurulunun tek kişiden oluşmaması halinde temsil yetkisinin çifte imza ile kullanılacağı hükümleri örnek teşkil etmektedir.

¹²¹ Şener, Ticari Temsil, s. 271 ve devamı; Krebs, § 48, N. 72; Arkan, s. 194.

arasındaki menfaat çatışmasından korunması, acele hareket edilmemesi gibi nedenlerle verilmektedir¹²².

Birlikte temsilde, temsilcilerin hepsinin gerçekleştirilecek hukuki işlemi birlikte yapması veya işleme katılması gerekir. Bu nedenle hukuki işlemin gerçekleştirildiği anda birlikte hareket etmeleri aranmaz¹²³. Birlikte temsilcilerden birinin gerçekleştirdiği hukuki işleme diğer temsilcilerin katılmasıyla işlem tamamlanmış olur¹²⁴. Ancak yapılacak hukuki işlemin resmi şekle tabi olması halinde, birlikte temsilcilerin hepsi işlemin yapılmasında hazır bulunmalıdırlar¹²⁵.

Birlikte temsilcilerden birinin gerçekleştirdiği işleme diğer birlikte temsilcinin katılmasının hukuki etkisi tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre işleme katılma ileriye etkili olacaktır ve işlem diğer birlikte temsilcinin katılması anından itibaren sonuç doğuracaktır¹²⁶. Diğer görüşe göre, işleme katılma geriye etkili olacaktır ve işlem birlikte temsilcinin gerçekleştirdiği andan itibaren hüküm doğuracaktır¹²⁷. Doktrindeki üçüncü görüş ise işleme katılma ve işleme icazet verilmesi olarak ikili ayırım yapmaktadır. Buna göre işleme katılma ileriye etkili olacaktır ve işlemin diğer birlikte temsilcinin katılması anından itibaren sonuç doğurur. Ancak icazet verilmesi durumunda, işlemin birlikte temsilcinin gerçekleştirdiği andan itibaren hüküm doğurur¹²⁸. Doktrindeki bu görüş, işlemi gerçekleştirmeyen diğer birlikte temsilcinin irade beyanının icazet veya katılma olduğunun anlaşılmasının zor olması, icazet veya katılma seçimlik iradesinin tanınması halinde üçüncü kişinin zarar görebilmesi gibi nedenlerle eleştirilmektedir¹²⁹.

¹²² Şener, Ticari Temsilci, s. 266; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 717; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 743.

¹²³ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70; von Tuhr/Peter, § 42, X; Becker, Art. 33, N. 15; von Büren, s. 155 ve devamı; Flume, § 45, I, 3, s. 782; Esener, s. 74 ve devamı; Feyzioğlu, s. 414; Akyol, s. 303; Şener, Ticari Temsilci, s. 285; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 687; Oğuzman/Öz, s. 232, N. 736; Arkan, s. 194.

¹²⁴ Esener, Borçlar Hukuku I, s. 251; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70; von Tuhr/Peter, § 42, X; Becker, Art. 33, N. 15; Esener, s. 74, 75; Şener, Ticari Temsilci, s. 285; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 718; Oğuzman/Öz, s. 232, N. 736. Birlikte temsilciler sadece açık irade beyanı gerektiren işlerde değil zımni irade beyanı gerektiren işlerde de birlikte hareket etmelidirler. Bkz. von Tuhr/Peter, § 42, X. Diğer birlikte temsilciler önceden muvafakat vermiş veya sonradan işlemi onaylamışlarsa, birlikte temsilcilerden birinin işlemi yapması yeterlidir. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70.

¹²⁵ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70; Akyol, s. 306; Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 50.

¹²⁶ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70; Flume, § 45, I, 3, s. 782.

¹²⁷ MüKoBGB/Schramm, § 164, N. 92; İnceoğlu, s. 230.

¹²⁸ Watter/Schneller, Art. 33, N. 25; Soergel-Leptien, § 164, N. 28.

¹²⁹ İnceoğlu, s. 229.

Kanaatimizce, sözleşmenin kurulması aşamasındaki üçüncü kişinin irade beyanının korunması gerekir. Bu nedenle katılma, hukuki işlemin temsilci tarafından yapıldığı andan itibaren etki doğurmalıdır. Katılmanın ileriye etkili olacağına kabulü halinde ise, üçüncü kişinin irade beyanında da şartlara göre değişiklik olabilecek ve üçüncü kişi olumsuz etkilenebilecektir¹³⁰. Bu nedenle işleme katılmanın ileriye etkili olacağı görüşüne katılmamaktayız.

Birlikte temsilcilerden birinin gerçekleştirdiği hukuki işleme diğer birlikte temsilcinin katılmaması ise yetkisiz temsil halini oluşturur¹³¹. Temsil olunanın veya işleme katılmayan diğer birlikte temsilcinin¹³² icazet vermesi ile işlem geçerli hale gelir¹³³. İşleme icazet verilmemesi halinde ise işlem geçersiz olur ve işlemi gerçekleştiren birlikte temsilcinin TBK m. 47 gereğince sorumluluğu doğar.

ii. Temsil Yetkisinin Tek Başına Kullanılabileceği Haller

Birlikte temsil halinde temsilciler kural olarak hukuki işlemi birlikte yaparlar. Temsil olunanın bazı işlemler bakımından açık veya zımni yetki vermesi ile ilgili işlemler birlikte temsilcilerden sadece birinin veya her birinin ayrı ayrı yapabilmesi sağlanabilir.

Temsilcilerin birbirlerini yetkilendirip yetkilendiremeyeceği ise tartışmalıdır. Doktrinde hakim görüşe göre kural olarak, birlikte temsilin koruyucu etkisinden hareketle, birlikte temsilcilerden biri diğerini yetkili kılamaz¹³⁴. Ancak yapılacak hukuki

¹³⁰ İncoğlu, s. 229.

¹³¹ Flume, § 45, I, 3, s. 783; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 743.

¹³² Kırca, s. 141; Şener, Ticari Temsilci, s. 289; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 743.

¹³³ Yetkisiz temsile ilişkin icazet, tek başına hareket eden birlikte temsilciye veya işlemin karşı tarafına bildirilebilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 289; Krebs, § 48, N. 97.

¹³⁴ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70; Feyzioğlu, s. 414; Eren, s. 460; Demir, s. 267; Oğuzman/Öz, s. 232, s. 736. Temsil olunanın, birlikte temsilcilerden birinin diğerini yetkilendirebileceği konusunda açık izni veya emredici hüküm olmadığı sürece, böyle bir yetki devrinin temsil olunanın amacını ortadan kaldırılması ve iradesine rağmen kararın sadece temsilcilerden birine bırakılması nedeniyle yetkinin devredilemeyeceği yönünde bkz. von Tuhr/Peter, § 42, X; Esener, s. 75.

işlem şartlarının önceden belirlenmesi veya öngörülebilir olması halinde istisnaen yetkilendirmeye imkan tanınmaktadır^{135 136}.

Bununla birlikte doktrinde, konunun temsilcinin kendisi ile işlem yapma yasağı içerisinde ele alınması gerektiğini ifade eden bir görüş de mevcuttur. Buna göre, birlikte temsilcilerden birinin yetkilendirilmesi sadece temsilcilerin hepsinin beraber hareket etmesiyle mümkündür. Birlikte temsilcilerden birinin kendisine yetki vermesi de temsilcinin kendisi ile işlem yapması anlamına gelir¹³⁷. Bu çerçevede, birlikte temsilcilerden birinin yetkilendirilmesi ancak temsilcinin kendisi ile işlem yapma yasağının istisnalarından birinin varlığı halinde mümkündür.

Tüm bu görüşler birlikte değerlendirildiğinde, birlikte temsilcilerden birinin gerçekleştirdiği hukuki işleme diğer birlikte temsilcilerin katılabilmesi nedeniyle, somut bir işlemin esaslı unsurlarını belirlemek kaydıyla yetkilendirme mümkün olmalıdır¹³⁸. Böylece birlikte temsilci, işleme katılmak yerine işlemin başında onay vermiş olur. İşlemi yapan temsilciye yetki veren diğer birlikte temsilci, işlemin tamamlanmasına kadar yetkisini geri alabilir¹³⁹.

Birlikte temsilci tayin etme temsil olunanın korunma ihtiyacının giderilmesine yönelik olduğundan, aktif temsilde birlikte temsilcilerin hepsinin işleme katılması zorunludur. Pasif temsilde ise yasal işlemleri kolaylaştırmak ve işlemleri gereksiz yere

¹³⁵ MüKoBGB/Schramm, § 164, N. 88; Bucher, s. 636 ve devamı; Gauch/Schlupe/Schmid/Rey, N. 1432; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70; Watter/Schneller, Art. 33, N. 25; Kocayusufoğlu, § 46, N. 50. Birden fazla hukuki işlemin yapılması için dahi yetki verilebileceği ancak içeriği yeteri kadar belirlenemeyeceğinden bir grup işlem için yetkilendirmenin kabul edilemeyeceği yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 70. Yapılacak hukuki işlemin bütün şartlarının belirtilmesi gerektiği yönünde bkz. Oğuzman/Öz, s. 232, N. 736. Yapılacak hukuki işlemin esaslı unsurlarının belirtilmesinin yeterli olacağı yönünde bkz. Kocayusufoğlu, § 46, N. 50.

¹³⁶ Birlikte ticari temsil yetkisinde temsilcilerden biri diğer temsilciye, gerçekleştirilecek hukuki işlemler için genel bir izin veremez. Önceden genel bir iznin verilebileceğinin kabul edilmesi, yalnızca işletme sahibi ya da kanuni temsilcisi tarafından verilebilen ticari temsil yetkisiyle aynı hüküm ve sonuçları doğurur. Dolayısıyla birlikte ticari temsilciler, belirli işlemler ya da işlemlerin belirli bir çeşidi için birbirlerine izin verebilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 288; Krebs, § 48, 69.

¹³⁷ Kırca, s. 147.

¹³⁸ Kocayusufoğlu, § 46, N. 50. Anonim şirketlerde yönetim kurulu üyeleri açısından bkz. Kırca, Birlikte Temsil, 460; Çamoğlu, s. 203. Akyol'a göre, birlikte temsilcinin tek başına yaptığı işleme diğerinin müsaade etmesi de yetki verildiği anlamına gelir. Bkz. Akyol, s. 308. Birlikte temsilcilerden birinin diğerini yetkilendirebilmesi, hukuki işlemin esaslı unsurlarının belirlenmesi ile mümkündür. Ancak birlikte temsilcilerin hepsinin katılımıyla alt temsilcinin atanabileceği kabul edilmektedir. Bu konudaki tartışmalar ve çözüm önerileri için bkz. İncoğlu, s. 234 ve devamı.

¹³⁹ İncoğlu, s. 234.

engellemek amacıyla, temsilcilerin ayrı ayrı temsil yetkisine sahip olduğu çoğunlukla kabul edilmektedir^{140 141}. Bu nedenle üçüncü kişilerin irade beyanının temsil olunanın lehine veya aleyhine etki doğurması için birlikte temsilcilerden birine yöneltmesi yeterlidir¹⁴². Bununla birlikte temsil olunan, irade beyanının birlikte temsilcilerin hepsine ulaştırılmasını öngörebilir¹⁴³. Böyle bir düzenlemenin varlığının üçüncü kişiye bildirilmemesi halinde, bu durum üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez¹⁴⁴.

e. Müteselsil Temsil

Müteselsil temsil¹⁴⁵, aynı konuya ilişkin hukuki işlemi temsilcilerden her birinin tek başına (münferiden) yapmaya yetkili olmasıdır. Böylece temsil olunan, işlem alanını genişletmektedir. Zira müteselsil temsilcilerden her biri, farklı kişilerle işlem gerçekleştirebilme kabiliyetine erişmiş olur. Dolayısıyla temsil olunan, temsilciler vasıtasıyla birden fazla kişiye ulaşmış olur¹⁴⁶.

Temsil olunan tarafından birden fazla temsilci tayin edilmesi durumunda, temsil yetkisinin niteliği hususunda tereddüt yaşanabilir. Doktrinde Becker tarafından genel bir karineden söz etmenin mümkün olmadığı ifade edilmiştir¹⁴⁷. Von Tuhr/Peter, yetki belgesinin olması durumunda, her bir temsilcinin elinde yetki belgesi bulundurulması ve yetki belgesinde diğer temsilcilerin anılmamasının müteselsil temsil; tüm temsilcilerin bir yetki belgesinde anılmasının ise birlikte temsil hali olduğunu kabul etmektedir¹⁴⁸. Zäch/Künzle ise, tereddüt edilmesi halinde ticari işlerde birlikte temsilin, adi işlerde ise

¹⁴⁰ Bucher, s. 636, dn. 128; von Büren, s. 156; von Tuhr/Peter, § 42, X; Gauch/Schlupe/Schmid/Rey, N. 1433; Flume, § 45, I, 3, s. 782; Watter/Schneller, Art. 33, N. 26; Esener, s. 75; Kırca, s. 145; Çamoğlu, s. 203; Şener, Ticari Temsilci, s. 296; Krebs, § 48, 69; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 691 ve devamı; İbiş, s. 1109; Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 53; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 743 ve devamı. Akyol'a göre, pasif temsilde, temsilcinin iradi olarak herhangi bir hukuki işlem yapmaması nedeniyle temsil olunan temsilciye karşı korunmaz. Bu nedenle birlikte temsilcilerden her biri pasif temsil yetkisine sahiptir. Bkz. Akyol, s. 308 ve devamı; İncoğlu, s. 235 ve devamı; Şener, Ticari Temsilci, s. 297; Arkan, s. 194.

¹⁴¹ Bu hale kanuni düzenleme örneği olarak da TTK m. 281/1 gösterilebilir.

¹⁴² Söz konusu kaide yalnızca irade beyanları açısından geçerli değildir. İhtar, ayıp ihbari ve benzeri hukuki işlem benzeri beyanlar için de geçerlidir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 297; Krebs, § 48, 101.

¹⁴³ Akyol, s. 310.

¹⁴⁴ İncoğlu, s. 236.

¹⁴⁵ Akyol, "dayanışmalı temsil" olarak adlandırmaktadır, bkz. Akyol, s. 51.

¹⁴⁶ Örneğin tacir tarafından, ticari işletmesini işlerini kolaylaştırma, hızlandırma ve faaliyet alanını genişletme amacıyla birden fazla ticari temsilci atanabilir.

¹⁴⁷ Becker, Art. 33, N. 15. Aynı yönde bkz. von Büren, s. 155.

¹⁴⁸ Von Tuhr/Peter, § 42, X.

müteselsil temsilin varlığının kabulünün isabetli olacağını belirtmektedir¹⁴⁹. Doktrindeki diğer görüşe göre, herhalde müteselsil temsil lehine karar vermek gerekir¹⁵⁰. Bir başka görüş ise, müteselsil yetkinin aksine temsil olunanın korunması ihtiyacına daha uygun olan birlikte temsilin varlığını kabul etmektedir¹⁵¹.

Temsil türünün belirlenmesi, esasen yorum meselesidir¹⁵². Ancak tereddüt halinde, müteselsil temsilin varlığının kabul edilmesinin kanunun amacına ve özellikle TBK'nın tanıdığı irade özerkliğine daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Temsil olunan, birden fazla temsilci ile korunmak istiyorsa, birlikte temsil yetkisini verdiğini açıkça belirtmelidir¹⁵³.

f. Alt Temsil

i. Genel Olarak

Alt temsil, asıl temsilcinin üçüncü kişiyi alt temsilci olarak yetkilendirmesidir¹⁵⁴. Alt temsil yetkisi, asıl temsil yetkisine dayanılarak temsil olunan adına¹⁵⁵ ve tek taraflı irade beyanı ile verilir¹⁵⁶. Üçüncü kişiye temsil yetkisinin verilmesi, temsilcinin temsil yetkisinin devri anlamına gelmez¹⁵⁷. Alt temsil, temsil yetkisinin kullanılmasının üçüncü kişiye bırakılmasıdır¹⁵⁸. Alt temsilci atanmasıyla, temsil olunan tarafından aksi öngörülmedikçe müteselsil temsil yetkisi ortaya çıkmış olur¹⁵⁹.

¹⁴⁹ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 67.

¹⁵⁰ Watter/Schneller, Art. 33, N. 67; Esener, s. 75; Esener, Borçlar Hukuku I, s. 251; İncoğlu, s. 240.

¹⁵¹ Eren, s. 460. Müteselsil temsilde temsilcinin yetkilendirilmesinin özel bir güven gerektirmesi nedeniyle birlikte temsil kabul edilmelidir, bkz. von Büren, s. 155.

¹⁵² Esener, s. 75; Eren, s. 460. Birlikte temsil mi müteselsil temsil mi olduğu yönünde çeşitli karineler ve detaylı bilgi için bkz. İncoğlu, s. 240 ve devamı.

¹⁵³ Ticari işletmeye atanan birden fazla ticari temsilci kural olarak müteselsil temsilcilerdir. Zira bu halde birlikte temsile ilişkin bir karine bulunmamaktadır. Atanan ticari temsilcilerin birlikte temsil yetkisine sahip olmaları ise tacirin açık iradesine bağlıdır. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 270; Krebs, § 48, N. 68; Arkan, s. 194; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 743.

¹⁵⁴ Von Tuhr/Peter, § 42, IX; Akyol, s. 260; İncoğlu, s. 243.

¹⁵⁵ Von Tuhr/Peter, § 42, IX; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 71.

¹⁵⁶ Doktrinde hakim görüş, temsil olunan tarafından alt temsilcinin atanamayacağı yönündedir, bkz. MüKoBGB/Schramm, § 167, N. 93. Aksi takdirde temsil olunan tarafından basit yetki oluşturacağı yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 71. Buna karşılık Akyol'a göre istisnai hallerde ve asıl temsilcinin yanına yedek olarak temsilci atanabilir. Ancak bu temsilcinin alt temsilci olup olmadığı tartışmalıdır. Bkz. Akyol, s. 262.

¹⁵⁷ Von Büren, s. 157; von Tuhr/Peter, § 42, IX; Larenz/Wolf, § 47, N. 40; Oğuzman/Öz, s. 232, N. 738.

¹⁵⁸ Esener, s. 91.

¹⁵⁹ Oğuzman/Öz, s. 232, N. 738.

Alt temsil yetkisinin verilmesi kural olarak şekle tabi değildir. Alt temsil yetkisi her ne kadar asıl temsilci tarafından verilse de, alt temsilci temsil olunanı temsil eder ve onun adına hareket eder¹⁶⁰.

Alt temsilcinin atanabildiği durumlarda, kural olarak, asıl temsilcinin yetkisi alt temsil yetkisinin üst sınırını oluşturmaktadır¹⁶¹. Temsil olunanın aksini öngörmesi halinde, alt temsil yetkisinin daha geniş şekilde verilebileceği kabul edilmektedir¹⁶². Zira alt temsil yetkisinin verilmesi bir hak devri değildir. Dolayısıyla asıl temsilcinin sahip olduğu temsil yetkisinden daha geniş alt temsil yetkisi vermesi, hukukun genel ilkerinden olan “hiç kimse sahip olduğu haktan fazlasını başkasına devredemez (*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*)” ilkesine tabi değildir¹⁶³.

Alt temsil yetkisi, asıl temsil yetkisindeki gibi konu, kişi, yer ve zaman sınırlamalarıyla da verilebilir. Alt temsilciyi yetkilendiren asıl temsilci, temel ilişkiye göre alt temsilcinin seçiminde, talimat verilmesinde ve gözetiminde temsil olunana karşı sorumludur¹⁶⁴.

ii. Alt Temsilin Geçerli Olduğu Durumlar

Alt temsil yetkisinin verilip verilemeyeceği, asıl temsilciye verilen temsil yetkisine ve kanuni temsilcinin yetkisinin içeriğine göre belirlenir. Temsilcinin kişisel özelliklerinin önem arz ettiği ve temsil olunan tarafından alt temsilci atanmasının yasaklandığı hallerde alt temsilci tayin edilemez.

Temsil olunanın, asıl temsilciye alt temsil konusunda yetki vermesi durumunda alt temsilci atanabilir. Asıl temsilciye, alt temsilci atayabilme yetkisi açık veya zımni olarak verilebilir¹⁶⁵. Alt temsilci atama yetkisi, asıl temsil yetkisi ile verilebileceği gibi alt temsilcinin işlemi yapmasından önce de verilebilir.

¹⁶⁰ Von Tuhr/Peter, § 42, IX; von Büren, s. 157; Esener, s. 92; Eren, s. 461. Temsil olunanın ve alt temsil yetkisini veren asıl temsilcinin temsilcisi olduğu yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 71. Aksi yönde, alt temsilcinin, asıl temsilcinin temsilcisi olduğu yönünde bkz. Bork, N. 1447; Becker, Art. 33, N. 14.

¹⁶¹ Larenz/Wolf, § 47; N. 41; MüKoBGB/Schramm, § 167, N. 93; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 71; Soergel-Leptien, § 167, N. 59; Bork, n. 1451; von Tuhr/Peter, § 42, IX; von Büren, s. 157; Esener, s. 92.

¹⁶² Soergel-Leptien, § 167, N. 59; von Tuhr/Peter, § 42, IX.

¹⁶³ von Tuhr/Peter, § 42, IX.

¹⁶⁴ Zäch/Künzle, Art. 33, N. 71.

¹⁶⁵ Esener, s. 90. Avukatlık Kanunu m. 171/2 bu hususun istisnasını oluşturmaktadır. Hükme göre, temsil olunan tarafından temsilciye yazılı olarak yetki verilmedikçe, temsilci bir alt temsilci tayin edemez.

Asıl temsilciye verilen temsil yetkisinde açıklık bulunmaması halinde, kural olarak alt temsil yetkisinin verilmesi kabul edilmemektedir¹⁶⁶. Zira temsil ilişkisi, temsil olunan ve temsilci arasındaki güven ilişkisine dayanır. Ancak alt temsilci atayabilmenin çeşitli istisnaları bulunmaktadır. Nitekim birçok durumda zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; temsilciye verilen işin uzmanlık gerektirmesi, şartlardaki değişiklik veya adet nedeniyle gerekli olması gibi durumlarda alt temsil yetkisi verilebilir¹⁶⁷.

Alt temsilin geçerli olduğu bir diğer hal TBK m. 506/1'de öngörülmüştür. Vekil kural olarak vekalet borcunu bizzat ifa etmekle yükümlüdür. Ancak vekil, kendisine yetki verildiği veya halin zorunlu ya da teamülün mümkün kıldığı durumlarda işi başkasına yaptırabilir¹⁶⁸. Hüküm vekalet sözleşmelerine ilişkin olsa da, hükmün tüm temsil hallerine kıyasen uygulanabileceği kabul edilmektedir¹⁶⁹. Temsil olunanın, alt temsili açıkça yasaklaması halinde ise TBK m. 506/1 uygulanamayacaktır¹⁷⁰.

Alt temsil yetkisinin verilebileceği hallerden bir diğeri de ticari temsilciler bakımından ortaya çıkmaktadır. Ticari işletmenin yönetimi kapsamında olan işlerde ticari temsilci, bütün işleri bizzat yapabileceği gibi genel yetkili bir temsilci veya ticari vekil de tayin edebilir¹⁷¹. Bununla birlikte bir başka kimseyi ticari temsilci olarak atayamaz.

Tereddüt olması halinde alt temsilci atama yetkisinin bulunmadığının kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Esener, s. 90.

¹⁶⁶ Esener, s. 89; Feyzioğlu, s. 421; Oğuzman/Öz, s. 232, N. 738. Temsilcinin kişisel olarak ifa etmesi gerekmediği, alt temsilcinin daha uygun temsilci olduğu ve temsil olunanın çıkarlarıyla çatışmadığı sürece alt temsilci atanabileceği yönünde bkz. Becker, Art. 33, N. 13. İşin temsilci tarafından şahsen yapılmasında temsil olunanın bir menfaatinin bulunup bulunmadığı incelenmeli ve temsil olunanın menfaatinin olmadığı durumlarda alt temsilci atanabileceği yönünde bkz. Esener, s. 90; Feyzioğlu, s. 421 ve devamı. Diğerlerinden daha geniş kapsamlı olarak, temsil olunan tarafından yasaklanmadıkça alt temsilcinin atanabileceği yönünde bkz. Akyol, s. 277.

¹⁶⁷ Esener, s. 90; von Tuhr/Peter, § 42, IX; Akyol, s. 288; Oğuzman/Öz, s. 232, N. 738; Eren, s. 461.

¹⁶⁸ Söz konusu hüküm eBK m. 390/3'te vekilin, halin icabına göre mecbur veya örf ve adet gereği olarak kendi yerine başkasını ikame edebileceği şeklinde düzenlenmişti. Hüküm her ne kadar vekalet sözleşmeleri için öngörülmüş olsa da tüm temsil durumlarında da kıyasen uygulanabileceği kabul edilmekteydi. Bkz. von Tuhr/Peter, § 42, IX; von Büren, s. 157; Akyol, s. 277.

¹⁶⁹ Oğuzman/Öz, s. 232, N. 738, dn. 679.

¹⁷⁰ İnCEOğlu, s. 250.

¹⁷¹ Adi, anonim ve limited şirketlerde kimlerin ticari vekil veya sınırlı yetkili tacir yardımcısı atayabileceği açıkça düzenlenmesi nedeniyle, bu şirketlerde ticari temsilci tarafından sadece genel temsil yetkisi verilebilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 165.

iii. Sonuçları

Alt temsilci tayini temsil yetkisinin devri değildir. Temsil olunan tarafından aksi öngörülmedikçe, alt temsilcinin tayini ile temsilci kendi temsil yetkisini kaybetmez¹⁷². Böylece alt temsilci ve asıl temsilci, temsil olunan adına ayrı ayrı işlem yapabilirler.

Asıl temsilci tarafından atanan alt temsilci ile temsil olunan arasında temsil ilişkisi kurulur ve temsil olunanı temsil eder¹⁷³. Alt temsilci işlemi yaparken temsil olunan adına hareket etmeli ve üçüncü kişiye temsil olunan adına hareket ettiğini bildirmelidir¹⁷⁴.

Alt temsilci, asıl temsilcinin ve temsil olunanın talimatlarıyla bağlıdır¹⁷⁵. Asıl temsilci ile temsil olunanın talimatlarının çatışması halinde ise temsil olunanın talimatlarına riayet etmelidir¹⁷⁶.

Alt temsilcinin yetkileri temsil olunan ve asıl temsilci tarafından her zaman geri alınabilir veya sınırlanabilir¹⁷⁷. Alt temsilcinin yetkilerinin asıl temsilci tarafından geri alınabilmesi veya sınırlanabilmesinin, alt temsilciyi tayin edebilme yetkisinden doğmadığı ve bu yetkinin kendisine verilmiş olduğu belirtilmektedir¹⁷⁸. Alt temsilciyi azil yetkisi asıl temsilciden alınabilir. Ancak aksi belirtilmedikçe asıl temsilcinin azil yetkisi vardır¹⁷⁹.

Alt temsilcinin yetkisiz hareket etmesi sonucu ortaya çıkan yetkisiz temsil halinde asıl temsilcinin icazete yetkili olması, alt temsilciyi tayin edebilmesine bağlıdır¹⁸⁰. Asıl temsilcinin alt temsilci tayin edebildiği durumda, hem asıl temsilci hem de temsil olunan alt temsilcinin yetkisiz işlemine icazet verebilir¹⁸¹.

¹⁷² Von Tuhr/Peter, § 42, IX; Esener, s. 91; Feyzioğlu, s. 422.

¹⁷³ Von Büren, s. 157; von Tuhr/Peter, § 42, IX; Gauch/Schluep/Schmid/Rey, N. 1360; Watter/Schneller, m. 33, N. 20; Esener, s. 92; Eren, s. 461. Alt temsilcinin, asıl temsilcinin ve temsil olunanın temsilcisi olduğu yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 33, N. 71.

¹⁷⁴ Gauch/Schluep/Schmid/Rey, N. 1449; von Tuhr/Peter, § 42, IX; Zäch/Künzle, Art. 33, N. 74.

¹⁷⁵ Talimatlara uygun olarak işlerin yapılması halinde alt temsil geçerli olduğu yönünde bkz. von Tuhr/Peter, § 42, IX.

¹⁷⁶ Akyol, s. 272.

¹⁷⁷ Larenz/Wolf, § 47; N. 42; Zäch/Künzle, Art. 34, N. 31; von Tuhr/Peter, § 42, IX; Bucher, s. 635; Esener, s. 93; Eren, s. 461.

¹⁷⁸ İnceoğlu, s. 256.

¹⁷⁹ Gauch/Schluep/Schmid/Rey, N. 1450.

¹⁸⁰ Soergel-Leptien, § 167, N. 60; Esener, s. 92 ve devamı; Akyol, s. 293.

¹⁸¹ Esener, s. 92 ve devamı; Akyol, s. 293. Ticari temsilci de kendi yetkisi kapsamında olması halinde alt temsilcinin (ticari vekil veya genel yetkili temsilciler) yetkisiz işlemlerine icazet verebilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 165 ve devamı; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 738.

Asıl temsilcinin yetkisi olmamasına rağmen alt temsilci ataması neticesinde atanan kişinin, alt temsilci sıfatıyla işlem yapması halinde de yetkisiz temsil oluşur¹⁸². Alt temsilcinin yetkisiz işlemine temsil olunan icazet vermediği sürece işlem geçersizdir ve alt temsilci üçüncü kişiye karşı sorumlu olur (TBK m. 47)¹⁸³. Yetkisi olmamasına rağmen alt temsilci atayan asıl temsilcinin üçüncü kişiye karşı TBK m. 47 kapsamında sorumluluğu oluşmaz. Asıl temsilcinin, üçüncü kişide alt temsilcinin temsil yetkisinin bulunduğu yönünde güven oluşturmaması halinde culpa in contrahendo sorumluluğu doğar¹⁸⁴.

IV. Temsil Yetkisinin Sona Ermesi ve Hukuki Sonuçları

A. Sona Erme Sebepleri

Hukuki işlemde doğan temsil yetkisi temsil olunan tarafından her zaman sınırlandırılabilir veya geri alınabilir (TBK m. 42). Temsil olunan veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi halinde temsil yetkisi sona erer (TBK m. 43)¹⁸⁵. Kanunda açıkça belirtilmemekle beraber işin niteliğinden ve genel hükümlerden çıkarılabilen başka sona erme nedenleri de bulunmaktadır. Temsil yetkisinin belirli süreye veya bozucu şarta bağlı olarak verilmesi halinde, sürenin sona ermesi veya şartın gerçekleşmesi, temsil yetkisinin verilme nedeni olan belirli işlemin tamamlanması veya işlemin yapılmasının imkansızlaşması örnek olarak verilebilir¹⁸⁶.

Temsil yetkisinin sona erme sebepleri iradi ve kendiliğinden sona erme olarak iki başlık altında incelenebilir. Sona erme sebebi ne olursa olsun, temsilciye yetki belgesi verilmişse temsilci, yetkisinin sona ermesiyle birlikte belgeyi temsil olunan veya haleflerine iade etmek veya mahkemeye tevdi etmekle yükümlüdür (TBK m. 44). Temsil

¹⁸² İnceoğlu, s. 259; Akyol, s. 261.

¹⁸³ Akyol, s. 294.

¹⁸⁴ İnceoğlu, s. 259. Asıl temsilcinin sorumluluğunun eBK m. 41'e (TBK m. 49) dayanması gerektiği yönünde bkz. Akyol, s. 295.

¹⁸⁵ Genel kaide temsil olunanın ölümü ve ehliyet kaybı halinde temsil ilişkisinin sona ermesi yönündedir. Bununla birlikte kanun koyucu, TTK m. 688/3'te genel kuraldan ayrılmıştır. Hüküm gereğince tahsil cirosunun içerdiği yetki, senet bedelini tahsil yetkisini veren kimsenin ölümü ile sona ermeyeceği gibi fiil ehliyetini kaybetmesiyle de ortadan kalkmaz. Bkz. İkinci Bölüm, III, C, 2, d. Benzer şekilde TBK m. 554 uyarınca işletme sahibinin ölmesi veya fiil ehliyetini kaybetmesi, ticari temsilci, ticari vekil ve diğer tacir yardımcılarının yetkisini sona erdirmez.

¹⁸⁶ Oğuzman/Öz, s. 233, N. 740 ve devamı; Eren, s. 468; Karasu, s. 382.

olunan veya halefleri, temsilcinin belgeyi geri vermesi için gerekeni yapmadıkları takdirde iyiniyetli üçüncü kişilerin zararını gidermekle yükümlüdürler.

1. İrادی Sebepler

a. İstifa

Temsilcinin istifa ile temsilcilik yetkisini sona erdirip erdiremeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Hakim görüşe göre, temsilci tarafından temsil olunana yöneltilen tek taraflı ve varmakla sonuç doğuran irade beyanıyla temsilcilik görevine son verilebilir^{187 188}. İstifa beyanının temsil olunana varması yeterlidir ve öğrenmesi şart değildir¹⁸⁹. İstifa beyanı şekle tabi değildir ve zımni olarak da yapılabilir¹⁹⁰. Azınlıkta kalan görüş ise, TBK'nın vekaletle ilişkin hükümlerinde istifaya yer verildiği halde (TBK m. 512) temsile ilişkin hükümlerinde istifaya yer verilmemesi, TBK'nın temsile ilişkin hükümlerinde temsil yetkisinin geri alınmasının düzenlenmesine rağmen istifanın düzenlenmemesi, temsil yetkisinin verilmesinde temsilcinin kabulünün aranmaması gibi nedenlerle temsilcinin istifası ile temsil yetkisinin sona erdirilmesinin tutarlı olmadığı yönündedir¹⁹¹. Görüşü savunan yazarlara göre, temsilcinin istifası temsilci ile temsil olunan arasındaki temel ilişki bakımından önem taşır ve istifa ile temsil yetkisine son verilemez.

Tek taraflı bir hukuki işlemle verilen temsil yetkisi, temsilci haberdar olmasa da geçerlidir. Temsilci istifa etse dahi temsil olunan tarafından tek taraflı bir işlem ile temsil yetkisi tekrardan verilebilir. Tekrardan temsil yetkisinin verilmesi halinde, temsil

¹⁸⁷ MüKoBGB/Schramm, § 168, N. 8; Soergel-Leptien, § 168, N. 5; Larenz/Wolf, § 47, N. 64; von Tuhr/Peter, § 42, VI; Zäch/Künzle, Vorbem. zu Art 34-35, N. 4; Watter/Schneller, Art. 34, N. 2; Esener, s. 197 ve devamı; Feyzioğlu, s. 430; Eren, s. 466; Akıntürk/Ateş, s. 79; Antalya, s. 634, N. 2886. Zäch/Künzle, temsil yetkisinin soyutluğu nedeniyle temsilciye istifa yetkisinin tanınması gerektiği kanaatindedir. Zira temsilcilik yetkisinin verilmesinde rızası aranmayan temsilci, istifa ile temel ilişkiyi korurken temsil yetkisinden kurtulabilir. Temsil olunan tarafından temsil yetkisinin iptal edilmesi gerekli değildir, temsilcinin beyanı bağımsız bir sona erdirmeye nedenidir. Bu husus, ZGB Art. 27 (TMK m. 23) anlamında, olumsuz fiil ehliyetinin ifadesi olarak görülebilir. Temsil olunan, temsil yetkisi vermekle temsilciyi, vazgeçilemez nitelikteki istifa hakkından feragatle yükümlendirmiş olmamalıdır. Nitekim böyle bir feragat ZGB Art. 27 (TMK m. 23) çerçevesinde geçerli de değildir. Bkz. Zäch/Künzle, Vorbem. zu Art 34-35, N. 4, 5. Temsilcinin, temsil olunanın temsil yetkisi vermesini engelleyememesi ve temsil olunanın beyanının temsilciye varmasıyla yetkinin oluşması sebebiyle sonradan geri çekilme hakkının temsilciye tanınmasının zorunlu olduğu hususunda bkz. Violand, s. 63.

¹⁸⁸ Ticari temsilcinin istifa ile temsil ilişkisine son verip veremeyeceği TBK'da düzenlenmemektedir. İrادی temsile ilişkin genel hükümlerde yer alan tartışmalar ticari temsil ilişkisinde de yer almaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Kırca, s. 187; Şener, Ticari Temsilci, s. 429 ve devamı; Şener, Ticari İşletme, s. 282.

¹⁸⁹ Eren, s. 466.

¹⁹⁰ Esener, s. 198; İnceoğlu, s. 268. TBK m. 42/3 (eBK m. 34/3) kıyasen istifa haline de uygulanmalıdır ve temsilcinin istifası üçüncü kişilere bildirilmelidir. Bkz. Feyzioğlu, s. 430.

¹⁹¹ Sarı, s. 214; Oğuzman/Öz, s. 233, N. 741.

yetkisinin kullanılmaması ile bir nevi istifa benzeri hukuki sonuç ortaya çıkarılabilir. Fakat temsil yetkisinin kullanılmaması da çeşitli sorunları beraberinde getirebilecektir¹⁹².¹⁹³. Örneğin temsilci, pasif temsil kapsamında üçüncü kişilerin temerrüt ihtarı, fesih bildirimi gibi beyanlarına maruz kalabilecektir. Bu beyanların temsil olunana iletilmemesi neticesinde çeşitli zararlar meydana gelebilecektir.

Temsil olunan ile temsilci arasında bir temel ilişkinin bulunması halinde, temel ilişkinin sona erdirilmesinin temsil yetkisini de sona erdirip erdirmeyeceği ayrıca değerlendirilmelidir. Temel ilişkinin sona ermesinin temsil yetkisini de sona erdireceği kabul edilirse, temsilcinin temel ilişkiyi sona erdirmesi ile temsil yetkisi de sona erer¹⁹⁴. Temel ilişkinin sona ermesine rağmen temsil yetkisinin kullanılmaya devam edilmesi halinde temsil yetkisinin kötüye kullanıldığı kabul edilebilir¹⁹⁵. Temsil yetkisinin kötüye kullanılması ise yetkisiz temsil halidir ve temsil olunan korunmuş olur¹⁹⁶.

Temel ilişkinin sona ermesinin temsil yetkisini sona erdirmeyeceğinin kabul edilmesi halinde ise, temsilcinin temel ilişkiden istifası temsil yetkisini sona erdirmez¹⁹⁷. Temel ilişkinin sona erdirilmesine rağmen temsil yetkisinin devamı çeşitli sorunlara yol açabilir. Bu halde temsilciye temsil yetkisinden istifa hakkının tanınması ile sorunlar giderilebileceğinden bu kapsamda istifa hakkının tanınması gerektiği kanaatindeyiz.

¹⁹² Temsilcinin temsil yetkisinden istifası pasif temsil hallerinde pratik önem taşımaktadır. Bkz. Zäch/Künzle, Vorbem. zu Art 34-35, N. 4.

¹⁹³ Ticari temsilde, temsil yetkisinin temel ilişkiye binaen verilmiş olması halinde, söz konusu yetkiyi kullanmayan temsilci temel ilişkiyi ihlal etmiş olur. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 430.

¹⁹⁴ Temel ilişkinin sona erdirilmesinin genel yorum kuralları gereğince temsil yetkisini de sona erdirebileceği yönünde bkz. Karasu, s. 383. Ticari işletme sahibi ile ticari temsilci arasındaki temel ilişkinin herhangi bir nedenle sona ermesiyle birlikte kural olarak temsil yetkisinin de sona ereceği yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 449; Krebs, § 52, N. 37.

¹⁹⁵ İncoğlu, s. 269 ve devamı.

¹⁹⁶ Yetkisiz temsil halinde temsil olunan kural olarak gerçekleştirilen işlemle bağlı değildir. Bununla birlikte işlemin karşı tarafının iyiniyetli olması halinde ticari temsilcinin yetkisini kötüye kullanarak yaptığı işlem geçerlidir ve ticari işletme sahibini bağlar. Fakat işlem tarafının temsil yetkisinin kötüye kullanıldığını bilmesi veya bilmesi gerektiği hallerde, söz konusu işlem TMK m. 2 uyarınca işletme sahibini bağlamaz. Bkz. Arkan, s. 192; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 737.

¹⁹⁷ Ticari işletme sahibi ile ticari temsilci arasındaki temel ilişkinin herhangi bir nedenle sona ermesiyle birlikte temsil yetkisinin de sona ermeyeceği ve yetkinin sona ermesi için temsilcinin azledilmesi gerektiği yönünde bkz. Kırca, s. 193.

b. Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması veya Geri Alınması

i. Genel Olarak

Temsil olunan tarafından, hukuki işlemde doğan temsil yetkisi her zaman sınırlanabilir veya geri alınabilir (TBK m. 42). Hükümün devamında, taraflar arasındaki hizmet, vekalet veya ortaklık sözleşmeleri gibi hukuki ilişkilerden doğan haklar saklı tutulmaktadır.

Temsil yetkisi tek taraflı ve varması gereken bir hukuki işlemle geri alınabilir. Tamamen geri alınması bozucu yenilik doğurucu hukuki işlemken, kısmen geri alınması değiştirici yenilik doğuran hukuki işlemdir^{198 199}. Şekle tabi değildir ve açık ya da zımni irade beyanıyla gerçekleştirilebilir²⁰⁰.

Geri alma beyanının temsilciye ulaşmasıyla temsil yetkisi sona erer²⁰¹. Beyanın temsilciye ulaşmasına rağmen temsilci, yetkisinin sona erdirildiğini bilmediği sürece, temsil olunan veya halefleri temsilcinin gerçekleştirdiği hukuki işlemlerle bağlı olurlar (TBK 45/1). Ancak üçüncü kişilerin, temsilcinin yetkisinin sona erdiğini bildikleri hallerde TBK m. 45/1 uygulanmaz.

Temsil yetkisinin kaldırılması, temsil olunan ile temsilci arasındaki iç ilişkinin sona erdirilmesini gerektirmez²⁰². Ancak iç ilişkinin sona erdirilmesi beyanıyla birlikte temsil yetkisi kaldırılabilir²⁰³.

Temsil yetkisinin verilmesi temsilci ile temsil olunan arasındaki güven ilişkisinden doğmaktadır. Güven ilişkisinin zedelenmesi veya ortadan kalkması halinde temsil yetkisi

¹⁹⁸ Esener, s. 188; Şener, Ticari Temsilci, s. 421; Karasu, s. 383.

¹⁹⁹ Ticari temsil yetkisi de kısmen veya tamamen geri alınabilir. Kısmen geri alma hali, esasen temsil yetkisinin sınırlandırılmasıdır. Bu halde TTK m. 31/1 gereğince, tescil edilen bir hususta meydana gelen değişiklik de tescil edilir.

²⁰⁰ Eren, s. 465. Temsil yetkisi yazılı veya resmi şekilde verilmiş olsa dahi kaldırılmasının yazılı şekil gerektirmeyeceği yönünde bkz. Esener, s. 188; Feyzioğlu, s. 427. Ticari temsil yetkisinin geri alınmasının da şekle tabi olmadığı ve açık veya zımni irade beyanıyla gerçekleştirilebilir. Ancak temsil yetkisinin geri alındığının üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 416.

²⁰¹ Von Tuhr/Peter, § 42, VI; Esener, s. 188; Feyzioğlu, s. 427; Şener, Ticari Temsilci, s. 414; Oğuzman/Öz, s. 234, N. 745.

²⁰² Temsil yetkisinin sona ermesiyle sözleşme ilişkisinin ifası imkansız hale gelirse, sözleşme ilişkisi de sona erer. Bkz. Esener, s. 188.

²⁰³ Temsil olunan tarafından iç ilişkiyi oluşturan sözleşmenin iptal edilmesinin veya feshedilmesinin çoğunlukla işin niteliği gereği temsil yetkisinin de sona ermesine neden olacağı yönünde bkz. Oğuzman/Öz, s. 234, N. 747.

de her zaman sınırlandırılabilir veya geri alınabilir. Bu çerçevede TBK m. 42/2 gereğince temsil olunan, temsil yetkisinin sınırlandırılması veya geri alınması hakkında önceden feragat edemez.

ii. Üçüncü Kişilere Bildirilmesi

Temsil olunanın, bir kişiye temsil yetkisi verdiğini açık veya dolaylı biçimde üçüncü kişiye bildirmesiyle bu kişide yetkinin bulunduğu dair özel bir güven oluşturur²⁰⁴. Yapılan bu bildirim şekle tabi değildir ve bildirilen yetkinin verilmemesi veya geçersiz olması halinde dahi üçüncü kişinin güveni korunur²⁰⁵.

Üçüncü kişide oluşturulan güvenin ortadan kaldırılması için temsil yetkisinin sınırlandırıldığı veya geri alındığı da üçüncü kişiye bildirilmelidir. Bildirimin yapılmaması halinde temsil olunan, yetkinin geri alındığını iyiniyetli üçüncü kişilere ileri süremez (TBK m. 42/3)²⁰⁶. Yapılan bildirimde temsil yetkisinin belirli süreyle sınırlı olarak verildiğinin belirtilmesi halinde ise sürenin sonunda temsil yetkisinin sona ermesi ile ilgili yeni bir bildirime gerek yoktur²⁰⁷.

TBK m. 42’de temsil yetkisinin sınırlandırılması veya geri alınmasına ilişkin üçüncü kişiye yapılacak bildirimin şekli düzenlenmemektedir. Temsil olunanın tek taraflı ve üçüncü kişiye varması gereken beyanı sonuç doğurur. Ancak söz konusu bildirimin yetkinin verilmesiyle benzer şekilde yapılması gerekir. Aksi takdirde TBK m. 42/3 gereğince üçüncü kişinin iyi niyeti korunur²⁰⁸. Temsil yetkisinin verildiğine ilişkin aleni bildirim halinde, temsil yetkisinin sınırlandırılması veya geri alınmasına ilişkin bildirim de aleni veya şahsi yapılabilir. Şahsi bildirim yapılması durumunda yalnızca bildirim yapılan üçüncü kişinin iyiniyeti sona erer. Yetkinin verilmesi hakkında bildirimin belirli

²⁰⁴ Eren, s. 468 ve devamı; Karasu, s. 385. Temsil olunan dışındaki kişilerce yapılan bildirimde ise üçüncü kişinin iyi niyeti korunmaz.

²⁰⁵ Karasu, s. 386.

²⁰⁶ Benzer şekilde OR 2020 m. 190/2’de, temsil olunanın üçüncü kişiye temsil yetkisini bildirdiği halde, yetkinin tamamen veya kısmen geri alındığını da bildirmesi ile iyi niyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürebileceği düzenlenmektedir.

²⁰⁷ Karasu, s. 386.

²⁰⁸ Akyazan, s. 260; Feyzioğlu, s. 429; Kocayusufoğlu, Tandoğan’a Armağan, s. 218; Eren, s. 469; Karasu, s. 386. Yetkinin geri alındığına ilişkin bildirimin hüküm doğurabilmesi için yetkinin veriliş türünde yapılmış olması yeterlidir. Bildirimin yanında üçüncü kişilerin öğrenmiş olmaları aranmaz. Bkz. Feyzioğlu, s. 429. Karşı görüşe göre, üçüncü kişinin haklı güvenine göre bildirim yapılmalıdır. Bildirimin sadece üçüncü kişiye varmasının yeterli olmadığı, üçüncü kişinin bildirimini öğrenmesi veya öğrendiğinin kabul edilmesi halinde geçerli olacağı ve bu nedenle üçüncü kişinin iyi niyetini ortadan kaldıran bir yoldan yapılması yeterli olacaktır. Bkz. Zäch/Künzle, Art. 34, N. 41 ve devamı.

çevredeki kişilere veya bir kişiye yapılması halinde ise sınırlama veya geri almaya ilişkin bildirimin aleni yapılması yeterli olmayıp, ilgili kişilere de bildirim yapılmalıdır²⁰⁹.

Temsil yetkisinin sona ermesi ve üçüncü kişilere bildirim bakımından ticari temsile ilişkin hükümler, iradi temsile ilişkin genel hükümlerden farklılık arz etmektedir. Ticari yaşamda üçüncü kişilerin güvenlerinin korunması açısından temsil yetkisinin sınırlandırılmasına veya sona ermesine ilişkin özel hükümler bulunmaktadır.

Ticari temsil yetkisinin geri alınması, iradi temsil yetkisinde olduğu gibi, tek taraflı ve ticari temsilciye varması gereken bir irade beyanı niteliğindedir²¹⁰. Ancak üçüncü kişiye yapılacak bir beyan, iradi temsil yetkisinden farklı olarak, ticari temsil yetkisinin tamamen geri alınması için tek başına yeterli değildir²¹¹. Bununla birlikte üçüncü kişiye yapılan bildirim, üçüncü kişinin iyiniyetini ortadan kaldırır. Dolayısıyla ilgili üçüncü kişi, ticari temsilci ile geçerli bir işlem yapamaz. Fakat ticari temsilcinin, işletme sahibi adına işlem gerçekleştirebileceği bütün üçüncü kişilere temsil yetkisinin geri alındığı bildiriminde bulunulması neredeyse imkansızdır. Bu nedenle kanun koyucunun TBK m. 550'yi düzenlediği ifade edilebilir²¹². Hüküm gereğince, temsil yetkisinin verildiği ticaret siciline tescil edilmemiş olsa dahi, temsil yetkisinin sona erdiğinin ticaret siciline tescil ve ilan edilmesi gerekir. Ticari temsil yetkisinin sona erdiği ticaret siciline tescil ve ilan edilmediği sürece, ticari temsil yetkisi iyiniyetli üçüncü kişiler bakımından geçerliliğini korur²¹³.

Ticari temsil yetkisinin sona erdiğinin ticaret siciline tescil ve ilan ile birlikte, tüm üçüncü kişilere karşı bu durum ileri sürülebilir. Zira TTK m. 36/1 gereğince ticaret sicili kayıtları nerede bulundukları fark etmeksizin, üçüncü kişiler hakkında hukuki sonuçlarını doğurur. Ayrıca TTK m. 36/3'te yer alan sicilin olumlu etkisi gereğince üçüncü kişiler, kendilerine karşı hüküm doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerini ileri süremezler.

²⁰⁹ Karasu, s. 387.

²¹⁰ Kırca, s. 187; Şener, Ticari Temsilci, s. 414.

²¹¹ Şener, Ticari Temsilci, s. 415.

²¹² Şener, Ticari Temsilci, s. 415 ve devamı.

²¹³ TBK m. 550, yalnızca temsil yetkisinin geri alınmasında uygulanmaz. İradi temsil yetkisinden farklı olarak, ticari temsil yetkisinin sona erdiği tüm hallerde uygulanır.

2. Kendiliğinden Sona Erme

Hukuki işlemten doğan temsil yetkisi TBK m. 43 gereğince, aksi taraflarca²¹⁴ kararlaştırılmadıkça veya işin niteliğinden anlaşılmadıkça^{215 216}, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi²¹⁷ veya iflas etmesi hallerinde sona erer. Tüzel kişiliğın sona ermesi halinde de aynı sonuç ortaya çıkar²¹⁸. TBK m. 554/2’de TBK 43’e istisna getirilmektedir. Hükme göre, işletme sahibinin fiil ehliyetini kaybetmesi veya ölümü, ticari temsilcilerin, ticari vekillerin ve diğeri tacir yardımcıların yetkisini sona erdirmez. Bununla birlikte doktrinde, temsil olunanın aksini öngörebileceğı belirtilmektedir²¹⁹.

Temsil yetkisinin kendiliğinden sona ereceğı haller TBK m. 43’de ifade edilenler ile sınırlı değildir²²⁰. Sürenin dolması, belirli işlem için verilen temsil yetkisinde işlemin

²¹⁴ Her ne kadar TBK m. 43’te taraflarca kararlaştırılmadıkça ifadesi kullanılmış olsa dahi temsil yetkisinin verilmesi tek taraflı bir hukuki işlemdir. Bu sebeple önemli olan temsil yetkisinin verilmesi esnasında veya temsil yetkisinin verilmesinden sonra bu hususun öngörölmüş olmasıdır. Bkz. Becker, Art. 35, N. 4; von Tuhr/Peter, § 42, VI, dn. 77; Violand, s. 69; Esener, s. 176; Feyzioğlu, s. 424; Şener, Postmortal Temsil Yetkileri, s. 115; Oğuzman/Öz, s. 235, N. 749; Nomer, s. 145, N. 91; Karasu, s. 388, dn. 221. Temsil yetkisinin devam edeceğine ilişkin düzenleme yetkiyle birlikte veya ayrı bir beyan içerisinde veya temel ilişki çerçevesinde tespit edilebilir. Söz konusu durumun her halükarda tek taraflı yasal bir işlem olduğu ve iki taraflı sözleşme olmadığı yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 35, N. 42.

²¹⁵ İşin niteliğı, temsil yetkisinin sona ermesi neticesinde temsil olunanın veya haleflerinin çıkarlarının tehlike girmesidir. İşlerin veya işletmenin yönetiminin kesilmesi işin niteliğine örnek olarak verilebilir, bkz. Zäch/Künzle, Art. 35, N. 43. Temsil yetkisinin işin niteliğı gereğı devam etmesi nedeniyle, yetkinin her zaman kısa süreli olması gerektiğı yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 35, N. 43. Aksi yönde, temsil yetkisinin işin niteliğinin gerektirdiğı ölçü ve süre boyunca devam edeceğü yönünde bkz. İnceoğlu, s. 289.

²¹⁶ OR 2020 m. 192/2’de temsil yetkisi verenin aksini kararlaştırmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaiplik kararı, fiil ehliyetinin kaybı veya iflası halinde temsil yetkisinin sona ereceğı düzenlenmektedir. İşin özelliğinden anlaşılan istisnaya yer verilmemiştir.

²¹⁷ Fiil ehliyetinin kaybedilmesi ifadesiyle fiil ehliyetinin kısıtlamasının kastedildiğı yönünde bkz. Oğuzman/Öz, s. 235, dn. 690. Hükümün amacı tam fiil ehliyetine sahip temsil olunan kimsenin tam fiil ehliyetine sahip temsilciye yetki vermesi halinde korunmasıdır. Sınırlı ehliyetsiz olan birini temsilci olarak atayan temsil olunanın korunmasına gerek olmadığı yönünde bkz. Tercier/Pichonnaz/Develioğlu, s. 126, N. 393 b. Fiil ehliyetinin kaybı ifadesiyle ayırt etme gücünün kaybı veya kısıtlanmasının kastedildiğı yönünde bkz. Nomer, s. 145, N. 91.

²¹⁸ Tasfiye sürecine giren anonim şirket, tasfiyenin tamamlanmasına kadarki sürede tasfiye amacıyla sınırlı olarak hak ve fiil ehliyetine sahiptir. Tasiye sürecine girilmesi ile ticari temsilci ve ticari vekilin yetkilerinin sona erip ermeyeceğı ise tartışmalıdır. Bu halde TBK m. 554/2’nin uygulanması suretiyle, tasfiye memurlarının sahip olduğu yetkilerin devredilemez olması ilkesine aykırı olmadıkça, tasfiye sürecine girilmesinin bağı tacir yardımcıların yetkilerini sona erdirmeyeceğı kabul edilmelidir. Tartışmalar ve detaylı bilgi için bkz. Karaman Coşgun, s. 56, 57.

²¹⁹ Bkz. Arkan, s. 197. Temsil olunanın ölümünden sonra devam edecek veya temsil olunanın ölümüyle başlayan temsil yetkisi hakkında detaylı bilgi için bkz. Şener, Postmortal Temsil Yetkileri, s. 114 ve devamı. Ayrıca hükümde işletme sahibinin fiil ehliyetinin kaybı ve ölümü hali düzenlenmiş olsa da, çoğun azı da içereceğı kaidesiyle gaiplik halinde de aynı sonuca varılması gerektiğı yönünde bkz. Zäch/Künzle, Art. 35, N. 6.

²²⁰ İnceoğlu, s. 286.

temsilci veya temsil olunan tarafından yapılması veya yapılmasının imkansızlaşması²²¹, yetkinin bozucu şarta bağlı olarak verilmesi halinde şartın gerçekleşmesi²²², şirketin sona ermesi ve bir şubeye sınırlı işlem yapma yetkisi olan ticari temsilcinin tayin edildiği şubenin faaliyetine son verilmesi²²³ gibi hallerde de temsil yetkisi kendiliğinden sona erer.

Temsil yetkisinin kendiliğinden sona erme hallerinin düzenlendiği TBK m. 43 emredici değildir. Taraflar aksini kararlaştırabilir. Temsil yetkisini sona erdiren sebebin ortaya çıkmasına rağmen yetkinin devam etmesi için, daha önce düzenleme yapılmalıdır²²⁴. Bununla birlikte temsil yetkisi, TBK m. 43'te yer alan sebeplerden birinin gerçekleşmesine rağmen işin niteliği gereği de devam edebilir. Örneğin temsil olunanın iflas etmesi sonucunda iflas masasına giren mallar açısından durum farklıdır. Bu ihtimalde temsil yetkisi zorunlu olarak sona erer. İflas masasına dahil olmayan mallar bakımından ise temsil yetkisinin devam etmesi önceden kararlaştırılabilir veya halin icabından anlaşılabilir²²⁵.

Kanuni sona erme nedenlerinin ortaya çıkmasıyla, temsil yetkisinin devam etmesini gerektiren istisnai durumlar haricinde, temsil yetkisi kendiliğinden sona erer. Bu halde temsil yetkisinin üçüncü kişiye bildirilmeksizin sona ermesi nedeniyle, yetkinin sona erdiğini bilmeyen üçüncü kişilerin korunup korunmayacağı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, TBK m. 43 gereğince temsil yetkisinin kendiliğinden sona ermesi halinde TBK m. 42/3 uygulanmaz ve iyiniyetli üçüncü kişi korunmaz²²⁶. Zira TBK m. 42/3, temsil yetkisinin geri alınmasıyla sona ermesi üzerine üçüncü kişilere bildirim düzenlemektedir. Diğer görüşe göre ise, temsil olunan temsil yetkisinin sona erdiğini biliyorsa ve temsil yetkisinin geri alınmasında olduğu gibi üçüncü kişilere bildirim

²²¹ Becker, Art. 35, N. 1; von Tuhr/Peter, § 42, VI; Watter/Schneller, Art. 34, N. 2, N. 7 ve N. 8; Violand, s. 63; MüKoBGB/Schramm, § 168, N. 4; Esener, s. 174; Feyzioğlu, s. 423; İncoğlu, s. 286.

²²² Larenz/Wolf, § 47; N. 63; von Tuhr/Peter, § 42, VI; Violand, s. 63; Zäch/Künzle, Vorbem. zu Art. 34-35, N. 11; Watter/Schneller, m. 34, N. 2; Gauch/Schluep/Schmid/Rey, N. 1363; Esener, s. 174; Feyzioğlu, s. 423.

²²³ Kırca, s. 153.

²²⁴ İncoğlu, s. 288.

²²⁵ Watter/Schneller, Art. 35, N. 6; Karasu, s. 389.

²²⁶ Von Büren, s. 161; Bucher, s. 609.

yapılması gerekiyorsa, üçüncü kişilere bildirimi arayan TBK m. 42/3 hükmünün kıyasen uygulanması gerekir²²⁷.

B. Sona Ermenin Hukuki Sonuçları

1. Genel Olarak

Temsil yetkisinin sona ermesi ileriye etkili olarak sonuç doğurur ve temsilcinin hem pasif hem de aktif temsil yetkisi ortadan kalkar²²⁸. Böylece temsil olunan adına ve hesabına işlem yapılamaz. Temsil yetkisi sona eren kimsenin, temsil olunan adına gerçekleştirdiği işlemler ise yetkisiz temsil kapsamındadır ve temsil olunana izafe edilemez²²⁹.

Temsil yetkisi sona erdiğinde kural olarak, temsilciye temsil yetkisi yeniden verilebilir. Temsil olunanın ölümü veya gaipliği halinde, mirasçıları kendileri adına temsil yetkisini verebilir. Temsil olunanın fiil ehliyetinin sınırlanması halinde, kural olarak temsilcinin tekrardan yetkilendirilmesi kanuni temsilcinin onayına bağlıdır.

2. Temsilcinin veya Üçüncü Kişinin Temsil Yetkisinin Sona Erdiğini

Bilmemesi

Temsil yetkisinin sona erdiğinin ileri sürülememesi hali TBK m. 45/1’de düzenlenmektedir. Hükme göre, temsil yetkisinin sona erme nedeninden bağımsız olarak, temsilcinin yetkisinin sona erdiğini bilmemesi ve üçüncü kişinin de temsilcinin yetkisinin sona erdiğini bilmemesi halinde yapılan işlem temsil yetkisi içerisinde yapılmış gibi etki doğurur. Bu halde temsilci ve üçüncü kişi arasında gerçekleştirilen hukuki işlem temsil olunanı bağlar.

TBK m. 45/1’de temsilci ve üçüncü kişinin, temsil yetkisinin sona erdiğini bilmemeleri aranmaktadır. Ancak doktrinde TMK m. 3 hükmünün esaslarının uygulanması gerektiği ifade edilmektedir²³⁰. Böylece temsil yetkisinin sona erdiğini bilenler ve gerekli özeni gösterecekler temsil yetkisinin sona erdiğini öğrenebilecek kimseler de TBK m. 45/1’e dayanamaz.

²²⁷ Watter/Schneller, Art. 33, N. 13.

²²⁸ İncoğlu, s. 325.

²²⁹ Oğuzman/Öz, s. 236, N. 751. Yetkisiz temsile ilişkin bkz. Üçüncü Bölüm, I.

²³⁰ Oğuzman/Öz, s. 236, N. 752; Eren, s. 469.

İşlemi gerçekleştiren üçüncü kişi yetkinin sona erdiğini bilmesine rağmen, temsilcinin kendi yetkisinin sona erdiğini bilmemesi halinde ise TBK m. 45/1 uygulanmaz (TBK m. 45/2). Yapılan işlem yetkisiz temsil hükümlerine tabi olur ve gerçekleştirilen hukuki işlem temsil olunanı bağlamaz²³¹. Zira üçüncü kişi, temsil yetkisinin sona erdiğini bilmesine rağmen temsilci ile işlem yapması nedeniyle, iyiniyetli değildir ve korunmayı hak etmez. Temsilcinin yetkisinin sona erdiğini bilerek üçüncü kişi ile işlem yapması da yetkisiz temsil hükümleri kapsamındadır.

Temsil yetkisinin sona erme türüne bağlı olarak iyi niyetli üçüncü kişinin korunması farklılık gösterir. TBK m. 42/3'e göre, temsil olunan yetki verdiğini üçüncü kişilere bildirmesine rağmen yetkinin kaldırıldığını veya sınırlandırıldığını bildirmediği takdirde yetkinin geri alındığını iyi niyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez. Temsilciye yetki belgesi verilmiş olmasına karşın yetkinin kaldırılması veya sınırlandırılması ile belgenin alınmaması ve belgeye dayalı olarak üçüncü kişilerle işlem yapılması halinde de TBK m. 42/3'ün uygulanması gerekir²³². TBK m. 42/3 hükmünün yorum yoluyla genişletilmesi sonucunda, TBK m. 44/2 yetkinin kendiliğinden sona ermesiyle sınırlı olarak uygulanır²³³.

Yetkinin kendiliğinden sona ermesi halinde, yetkisinin sona erdiğini bilen temsilcinin üçüncü kişiyle yaptığı işlem temsil olunanı bağlamaz ve yetkisiz temsil hükümlerine tabi olur. Temsilciye yetki belgesi verilmesi ve daha sonra yetkinin sona ermesi halinde temsil yetkisini veren veya haleflerinin belgeyi geri almada ihmalleri bulunuyor ise iyi niyetli üçüncü kişilere karşı TBK m. 44/2 kapsamında sorumlu olurlar. TBK m. 44/2 kapsamında iyi niyetli üçüncü kişilerin zararları karşılanır. Karşılanacak zarar olumsuz zarardır²³⁴. TBK m. 44/2 kapsamında sorumluluktan kurtulmak için ise yetki belgesinin fiilen alınması gerekmemektedir. Yetki belgesinin geri alınması amacıyla

²³¹ Oğuzman/Öz, s. 236, N. 752; Eren, s. 468.

²³² Von Tuhr/Peter, § 42, I; Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan'a Armağan, s. 209 ve devamı; Oğuzman/Öz, s. 237, N. 755. BGB § 172/1'de, yetkisiz temsilcinin ibraz ettiği belgeye iyi niyetle güvenen üçüncü kişinin yaptığı işlemin geçerli sayılacağı düzenlenmektedir.

²³³ Oğuzman/Öz, s. 237, N. 755. Detaylı bilgi ve tartışmalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan'a Armağan, s. 218 ve devamı.

²³⁴ Von Tuhr/Peter, § 42, VIII; Esener, s. 212; Oğuzman/Öz, s. 238, N. 757. TBK m. 47/2'nin kıyasen uygulanmasıyla hakimin olumlu zararın karşılanmasına da hükmedebileceği yönünde bkz. Becker, Art. 36, N. 8. Hakimin aynen ifa biçiminde tazminata hükmedebileceği yönünde bkz. Kocayusufpaşaoğlu, Tandoğan'a Armağan, s. 215 ve devamı.

gerekli işlemlerin yapılması yeterlidir. Bu nedenle doktrinde TBK m. 44/2 kapsamındaki sorumluluğun objektif bir sorumluluk olmadığı kusur esasına dayalı bir sorumluluk olduğu ifade edilmektedir²³⁵.

²³⁵ Von Tuhr/Peter, § 42, VIII; Esener, s. 212; Eren, s. 469 ve devamı; Oğuzman/Öz, s. 238, N. 757.

İKİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE TEMSİLİN GÖRÜNÜMLERİ

I. TTK'nın Kambiyo Senetlerinde Temsile İlişkin Düzenlemesi

TTK'nın Kıymetli Evrak başlıklı Üçüncü Kitabı'nda kambiyo senetlerinde temsile ilişkin tek hüküm m. 678'dir²³⁶. "Yetkisiz imza" kenar başlıklı hüküm poliçenin yetkisiz temsilci veya yetkisini aşan temsilci tarafından düzenlenmesini ele almaktadır²³⁷. Bu nedenle TBK m. 40 ve devamında düzenlenen temsilin genel hükümleri, TTK m. 678'de düzenlenen husus dışında kalan konularda kural olarak kambiyo senetlerindeki temsil ilişkilerine de uygulanır²³⁸.

II. Kambiyo Taahhütleri Bakımından

A. Genel Olarak

TTK m. 670 gereğince, sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişiler poliçe, bono veya çek ile de borçlanmaya ehildirler²³⁹. TTK m. 670 yalnızca kambiyo senedinin düzenlenmesi bakımından değil, kabul edilmesi (yalnızca poliçede), ciro veya aval gibi kambiyo borcunun altına girilmesini sağlayan bütün kambiyo taahhütleri için de geçerlidir²⁴⁰. Bu nedenle çalışmamız kapsamında, sadelik ve akıcılığın sağlanması amacıyla tüm kambiyo işlemleri ayrı ayrı ele alınmayacaktır. Önem arz eden noktada ilgili kambiyo işlemi detaylıca incelenecektir.

²³⁶ TBMM'de TTK m. 678, adalet komisyonundaki redaksiyon dışında herhangi bir değişiklik olmadan, eTTK m. 590'nı dili güncelleştirilerek doğrudan alınmıştır.

²³⁷ TTK m. 678, TTK m. 778 ve m. 818'in iç atıfları nedeniyle bono ve çeke de uygulanır. Atıflar nedeniyle normun, kambiyo senetlerinde uygulanabilecek genel bir hüküm olduğu yönünde bkz. Tekinalp, s. 35 ve devamı; Arıcı, s. 11.

²³⁸ Karayalçın, s. 47; Öztan, 1997, s. 400; Kınacıoğlu, s. 125; Tekinalp, s. 35; Arıcı, s. 11; Demirkapı, Aval, s. 88; Acar, s. 27; Saraç (Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 163; Öztan, s. 74.

²³⁹ Hüküm ifadesinden yola çıkarak, kanun koyucunun her türlü kambiyo taahhüdünü "borçlanma" olarak kabul ettiği belirtilebilir. Bkz. Demirkapı, Ehliyet, s. 756; Pulaşlı, s. 122. Kambiyo taahhüdü altına giren kimsenin yabancı olması halinde borçlanma ehliyeti, yabancı kişinin tabi bulunduğu devletin hukukuna göre tespit edilir. Borçlanma ehliyeti, tabi olunan devletin hukuku başka bir ülke hukukuna yollama yapıyor ise o hukuka göre belirlenir (TTK m. 766). Hüküm gereğince borçlanma ehliyetine sahip olmayan kimseler ise, hukuku açısından borçlanmaya ehil sayıldığı ülkede kambiyo taahhünde bulunduğu takdirde, bu taahhüdü ile bağlı sayılacaktır (TTK m. 766/2).

²⁴⁰ Kendigelen, Çek, s. 54.

TTK'da kambiyo taahhütleri ile hak edinme veya borçlanma bakımından özel kaideler öngörülmemesi nedeniyle TMK'nın genel hükümleri uygulanır²⁴¹. Kambiyo senetlerine özgü hak ehliyeti öngörülmediğinden TMK'nın genel hükümleri uygulanır²⁴². Buna göre gerçek kişiler²⁴³ ve tüzel kişiler²⁴⁴ kambiyo taahhüdünden hak edebilir.

Kambiyo taahhüdünde bulunma ise TMK'da yer alan fiil ehliyetine karşılık gelmektedir. TMK m. 10 gereğince fiil ehliyetine sahip olan kişiler; ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan kişilerdir²⁴⁵. Tam ehliyetli kişiler, TMK m. 9 gereğince kendi fiilleriyle hak edinip borç altına girebilirler. Bu kişiler her türlü kambiyo işlemini kendileri yapabilecekleri gibi temsil yetkisi vererek temsilci aracılığıyla da gerçekleştirebilirler. Tam ehliyetliler gibi TMK m. 11/2 ve 12 çerçevesinde ergin olanlar da tek başlarına kambiyo taahhüdünde bulunabilirler^{246 247}.

Tüzel kişiler TMK m. 48 gereğince, yaratılış gereği insana has niteliğe bağlı olanlar hariç olmak üzere bütün haklara ve borçlara ehildirler. Tüzel kişiler fiil ehliyetini ise TMK m. 49 uyarınca, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla kazanırlar²⁴⁸. Böylece yetkili organlar aracılığıyla hak edinip borç altına girebilirler²⁴⁹.

Kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin fiil ehliyeti, senedin tedavül sözleşmesi ile lehtara teslim anı dikkate alınarak belirlenir²⁵⁰. Kişinin taahhütte bulunup senedi lehtara

²⁴¹ Kınacıoğlu, s. 99; Saraç (Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 160; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 49 ve devamı; Kendigelen/Kırca, s. 178; Doğrusöz Koşut, s. 49. Alman hukukunun kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemelerinde ehliyetle ilişkin bir hüküm yer almamaktadır ve medeni hukuktan kaynaklanan ilkelerin uygulanacağı kabul edilmektedir. Bkz. Baumbach/Hefermehl, Einleitung, N. 17.

²⁴² Kınacıoğlu, s. 99; Demirkapı, Ehliyet, s. 755; Yılmaz, s. 396; Öztan, s. 71 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 55; Doğrusöz Koşut, s. 74.

²⁴³ Gerçek kişiler hak ehliyetini, sağ doğmak kaydıyla, ana rahmine düştüğü andan itibaren elde eder (TMK m. 8 ve 28).

²⁴⁴ Tüzel kişiler, ilgili özel hükümleri gereğince tüzel kişilik kazanan kişi toplulukları ve belirli bir amaca özgülenmiş bağımsız mal topluluklarından oluşur (TMK m. 47). Tüzel kişilerin hak ehliyetini elde etmesi hususunda bkz. İkinci Bölüm, II, G, 1.

²⁴⁵ TMK m. 11/1 gereğince erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla kazanılır. Bununla birlikte TMK m. 11/2 uyarınca evlilik ve TMK m. 12 gereğince on beş yaşın doldurulmasıyla, kişi kendi isteği ve velisinin rızası ile mahkemece ergin kılınabilir.

²⁴⁶ Öztan, 1997, s. 390; Topçuoğlu, s. 136.

²⁴⁷ Herhangi bir nedenle kendisine kanuni temsilci atanan kişiler ise ileride incelenecektir. Bkz. İkinci Bölüm, II, I.

²⁴⁸ Organların temsil yetkisi, kanun ve statü hükümlerine göre tespit edilir.

²⁴⁹ Ticaret şirketleri için bkz. İkinci Bölüm, II, G.

²⁵⁰ Karayalçın, s. 46; Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 34; Arslan, s. 19; Saraç (Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 162; Kendigelen/Kırca, s. 132. Kıymetli evrakta hakkın doğumuna ilişkin teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. Öztan, 1997, s. 102 ve devamı; Kindl, s. 368 ve devamı.

teslim ettiği esnada fiil ehliyetine sahip olması yeterlidir²⁵¹. Senedin lehtara teslim edilmesinden sonra fiil ehliyetinin kaybedilmesi kişinin sorumluluğunu kaldırmaz²⁵². Taahhütte bulunulan esnada fiil ehliyetinin bulunmamasına rağmen senedin teslimi anında fiil ehliyetine sahip olunması kambyo taahhüdünü geçerli kılar²⁵³. Ancak senedin teslimi anında fiil ehliyetinin bulunmaması, düzenlenme anına bakılmaksızın kambyo taahhüdünü geçersiz kılar²⁵⁴. Senedin teslim edilmesinden sonra fiil ehliyetinin kazanılması da senedi geçerli hale getirmez²⁵⁵. Bununla birlikte sınırlı ehliyetli kimselerin işlemleri, kanuni temsilcilerinin rızası ve vesayet altında olmaları halindeyse vesayet makamının izni ile geçerli olur²⁵⁶.

Kambyo senetlerinde temsil halinde ise ehliyetle ilişkin TTK m. 670, temsil edilene uygulanır²⁵⁷. Temsil edilen kişinin sözleşmeyle borçlanmaya ehil olması gerekir. Temsil olunan adına senet düzenleyen kişinin ise tam ehliyetli olması aranmaz. Genel temsil hükümleri gereğince temsilcinin, ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir²⁵⁸.

B. İmza

Kambyo taahhüdü altına girilirken atılacak imza, senetteki beyanın kabul edildiğini göstermesi sebebiyle senet metninin altına ve metni kapsayacak şekilde atılmalıdır²⁵⁹. İmza el ile atılmalıdır (TTK m. 756)²⁶⁰. El ile imza yerine herhangi bir

²⁵¹ Karayalçın, s. 46; Öztan, 1997, s. 221, 393; Kınacıoğlu, s. 100; Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 34; Kendigelen, Çek, s. 58. Kambyo senedinin düzenlenme tarihinin senedin teslim edildiği tarihten farklı olması önemli değildir ancak aksi ispat edilene kadar bu tarihin doğru olduğu kabul edilir. Bkz. Kınacıoğlu, s. 100.

²⁵² Bozer/Göle, s. 89; Kendigelen, Çek, s. 58, 205. Bu yönde bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2015/8943, K. 2016/1295, T. 1.2.2016 (www.lexpera.com.tr E.T. 15.05.2020).

²⁵³ Kambyo senedinin lehtara verilmesi ile birlikte senedin düzenlenmesinin tasdik edildiği ve bu nedenle zorunlu olarak icazetin verildiği yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 393.

²⁵⁴ Fiil ehliyetine sahip olmayan kimselerin korunması iyiniyetli üçüncü kişilerin korunmasına nazaran önceliklidir. Bkz. Öztan, 1997, s. 393.

²⁵⁵ Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 34.

²⁵⁶ Kendigelen, Çek, s. 57. Ayrıca bkz. İkinci Bölüm, II, İ.

²⁵⁷ Tekinalp, s. 38.

²⁵⁸ Bkz. Birinci Bölüm, III, B.

²⁵⁹ Kınacıoğlu, s. 110; Kalpsüz (Erem/Çelebican), s. 66; Baumbach/Hefermehl, Art. 1, N. 13; C. Şahin, s. 68; Karamanlioğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 100; Poroy/Tekinalp, s. 166; Bozer/Göle, s. 88; Kendigelen, Çek, s. 126; Kendigelen/Kırca, s. 178. Atılan imzanın senet metnini örttüğü takdirde yerinin önem taşımadığı yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 463.

²⁶⁰ İmzanın şekline ilişkin detaylı açıklamalar için bkz. Moroğlu, s. 715 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 135 ve devamı; Kendigelen/Kırca, s. 179 ve devamı; Doğrusöz Koşut, s. 57 ve devamı. TBK m. 15/1'de de imzanın, borç altına giren kimsenin el yazısıyla atılmasının zorunlu olduğu düzenlenmektedir.

aracın kullanılması veya el ile yapılan veya onaylanmış bir işaret yahut resmi bir şahadetnamenin kullanılması yasaklanmıştır²⁶¹.

Görme engelli kişilerin kambyo taahhüdü altına girebilmesi, TBK m. 15/3 kapsamında ele alınmalıdır. Hükümde görme engelli kişilerin talepleri halinde imzalarının geçerli olabilmesi için şahit aranacağı belirtilmektedir. Görme engelli kişilerin taleplerinin olmaması durumunda el yazısı imza ile kambyo taahhüdünde bulunmaları geçerlidir²⁶².

TBK m. 15 güvenli elektronik imzanın el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğuracağını düzenlemektedir. Ancak TTK m. 1526 söz konusu düzenlemeden ayrılmaktadır. Elektronik imza ile kambyo taahhüdü altına girilemez²⁶³.

Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kimseler; düzenleyen, muhatap, ciranta veya avalist sıfatı ile imzalarını atarak kambyo ilişkisine dahil olabilirler. Ehliyetsiz kişiler ise kural olarak herhangi bir sıfatla kambyo taahhüdünde bulunamazlar²⁶⁴.

C. Temsilci Aracılığıyla Kambyo Taahhüdünde Bulunulması

1. Genel Olarak

Herhangi bir kimsenin kambyo taahhüdü altına girmesi için, kural olarak senet üzerinde el ile atılmış imzasının olması gerekir. Bununla birlikte TTK m. 678 hükmünden anlaşılacağı üzere, bir kişinin temsilcisi sıfatıyla poliçenin imzalanması mümkündür²⁶⁵. Söz konusu hüküm TTK m. 778 göndermesiyle bonolara ve TTK m. 818 göndermesiyle çeklere de uygulanır.

²⁶¹ Birden fazla düzenleyenin bulunması halinde, senedin kambyo niteliğinde olması için asgari olarak imzalardan birinin el yazısı ile atılması gerekir. Bkz. Moroğlu, s. 716 ve devamı; Karamanlıoğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 103.

²⁶² Ayli, s. 238; Bozer/Göle, s. 90; Kendigelen, Çek, s. 129; Doğrusöz Koşut, s. 62. Aksi yönde bkz. Karamanlıoğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 105 ve devamı.

²⁶³ Elektronik İmza Kanunu m. 5 gereğince güvenli elektronik imza, el ile atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğurur. Ayrıca HMK m. 205/2 uyarınca usulüne uygun güvenli elektronik imza ile meydana gelen elektronik veriler senet hükmündedir. Söz konusu hükümler ispat hukuku açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle geçerli bir kambyo taahhüdü için el ile imza atılması gerekir. Bununla birlikte herhangi bir tartışmaya mahal vermemek amacıyla TTK m. 1526 açıkça kambyo senedinin elektronik imza ile düzenlenemeyeceğini ifade etmektedir. Bkz. Kendigelen, Çek, s. 130.

²⁶⁴ Bkz. İkinci Bölüm, II, İ.

²⁶⁵ Kendigelen, s. 312.

TTK m. 678’de poliçeye imza koyma ifadesi sadece senedin düzenlenmesini değil tüm kambiyo taahhütlerini kapsamaktadır. Bu çerçevede temsil ilişkisi; kabul (yalnızca poliçede), devir, aval ve araya girme gibi borç ve yükümlülük doğuran her türlü kambiyo işleminde geçerlidir²⁶⁶. Gerçekli bir temsil ilişkisi kapsamında, temsilci tarafından gerçekleştirilen kambiyo işleminin hüküm ve sonuçları temsil olunanın üzerine doğar. Çalışmamız kapsamında, temsil bakımından tüm kambiyo taahhütleri ayrı ayrı ele alınmayacaktır. Önem arz eden noktada ilgili kambiyo taahhüdü incelenecektir. Akılcılığın sağlanması amacıyla da tüm kambiyo işlemlerini temsilen kambiyo taahhüdünde bulunulması ifadesi kullanılacaktır.

Kambiyo taahhüdünde bulunulurken üç farklı amaç ile hareket edilebilir: Kendi ad ve hesabına, başka bir kimsenin ad ve hesabına veya kendi adına bir başkasının hesabına kambiyo taahhüdü. Kişinin bir kambiyo taahhüdünü kendi ad ve hesabına imzalamasında temsil ilişkisi bulunmadığından çalışmamızın kapsamı dışında kalmaktadır. Bu sebeple kişinin bir başkasının ad ve hesabına (doğrudan temsil) veya kendi adına ve başkası hesabına (dolaylı temsil) kambiyo taahhüdünde bulunması ele alınacaktır.

Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunması esasen tedavül sözleşmesinin yapılması anlamına gelir²⁶⁷. Diğer bir anlatımla, kambiyo senetlerinde temsil ile tedavül sözleşmesinin temsilci aracılığıyla kurulması ifade edilmektedir. Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi ise kanundan doğabileceği gibi iradi olarak da verilebilir²⁶⁸.

Temsil yetkisinin iradi olarak verilmesinde, temsilcinin temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi gerekir²⁶⁹. Zira sorumluluk riski nedeniyle yetkinin verilmesi özel bir güvenin ifadesidir²⁷⁰. Yetkinin verilmesi kural olarak herhangi bir şekle tabi değildir²⁷¹. Ancak uyuşmazlık çıkması halinde ispat noktasında yazılı olması daha uygundur²⁷².

²⁶⁶ Tekinalp, s. 45; Poroy/Tekinalp, s. 166.

²⁶⁷ Poroy/Tekinalp, s. 73; Kendigelen/Kırca, s. 133.

²⁶⁸ Temsil yetkisinin kaynakları için bkz. Birinci Bölüm, II, A.

²⁶⁹ Öztan, 1997, s. 400 ve devamı; Topçuoğlu, s. 139; Acar, s. 29; Kendigelen/Kırca, s. 133 ve devamı. Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunmasına imkan veren mahkeme izni veya onayının ve özel yetkinin senet metninde veya senet üzerinde yer almasına gerek yoktur. Bkz. Tekinalp, s. 38.

²⁷⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 2.

²⁷¹ Açık yetki verilmesinin yanında hukuki görünüş oluşturma yoluyla da yetkinin verildiği kabul edilebilir. Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, III, C, 2.

²⁷² Acar, s. 29.

Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisinin kapsamı açıkça gösterilmelidir. Temsil olunan adına hangi kambiyo senetlerinin düzenlenebileceği, kambiyo taahhütlerinin verilebileceği, kambiyo işlemlerinin gerçekleştirebileceği tek tek belirtilmelidir²⁷³. Genel olarak “tüm senetleri düzenleyebilir” şeklindeki yetki geçersizdir²⁷⁴. Bununla birlikte söz konusu husus gerçek kişilerin temsilinde önem arz eder. Ticaret şirketlerinde yetkili organın kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi kanundan doğmaktadır²⁷⁵. Organın tüzel kişi adına kambiyo taahhüdünde bulunması için ayrıca yetkilendirilmesi aranmaz.

İradi temsil yetkisinin verildiği ticari temsilcilikte, temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesine ilişkin özel yetki kanun gereği bulunmaktadır²⁷⁶. TBK m. 548 gereğince ticari temsilci, işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunabilir. Ticari temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi iç ilişkide sınırlandırılrsa dahi, söz konusu sınırlama iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. İradi temsil yetkisinin verildiği diğer hallerde ise, özel yetki verilmeksizin, temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunamayacağı kanunda düzenlenmektedir. Bu doğrultuda genel vekalet sözleşmesi gereğince vekilin (TBK m. 504/3), ticari vekilin (TBK m. 551/2), gemi müdürünün (TTK m. 1070/4) ve kaptanın (TTK m. 1105/3) kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi özel olarak yetkili kılınması şartına tabi tutulmaktadır.

2. Temsil Yetkisinin Kullanılması

a. Doğrudan Temsilde

Doğrudan temsil ilişkisi kapsamında kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde temsil ilişkisinin senetten anlaşılması gerekip gerekmediği tartışmalıdır. Doktrindeki çoğunluk görüşüne göre, temsil ilişkisinin senet üzerinden anlaşılması gerekir²⁷⁷. Temsil

²⁷³ Topçuoğlu, Tüzel Kişiler, s. 149.

²⁷⁴ Kınacioğlu, s. 111.

²⁷⁵ Bkz. İkinci Bölüm, II, G, 2.

²⁷⁶ Ayrıca bkz. İkinci Bölüm, II, F, 1.

²⁷⁷ Kınacioğlu, s. 125; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 3; Arıcı, s. 23, dn. 28; Tuna, s. 103; Demirkapı, s. 81; Demirkapı, Aval, s. 68; Topçuoğlu, Tüzel Kişiler, s. 148; Ayli, s. 238; Poroy/Tekinalp, s. 166; Kendigelen/Kırca, s. 134; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 149. Arıcı'ya göre, TTK m. 678'de yer alan “...bir kişinin temsilcisi sıfatıyla poliseye imzasını koyan kişi...” ibaresi, senetten kimin adına ve hesabına işlem yapıldığının anlaşılmasını zorunlu kılmaktadır. Bkz. Arıcı, s. 23, dn. 28. Temsil olunanın tacir olduğu durumda temsilcinin, TTK m. 39/1 gereğince ticaret unvanı altına imza atması zorunludur. Ticaret unvanının veya temsil ilişkisinin tam olarak belirtilmediği halde kural olarak temsilcinin düzenleyen olarak sorumlu tutulacağı yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 131. Kambiyo senedini düzenleyen kişinin temsilci olarak hareket ettiğinin senette bulunan kayıtlardan anlaşılması veya ilgili kişi tarafından

ilişkisinin belirtilmesi noktasında ise belirli bir şekil bulunmamaktadır. Temsilci, temsil olunanın ad ve soyadının altına “temsilci/mümessil olarak” veya “vekaleten” veya “adına” gibi kayıtlarla kambiyo taahhünde bulunabilir. Uygulamada ise temsil ilişkisi ayrıca belirtilmeksizin tacirin ticaret unvanı veya kaşesinin altına imza atılması suretiyle temsilen kambiyo taahhüdünde altına girilmektedir. Bu halde de tacir adına taahhütte bulunulduğu yorumu yapılabilir²⁷⁸. Temsil ilişkisinin senet üzerinden anlaşılması şartı hem iradi hem de kanuni temsil açısından geçerlidir. Temsil yetkisinin bulunmasına rağmen senetten temsil ilişkisinin anlaşılmaması halinde, temsilcinin kendi adına taahhütte bulunduğu kabul edilir²⁷⁹.

Öğretideki azınlık görüşe göre temsilcinin, temsil durumunu belirterek senede imza atması temsil ilişkisinin varlığı için zorunlu değildir²⁸⁰. Öztan’a göre, temsil olunanın senetten sorumlu olabilmesi için temsilcinin imzasını temsil ilişkisini belirterek atıp atmaması önemli değildir²⁸¹. Ancak yazar, temsil ilişkisinin belirtilerek taahhüt altına girilmesinin temsilci açısından isabetli olacağını ifade etmektedir.

Tekinalp’e göre, temsil edilen kişinin senetten tespit edilememesi sorumluluk hukuku bakımından değişiklik yapmaz²⁸². Önemli olan ispat kurallarının ortaya çıkaracağı sonuçtur. Temsil olunan teşhis edilir veya senet bir temsil olunana bağlanırsa bu kişi sorumlu olur. Herhangi bir kişinin temsil edilen olarak teşhisi söz konusu olmadığı takdirde senette imzası bulunan temsilci sorumlu olur. Bununla birlikte temsil yetkisinin bulunduğu çoğu durum, temsil olunan kişinin ortaya çıkmasına neden olur.

Doktrinde Arslanlı ise bu konuda farklı bir görüş beyan etmektedir²⁸³. Arslanlı’ya göre, temsil olunan kişinin ismi senetten anlaşılmadığı takdirde temsil olunan sorumlu olmaz. Temsil ilişkisine dair imza bulunduğundan temsilci de senetten sorumlu olmaz ve

ispat edilmesi yeterli değildir. Temsilcinin, temsil olunan adına borçlanmaya yetkili olduğunu da ispatlaması gerektiği yönünde bkz. Karayalçın, s. 48.

²⁷⁸ Şener, Ticari Temsilci, s. 124 ve devamı.

²⁷⁹ Kendigelen/Kırca, s. 134.

²⁸⁰ Tekinalp, s. 41 ve devamı; Öztan, 1997, s. 404; Öztan, s. 75. Yargıtay da bir kararında, bononun vekaleten imzalandığı yazılmasa dahi, vekalet veren kimsenin vekil tarafından imzalanan bonodan dolayı sorumlu olduğunu belirtmiştir. Bkz. Yargıtay 13. HD, E. 2016/30463, K. 2019/12492, T. 12.12.2019 (www.karararama.yargitay.gov.tr E.T. 22.06.2020).

²⁸¹ Öztan, 1997, s. 404.

²⁸² Tekinalp, s. 41 ve devamı.

²⁸³ Arslanlı, s. 64 ve devamı. Aynı yönde bkz. Karamanlioğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 109.

senet geçersiz olur. Bu görüşe yöneltilecek eleştiri, imzanın kambiyo senetlerinin zorunlu unsuru olması ve imzanın atılması ile birlikte kambiyo taahhüdünde bulunulmasıdır. Şeklen bir imzanın senette var olması yeterlidir. Bu nedenle Arslanlı'nın görüşüne katılmamaktayız.

Kanaatimce temsil ilişkisinin senetten anlaşılması gerekir. Temsil ilişkisinin senetten anlaşılmaması halinde ise temsilci sorumlu olur ve senetten doğan borcu üstlenmiş olur²⁸⁴. Zira temsil yetkisine rağmen senet üzerine temsil kaydını koymayan temsilci, ihmalinin sonuçlarına katlanmalıdır ve senetten şahsen sorumlu olmalıdır^{285 286}. Bu halde temsil ilişkisinin varlığı, durumdan haberdar olmayan iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez²⁸⁷.

b. Dolaylı Temsilde

Dolaylı temsil ilişkisinde, temsilcinin kendi adına ve temsil olunan hesabına kambiyo taahhüdünde bulunması nedeniyle temsil ilişkisi senetten anlaşılmaz²⁸⁸. Bu halde temsilci, taahhüden bizzat sorumlu olur. Kambiyo senedinden doğan hak ve borçlar ikinci bir işlem ile dolaylı temsil edilene devredilir.

TTK m. 673 gereğince de üçüncü bir kişi hesabına poliçe düzenlenebilir. Bu halde senedi imzalayan kişinin düzenleyen olacağı ifade edilmektedir²⁸⁹. Temsil olunanın hesabına kambiyo senedi genellikle kur farkından yararlanmak amacıyla

²⁸⁴ Kırca, s. 165; Topçuoğlu, Tüzel Kişiler, s. 148.

²⁸⁵ Demirkapı, s. 81; Demirkapı, Aval, s. 68.

²⁸⁶ Senetten şahsen sorumlu olan ve senet bedelini ödeyen temsilci, genel hükümler kapsamında temsil olunana rücu edebilir. Bu durumda da temsilci, temsil olunan ile arasındaki temsil ilişkisini ve senedin temsil yetkisi gereğince düzenlendiğini ispat ile yükümlüdür. Bkz. Tekinalp, s. 41 ve devamı; Öztan, 1997, s. 404.

²⁸⁷ Öztan, 1997, s. 404.

²⁸⁸ Dolaylı temsil ilişkisine örnek olarak “keşideci çeki” verilebilir. Keşideci çekinde düzenleyen ve muhatap aynı bankadır. Keşideci çeki banka tarafından kendi ad ve hesabına veya kendi adına ve müşterisi hesabına düzenlenebilir. İkinci halde banka, müşterisinin talimatı üzerine çeki kendi üzerine düzenlemektedir. Böylece dolaylı temsil ilişkisi meydana gelir. Bununla birlikte senedin ön veya arka yüzünde “senedi teslim aldım, imza” gibi bir beyanla çek amiri (bankanın kendi üzerine çek düzenlenmesini isteyen banka müşterisi) belirlenebiliyor ise artık doğrudan temsil hükümlerinin uygulanacağı yönünde bkz. Ulusoy, s. 2228 ve devamı.

²⁸⁹ Öztan, 1997, s. 413; Bozer/Göle, s. 209. Böyle bir durumda temsilcinin senedi düzenlerken kendi adına hareket etmesi nedeniyle temsilci sayılamayacağı ve senetten doğan hak ve borçların imza sahibi olan temsilciye ait olduğu yönünde bkz. Tuna, s. 104. Bonoya ilişkin TTK m. 778’de TTK m. 673’e atıf yapılmamıştır.

düzenlenmektedir²⁹⁰. Bu tür senetlerde senedin kimin hesabına düzenlendiği belirtilir²⁹¹. Hesaba kambiyo senedini düzenleyen kişi komisyoncu durumundadır²⁹². Bu nedenle temsil olunan kişi ile temsilci arasındaki ilişkiye komisyonculuk hükümleri uygulanır. Aradaki komisyon ilişkisi kambiyo ilişkisi dışında kalır²⁹³.

3. Üçüncü Kişilerin Durumu

Temsilci ile işlem yapan üçüncü kişinin, temsilcinin yetkisizliğinden kaynaklanan rizikoyu taşıması nedeniyle, temsilcinin yetkisinin varlığını ve kapsamını incelemesi gerekir²⁹⁴. Tüm bunlara ek olarak kambiyo ilişkisinde geçerli bir temsil ilişkisinin varlığı tedavül sözleşmesinin yapılp senedin zilyetliğinin geçirildiği ana göre tespit edilir²⁹⁵. Aynı şekilde ileri düzenlenme tarihli senetlerde, senedin gerçek tedavül tarihine göre temsil yetkisinin varlığı tespit edilir²⁹⁶.

Temsil yetkisinin senedin zilyetliğinin geçirildiği anda bulunmaması halinde temsil olunan, yetkisiz temsil halini mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir²⁹⁷. Senet alacaklısı iyiniyetli olsa dahi, temsil olunan senet bedelinden sorumlu olmaz. Zira temsil olunan tarafından herhangi bir hukuki görünüş oluşturulmamıştır²⁹⁸. Basiretli bir alacaklı, temsilciden geçerli bir temsil belgesi talep edip titizlikle incelemelidir. Zira geçerli bir temsil yetkisinin bulunmaması halinde temsil olunana başvurulamaz ve temsilci senetten şahsen sorumlu olur (TTK m. 678).

Senet alacaklısı senedi edindiği esnada, kambiyo taahhüdünde bulunan kişinin temsilci olarak hareket etmesine rağmen temsil şerhini koymaksızın senede imza attığını bilebilir. Buna rağmen imza sahibine başvurması hakkın kötüye kullanılması olarak ele

²⁹⁰ Öztan, 1997, s. 413.

²⁹¹ Öztan, 1997, s. 413; Ulusoy, s. 2230, dn. 59; Öztan, s. 76.

²⁹² Öztan, 1997, s. 413; Kınacıoğlu, s. 111; Tuna, s. 104; Bozer/Göle, s. 209; Öztan, s. 76.

²⁹³ Öztan, 1997, s. 413; Öztan, s. 76.

²⁹⁴ Esener, Borçlar Hukuku I, s. 236; Karayalçın, s. 48; Öztan, 1997, s. 405; Tuna, s. 248; Öztan, s. 75. Davalı şirketin, ticari ilişkiye girilmemiş bir şirketi temsilen düzenlenen çekin, gerçekten de şirketi temsile yetkili olan kişi tarafından düzenlenip düzenlenmediğinin denetleme yükümlülüğü altında olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/8835, K. 2018/2186, T. 21.3.2018 (BATİDER, C. 34, S. 2, s. 515 ve devamı).

²⁹⁵ Erdoğan, s. 386; Öztan, 1997, s. 222; Arslan, s. 22; Kendigelen/Kırca, s. 134. Temsil yetkisinin bulunup bulunmadığının kambiyo senedinin düzenlendiği ana göre tespit edilmesi gerektiği yönünde bkz. Narbay/Al Kılıç, s. 205.

²⁹⁶ Bkz. İkinci Bölüm, II, E, 3.

²⁹⁷ Öztan, 1997, s. 222; Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 36.

²⁹⁸ Öztan, 1997, s. 406; Baumbach/Hefermehl, Einleitung, N. 30.

alınmaktadır²⁹⁹. Bu durumda temsilci, senet alacaklısının durumu bildiğini ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir³⁰⁰.

4. Temsilcinin Kendisiyle İşlem Yapması

Temsilcinin kendisiyle işlem yapması hukukumuzda ve İsviçre hukukunda açıkça düzenlenmemekte, doktrin ve içtihatlarla şekillenmektedir. Öğretiye göre temsilcinin kendisiyle işlem yapması iki istisnai hal dışında geçersizdir. Birincisi temsil olunanın açıkça yetki vermesi ve ikincisi ise temsil olunanın işlem nedeniyle zarara uğrama tehlikesinin bulunmamasıdır³⁰¹.

Temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına ilişkin genel hükümlerde benimsenen çözüm yöntemi, kambiyo senetlerinde temsilde de benimsenebilir³⁰². Bununla birlikte kambiyo senetlerinin kamu itimadına mazhar senetler olması nedeniyle yalnızca temsil olunanın yetki vermesi şartıyla temsilcinin kendi lehine kambiyo taahhüdünde bulunabileceği kabul edilmelidir³⁰³.

İradi temsilde temsil olunan tarafından temsilcinin kendi lehine kambiyo taahhüdünde bulunmasına izin verilebilir. Kanuni temsilde ise durum farklılaşmaktadır. Velayet altındaki kişilerde, işleme bir kayyımın katılması ve hakimın onayı aranır (TMK m. 345). Vesayet altındakiler için ise ikili ayrıma gidilmelidir. Vasinin kendi lehine kambiyo taahhüdünde bulunması durumunda, vesayet makamının izninin yanı sıra denetim makamının onayı ve bir kayyımın işleme katılması gerekir (TMK m. 463/1-b. 7 ve TMK m. 426/1-b.2). Vasinin kendi menfaatine ve vesayet altındaki adına üçüncü kişilere kambiyo taahhüdünde bulunması halinde ise, işleme kayyımın katılması ve hakimın onayı gerekir (TMK m. 426/1-b.2).

Temsilcinin kendisiyle işlem yapma yasağı ticaret şirketleri ve adi ortaklık bakımından da uygulanır³⁰⁴. Kollektif, komandit ve adi şirket bakımından temsilcinin

²⁹⁹ Aval açısından bkz. Baumbach/Hefermehl, Art. 31, N. 7; Demirkapı, Aval, s. 70.

³⁰⁰ Öztan, 1997, s. 407. Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, III, B.

³⁰¹ Bkz. Birinci Bölüm, III, D, 3, b.

³⁰² Kambiyo senetlerinde temsilde de temsilci kendisiyle kambiyo işlemi gerçekleştiremez. Örneğin polisede temsilci hem senedi düzenleyip hem temsil olunan adına muhatap olarak kabul edemez. Aksinin kabulü halinde ise senedin tedavülüyle borcun doğacağı yönündeki ilke zedelenir. Bkz. Öztan, 1997, s. 406.

³⁰³ Kınacıoğlu, s. 125; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 4. Çifte temsil halinde de aynı sonuca varılması gerektiği yönünde bkz. Kınacıoğlu, s. 125. Ayrıca bkz. Birinci Bölüm, III, D, 3, c.

³⁰⁴ Yıldırım, s. 97.

kendisiyle işlem yapmasına ortaklar oy birliği izin veya icazet verebilir (TTK m. 223, TTK m. 637). Anonim şirketlerde kural olarak yönetim ve temsil organı yönetim kurulu, yetkisiz temsile icazet vermeye yetkilidir. Bununla birlikte yönetim kurulu üyesinin kendi kendisiyle işlem yapmasına ilişkin olarak özel hüküm bulunmaktadır. TTK m. 395 gereğince yönetim kurulu üyesi, genel kuruldan izin almaksızın şirket ile kendisi veya üçüncü kişi adına herhangi bir işlem gerçekleştiremez³⁰⁵. Aksi takdirde, şirket yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebilir³⁰⁶. Yönetim kurulu üyesinin şirket adına kendi lehine kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için genel kuruldan izin alması gerekir. Söz konusu izin, yapılacak bir işlem için izin verilmesi veya yapılan işleme icazet verilmesi şeklinde olabilir³⁰⁷. Ayrıca şirketle işlem yasağı, esas sözleşmeye konulacak bir hükümle de kaldırılabilir³⁰⁸.

Bu kapsamda temsilcinin kendi lehine kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için özel yetki verilmemesi halinde gerçekleştirilen işlem yetkisiz temsil olarak kabul edilmelidir³⁰⁹. Dolayısıyla kambiyo senetlerinde yetkisiz temsilin düzenlendiği TTK m. 678 uygulanmalıdır. Böylece yetkisiz temsilci, kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu tutulmalıdır³¹⁰.

D. Çeşitli Durumların Temsil Bakımından Değerlendirilmesi

1. Taklit (Sahte) İmza

Geçerli bir temsil ilişkisinde temsilci, kendisine verilen yetkiye dayanarak kural olarak temsil olunan ad ve hesabına işlemleri gerçekleştirir. Söz konusu işlem yapılırken, temsil ilişkisi açıkça beyan edilir. Bununla birlikte uygulamada temsil ilişkisi kapsamında temsilcinin, temsilci sıfatını beyan etmeden ve temsil olunanın imzasını taklit ederek kambiyo taahhüdünde bulunduğu görülebilmektedir. Temsil olunanın adını ve imzasını taklit ederek kambiyo taahhüdünde bulunan temsilci, doğrudan veya dolaylı temsil yerine

³⁰⁵ Söz konusu düzenleme, kooperatiflere ve kıyasen limited şirketlere uygulanır. Bkz. Yıldırım, s. 93; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 721.

³⁰⁶ Hükümde şirketin yapılan işlemin batıl olduğunu ileri sürebileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle yapılan işlem askıda geçersizdir. Genel kurul kararıyla icazet verilebilir ve işlem şirket bakımından bağlayıcı hale getirebilir. Genel kurul işleme icazet vermediği takdirde ise TMK m. 451/2 kıyasen uygulanır. Bkz. Yıldırım, s. 98; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 411, N. 565 ve devamı.

³⁰⁷ Yıldırım, s. 96; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 411, N. 565.

³⁰⁸ Yıldırım, s. 96; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 411, N. 565.

³⁰⁹ Tekinalp, s. 40; Yıldırım, s. 98.

³¹⁰ Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, I.

temsil olunan kişi olduğu görünümüyle işlemde bulunmaktadır³¹¹. Söz konusu taahhüdün geçerli olup olmadığı ve temsil olunanın taahhütten sorumlu olup olmayacağı tartışmalıdır³¹². Bu kapsamda kambiyo senetlerine ilişkin değerlendirmeye geçmeden, öncelikle genel hükümlerdeki düzenlemelerin ele alınması gerekir.

a. Genel Olarak

Başkası adı altında gerçekleştirilen hukuki işlemler Alman hukukunda, yirminci yüzyılın başlarında kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır³¹³. Söz konusu çalışmaların ve hukuki tartışmaların temel itici gücü, işlemi gerçekleştiren kişi ile adı kullanılan kimse arasında doğrudan hukuki bağlantının bulunmamasıdır. Bu kapsamda doktrinde ve içtihatlarda üç temel görüş ileri sürülmektedir.

Konu ilk olarak Hupka tarafından ele alınmıştır. Yazar, gerçekleştirilen işlemin bir temsil hali olmadığını vurgulayarak, işlemin geçersiz kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir³¹⁴. Doktrinde Pagel, geçersizlik yaklaşımını sürdürmüş ve görüşü kuvvetli bir şekilde savunmuştur³¹⁵. Bu yazarlara göre, başkası adı altında gerçekleştirilen işlemler doğal olarak çelişkilidir ve geçersizdir. Zira başkası adı altında hareket eden kimse kendi kimliğini gizlemektedir ve işlemi yapmak için gerçeği yansıtmayan bir görünüm oluşturmaktadır.

İkinci görüş, “kendi hesabına işlem (Eigengeschäftstheorie)” terorisidir. BGB § 164/2’den hareketle, başkası adı altında işlem yapan kimsenin bu kişi için beyanda bulunduğu net değilse, gerçek niyetinden bağımsız olarak kendi hesabına hareket ettiği kabul edilir³¹⁶. Başka bir isim altında hareket edilmesi halinde, genel düzenlemeden sapılmasına gerek yoktur. Zira her halükarda ismi kullanılan kişi sorumlu olmayacaktır.

³¹¹ Akyol, s. 360.

³¹² Teoriler hakkında detaylı bilgi için bkz. Ohr, s. 216 ve devamı; Akyol, s. 359 ve devamı; Schneider, s. 44 ve devamı.

³¹³ Bu kapsamda yalnızca 1928 ile 1939 yılları arasında 17 tez yayınlanmıştır. Günümüzde de, özellikle internet alanında gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başkası adı altında işlem yapılması hala ilgi çekmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Schneider, s. 50 ve devamı.

³¹⁴ Hupka, s. 111 ve devamı.

³¹⁵ Yazarın hareket noktası tüm hukuk alanları için tek bir “sahtecilik/taklitçilik (Fälscher)” kavramının geliştirilmesidir. Bkz. Pagel, s. 236 ve devamı.

³¹⁶ Hinke, s. 32 ve devamı; Ihnen, s. 38 ve devamı; Zeiss, 742 ve devamı.

Söz konusu işlemi gerçekleştiren kimse, kasten oluşturduğu hukuki görünüş çerçevesinde, irade beyanının sonuçlarına katlanmalıdır³¹⁷.

Üçüncü ve hakim görüş ise “temsil (Vertretungstheorie)” teorisidir. Görüşü savunanlara göre temsil kuralları, başka bir isim altında harekete doğrudan³¹⁸ veya en azından kıyasen³¹⁹ uygulanabilir³²⁰. Yazarlara göre, işlemin taraflarının belirlenmesi için işlem yapılan üçüncü kişinin gözünden bakılmalıdır³²¹. Başkası adı altında işlem yapılması halinde korunmaya en az layık olan, başkası adı altında hareket eden kimsedir. Varsayımsal olarak kendi lehine işlem yapma arzusu korunmayı hak etmez. Çeşitli durumlara göre, üçüncü kişinin menfaatleri ön planda tutularak çıkarımda bulunulmalıdır. Bu kapsamda üçüncü kişinin menfaatineyse, kullanılan isim fark etmeksizin, başka biri adı altında hareket eden kimsenin şahsında işlemin doğduğu kabul edilir. Hazırlar arası sözleşmelerde gerçek ismini kullanmayan kimsenin kendi hesabına hareket etmesinden yola çıkarak, üçüncü kişinin hazır bulunan kimse ile işlemi yaptığı kabul edilir. İmzası taklit edilen kimse ile sözleşme yapmak üçüncü kişinin lehineyse başkası adı altında işlem yapan kişi kendisi için talepte bulunamaz. Zira taklit imza ile işlemin aslında bir temsil ilişkisi çerçevesinde yapıldığı izlenimini vermiştir. Bu halde taklit imzayı atan kişi temsilci olarak görülür.

Temsil teorisini destekleyen yazarların bir kısmı için merkez kavram, kimliğin belirleyici bir özelliği olarak büyük öneme sahip olan isimdir³²². Hazır olmayanlar veya hazır olanlar arasında bir sözleşme imzalanırken isim işlem güvenliğinde önemli bir rol oynar. Bu nedenle temsil kurallarının uygulanması menfaatlere de uygundur.

³¹⁷ Başkasının adını kullanan kimse işlemi “ben” olarak yaptığı takdirde, üçüncü kişi bakımından işlemin karşı tarafı anlamına gelir. İsmi kullanılan kişinin farklı biri olması önemsizdir. Nihayet yalnızca adlandırma herhangi bir yasal sonuç içermez. Detaylı bilgi için bkz. Hinke, s. 33 ve devamı; Ihnen, s. 27 ve devamı.

³¹⁸ Flume, § 44, 4, s. 777 ve devamı; Letzgus, s. 53 ve devamı. Flume, temsile ilişkin kuralların kıyasen uygulanmasını eleştirmektedir. Yazara göre, temsil olunan adına işlem yapılması ile temsil olunanın adı altında işlem yapılması arasında bir fark bulunmamaktadır. Bkz. Flume, § 44, 4, s. 776/778.

³¹⁹ Ohr, s. 216 ve devamı; MüKoBGB/Schramm, § 164, N. 37 ve devamı. Ayrıca bkz. OLG Hamm, Urteil vom 22.02.2016 – 5 U 110/15.

³²⁰ Başka birinin isminin kullanılması halinde, işlemi yapan kişinin iradesi olmasa dahi temsil hükümlerinin kıyasen uygulanacağı yönünde bkz. NJW-RR 2006, 701.

³²¹ Letzgus, s. 39; Lieb, s. 106; Larenz/Wolf, § 46, N. 54 ve devamı; MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 138 ve devamı. Ayrıca bkz. NJW-RR 1988, 814.

³²² Lieb, s. 110. Sözleşmenin karşı tarafın için sadece ismin değil fiziksel varlığının da önemli bir bağlantı noktası olabileceği yönünde bkz. MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 139.

Yazarlara göre başka bir isim altında hareket etmenin temsile ne kadar yakın olduğu temsil ile karşılaştırıldığında daha net anlaşılmaktadır. Nitekim yabancı bir isim altında hareket eden kişinin başka biri olduğu iddiası, bir temsilcinin beyanının temsil olunanın beyanı olduğunu iddia etmesi ile eşdeğerdir. Zira yetkisiz temsilci, beyanın hukuki sonuçları ile ilgili olarak, bunun temsil edilenin beyanı olduğunu ileri sürerken, başka bir isim altında hareket eden ise ayrıca "adı kullanılan kişinin" kendisi olduğu izlenimini vermektedir.

İsmi kullanılan kimse, yetkisiz temsil kapsamında korunur. Adı kullanılan kimse, işlemi yapan kişiyi yetkilendirmemişse, işleme icazet verip vermeme seçeneğine sahiptir. İcazet verilmemesi halinde işlemi gerçekleştiren kimse, işlemin diğer tarafına karşı yetkisiz temsil hükümleri kapsamında sorumlu olur³²³. Bununla birlikte ismi kullanılan kişi, hukuki görünüş oluşturmada halinde, gerçekleştirilen işlemde şahsen sorumlu olur³²⁴.

Netice itibarıyla Alman Federal Mahkemesi içtihatlarına ve doktrindeki hakim görüşe göre temsilci, temsil yetkisinin bulunması halinde, temsil olunanın adı altında imza atabilir³²⁵. Böylece temsil olunan hak ve borçlara sahip olur. Şekle bağlı işlemlerde ise, temsil ilişkisi kural olarak işlem yapılan belge üzerinde belirtilmelidir³²⁶. Temsil ilişkisi belirtilmeksizin temsil olunanın imzasının atılması, işlemin temsil olunan tarafından bizzat yapıldığı izlenimi verir³²⁷. Bu takdirde senet üzerindeki imzada sahtecilik durumu ortaya çıkar³²⁸. Temsile ilişkin hükümler, imzayı atan kişinin temsil iradesi olmasa dahi, bu halde kıyasen uygulanmalıdır³²⁹.

³²³ Ohr, s. 232; MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 145. Ayrıca bkz. NJW-RR 2006, 701.

³²⁴ MüKoBGB/Schubert, § 164, N. 145. Bu durumda hukuki görünüş, temsil olunanın kendi isminin kullanılmasına onay verdiği dayandırılmalıdır. Bkz. Larenz/Wolf, § 46, N. 57.

³²⁵ Detaylı bilgi için bkz. Öztan, 1997, s. 420; Larenz/Wolf, § 46, N. 58; MüKoBGB/Schramm, § 164, N. 37. Kararlar için bkz. NJW 1966, 1069; NJW-RR 1988, 814; NJW 2013, 1946. İnternet üzerinden, başka birinin hesabının kullanılarak gerçekleştirilen işlemlerde de temsil hükümlerinin uygulanacağı yönünde bkz. NJW 1966, 1069; NJW 2011, 2421; NJW 2016, 2024.

³²⁶ MüKoBGB/Schramm, § 164, N. 37.

³²⁷ Başkası adı altında işlemde, ispat yükü temsilen işlem yapıldığını ileri süren kimsenin üzerindedir. Detaylı bilgi için bkz. MüKoBGB/Schramm, § 164, N. 139. Ayrıca bkz. NJW 1992, 1380; NJW 2000, 2984.

³²⁸ Sahte imza, bir kişinin yetkisi olmadığı halde herhangi bir kimsenin imzasını kullanarak kambyo taahhüdünde bulunulmasıdır. Bkz. Öztan, 1997, s. 420.

³²⁹ Ohr, s. 216 ve devamı, 232, 234. Hesap açılış başvurusunun, ismi kullanılan kimsenin oğlu tarafından, imza taklidi suretiyle yapılması hakkındaki karar için bkz. NJW 1966, 1069. Fesih ihbarnamesinin eş

b. Kambiyo Senetlerinde

Temsil olunan adına taklit imza atılmasına ilişkin görüşler kambiyo senetleri bakımından da geçerli olacaktır. Temsil ilişkisi bulunmaksızın, adı ve imzası taklit edilen kişi kambiyo taahhüdünden sorumlu değildir. İmzasının taklit edilerek taahhütte bulunulduğunu mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir³³⁰. Temsil yetkisi olmaksızın verilen bir taahhütten ismi kullanılan kişinin sorumlu tutulması söz konusu olamaz. Bu nedenle kambiyo taahhüdü ismi kullanılan kişiye isnat edilemez.

Başkası adı altında taklit (sahte) imzayı atan kimsenin, TTK m. 678'de düzenlenen yetkisiz temsil hükümlerine göre mi yoksa TBK m. 49 ve devamında düzenlenen haksız fiil hükümlerine göre mi sorumlu tutulacağı tartışmalıdır³³¹. Doktrindeki hakim görüşe göre, sahte imzaya temsil hükümleri uygulanmalıdır³³². Bu görüş uyarınca temsil yetkisi olmaksızın başkasının imzasını atan kimse, yetkisiz temsil hükümleri kapsamında senetten bizzat sorumlu olacaktır.

Temsil olunanın imzasının temsilci tarafından taklit edilmesinde, başkası adı altında sahte imzadan daha riskli bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle bu halde de temsil hükümlerinin en azından kıyasen uygulanması gerekir. İfade ettiğimiz görüş, temsil ilişkisinin taraflarının ve üçüncü kişinin korunması bakımından da isabetlidir. Zira geçerli bir temsil yetkisi olmaması halinde temsil olunan, senet üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığını ileri sürebilir³³³. Bununla birlikte temsil olunanın temsil yetkisi vermesine rağmen senet üzerindeki imzayı inkar etmesi, hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilebilir³³⁴.

tarafından imzalanmasına ilişkin olarak bkz. LAG Hamm, Urteil vom 30.04.2008 – 10 Sa 2090/07 (BeckRS 2008, 55796). Ayrıca bkz. NJW 1991, 39.

³³⁰ Öztan, 1997, s. 223; Kendigelen/Kırca, s. 128.

³³¹ Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b, ii.

³³² Bkz. Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b, ii.

³³³ İmzası kullanılan kimse, İİK m. 170 gereğince, imzanın kendisine ait olmadığını yazılı olarak icra mahkemesine bildirir. Bunun üzerine imzanın borçluya ait olduğu anlaşılırsa ve itirazı nedeniyle takip geçici olarak durdurulmuşsa, itiraz eden kimse senede dayalı olarak yapılan takip konusu alacağın yüzde yirmisinden az olmamak kaydıyla icra inkar tazminatına ve söz konusu alacağın yüzde onu oranında para cezasına çarptırılır ve itiraz reddedilir. İmzanın taklit edildiğine, sahte olduğuna ilişkin def'inin takip hukuku açısından değerlendirilmesi ve detaylı bilgi için bkz. Yardım, s. 167 ve devamı; Helvacı, s. 182 ve devamı; Köle/Görgülü, s. 111 ve devamı; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan), s. 369 ve devamı.

³³⁴ Karamanlioğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 109 ve devamı.

Temsilci ise, temsil ilişkisinin varlığını ispatlayabildiği takdirde, temsil olunan tarafından imzanın inkar edilmesi tehlikesine karşı kendisini korumuş olur. Bu durumda temsilcinin, yetki belgesinde temsil olunanın imzasının kullanabileceğine dair açık hüküm bulunması aranmaksızın, temsil olunanın adı ve imzası ile kambiyo taahhüdünde bulunabileceği kanaatindeyiz^{335 336}. Nitekim Yargıtay kararlarında da bu husus kabul görmektedir. Yargıtay HGK'nın önüne gelen bir olayda; şirket sahibi gerçek kişinin babası, oğlunun il dışında olduğu zamanlarda oğlunun adını ve imzasını kullanarak kambiyo taahhütlerinde bulunmuştur. Söz konusu davada Yargıtay HGK, şirket sahibinden sözlü veya zımnen alınan yetki gereğince kambiyo taahhüdünde bulunulabileceğini belirtmiştir. Somut olayda da taklit imza ile düzenlenen senetlerin geçerli olduğu ve işletmeyi bağladığı ifade edilmiştir³³⁷. Benzer bir davada da Yargıtay, kambiyo taahhüdünde bulunulması için özel yetkinin var olduğunun kabulü halinde, senet üzerindeki imzanın vekile ait olup olmadığının üzerinde durulması gerektiğini belirtmiştir. Kararda, ilgili imzanın vekile ait olması halinde ise yetki veren kimsenin gerçek borçlu olacağı vurgulanmıştır³³⁸.

³³⁵ TCK m. 210 uyarınca emre ve hamile yazılı kambiyo senetleri resmi belge hükmündedir. Nama yazılı senetler ise TCK m. 207 gereğince özel belge niteliğindedir. Bu kapsamda emre ve hamile yazılı senetlerde temsil olunanın imzasının atılması suretiyle resmi belgede sahtecilik ve nama yazılı senetlerde gerçekleştirilmesi halinde ise özel belgede sahtecilik suçu oluşur. Bununla birlikte açık veya zımni olarak, önceden verilen rıza üzerine imza atıldığı ispatlanabiliyorsa, suçun yasal unsurları oluşmaz. Zira sahtecilik kastıyla hareket edilmemektedir. Bkz. Yargıtay 11. CD, E. 2014/4027, K. 2016/1369, T. 22.2.2019 (www.lexpera.com.tr E.T. 10.05.2020); Yargıtay 15. CD, E. 2017/4764, K. 2019/885, T. 18.2.2019 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.05.2020); Yargıtay 11. CD, E. 2019/1285, K. 2019/2270, T. 5.3.2019 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.05.2020). Yargıtay bir diğer kararında da, sanığın kendisine verilen veklaetname ile işlemlerini gerçekleştirebileceği ve bu nedenle somut olayda “faydasız sahtecilik” olduğunu belirterek suçun unsurlarının oluşmadığına hükmetmiştir. Bkz. Yargıtay 11. CD, E. 2015/1363, K. 2016/4861, T. 25.5.2016 (www.lexpera.com.tr E.T. 10.05.2020).

³³⁶ Aksi yönde temsil ilişkisi kapsamında düzenlenen kambiyo senedinde temsilci, temsil ilişkisini belirten ibare ile birlikte mutlaka kendisine ait imzasını atması gerektiği yönünde bkz. Aras, s. 1974. Doktrindeki aksi görüşlerin yanında, aydınlatıcı olması bakımından bir hususa işaret etmek istiyoruz. Ticari temsilciye ilişkin olarak eBK m. 449'da yer alan “...müessesenin imzasını kullanarak...” ifadesi, doktrinde eleştirilmekteydi. Doktrinde, hükümden ticari temsilcinin, tacirin ticaret unvanı altında kendi imzasını atacağını anlaşılmaması gerektiği belirtilmekteydi. Detaylı bilgi için bkz. Birsal, s. 1 ve devamı; Kırca, s. 162; Teoman, Tacir Yardımcıları, s. 227 ve devamı; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 799; Arkan, s. 186. Kırca'ya göre, bu ifadeden ticari temsilcinin işletme sahibinin imzasını taklit edeceği anlamı da çıkabilir. Fakat yazara göre, ticari temsilcinin, işletme sahibini temsil etmek amacıyla bu şekilde (takliden) imza atması düşünülemez. Ayrıca yazar, söz konusu ibarenin yanıltıcı olduğunu ve ticari temsilcinin hiçbir şekilde, müessesenin imzasını kullanamayacağını vurgulamıştır. Bkz. Kırca, s. 162; Teoman, Tacir Yardımcıları, s. 227 ve devamı.

³³⁷ Yargıtay HGK, E. 2011/12-549, K. 2011/644, T. 19.10.2011 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.05.2020).

³³⁸ Yargıtay 11. HD, E. 2005/87, K. 2006/97, T. 16.1.2006 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.05.2020).

Kambiyo senedinin lehtar bakımından ise, senet borçlularının kim olduğu önemlidir. Zira nakitle ödeme yerine senet ile ödemeyi kabul etmek zorunda değildir. Senet alması halinde ise alacağını vade nedeniyle geç tahsil etme veya tahsil edememe riski altına girmektedir. Ayrıca geçerli bir temsil ilişkisinin varlığı konusundaki riziko da temsilci ile işlem yapan lehtarın üstündedir. Bu nedenle lehtar, temsil ilişkisi bakımından aldığı riski daha da arttırmamak amacıyla, temsilcinin yetki belgesini araştırmalıdır. Geçerli bir yetki belgesinin olması halinde lehtar, temsilciden, temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunulduğu ibaresi ile taahhütte bulunmasını talep etmelidir. Böylelikle lehtar, kendisini imza inkarına karşı koruma altına almış olur.

2. Zorlayarak İmza Attırılması

Kambiyo senedindeki imzanın fiziki cebirle attırılması halinde (vis absoluta), meydana gelen hukuki görünümde imza sahibinin katkısı bulunmamaktadır. Bu durumda temsil ilişkisi de söz konusu değildir. İradesi sakatlanan kimse, senet bedelinden sorumlu olmadığını herkese karşı mutlak def'i olarak ileri sürebilir³³⁹. Zira kişinin iradesi dahilinde meydana getirdiği bir hukuki görünüş söz konusu değildir. Bu halde iradesi sakatlanan kimse yazı yardımcısı olarak sadece bir araçtır³⁴⁰. Ancak psikolojik baskı (manevi cebir) altında atılan imzanın da bu kapsamda değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, sakat olsa dahi bir iradenin açıklanması nedeniyle, psikolojik baskı altında atılan imza mutlak def'i teşkil etmez³⁴¹. Doktrindeki diğer görüşe göre, psikolojik baskı altında atılan imza, irade sahibini bağlayıcı bir hukuki sonuç doğurmaz. İradesi sakatlanan imza sahibinin oluşturulan hukuki görünüşte katkısı bulunmamaktadır. Bu halde iradesi sakatlanan kimse, senet bedelinden sorumlu olmadığını herkese karşı mutlak def'i olarak ileri sürebilir³⁴².

³³⁹ Karayalçın, s. 53; Ergün, s. 132; Oktay, s. 358; Alışkan, Temlik Cirousu, s. 336; Öztan, 1997, s. 224; Kindl, s. 376; Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 40; Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Sararç), s. 106; Poroy/Tekinalp, s. 104; Kendigelen/Kırca, s. 99; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan), s. 74.

³⁴⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 3.

³⁴¹ Öztan, 1997, s. 224; Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 40; Kendigelen/Kırca, s. 99; Helvacı (Ülgen/Kaya/Nomer Ertan), s. 74.

³⁴² Arslan, s. 27; Ünal (Karahana/Arı/Bozgeyik/Sararç), s. 106.

Doktrindeki görüşlerden hangisi benimsenirse benimsensin, çalışmamız bakımından farklılık arz etmemektedir. Zira baskı altındaki kişi tarafından atılan imza temsil ilişkisi kapsamında atılmamaktadır.

3. Hayali Kişiler İçin Atılan İmzalar

Sahte imza kullanılarak düzenlenen kambiyo senetlerinde ismi kullanılan gerçek bir kişi bulunmaktadır ve imzanın ilgili gerçek kişiden sadır olduğu izlenimi verilmektedir. Ancak bazı hallerde gerçekte hiç olmayan kişiler adı altında imza atılmaktadır. Gerçek olmayan kişiler tarihte hiç yaşamamış kişiler olabileceği gibi ölmüş veya tüzel kişiliği sona ermiş de olabilir. Bu durumda atılan imza kural olarak senedin geçerliliğini etkilememektedir (TTK m. 677)³⁴³. Senedi söz konusu isimle imzalayan kişi taahhütten bizzat sorumlu tutulur³⁴⁴. Ancak belirtilmedir ki, hayali bir kişi adına imza atılması halinde temsil ilişkisi bulunmamaktadır.

4. Açık Senet

Poliçe, zorunlu ve alternatif zorunlu unsurların hepsini taşımadan tedavüle çıkarılabilir (TTK m. 680). Bu hüküm, bono ve çeklere de uygulanır (TTK m. 778/2-f ve TTK m. 818/1-c).

Açık bir kambiyo senedinin geçerli olarak tedavüle çıkarılabilmesi için düzenleyenin imzasını içermesi zorunlu ve yeterlidir³⁴⁵. Açık senet³⁴⁶, düzenleyen tarafından bilinçli olarak, aralarındaki senedin doldurulmasına ilişkin anlaşmaya binaen

³⁴³ Poroy/Tekinalp, s. 154, 162. Bununla birlikte imza sahibi olarak gözüken kişinin yeryüzünde bulunmasının muhtemel olmaması halinde, TTK m. 677'nin uygulanmaması gerektiği de ifade edilmektedir. Bkz. Kendigelen/Kırca, s. 129.

³⁴⁴ Öztan, 1997, s. 427.

³⁴⁵ Öztan, 1997, s. 502; Kendigelen/Kırca, s. 180 ve devamı. Açık bir senedin tedavüle çıkarılmasının zorunlu unsuru, düzenleyenin imzasının bulunmasıdır. Diğer bir ifade ile açık senette zorunlu unsur, senedi karşı tarafa teslim eden kişinin imzasıdır. Senedi karşı tarafa teslim eden kimse ise genellikle düzenleyendir (keşideci). Bununla birlikte senet üzerine imza atıp senedi doldurması amacıyla hamile devreden kimse düzenleyen olarak hareket etmek zorunda değildir. Bu nedenle açık senet üzerine, muhatap, ciranta veya avalist olarak imza atılabilir. Bkz. Kınacıoğlu, s. 131; Poroy/Tekinalp, s. 174; Pulaşlı, s. 153; Tüzemen Atık, s. 70 ve devamı. Açık poliçenin, düzenleyen veya muhatabın imzası ile karşı tarafa verilebileceği yönünde bkz. Karayalçın, s. 120. Aksi yönde, muhatabın açık kabulü ile açık poliçenin düzenlenemeyeceği yönünde bkz. Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 158.

³⁴⁶ Lehtar hanesi boş olarak verilen bononun, senedi alan tarafından üçüncü kişiye devredilmesi ve lehtar olarak üçüncü kişinin adının yazılması bononun geçerliliğini zedelemeyiz. Bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2015/17844, K. 2016/6913 (www.kararara.com E.T. 1.01.2019).

karşı tarafa verilir³⁴⁷. Diğer unsurlar, açık senedi devralan veya son hamil tarafından ödeme için ibraz edilme anına kadar doldurulabilir^{348 349}. Bu halde açık senet, kendisine verilen yetki ile anlaşmaya uygun olarak senedi devralan tarafından doldurulabilir. Senedi devralan kimse, eksik unsurları tamamlama işlemini kendi hakkına dayanarak gerçekleştirir. Dolayısıyla temsilen işlem yapılması söz konusu değildir³⁵⁰.

Açık senet, doldurma anlaşmasına uygun olarak doldurulmalıdır. Anlaşmaya aykırı olarak senedin doldurulması halinde ise, aykırılık iddiası senedi anlaşmaya aykırı olarak dolduran kişiye karşı ileri sürülebilir. Ancak TTK m. 680 gereğince anlaşmaya aykırılık iddiası hamile karşı ileri sürülemez. Zira anlaşmaya aykırılık iddiası TTK m. 680 gereğince şahsi def'idir ve yalnızca taraflar arasında ileri sürülebilir³⁵¹. Bununla birlikte anlaşmaya aykırı olarak doldurulan senedi kötüniyetle iktisap edinen veya iktisap anında kendisine ağır bir kusur isnat edilmesinin mümkün olduğu takdirde, anlaşmaya aykırılık iddiası hamile karşı da ileri sürülebilir³⁵². Diğer bir ifade ile anlaşmaya aykırılık iddiası, açık senedi doldurulmuş olarak edinen iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez³⁵³.

Açık bir senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulması halinde senedi düzenleyen, senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulğunu ispat yükü altındadır³⁵⁴. Bu durumda imza

³⁴⁷ Karayalçın, s. 119; Tüzemen Atik, s. 28. Tüzel kişi adına temsilcileri tarafından, yalnızca imza atılması suretiyle kambyo taahhüdünde bulunulabilir. Bu halde senedi devralan lehtar, temsilcilerin isimlerini yazarak yeni borçlular oluşturamaz. Söz konusu işlem, açık senedi tamamlama değil tahrifattir. Bu konudaki Yargıtay kararı ve detaylı bilgi için bkz. Akın/Sarioğlu, s. 131 ve devamı.

³⁴⁸ Karayalçın, s. 121; Kınacıoğlu, s. 134; Poroy/Tekinalp, s. 74, 175 ve devamı; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 159; Tüzemen Atik, s. 197 ve devamı. Senedin ibraz anına kadar eksik unsurlarının doldurulabileceğine ilişkin bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2014/7483, K. 2014/10391, T. 3.6.2014 (www.lexpera.com.tr E.T. 20.05.2020); Yargıtay 11. HD, E. 2015/13999, K. 2017/1985, T. 10.4.2017 (www.lexpera.com.tr E.T. 10.05.2020). Ayrıca bkz. OLG Hamm, 18.04.1989 – 7 U 159/88. Aksi yönde bkz. İmregün, s. 57 ve devamı; Günay, s. 110.

³⁴⁹ Açık senet ile eksik senet karıştırılmamalıdır. Açık senette taraflar, düzenleyenin tüm unsurları yazması gerekmemesinden hareketle, aralarında anlaşma yaparak işlem yapmaktadırlar. Eksik senette ise tarafların arasında, eksik unsurların tamamlanması yönünde herhangi bir anlaşma bulunmamaktadır.

³⁵⁰ Öztan, 1997, s. 507; Baumbach/Hefermehl, Art. 10, N. 3. Beyaza imza bakımından aynı görüş için bkz. Özen, s. 416. Temsil ve lehtarın senedin teslim anlaşmasına dayanarak kendi hakkını kullandığı görüşlerini eleştirerek, somut olayın çözümünde dogmatik çıkarımların karşısında ihtiyatlı hareket edilmesi gerektiği yönünde bkz. Kınacıoğlu, s. 133.

³⁵¹ Karayalçın, s. 120; Kınacıoğlu, s. 136; Ülgen (Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), s. 159 ve devamı; Tüzemen Atik, s. 261.

³⁵² TTK m. 680'in emre yazılı senetler esas alınarak kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Ancak senedin nama yazılı düzenlenmesi halinde, anlaşmaya aykırılık düzenleyen tarafından herkese karşı ileri sürülebilir, bkz. Bozer/Göle, s. 99.

³⁵³ Kendigelen, Çek, s. 147; Tüzemen Atik, s. 301.

³⁵⁴ Karayalçın, s. 120; Bozer/Göle, s. 99; Günay, s. 109; Tüzemen Atik, s. 348. Açık senedin anlaşmaya aykırı olarak doldurulduğu iddiasının, müteselsil borçluluk esası gereğince, ciranta, avalist veya muhatap

sahibi, senedin doldurulmasına ilişkin anlaşmayı ve anlaşmaya aykırı olarak senedin doldurulduğunu ispat etmelidir³⁵⁵. Bu halde HMK m. 201 uyarınca, senede karşı ileri sürülen iddialar ancak senetle ispatlanabilir, tanıkla ispat edilemez³⁵⁶. Bununla birlikte HMK m. 202/1 gereğince senet ile ispat zorunluluğunun bulunduğu durumlarda, delil başlangıcının bulunması halinde tanık dinlenebilir³⁵⁷.

5. Poliçede Kabule Arz

Poliçede muhatap, kendisine kabul için arz edilen poliçeyi kabul etmesi halinde poliçenin asıl borçlusu olur. Kabule arz, vadeye kadar hamil veya senedi elinde bulunduran herkes tarafından, muhatabın yerleşim yerinde gerçekleştirilebilir (TTK m. 691). Hüküm gereğince yetkili hamil dışında bir başkası tarafından da kabule arz edilebilir ve geçerlidir. Bu nedenle poliçeyi kabule arz eden kişinin bir temsilci (pasif) veya vasıta (haberci)³⁵⁸ durumunda olduğu ifade edilebilir³⁵⁹.

E. Çek ile İlgili Özellik Arz Eden Durumlar

1. Genel Olarak

Çek, düzenleyenin muhatap bankaya tevdi ettiği para üzerinde doğrudan tasarruf etmesini ve üçüncü kişi lehine bir miktar paranın ödenmesini sağlayan nitelikli bir havale ilişkisidir³⁶⁰. Her ne kadar uygulamada ve ÇekK gm. 3/5 düzenlemesi ile kredi aracı olarak da kullanılsa, kural olarak bir borcun ödenmesi için düzenlenir³⁶¹.

gibi başvuru borçlularından herhangi biri tarafından da ileri sürülebileceği ifade edilmektedir. Bkz. Tüzemen Atik, s. 348. Ancak kanaatimizce bu halde senet üzerinde yer alan miktar bakımından ikili bir ayrıma gidilmelidir. Açık senette miktar yer almaksızın senet üzerine imzasını atanlar, anlaşmaya aykırı olarak senedin doldurulduğu iddiasını ileri sürebilirler. Fakat açık senette mikar yazıldıktan sonra senet üzerine imzasını atanlar açık senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunu ileri süremezler. Zira imza atıkları anda senet üzerinde yer alan miktarca sorumluluk altına girerler.

³⁵⁵ Tüzemen Atik, s. 348.

³⁵⁶ Günay, s. 108, 109; Kendigelen/Kırca, s. 182; Tüzemen Atik, s. 365.

³⁵⁷ HMK m. 202/2’de delil başlangıcı tanımlanmaktadır. Hükme göre delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispat edilmesine yeterli olmayan ancak ilgili hukuki işlemi muhtemel gösteren belgedir. Fakat bu belge, aleyhine ispat gerçekleştirilecek kişi veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş olmalıdır.

³⁵⁸ Aktif temilde temsilci, kendi iradesini açıklayarak temsil olunan adına ve hesabına hukuki işlemi gerçekleştirir. Vasıta ise yalnızca irade beyanını iletmektedir. Temsilci ve haberci arasındaki farklılıklar hakkında detaylı bilgi için bkz. Akyol, s. 70 ve devamı; İnceoğlu, s. 14 ve devamı.

³⁵⁹ Öztan, 1997, s. 522.

³⁶⁰ Kendigelen, Çek, s. 18 ve devamı.

³⁶¹ C. Şahin, s. 25 ve devamı; Yıldırım, s. 99; Kendigelen, Çek, s. 19.

Nitelikli bir havale ilişkisi içeren çek, üçlü bir ilişki oluşturmaktadır³⁶². Bu ilişki çeki düzenleyen, çekle işleyen hesabın bulunduğu banka (muhatap) ve lehine çek düzenlenen kişi olan lehtar arasındadır. Söz konusu havale ilişkisi ile düzenleyen, muhataba kendi hesabından belirli bir miktarı ödeme ve yetkili hamile de ilgili çek bedelini muhataptan tahsil veya talep etme yetkisi vermektedir³⁶³.

Çekte muhatap sadece banka olabilir (TTK m. 782/1, 815; BankK m. 3)³⁶⁴. Kanun koyucunun muhatabı kambiyo ilişkisi dışında bırakma amacı nedeniyle³⁶⁵, muhatabın kabulü geçersizdir ve çek üzerinde bulunması halinde kabul kaydı yazılmamış sayılacaktır (TTK m. 784). Benzer şekilde muhatap banka çek için aval veremez ve çeki ciro edemez (TTK m. 789/2, 794/2).

2. Karşılık ve Çek Anlaşması

Çek düzenlenmesi için ilk olarak, düzenleyenin muhatap nezdinde üzerine çek keşide ederek tasarrufta bulunabileceği bir karşılığın bulunması gerekir (TTK m. 783/1)³⁶⁶. Muhatap nezdinde karşılığın bulunması tek başına çek düzenlenebilmesi için yeterli değildir. Ayrıca karşılık üzerine çek düzenlenerek tasarruf edilebileceğine ilişkin bir anlaşmanın yapılması gerekir (TTK m. 783/1). Bununla birlikte TTK m. 783/1'in son cümlesinde her iki şartın bulunmaması halinde de senedin çek olarak geçerli kalacağı ifade edilmektedir³⁶⁷.

Doktrinde karşılık üzerinde çek düzenlenerek tasarruf edilebileceğine ilişkin anlaşma, “çek anlaşması” olarak adlandırılmaktadır³⁶⁸. Çek anlaşması özel hukuk hükümlerine tabidir ve herhangi bir kambiyo ilişkisi doğurmamaktadır³⁶⁹. Çek

³⁶² Poroy/Tekinalp, s. 309 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 45; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 259.

³⁶³ Poroy/Tekinalp, s. 310; Kendigelen, Çek, s. 45; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 260.

³⁶⁴ TTK m. 815'te banka, BanK'ya tabi kuruluşlar olarak tanımlanmıştır. Halbuki BankK'ya tabi kuruluşların içerisinde mevduat ve katılım bankalarının yanı sıra finansal holding şirketleri gibi finansal kurumlar da bulunmaktadır. Bu kurumların TTK kapsamında çek muhatabı olup olamayacağının sorun oluşturabileceği yönünde bkz. Bahtiyar, Değerlendirmeler, s. 80.

³⁶⁵ Kendigelen, Çek, s. 46, 83.

³⁶⁶ Karşılık genellikle bir miktar paradan oluşmaktadır. Kavram hakkında detaylı bilgi için bkz. Öztan, 1997, s. 1084; Bozer/Göle, s. 341 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 65 ve devamı.

³⁶⁷ Çekle ödeme ile amaçlanan yararın elde edilmesi ve ticaret hayatının sağlıklı işleyişi için bu iki şartın bulunması gerekir. Zira TTK m. 783/1'de yer alan ön şartlar, çekin düzenlenmesine ilişkin değildir. Hükümdeki ön şartlar, doğrudan çekin ödenmesi ile ilgilidir. Bkz. Kalpsüz (Erem/Çelebican), s. 103; Bozer/Göle, s. 333; Kendigelen, Çek, s. 65. Karşı yönde bkz. İmregün, s. 120.

³⁶⁸ Detaylı bilgi ve anlaşmanın hukuki niteliği için bkz. Öztan, 1997, s. 1086 ve devamı; Bozer/Göle, s. 333 ve devamı; Poroy/Tekinalp, s. 331 vs; Kendigelen, Çek, s. 69 ve devamı.

³⁶⁹ Kendigelen, Çek, s. 69 ve devamı.

düzenleyecek kişinin ehliyeti bakımından da herhangi bir özel şart aranmamaktadır (TTK m. 670). Genel hükümler kapsamında borçlanmaya ehil olan herkes çek anlaşmasının tarafı olabilir³⁷⁰. Bu kapsamda tam ehliyetliler ve yasal danışmanlık altında bulunan kimseler doğrudan veya temsilcileri aracılığıyla çek anlaşması yapabilirler³⁷¹. Sınırlı ehliyetsiz kimseler, yasal temsilcileri vasıtasıyla veya temsilcilerinden alacakları izinle doğrudan kendileri bu anlaşmayı yapabilirler. Tam ehliyetsiz kimseler ise yalnızca yasal temsilcileri aracılığıyla anlaşmanın tarafı olabilirler³⁷².

Çek anlaşmasının şekline ilişkin herhangi bir hüküm TTK'da yer almamaktadır. Bu nedenle TBK m. 12 gereğince, şekil serbestisi kapsamında sözleşme kurulabilir³⁷³. Benzer şekilde TTK m. 783'te anlaşmanın açık veya zımni olarak yapılabileceği düzenlenmektedir. Ancak ÇekK m. 2/3'te çek hesabının ilgilinin kendisinin, vekilinin veya kanuni temsilcisinin³⁷⁴ imzası olmaksızın açılmayacağı düzenlenmektedir³⁷⁵. Bu nedenle çek anlaşmasının, kanuni ifade nedeniyle en azından hesap sahibi bakımından, yazılı şekilde yapılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır³⁷⁶.

3. İleri Düzenleme Tarihli Çek

Ödeme aracı olan çek, görüldüğünde ödenir (TTK m. 795/1). Buna aykırı olan herhangi bir kayıt da yazılmamış hükmündedir. Üzerinde yer alan düzenlenme gününden önce ödenmek amacıyla ibraz olunan çek, ibraz gününde ödenir (TTK m. 795/2). Bununla

³⁷⁰ Tam ehliyetli olmayan küçükler, kısıtlılar ve kendilerine yasal danışman atanan kişilerin TMK hükümleri kapsamında kambyo senedi düzenleyebilmeleri teorik olarak mümkündür. Ancak tam fiil ehliyeti bulunmayan kişilere çek hesabı açılması, ÇekK m. 2/1 gereğince bankaların çek hesabı açarken göstermeleri gereken basiret ve özen sorumluluğu kapsamında mümkün olmamalıdır. Bkz. Göle, s. 88; Bozer/Göle, s. 332.

³⁷¹ Bu kapsamda ticari temsilci, işletme sahibini temsilen çek esabı açabilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 184. Aksi yönde gerçek kişi tacirin ticari temsilcisine, ÇekK m. 5/3 sebebiyle çek hesabı açılmayacağı yönünde bkz. Pulaşlı, s. 412.

³⁷² Çek ile işleyen hesabın açılması amaçla yapılan çek anlaşması, kambyo taahhüdü niteliğinde değildir. Bu nedenle vesayet veya denetim makamının izin veya icazeti aranmamaktadır.

³⁷³ Pulaşlı, s. 300; Kendigelen, Çek, s. 69.

³⁷⁴ ÇekK m. 2/3'te temsilciye yönelik bir açıklama olmasaydı dahi, çek hesabının zaten temsilci tarafından açılacağı yönünde bkz. Kırca, Konferans, s. 8.

³⁷⁵ Çek hesabının açılması gibi kapanmasının da hesap sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ile yapılabileceği düzenlenmektedir (ÇekK m. 2/10). Düzenlemenin devamında mevduat veya katılım fonu zamanaşımı süresinin dolması üzerine de hesabın kapatılabileceği ifade edilmektedir. Hükümde, ÇekK m. 2/3'ten farklı olarak, "vekile" yer verilmeksizin hesap sahibinin veya yasal temsilcisinin yazılı talebi ile çek hesabının kapatılacağı belirtilmektedir. Her ne kadar düzenlemede vekile yer verilmemiş olsa da, vekil tarafından da çek hesabı kapatılabilir.

³⁷⁶ Kendigelen, Çek, s. 70. TTK m. 783/1'e rağmen, ÇekK m. 2/3 gereğince çek anlaşmasının zımnen yapılabileceğini söylemenin zor olduğu yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 335.

birlikte çek, uygulamada yaygın biçimde kredi vasıtası olarak da kullanılmaktadır. Bu husus ise “ileri düzenlenme tarihli çek” veya “vadeli çek” verilmesi ile sağlanmaktadır.

TTK m. 780/1-e gereğince düzenlenme tarihi, özellikle ibraz sürelerinin belirlenebilmesi için, çekte bulunmak zorundadır (TTK m. 796/3). Çek üzerindeki düzenleme tarihi, karine olarak gerçek düzenleme tarihidir³⁷⁷. Ancak gerçek düzenlenme tarihi dışında bir tarihin yazılması da çekin geçerliliğini zedelemez³⁷⁸. İleri düzenleme tarihli çeklerde de, gerçek düzenleme tarihi senet üzerinde yer almaz. Çekin kredi vasıtası olarak kullanılması amacıyla senet üzerinde yer alan düzenleme tarihi, gerçek düzenlenme tarihinden sonraki bir tarih olarak belirlenir.

ÇekK gm. 3/5 gereğince 31.12.2020 tarihine kadar çek üzerinde yazılı olan düzenleme tarihinden önce çekin ödenmesi amacıyla muhatap bankaya ibrazı geçersizdir. Böylece kanun koyucu, ileri düzenlenme tarihli çeklerin geçerli olduğunu kabul etmiştir³⁷⁹. Üzerinde yer alan düzenlenme tarihine kadar ibrazının geçersiz sayılması ile çek, kredi vasıtası olarak kullanılabilir.

Çekin düzenlenip lehtara teslim edildiği an, düzenleyenin ehliyeti veya temsil yetkisinin bulunup bulunmadığı bakımından önem arz etmektedir. Zira çek düzenleme ehliyeti veya temsilen çek düzenlenmesi halinde temsil yetkisinin var olup olmadığı çekin düzenlenip lehtara teslim edildiği ana göre tespit edilir. Bu nedenle düzenleyenin ehliyeti ve temsil yetkisinin varlığı gibi hususların tespiti için senet üzerinde yer alan düzenleme tarihi değil senedin gerçekten tedavüle çıkarıldığı tarih önem taşımaktadır (TTK m. 800)³⁸⁰.

Örneğin bir anonim şirket ad ve hesabına ileri düzenlenme tarihli bir çek düzenlenebilir. Düzenlenen çekin anonim şirketi bağlayabilmesi için, gerçek tedavül tarihinde anonim şirketi temsile yetkili kişilerce düzenlenmiş olması yeterlidir. Çekin üzerinde yer alan ileri düzenlenme tarihinde veya çekin muhatap bankaya ibrazı gününde

³⁷⁷ Karayalçın, s. 111; Yıldız, Çek Düzenlenmesi, s. 68; Kendigelen, Çek, s. 107. Bununla birlikte söz konusu karine HMK m. 200 ve devamı hükümleri kapsamında çürütülebilir.

³⁷⁸ Yıldız, Çek Düzenlenmesi, s. 68; Kendigelen, Çek, s. 114.

³⁷⁹ İleri düzenleme tarihli çekler hakkında detaylı bilgi ve ortaya çıkardığı sorunlar hakkında bkz. Tandoğan, s. 67 ve devamı; Teoman, Değişiklikler, s. 32 ve devamı; Yıldırım, Çek, s. 93 ve devamı.

³⁸⁰ Bahtiyar, İleri Tarihli Çek, s. 49; Kendigelen, Çek, s. 107.

temsilcinin yetkisinin sona ermiş olması çekin geçerliliğini zedelemes³⁸¹. Bu halde anonim şirket çek bedelinden bizzat sorumludur. Muhatap banka da, süresinde ibraz edilen çekte, çekin tedavüle çıkarıldığı tarihte temsile yetkili temsilcinin imzasını dikkate almalıdır³⁸². Nitekim Yargıtay da bir kararında, gerçek tedavül tarihinde tek başına şirketi temsil yetkisine sahip olan müdürün şirket adına düzenlediği çekten şahsen sorumlu olmayacağını belirtmiştir³⁸³.

4. Seri Numarası ve Karekod Uygulaması

6728 sayılı Kanun³⁸⁴ ile TTK m. 780’de değişikliğe gidilmiş, çekin zorunlu unsurlarına “seri numarası” ve “karekod” ilave edilmiştir³⁸⁵. Muhatap banka tarafından verilen seri numarasının çek yaprağında bulunması zorunluluğu ile muhatap bankanın çek bedeline ilişkin ödemelerini kolaylaştırmak ve çek yapraklarında meydana gelebilecek sahteliklerin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır³⁸⁶.

Karekod unsuru ise, çek hamillerinin korunması ve piyasada çeke olan güvenin artırılması amacıyla eklenmiştir³⁸⁷. Karekod uygulaması ile lehtar veya hamil, ödemenin çek ile kabul edilmesinden önce çek hesabı sahibi veya temsilcisi hakkında verilere erişebilmektedir (6728 sayılı Kanun m. 70/2)³⁸⁸. Böylece çek hesabı sahibinin ödeme

³⁸¹ Yıldız, Çek Düzenlenmesi, s. 68 ve devamı.

³⁸² Yıldız, Çek Düzenlenmesi, s. 68 ve devamı.

³⁸³ Yargıtay 19 HD, E. 2016/6611, K. 2017/1087, T. 14.2.2017 (www.kazanci.com E.T. 29.05.2020).

³⁸⁴ RG 9.08.2016, S. 29796.

³⁸⁵ “Seri numarası” ve “karekod” unsurlarının çekin geçerliliği bakımından zorunlu unsur olarak kabul edilmesinin, ilgili unsurların çekle ödemelerin düzenlenmesi ve çek hamillerinin korunmasına hizmet etmesi nedeniyle isabetli olmadığı haklı eleştirisi ve olması gereken düzenleme önerisi için bkz. Kendigelen, Çek, s. 141 ve devamı.

³⁸⁶ Kendigelen, Çek, s. 139.

³⁸⁷ Bkz. 6728 sayılı Kanun, m. 70 gerekçesi.

³⁸⁸ 6728 sayılı Kanun m. 70/2’de çek hesabı sahibi veya temsilcisi hakkında şu verilere erişilebileceği düzenlenmektedir:

- a) Çek ile işleyen hesabın sahibinin adı, soyadı veya ticaret unvanı,
- b) Çek ile işleyen hesabın sahibinin tacir olması halinde, ticaret siciline tescil edilen yetkililerinin adı, soyadı veya ticaret unvanı,
- c) Çek ile işleyen hesabın sahibinin, çek ile işleyen hesabı bulunan toplam banka sayısı,
- d) Çek ile işleyen hesabın sahibine ait bankalara ibraz edilmemiş olan çek adedi ve miktarı,
- e) Düzenlenerek bankalara teslim edilmiş olan çeklerin adedi ve miktarı,
- f) Son beş yıl içerisinde ibrazında ödenmiş olan çeklerin adedi ve miktarı,
- g) İbraz edilmiş olan ilk çekin ibraz tarihi,
- h) İbraz edilmiş olan son çekin ibraz tarihi,
- ı) İbrazında ödenmiş olan son çekin ibraz tarihi,
- i) Son beş yılda “karşılıksızdır” işlemi görmüş olan ve halen ödenmemiş olan çeklerin adedi ve miktarları,
- j) Son beş yılda “karşılıksızdır” işlemi gören ve sonradan ödenen çeklerin adedi ve miktarı,

gücünü kontrol edebilmektedir (TTK m. 780/2). Ayrıca ileri düzenleme tarihli çekin derhal sisteme kaydedilmesiyle³⁸⁹ çek hesabı sahibi tüzel kişinin temsilcilerinde daha sonradan meydana gelebilecek değişikliklerden de etkilenmemeyi garanti etmektedir (ÇekK m. 3/10)³⁹⁰. Böylece çekin sisteme kaydı ile birlikte tüzel kişinin temsilcilerindeki değişikliğin hesap sahibinin sorumluluğunu kaldırmayacağı açık hükme bağlanmıştır.

5. ÇekK m. 4/2 Gereğince Bankaların Bildirim Yükümlülüğü

ÇekK m. 4/2'ye göre, tüzel kişi tacir veya onun faaliyetleriyle ilişkilendirilmek şartıyla, tüzel kişinin gerçek kişi ortakları, ortakların ilgili bulunduğu veya tüzel kişinin veya ortaklarının etkisi altında bulundurduğu gerçek kişiler ile tüzel kişinin yönetim organında görev alan veya temsilcisi sıfatına sahip olan gerçek kişiler adına açılmış çek hesaplarının, tacir tüzel kişiye ait olduğu kabul edilir³⁹¹.

Doktrinde genel kanı, ÇekK m. 4/2'nin maddi hukuk bakımından değil yalnızca vergi hukuku açısından sonuç doğuracağı yönündedir³⁹². Diğer bir ifade ile dolaylı temsil ilişkisi kapsamında düzenlenen çekler için açılmış olan çekle işleyen hesapların tüzel kişiye ait olduğunun kabul edilmesi hukuki olmaktan ziyade ekonomik anlam taşımaktadır³⁹³. Hüküm ile tacir tüzel kişinin borçları için çekleri kullanılan söz konusu

k) Son beş yılda “karşılıksızdır” işlemi görmüş olan son çekin ibraz tarihi,

l) Çek ile işleyen hesabın sahibi hakkında çek hesabı açma yasağı bulunup bulunmadığı, varsa yasaklama kararının tarihi,

m) Her bir çek yaprağına ilişkin olarak tedbir kaydı olup olmadığı,

n) Çek ile işleyen hesabın sahibi tacir ise, iflasına karar verilip verilmediği, iflasına karar verilmişse iflas kararının tarihi.

³⁸⁹ ÇekK ek m. 1 uyarınca kurulan Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi, “Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşma Sistemi” oluşturmakla görevlendirilmiştir (TTK m. 780/3). Bunun neticesinde Risk Merkezi tarafından sistemin kurulması ve uygulanmasına ilişkin “Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ” yayımlanmıştır.

³⁹⁰ Söz konusu sisteme kayıt lehtar veya hamilin iradesine bağlıdır, yasal bir yükümlülük değildir. Sisteme kaydedilmeyen çeklere ilişkin herhangi bir yaptırım uygulanamayacaktır. Detaylı bilgi için bkz. Bozer/Göle, s. 261; Kendigelen, Çek, s. 139 ve devamı.

³⁹¹ Hükümün düzenlenme amacı ve kanunlaşma süreci hakkında detaylı bilgi için bkz. Poroy/Tekinalp, s. 370. ÇekK m. 4/2'nin hukuka aykırı olduğu ve kargaşaya yol açacağı yönünde Reisoğlu, Yeni Çek Kanunu, s. 32 ve devamı.

³⁹² Reisoğlu, s. 3; Kırca, Konferans, s. 22; Reisoğlu, Yeni Çek Kanunu, s. 32; Doğan, s. 91; Kendigelen, Çek, s. 157 ve devamı; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 300. ÇekK m. 4/2 ile tüzel kişilik perdesinin aralandığı ve ortakların sorumlu tutulacağı yönünde bkz. Ulusoy, Tüzel Kişilik Perdesi, s. 71 ve devamı.

³⁹³ Kırca, Konferans, s. 22 ve devamı. ÇekK m. 4/2'nin tüzel kişi tacirin dolaylı temsil ilişkisini kullandığına işaret ettiği ve dolayısıyla hükümde belirtilen gerçek kişilere ait çeklerin de hukuki sonuçlarının tacir tüzel kişiye ait olması gerektiği yönünde bkz. Topçuoğlu, s. 146, dn. 25; Topçuoğlu, Tüzel Kişiler, s. 149, 157.

kişilerin sorumlu tutulması amaçlanmamaktadır³⁹⁴. Düzenleme ile bu gerçek kişilere ait olan çek hesaplarından yapılan ödemelerin de vergisel yönden tacir tüzel kişiye izafe edilmesi hedeflenmektedir. Fıkranın son cümlesinde, söz konusu ilişkinin varlığına dair emarelerin bulunması durumunda, çek hesabının bulunduğu banka şubesinin Gelir İdaresi Başkanlığına bildirimde bulunacağı belirtilmiştir. Fakat bankanın bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi herhangi bir yaptırıma bağlanmamıştır.

ÇekK m. 4/2 kapsamında bir ilişkinin tespiti halinde dahi, tespit anından sonra düzenlenen çekler geçerli olacaktır. Muhatap banka da kanuni yükümlülüklerini yerine getirmeye devam edecektir³⁹⁵.

6. ÇekK m. 5/3 Kapsamında Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlenmesi

ÇekK karşılıksız çekleri azaltmak, hileli ve muvazaalı işlemlerin önüne geçmek, kayıt dışı ekonomiyi denetim altına almak gibi amaçlar taşımaktadır³⁹⁶. ÇekK m. 5/3'te temel hükümlerden ayrılarak farklı bir düzenleme tercih edilmiştir. Hükümde çek hesabı bulunan bir gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlenmesi için bir başkasını temsilci veya vekil³⁹⁷ olarak atayamayacağı hükme bağlanmıştır³⁹⁸. Ancak söz konusu hükme aykırılık hali herhangi bir yaptırıma tabi tutulmamaktadır³⁹⁹. Bu nedenle temsilci veya

³⁹⁴ Doktrinde Helvacı'ya göre ÇekK m. 4/2 hükmü, tüzel kişiliğin, üyelerinden bağımsız olarak borçlanabilmesi ile bağdaşmamaktadır. Tüzel kişilik, kendisini oluşturan gerçek kişi ortaklarından ayrı olarak hak edinebilir. Bu husus da tüzel kişiliğin oluşturulma amacıdır. ÇekK ile tüzel kişiliğin bu niteliğini etkisiz hale getirecek bir düzenleme yapılması doğru değildir. Ayrıca genel olarak tüzel kişiliğin borçları nedeniyle üyelerin malvarlıklarına başvurulmasını haklı kılacak herhangi bir hukuki dayanak bulunmamaktadır. Bkz. Helvacı, Değerlendirme, s. 249.

³⁹⁵ Kendigelen, Çek, s. 159. Reisoğlu'na göre, emarelerin ortaya çıkması üzerine Gelir İdaresi Başkanlığına bildirimde bulunan banka, söz konusu gerçek kişilerin sahibi olduğu hesaptan düzenlenen çeklerde bu hususu belirterek işlem yapamayacaktır. Bildirimde bulunduktan sonra banka, halin açıklığa kavuşturulmasına kadar ilgili çek hesabından gerçek kişi ve ilgili tüzel kişiye de çek karnesi vermeyecek ve ödeme de yapmayacaktır. Bkz. Reisoğlu, s. 3 ve devamı.

³⁹⁶ ÇekK'nın amaç ve kapsamı için ayrıca bkz. ÇekK m. 1 ve ÇekK genel gerekçe. Detaylı bilgi için bkz. Helvacı, Değerlendirme, s. 238 ve devamı; Narbay, Değerlendirme, s. 67 ve devamı; Doğan, s. 86 ve devamı.

³⁹⁷ Çek hesabı temsilci aracılığıyla açılabilceğinden ayrıca vekile işaret edilmesinin gerekli olmadığı ve vekil kavramının iç ilişkiyi çağrıştırması nedeniyle isabetli olmadığı ve benzer özensizliğin ÇekK m. 5/3'te de yapıldığı yönünde bkz. Kırca, Konferans, s. 8, dn. 4; Dural, s. 668, dn. 3.

³⁹⁸ ÇekK m. 5/3'ün düzenlenmesinin nedenlerinden biri de gerçek kişilerin temsilci veya vekil aracılığıyla çek düzenlemelerinin, çekin kıymetli evrak niteliğine uygun düşmemesi olduğu yönünde bkz. Poroy/Tekinalp, s. 376.

³⁹⁹ Dural'a göre, fıkranın ikinci cümlesinde yer alan hükme aykırılık halinde hukuki ve cezai sorumluluğun hesap sahibine ait olacağı ifadesi sorumluluk yönünden öngörülen yaptırımdır. Bkz. Dural, s. 673. Maddenin gerekçesinde, hükmün sonucunu tereddütsüz şekilde gösterme amaçlanmaktadır. Söz konusu gerekçede yer alan hükmün sonucu ile yaptırımın kastedildiği yönünde bkz. Kırca, Konferans, s. 26.

vekil tarafından düzenlenen, gerekli unsurları taşıyan senedin çek niteliğinde olduğu aşıkardır⁴⁰⁰. Bankaların da temsilci aracılığıyla düzenlenen ve hesapta yeterli karşılığı bulunan çeki ödemeleri geçerli bir ödemedir ve herhangi bir sorumluluk doğurmaz⁴⁰¹. Çek hesabı sahibi gerçek kişinin hukuki ve cezai sorumluluğu ise çekin karşılıksız kalması halinde doğar.

ÇekK m. 5/3'te, hükme aykırı olarak düzenlenen çek nedeniyle hukuki ve cezai sorumluluğun çek sahibine ait olacağı belirtilmektedir⁴⁰². Hükümde yer alan hukuki ve cezai sorumluluğun çek sahibine ait olacağı ibaresi de senedin çek niteliğinde olduğunu göstermektedir⁴⁰³.

ÇekK m. 5/3, özel hukuk sorumluluğu bakımından, TBK m. 40 ve TTK m. 678'e göre farklılık arz etmemektedir⁴⁰⁴. Zira genel hükümlere göre geçerli bir temsil ilişkisi kapsamında gerçekleştirilen işlemlerde sorumluluk temsil olunana aittir. Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsile ilişkin TTK m. 678'de yetkisiz temsilcinin senetten şahsen sorumlu olacağı düzenlenmektedir. ÇekK m. 5/3'te yetkisiz temsile ilişkin bir husus ele alınmamaktadır. Bu sebeple yetkisiz veya yetkisini aşan temsilciye TTK m. 678 uygulanır⁴⁰⁵. Diğer taraftan temsilci aracılığıyla düzenlenen çeklerin karşılıksız kalması

⁴⁰⁰ Dural, s. 673; Topçuoğlu, s. 140, 147; Reisoğlu, Yeni Çek Kanunu, s. 34; Saraç (Karahan/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 167; Şener, Ticari Temsilci, s. 183; Ayli, s. 245; Poroy/Tekinalp, s. 376; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 53; Bozer/Göle, s. 263; Pulaşlı, s. 412; Kendigelen, Çek, s. 127; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 282; Aras, s. 1969, dn. 34. Düzenlenen çekin geçersiz olduğu veya geçerli olduğu yönünde iki görüşün de savunulabileceği yönünde bkz. Reisoğlu, s. 6.

⁴⁰¹ Reisoğlu, s. 6; Topçuoğlu, s. 140.

⁴⁰² Geçerli bir temsil ilişkisi kapsamında düzenlenen kambiyo senetlerinde hukuki sorumluluk temsil olunana aittir. Hükümde genel bir kaide tekrar edilmektedir ve lüzumsuzdur. Bkz. Kendigelen, Çek, s. 127, dn. 305.

⁴⁰³ Topçuoğlu, s. 147; Poroy/Tekinalp, s. 376; Kendigelen, Çek, s. 127.

⁴⁰⁴ Dural, s. 673; Reisoğlu, Yeni Çek Kanunu, s. 35; Poroy/Tekinalp, s. 377. Aksi yönde Topçuoğlu'na göre ÇekK m. 5/3, TBK m. 40 ve TTK m. 678'te yer alan iki düzenlemeden ayrılarak, herhangi bir ayırım yapmaksızın temsil olunanın sorumlu olduğunu benimsemektedir. Bununla birlikte genel hükümler gereğince, temsil yetkisi üçüncü kişilerin yararına veya temsil olunanın menfaatlerine aykırı olarak kullanılabilir. Bu halde gerçekleştirilen işlem temsil olunanı bağlamaz. Bkz. Topçuoğlu, s. 141.

⁴⁰⁵ Kendigelen, Çek, s. 128. Aksi yönde Topçuoğlu'na göre ÇekK m. 5/3, TTK m. 678'den farklı bir düzenleme içermektedir. Temsilci aracılığıyla adına çek düzenlenenin sorumlu tutulabilmesi için, temsilcinin açıkça yetkilendirilmemiş olmasının veya yetkisini aşmasının herhangi bir öneminin bulunmamaktadır. Bkz. Topçuoğlu, s. 138, 140, 147. TTK m. 678'de temsil yetkisi bulunmayan kişinin senetten şahsen sorumlu olacağı ifade edilmektedir. Bununla birlikte yetkisini aşan temsilci için de hükmün böyle olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda Reisoğlu'na göre, yetkisiz temsilde ÇekK m. 5/3 uygulanmayacaktır. Ancak yetki aşımı halinde, yetkisini aşan temsilci için de hükmün böyle olduğu düzenlemesinin geçerliliğini koruyacağı yönünde bkz. Reisoğlu, Yeni Çek Kanunu, s. 35 ve devamı.

nedeniyle meydana gelen cezai sorumluluğun, tartışmaya yer vermeden açıkça hesap sahibine ait olduğu düzenlenmiştir (ÇekK m. 5/3)⁴⁰⁶.

ÇekK m. 5/3'te çek hesabı sahibi gerçek kişinin çek düzenlemek üzere temsilci veya vekil tayin edemeyeceği ifade edilmektedir. Bu nedenle ÇekK m. 5/3, sadece iradi temsil yetkisini hükme bağlanmaktadır⁴⁰⁷. ÇekK m. 5/3, tüzel kişilerin çek düzenlenmesi amacıyla temsil yetkisi vermesine⁴⁰⁸, kanuni temsile⁴⁰⁹ ve gerçek kişi tacirin ticari temsilcisine⁴¹⁰ veya özel yetki verdiği ticari vekil aracılığıyla çek düzenlenmesine uygulanmayacaktır⁴¹¹.

Nihayet tüm bu hususlara ek olarak, sahte veya temsil yetkisi olmaksızın düzenlenen çek nedeniyle hesap sahibinin hukuki ve cezai sorumluluğu meydana gelmez⁴¹². Bu durumda TTK m. 678 gereğince temsilci senetten bizzat sorumlu olur⁴¹³.

⁴⁰⁶ ÇekK m. 5/3, cezai sorumluluğu düzenlemesi amacıyla getirilmiştir. Ancak hükümde, hukuki sorumluluğa ilişkin genel ilkeler değiştirilmeksizin tekrar edilmiştir. Bu durum ise hükmün anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Bkz. Dural, s. 675.

⁴⁰⁷ Dural, s. 670; Topçuoğlu, s. 153; Kendigelen, Çek, s. 127. ÇekK m. 5/3, iradi temsil türlerinden sadece doğrudan temsili içermektedir, bkz. Topçuoğlu, s. 144 ve devamı. Aksi yönde, ÇekK m. 5/3'ün kanuni ve iradi temsilci ayrımı yapmaksızın düzenlendiği yönünde bkz. Karamanlioğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 106.

⁴⁰⁸ Dural, s. 669. Söz konusu çıkarımın ÇekK m. 5/3'ten kolaylıkla anlaşılabilirdiği yönünde bkz. Kırca, Konferans, s. 26. Nitekim tüzel kişiler bakımından, ÇekK m. 2/8'de tüzel kişi adına çek düzenleyen kişinin adı ve soyadının açıkça senet üzerine yazılması gerektiği belirtilmektedir. Ancak tüzel kişi hesap sahibi adına, çek yaprağı üzerinde adı ve soyadı bulunmayan vekil veya temsilci tarafından düzenlenen çek geçerli kabul edilmektedir (ÇekK m. 2/9).

⁴⁰⁹ Reisoğlu, s. 5; Dural, s. 669 ve devamı; Topçuoğlu, s. 144, 146; Reisoğlu, Yeni Çek Kanunu, s. 35; Kendigelen, Çek, s. 127. Dural'a göre, kanuni temsilciye ilişkin maddelerde açıkça "yasal temsilci" terimi kullanılması da gerekçe olarak gösterilebilir (ÇekK m. 2/3 ve m. 2/10). Bkz. Dural, s. 669 ve devamı.

⁴¹⁰ Topçuoğlu, s. 146; Dural, s. 676; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 835; Ayli, s. 246; Kendigelen, Çek, s. 128. Dural'a göre TBK'daki düzenleme özel hüküm niteliğindedir. Bu nedenle ÇekK m. 5/3, kambiyo taahhüdünde bulunmaya yetkili olan ticari temsilciyi kapsamamaktadır. Bkz. Dural, s. 676 ve devamı. Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, F.

⁴¹¹ Kırca, Konferans, s. 41; Kendigelen, Çek, s. 128. Karşı yönde, ÇekK m. 5/3 uyarınca, ticari vekilin açıkça yetkilendirilmesi halinde dahi çek düzenleyemeyeceği yönünde bkz. Topçuoğlu, s. 147; Cenkci/Çetinkaya, s. 26. ÇekK m. 5/3'ün, gerçek kişi tacirin ticari temsilci veya vekil vasıtasıyla çek düzenlemesine ilişkin TBK m. 548/1 ve TBK m. 551/2'nin uygulanmasını ortadan kaldırdığı ve giderek ilga ettiği yönünde bkz. Pulaşlı, s. 412.

⁴¹² Topçuoğlu, s. 138 ve devamı; Bozer/Göle, s. 264; Kendigelen, Çek, s. 434. Temsil yetkisi bulunmaksızın veya temsil yetkisinin aşılması suretiyle düzenlenen çekin karşılıksız çıkması halinde TTK m. 678 gereğince yetkisiz temsilci sorumludur. Bununla birlikte ÇekK m. 5 kapsamında yetkisiz temsilcinin cezai sorumluluğunun meydana gelmeyeceği yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 386.

⁴¹³ Hesap sahibinin ispatla yükümlü olduğu, ticari temsilcinin ve ticari vekilin, yetkileri kapsamında veya yetkilerini aşarak düzenledikleri çeklerden hesap sahibinin kurtulamayacağı yönünde bkz. Topçuoğlu, s. 152.

Dolaylı temsilin söz konusu olması halinde ise, sorumluluğun hesap sahibine ait olması nedeniyle, dolaylı temsilci bizzat sorumluluk altına girer⁴¹⁴.

7. Karşılıksız Çek Suçunda Fail

ÇekK m. 5/1 uyarınca çekin süresi içinde muhatap bankaya ibraz edilmesi üzerine karşılıksızdır işlemi yapılması ile suç olarak kabul edilen fiil gerçekleşmiş olur⁴¹⁵. Suçun faili ise ÇekK m. 5/2 gereğince, çek karşılığını muhatap bankadaki hesabında bulundurmakla yükümlü olan hesap sahibidir. Çek hesabının gerçek kişiye ait olması durumunda, çekin temsilci aracılığıyla düzenlenmesi halinde dahi hesap sahibi faildir ve cezai sorumluluk kendisine ait olacaktır⁴¹⁶.

Çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması ihtimalinde suçun faili, adına çek düzenlenen tüzel kişinin çek karşılığını ilgili bankada bulundurmakla yükümlü olan; yönetim organı üyelerinden mali işleri yürütmekle görevli olan gerçek kişi üyesi⁴¹⁷, bu tür bir belirleme yapılmadığı takdirde yönetim organını oluşturan gerçek kişi veya kişilerdir (ÇekK m. 5/2). Bununla birlikte çifte imza kuralına bulunması halinde, yetkisini aşarak tek imza ile çeki düzenleyen yönetim organı üyesi hukuki ve cezai sonuçlara bizzat katlanır⁴¹⁸. Söz konusu çek tüzel kişiyi bağlamadığı gibi yönetim organı veya çeki düzenleyen dışındaki üyelerin sorumluluğu meydana gelmez.

Böylece kanun koyucu TCK m. 20 uyarınca, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesini gözetmiş ve çekin karşılıksız bırakılmasına neden olan gerçek kişileri fail olarak kabul etmiştir⁴¹⁹. Bu durumda yönetim organı üyesinin çeki düzenlemekle birlikte çekin ibrazı esnasında yetkisinin sona ermesi halinde, iştirak hali saklı kalmak kaydıyla, karşılıksız

⁴¹⁴ Topçuoğlu, Tüzel Kişiler, s. 150.

⁴¹⁵ Bkz. Anayasa Mahkemesi'nin E. 2016/191, K. 2017/131 ve 26.07.2018 T.li kararı (RG 10.10.2017, S. 30206). Karşılıksız çek suçunun işlenebilmesi için ön şart olarak hukuken geçerli bir çek mevcut olmalıdır (TTK m. 780, 781). Çekin geçerli olmaması halinde suç meydana gelmeyecektir. Karşılıksız çek suçunun unsurları ve detaylı bilgi için bkz. Bozer/Göle, s. 450 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 406 ve devamı; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 344 ve devamı.

⁴¹⁶ Karşılıksızdır işlemine sebebiyet veren fail hakkında, hamilin şikayeti üzerine, her bir çek için binbeşyüz güne kadar adli para cezasına hükmedilir (ÇekK m. 5/1).

⁴¹⁷ TTK m. 367 gereğince böyle bir belirleme yapılabilir. Hüküm uyarınca yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hüküm ile, düzenleyeceği bir iç yönerge kapsamında, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü bir kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Söz konusu iç yönerge şirketin yönetimini düzenler; gerekli olan görevleri, tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler.

⁴¹⁸ Topçuoğlu, Tüzel Kişiler, s. 147.

⁴¹⁹ Kendigelen, Çek, s. 433.

kalan çek nedeniyle cezai sorumluluğu doğmaz⁴²⁰. Bu halde çekin karşılıksız olduğunun tespiti anında bedeli hesapta bulundurmakla yükümlü olan yönetim oranı üyesi veya üyeleri sorumludur. Tüzel kişiyi temsilen organ üyesi olmayan gerçek kişi temsilcinin çek düzenlenmesi halinde de aynı sonuç meydana gelir. Bu noktada Yargıtay 19. CD'nin, bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri arasındaki karar uyuşmazlığının giderilmesine ilişkin kararına kısaca değinmek istiyoruz⁴²¹. Herhangi bir sebeple yönetim kurulu üyeliği sona eren kimsenin, söz konusu hususun yönetim kurulu tarafından ticaret siciline tescil edilmemesi halinde, üyelikten ayrıldıktan sonra karşılıksızdır işlemi gören bir çek nedeniyle ÇekK m. 5/2 kapsamında kural olarak cezai sorumluluğu doğmaz. Fakat yönetim kurulu üyeliğinin sona ermesine ve bu hususun ticaret siciline tescil ve ilan edilmesine rağmen; söz konusu şirket yararına piyasada işlemlerde bulunması, şirketle bağlantısı olan üçüncü kişiler veya şirket adına çek düzenlemesi veya tahsil etmesi veya şirket adına halen yönetim kurulu üyesi gibi hareket ederek çeklerle şirket yararına mal ve hizmet alımını sürdürmesi halinde; her ne kadar yönetim kurulu üyeliği sona ermiş olsa da, bu kişinin borçlu şirketle bağlantısının sona ermediği kabul edilir. Dolayısıyla ÇekK m. 5/2 gereğince, çek karşılığı olan bedeli bankada bulundurmakla yükümlü olan diğer şirket yöneticileri ile birlikte cezai sorumluluğunun devam edeceğine hükmedilmiştir. İfade etmeye çalıştığımız karar, hukuki görünüş oluşturulması nedeniyle doğan özel hukuk sorumluluğunun yanında cezai sorumluluğun da doğacağına hükmedilmesi nedeniyle önem arz etmektedir.

⁴²⁰ Kendigelen, Çek, s. 433 ve devamı.

⁴²¹ Bkz. Yargıtay 19. CD, E. 2019/33988, K. 2019/14958, T. 3.12.2019 (www.kazanci.com.tr E.T. 22.05.2020).

F. Ticari Temsilci ve Ticari Vekil

1. Ticari Temsilci

a. Genel Olarak

Ticari temsilci⁴²², TBK m. 547 gereğince işletme sahibi⁴²³ tarafından açık veya örtülü⁴²⁴ olarak yetkilendirilen kişidir⁴²⁵. Ticari temsilciye temsil yetkisi verildiği ticaret siciline tescil edilmelidir (TBK m. 547/2). Ancak tescil edilmese dahi tacir, ticari temsilcinin fiillerinden sorumlu olur⁴²⁶.

Ticari temsilci, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde tacirin ticaret unvanı altında⁴²⁷, taciri temsil etmek üzere atanır. Yalnızca ticari işletmelere atanabilen ticari temsilci, çok geniş yetkilere sahiptir⁴²⁸. Bu nedenle tacirin diğer kendisi (*alter egosu*) olarak ifade edilmektedir⁴²⁹.

TBK m. 548 ticari temsilcinin yetkisini “işletme amacı” ile sınırlamaktadır⁴³⁰. İşletmenin amacı kazanç elde etmektir. Bu kapsamda ticari temsilcinin yetki sınırı,

⁴²² Ticari temsilciliğin temsil kurumunun ticari işletme hukukuna has görünümü olduğu yönünde bkz. Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 730.

⁴²³ TBK m. 547’de, ticari temsilcinin işletme sahibi tarafından atanacağı söylenmektedir. Ancak işletme sahibi ile ticari işletmeyi işleten kişi farklı olduğu hallerde, ticari işletmeyi işleten tarafından ticari temsilci atanabilir. Bkz. Birsal, s. 1 ve devamı; Kırca, s. 50; Pulaşlı, Temsil, s. 9; Şener, Ticari Temsilci, s. 11; Şener, Ticari İşletme, s. 259; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 818; Amirabedin, s. 2392; Karaahmetoğlu, s. 252; Arkan, s. 187; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 731.

⁴²⁴ Aksi yönde, ticari temsilciye yazılı bir vekaletname ile dış temsil yetkisinin verilebileceği yönünde bkz. İmregün, Kara Ticareti, s. 118; Teoman, Tacir Yardımcıları, s. 229.

⁴²⁵ Tüzel kişinin ticari temsilci olup olamayacağı hakkındaki tartışmalar ve detaylı bilgi için bkz. Birsal, s. 9; Kırca, s. 84 ve devamı; Sayın, s. 3022 ve devamı; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 811 ve devamı; Eryiğit, s. 165 ve devamı; Karaahmetoğlu, s. 252 ve devamı; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 734.

⁴²⁶ Ticari temsilcinin fiillerinden ibaresi, işletmeye ilişkin hukuki işlemler olarak anlaşılmalıdır. Bkz. Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 829 ve devamı.

⁴²⁷ Ticari temsilcinin imzasına ilişkin olarak eBK’da yer alan tartışmalar hakkında detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, D, 1, b.

⁴²⁸ TBK m. 548/2 uyarınca taşınmazların devri veya bir hak ile sınırlandırması, ticari temsilcinin temsil yetkisi dahilinde değildir. Ticari temsilci, açıkça yetkilendirilme suretiyle bu işlemleri gerçekleştirebilir. Sınırlamanın kanundan doğması nedeniyle, sınırlamadan haberdar olmayan iyiniyetli üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 213.

⁴²⁹ İmregün, Kara Ticareti, s. 118; Feyzioğlu, Ticari Mümessiller, s. 429; Kırca, s. 30; İncooğlu, s. 172; Pulaşlı, Temsilci, s. 14; Bahtiyar, Ticari İşletme, s. 214; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 731. Karşı yönde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 133 ve devamı.

⁴³⁰ Ticari temsilcinin sahip olduğu temsil yetkisinin kapsamı hakkında detaylı bilgi için bkz. Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 831 ve devamı; Şener, Ticari Temsilci, s. 140 ve devamı; Arkan, s. 190 ve devamı; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 737 ve devamı. Bu yönde bkz. YHGK E. 2008/15-651, K. 2008/654, T. 5.11.2008 (www.kazanci.com.tr E.T. 5.7.2020).

işletmenin amacına ulaşması amacıyla “işletme konusuna giren” ve işletmenin yönetilmesine yönelik olarak her türlü hukuki iş ve işlem olarak anlaşılmalıdır⁴³¹.

Ticari temsilci TBK m. 548 gereğince, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir adına tüm kambiyo taahhütlerinde bulunabilir ve kambiyo senetlerine ilişkin diğer işlemleri yapabilir⁴³². Bununla birlikte ticari temsilcinin, kambiyo taahhüdünde bulunması halinde bu taahhütlerin geçerliliğinin işletme konusuna bağlı olup olmadığı tartışmalıdır.

İnceoğlu’na göre ticari temsilci, TBK’nın açık ifadesi nedeniyle, üçüncü kişinin iyiniyetinden bağımsız olarak işletme konusu dışında da kambiyo taahhüdünde bulunabilir⁴³³. Kırca’ya göre ticari temsilcinin, şüphesiz işletme konusuna giren bir iş ilişkisi nedeniyle kambiyo taahhüdünde bulunması gerekir⁴³⁴. Bununla birlikte kambiyo senetlerinin, temel ilişkiden bağımsız (soyut) bir taahhüt olmaları nedeniyle, somut olayda söz konusu taahhüdün işletme konusu kapsamında olup olmadığının tespiti imkansızdır. Bu nedenle işletme sahibi, ticari temsilcinin onun adına yaptığı her kambiyo taahhüdünde iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sorumludur⁴³⁵.

Kanaatimizce ticari temsilci, ancak işletme konusu dahilindeki bir işlem nedeniyle kambiyo taahhüdünde bulunabilmelidir⁴³⁶. Kambiyo senetlerindeki soyutluk ilkesi gereğince, temel ilişkinin işletme konusunda dışında olması halinde dahi, girilen taahhüt işletme sahibini bağlar. Fakat işletme sahibi, temel ilişkiden kaynaklı şahsi def’ilerin taraflar arasında ileri sürülebileceğinden, işletme konusu dışında bir işlem nedeniyle kambiyo taahhüdü altına girildiğini ve kendisini bağlamayacağını ilk lehtara karşı ileri

⁴³¹ Birsal, s. 5; İmregün, Kara Ticareti, s. 119; Kırca, s. 106; İnceoğlu, s. 178; Demirkapı, Aval, s. 94, 95; Acar, s. 31; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 832; Şener, Ticari Temsilci, s. 141, dn. 293; Krebs, Vorbem. zu § 48, N. 15. Karaahmetoğlu, s. 283 ve devamı; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 737 ve devamı. Bununla birlikte işletme konusuyla dolaylı ilgili olduğu durumda da yapılan işlem ticari temsilcinin yetkisi kapsamındadır. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 142. İşletme konusu ifadesinin fiili işletme konusu olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde bkz. Teoman, Tacir Yardımcıları, s. 232.

⁴³² Kırca, s. 108; Teoman, Tacir Yardımcıları, s. 232; Şener, Ticari İşletme, s. 269; Karaahmetoğlu, s. 291; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 738.

⁴³³ İnceoğlu, s. 177.

⁴³⁴ Kırca, s. 108.

⁴³⁵ Kırca, s. 109. Aynı yönde bkz. Feyzioğlu, Ticari Mümessiller, s. 416; Demirkapı, Aval, s. 94; Aksu Özkan, s. 77, dn. 275.

⁴³⁶ Elbette işletme sahibinin açık rızası bulunması kaydıyla ticari temsilci, tacirin şahsi işi için de kambiyo taahhüdünde bulunabilir. Örneğin ticari temsilci, ticari işletme sahibinin çocuğunun okul taksitleri için kambiyo senedi düzenleyebilir.

sürebilir⁴³⁷. Bu halde temsilci, TTK m. 678 gereğince lehtara karşı senetten bizzat sorumlu olur. İşletme sahibi, işletme konusu dışındaki işlem sebebiyle düzenlenen senedin ciro edilmesi halinde ise ilk lehtar ile arasındaki şahsi def'ileri kural olarak üçüncü kişilere karşı ileri süremez⁴³⁸. Elbette senet bedelini ödeyen işletme sahibi, temsilci ile aralarındaki iç ilişki kapsamında ticari temsilciye rücu edebilir.

Ticari temsilci, kural olarak doğrudan temsil yetkisi kullanarak işlemleri gerçekleştirir⁴³⁹. Tacirin ticaret unvanı altında, temsil ilişkisini belirterek işlemleri yapar (TBK m. 547)⁴⁴⁰. Kambiyo senedinin düzenlenmesi halinde ticari temsilci, temsil olunan tacirin ticaret unvanı altında imza atabilir⁴⁴¹. Uygulamada ticari temsilci, işletmenin kaşesi üzerine veya altına imza atmaktadır⁴⁴². Temsil ilişkisi veya temsil edilen tacirin unvanı teşhis edilebilir olmalıdır⁴⁴³. Aksi takdirde senet geçersiz olmamakla birlikte temsilci senetten şahsen sorumlu olur. Bununla birlikte üçüncü kişilerin korunması esas olduğundan, işlemin tacir hesabına yapıldığı üçüncü kişilerce biliniyorsa, tacirin sorumluluğuna gidilebilmelidir⁴⁴⁴.

b. Ticari Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması

Ticari temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesine ilişkin yetkisi kanundan doğmaktadır. Bu yetki üçüncü kişilere karşı sınırlandırılmaz. Bununla birlikte TBK m. 549'da ticari temsilcinin temsil yetkisinin ancak birlikte imza⁴⁴⁵ veya bir şubenin⁴⁴⁶ işleriyle sınırlandırılabilceği düzenlenmektedir. Temsil yetkisinin sınırlanması halinde

⁴³⁷ Aynı yönde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 182; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 738 ve devamı.

⁴³⁸ Bununla birlikte TTK m. 687/1 gereğince borçlu, hamilin senedi iktisabında bile kendisinin zararına hareket etmiş olması halinde, hamile karşı da söz konusu şahsi def'ileri ileri sürebilir.

⁴³⁹ Birsal, s. 1; Kırca, s. 162; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 828; Karaahmetoğlu, s. 290.

⁴⁴⁰ Bununla birlikte tacirin ticaret unvanının kullanılması ve temsil yetkisinin belirtilmesi konusunda kanuni bir zorunluluk bulunmadığı yönünde bkz. Kırca, s. 164; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 828, dn. 94.

⁴⁴¹ Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, C, 2, a.

⁴⁴² Yılmaz, s. 126. Bu halde kambiyo senedinin vekaleten imzalandığı yazılmasa dahi tacirin senetlerden sorumlu olduğuna ilişkin bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2003/12806, K. 2003/15685, T. 1.7.2003 (www.kazanci.com.tr E.T. 7.05.2020); Yargıtay 12. HD, E. 2006/12284, K. 2006/15233, T. 11.7.2006 (www.kazanci.com.tr E.T. 7.05.2020); Yargıtay 12. HD, E. 2008/17023, K. 2008/20267, T. 18.11.2008 (www.kazanci.com.tr E.T. 7.05.2020); Yargıtay 12. HD, E. 2013/34184, K. 2014/21, T. 13.1.2014 (www.kazanci.com.tr E.T. 7.05.2020).

⁴⁴³ Örneğin "P Tekstil Soner" şeklindeki ifade, ticaret unvanını veya temsil ilişkisini tam olarak ortaya koymamaktadır. Bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 131.

⁴⁴⁴ Topçuoğlu, s. 146.

⁴⁴⁵ Birlikte temsile ilişkin detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, D, 3, d.

⁴⁴⁶ Yer bakımından yetki sınırlamasına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, D, 1.

söz konusu sınırlamaların iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi ticaret siciline tescil edilmesine bağlıdır. Benzer şekilde temsil yetkisinin verilmesi ticaret siciline tescil edilmese dahi temsil yetkisinin sona erdiği tescil ve ilan edilmelidir. Ticaret sicilinde tescil ve TTSG’de ilan olmadığı sürece ticari temsil yetkisi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı devam eder. Birlikte imza ve şube ile temsil yetkisinin sınırlanması dışındaki sınırlamalar ise ticaret siciline tescil edilse dahi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bununla birlikte söz konusu sınırlamaların bilindiğinin ispatı halinde, üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilir.

Birlikte temsilde ticari işletme sahibi adına, çifte imza ile düzenlenen bir kambyo senedi ticari işletme sahibi için bağlayıcı olur. Bununla birlikte ikiden fazla temsilcinin bulunması halinde, tüm temsilcilerin imza atması gerekmemektedir. Şayet spesifik olarak bir ya da birden fazla kişinin imzası şart koşulmadı ise temsilcilerden herhangi ikisinin imzası yeterlidir. Birlikte temsil yetkisine sahip temsilcilerden herhangi birinin tek başına ticari işletme sahibi adına düzenlediği kambyo senedi ise ticari işletme sahibini bağlamaz. Bu halde senet üzerine imzasını atan temsilci, senetten bizzat sorumlu olur.

Temsil yetkisi şube bakımından sınırlandırılan ticari temsilci, temsil yetkisine sahip olduğu şube için kambyo taahhüdünde bulunabilir. Örneğin bir işletmenin Merkezefendi şubesi ile yetkisi sınırlandırılan ticari temsilci, yalnızca bu şube işleri için kambyo taahhüdünde bulunabilir. Aksi halde ticari temsilci, kambyo taahhüdünden bizzat sorumlu olur (TTK m. 678).

Ticari temsilcinin, ÇekK m. 5/3’te yer alan temsilci aracılığıyla çek düzenlenemeyeceği kısıtlamasına tabi olup olmayacağı da önemlidir. Benim de katıldığım görüş ÇekK m. 5/3’te öngörülen sınırlamaların ticari temsilci açısından geçerli olmayacağı yönündedir⁴⁴⁷. Zira ticari temsilcinin kambyo senedi düzenleme yetkisi TBK m. 548’de düzenlenmektedir. Buna ilişkin herhangi bir sınırlama iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülemez. Ayrıca TBK m. 548 (eBK m. 450)’de özel olarak ticari temsilcinin kambyo senedi düzenleme yetkisi düzenlenmektedir. Buna karşın ÇekK m. 5/3’te, genel olarak gerçek kişilerin temsilci vasıtasıyla çek düzenlenmesi yasaklanmaktadır. Bu

⁴⁴⁷ Topçuoğlu, s. 146; Dural, s. 676; Demirkapı, Ticari Temsilci, s. 835; Ayli, s. 246; Kendigelen, Çek, s. 128.

kapsamda TBK m. 548'in, ÇekK m. 5/3'e göre özel hüküm olması nedeniyle ticari temsilcinin kambiyo senedi düzenleme yetkisi kısıtlanmamaktadır⁴⁴⁸.

2. Ticari Vekil

a. Genel Olarak

Ticari vekil TBK m. 551'de, ticari işletme sahibi tarafından ticari temsilcilik yetkisi verilmeksizin, işletmeyi yönetmek veya işletmenin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirilen kişi olarak tanımlanmaktadır. Ticari vekilin atanması halinde, kural olarak ticaret siciline tescil edilemez⁴⁴⁹.

Ticari vekile verilen yetki, işletmenin alışılmış bütün işlemlerini kapsar (TBK m. 551/2) ⁴⁵⁰. Bu işler, işletmenin devamlı yapılan işlemleridir⁴⁵¹. Ancak verilen yetki kambiyo taahhüdündende bulunmasını içermemektedir⁴⁵². Ticari vekilin, ticari işletme sahibi adına kambiyo kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için açıkça yetkilendirilmesine bağlıdır⁴⁵³. Açıkça yetkilendirme, kambiyo ilişkisinde savunmaların sınırlanması, tahsilinin hızlı olması ve mücerret sorumluluğun meydana gelmesi gibi nedenlerle aranmaktadır⁴⁵⁴. Ayrıca icra hukuku açısından kambiyo senetlerinin daha sert kurallara tabi tutulması da diğer bir sebep olarak ifade edilmektedir⁴⁵⁵.

Ticari vekile verilecek yetkinin şekli TBK'da özel olarak düzenlenmemiştir. Dolayısıyla açıkça anlaşılması şartıyla; vekaletname, adi yazılı belge veya sözlü olarak yetki verilebilir⁴⁵⁶. Bununla birlikte doktrinde Teoman, farklı bir görüş ileri sürmektedir. Teoman'a göre, açık yetki ile yazılı yetki verilmesi ifade edilmek istenmektedir. Bu

⁴⁴⁸ Dural, s. 676 ve devamı. Aksi yönde, ÇekK m. 5/3 gereğince artık ticari temsilcinin çek düzenlemesinin yasaklandığı yönünde bkz. Pulaşlı, Temsil, s. 16; Pulaşlı, s. 412.

⁴⁴⁹ Ticari vekilin ticaret siciline tescil edilmeyeceğinin istisnasını TTK m. 371/7 ve 629/3 oluşturmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, F, 2, b.

⁴⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. Mineliler, s. 1473 ve devamı; Karaahmetoğlu, s. 345 ve devamı; Bahtiyar, Ticari İşletme, s. 218 ve devamı; Arkan, s. 200; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 751 ve devamı.

⁴⁵¹ Detaylı bilgi için bkz. Arkan, s. 200; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 752 ve devamı.

⁴⁵² Bununla birlikte ticari vekilin taciri borç altına sokmayan, örneğin tacire ciro edilmiş bir bonoyu alabileceği ve bunun için açıkça yetki alınmasına gerek olmadığı yönünde bkz. Mineliler, s. 1476.

⁴⁵³ Doktrinde ticari vekile, sessiz kalma suretiyle zimnen de kambiyo taahhüdünde bulunabilme yetkisinin verilebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 2; Cenkcı/Çetinkaya, s. 27.

⁴⁵⁴ Demirkapı, Aval, s. 93; Mineliler, s. 1475; Karaahmetoğlu, s. 350.

⁴⁵⁵ Demirkapı, Aval, s. 93, dn. 349.

⁴⁵⁶ Inceoğlu, s. 139; Cenkcı/Çetinkaya, s. 27.

nedenle ticari vekil, vekaletnamesinde açıklık bulunması halinde tacir adına kambiyo taahhütlerini gerçekleştirebilir⁴⁵⁷.

Ticari vekil, “bütün senetleri imzalayabilir/düzenleyebilir” şeklinde bir yetki verildiği takdirde, ticari işletme sahibi adına kambiyo taahhüdünde bulunamaz⁴⁵⁸. Ticari vekile verilecek açık yetki, tüm kambiyo senetlerini düzenleyebilir şeklinde olması gerekir. Bununla birlikte bir veya birkaç kambiyo senedi türü de belirtilebilir⁴⁵⁹. Bu halde yalnızca açıkça belirtilen kambiyo senetleri ticari vekil tarafından düzenlenebilir. Örneğin ticari vekile verilen açık yetki, poliçe ve bonoya ilişkin ise ticari vekil çek düzenleyemez.

b. Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması

Ticari vekile verilen yetki, işletmenin alışılmış bütün işlemlerini kapsamaktadır. Ticari vekilin yetkisinin sınırlandırılması halinde, sınırlamaların üçüncü kişilerce bilindiğinin ispatı durumunda ilgili sınırlamalar üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Bununla birlikte TTK m. 371/7 bu hususa istisna getirmektedir⁴⁶⁰. Düzenlemeye göre anonim şirketlerde yönetim kurulu, şirketi temsile yetkili olmayan yönetim kurulu üyelerini veya şirkete hizmet akdi ile bağlı olanları, sınırlı yetkili ticari vekil olarak atayabilir. Bu kapsamda atanacak olan ticari vekilin sahip olduğu görev ve yetkilerin kapsamı kolayca belirlenebilir. Zira iç yönergede açık bir şekilde görev ve yetkiler belirlenerek tescil ve ilan edilir. Bu kişilerin yetkilerine getirilen miktar, konu gibi sınırlamalar da ticaret siciline tescil ve ilan edilir. Dolayısıyla söz konusu sınırlamalar üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir⁴⁶¹.

G. Ticaret Şirketleri

1. Ehliyet Bakımından

a. Hak Ehliyeti

Ticaret şirketleri TTK m. 124 ve devamında ve KoopK’da düzenlenmektedir. Ticaret şirketlerinin türleri; kollektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif olarak

⁴⁵⁷ Teoaman, Tacir Yardımcıları, s. 243.

⁴⁵⁸ Kınacıoğlu, s. 111. “Bilumum senetleri adıma imzalamaya” şeklinde verilen yetkinin kambiyo senedi düzenleme yetkisini içermediği yönünde bkz. Yargıtay HGK, E. 2014/12-1091, K. 2016/847, T. 22.06.2016 (www.kazanci.com.tr E.T. 23.05.2020).

⁴⁵⁹ Mineliler, s. 1475; Karaahmetoğlu, s. 350.

⁴⁶⁰ TTK 629/3’un göndermesiyle TTK m. 371/7 limited şirketlere de uygulanır.

⁴⁶¹ Özdamar, s. 156 ve devamı; Akdağ Güney, s. 1 ve devamı; Yanlı/Okutan Nilsson, s. 6 ve devamı; Cencki, s. 99 ve devamı; Arkan, s. 201.

sınırlı sayıda sayılmıştır (TTK m. 124/1). TTK m. 124 ve devamında ticaret şirketlerinin genel hükümleri düzenlenmektedir. TTK m. 125/2 gereğince ticaret şirketleri, TMK m. 48 çerçevesinde tüm haklardan yararlanabilirler ve borç üstlenebilirler. Bu nedenle doktrinde, eTTK’da yer alan “ultra vires” kuralının kaldırıldığı ifade edilmiştir⁴⁶². Diğer bir ifade ile eTTK m. 137’de yer alan, ticaret şirketlerinin hak ehliyetlerine yönelik işletme konusu dahilinde işlem yapma sınırlamasının kaldırıldığı belirtilmiştir. Bununla birlikte işletme konusu, ticaret şirketleri bakımından önemini korumaktadır⁴⁶³.

b. Fiili Ehliyetinin Kazanılması

Ticaret şirketleri, ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanırlar⁴⁶⁴. Ticaret şirketlerinin hak ehliyetinin kazanılması bakımından ticaret siciline tescil kurucu niteliktedir. Tescilden sonra yapılacak ilan ise açıklayıcı niteliktedir. Fiil ehliyeti ise kanuna ve kuruluş belgelerine göre zorunlu olan organlara sahip olmak ile kazanılır (TMK m. 49). Tüzel kişinin iradesi organları aracılığıyla açıklanır (TMK m. 50).

Ticaret şirketleri, fiil ehliyetinin kazanılması ile organları aracılığıyla kambyo taahhüdünde bulunabilir. TTK m. 216, TTK m. 355/2 ve TTK m. 588 gereğince, ticaret şirketi henüz tescil edilmeden önce şirket adına taahhütte bulunanlar veya işlem yapan kimseler ise söz konusu işlem ve taahhütten şahsen ve müteselsilen sorumlu olurlar. Dolayısıyla ileride kurulacak şirket adına girilen kambyo taahhütlerinden de o tarihte taahhütte bulunan kişiler sorumlu olurlar⁴⁶⁵. Bununla birlikte işlem ve taahhütlerin, ileride kurulacak olan şirket adına yapıldığı hususu açıkça bildirilmiş ve şirketin tescilinden sonra üç ay içinde bu işlem ve taahhütler şirket tarafından kabul edilmiş olduğu takdirde yalnızca şirket sorumlu olur.

⁴⁶² Türk, s. 2168; Soykan, s. 2399; Yongalık, s. 85 ve devamı; Kırca, Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti, s. 71; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 240, N. 276; Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 48; Kale, s. 122; Akdağ Güney, s. 6 ve devamı; Bingöl, s. 198.

⁴⁶³ Tartışmalar için bkz. İkinci Bölüm, II, G, 2, b.

⁴⁶⁴ TTK m. 125, 232, 317, 355, 569, 588, KoopK m. 7.

⁴⁶⁵ Günay, Bonoda Sorumluluk, s. 107.

2. Yetkili Organ

a. Genel Olarak

Ticaret şirketleri, üçüncü kişilerle olan işlemlerini yetkili organları aracılığıyla gerçekleştirir. Ticaret şirketleri, organları aracılığıyla gerçekleştirilen işlemler ile hak edinebilir ve borç altına girebilir.

Anonim şirketlerde (TTK m. 365 ve devamı) ve kooperatiflerde (KoopK m. 55) yönetim kurulu; limited şirketlerde müdür veya müdürler kurulu (TTK m. 623 ve devamı) yönetim ve temsil organıdır. Kollektif şirketlerde şirket sözleşmesinde temsile yetkili olarak gösterilen kişi veya kişiler (TTKm. 213/1-f), komandit şirketlerde kural olarak komantide⁴⁶⁶ ortak veya ortaklar (TTK m. 318) ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komantide ortak veya ortaklar (TTK m. 565'in göndermesiyle TTK m. 318 uygulanır) tarafından şirket temsil edilir.

b. İşletme Konusu

TTK m. 125/2 gereğince ticaret şirketleri, kanuni istisnalar saklı kalmak üzere TMK m. 48 çerçevesinde tüm haklardan yararlanabilirler ve borç üstlenebilirler. Bu nedenle doktrinde, eTTK'da yer alan "ultra vires" kuralının kaldırıldığı ifade edilmiştir⁴⁶⁷. Ancak ticaret şirketlerinin işletme konusu önemini korumaya devam etmektedir.

⁴⁶⁶ Komandit şirketler, komandite ve komanditer ortaklardan oluşur. TTK m. 304/2 gereğince komandite ortağın sorumluluğu sınırlı değildir. Komanditer ortağın sorumluluğu ise sınırlıdır. Bu nedenle komandit şirketin yönetim ve temsilde hususunda komantide ortaklar yetkilidir.

⁴⁶⁷ Bkz. İkinci Bölüm, II, G, 1, a.

i. Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerde İşletme Konusu Dışında İşlem Yapılması

TTK m. 371/2 uyarınca temsile yetkili olan kimselerin⁴⁶⁸ üçüncü kişiler ile işletme konusu⁴⁶⁹ dışında gerçekleştirdikleri işlemler de şirketi bağlar⁴⁷⁰. Ancak üçüncü kişinin⁴⁷¹, gerçekleştirilen işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiği veya durumun gereğinden, bilebilecek⁴⁷² durumda olduğu ispat edildiği takdirde şirket işlem ile bağlı

⁴⁶⁸ Söz konusu sınırlamanın şirketleri temsile yetkili organlara ilişkin olduğu, şirketlere atanan ticari temsilcilerin yetkilerinin ise TBK m. 548’de düzenlendiğini ve bu nedenle her ne kadar şirketin işletme konusu dışında olsa da gerçekleştirilen işlemin TBK m. 548 kapsamında olması halinde şirketi bağlayacağı yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 235. Anonim şirketler bakımından aynı yönde bkz. Uzunallı, s. 110.

⁴⁶⁹ İşletme konusu kavramı, esas sözleşmede yer alan “dar anlamda konu” ve konuya bağlanabilen işlemleri içine alan “geniş anlamda konu” olarak anlaşılmalıdır. Diğer bir ifade ile konu kavramı geniş olarak yorumlanmalıdır. Bkz. B. Yıldız, Ehliyet, s. 57; Çamoğlu, s. 206; Çağlar/Çalışkan, s. 66; Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 50; Aydın, s. 154; Ceylan, s. 70; Bingöl, s. 199. İşletme konusu kavramı hakkında detaylı bilgi için bkz. Uzunallı, s. 5 ve devamı.

⁴⁷⁰ TTK m. 371/2’de yer alan işletme konusu dışındaki işlemlere ilişkin yaklaşım, tasfiye halindeki bir şirketin tasfiye amacı haricinde yaptığı işlemler bakımından da geçerlidir (TTK m. 533/2, TTK m. 539/2 ve TTK m. 643).

⁴⁷¹ Basiretli iş adamı gibi hareket etmesi gereken tacirin söz konusu işlemin işletme konusu dışında olduğunu, işletme konusunu bilmediğini ileri süremeyeceği ve TTK m. 371/2’nin tacirler açısından uygulanma kabiliyeti olmadığı yönünde bkz. Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 68 ve devamı. Aksi yönde, basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğü, tacirin iyiniyetli olamayacağı manasına gelmez. Tacirler bakımından iyiniyet değerlendirmesinde, tacir olmayanlara göre daha ağır bir değerlendirme yapılacağı yönünde bkz. Bingöl, s. 209.

⁴⁷² Şirket, işletme konusu dışında kendisiyle işlem yapan kimsenin kötünüyetini ispatlamalıdır. Şirket üçüncü kişinin işletme konusunu sicil dışındaki yollarla öğrendiğini kanıtlanmalıdır. Bu nedenle işlemin karşı tarafının bildiği, diğer bir ifade ile müspet vukuf sahibi olduğu ispat edilmelidir. Bkz. B. Yıldız, s. 125 ve devamı; Alışkan, Sempozyum, s. 212; Uzunallı, s. 116; Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 387 ve devamı, N. 541; Karaahmetoğlu, s. 208. Aksi yönde, TTK m. 371/2 hükmünün TMK m. 3/2’ye uygun olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Soykan, s. 2407; Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 65; Kırca (Şehirli Çelik/Manavgat), s. 640 ve devamı; Ceylan, s. 70; Bingöl, s. 208. TTK m. 539/2’de yer alan “bildiği” veya “halin gereğinden bilmemesinin mümkün olamayacağı” ifadesi olarak anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Aydın, s. 155.

olmaz⁴⁷³. Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması ise, bu hususunun ispatı bakımından tek başına yeterli delil değildir⁴⁷⁴.

TTK m. 629/1 göndermesi nedeniyle, anonim şirkete ilişkin TTK m. 371/2 limited şirketlere de uygulanır⁴⁷⁵. Kooperatifler için ise KoopK m. 6/b. 2'ye bakılması gerekir. Hüküm gereğince kooperatifin faaliyeti, “*kooperatifin amacı ve çalışma konusuyla sınırlıdır*”. Kooperatif, amacı ve çalışma konusu dışında faaliyet gösteremez⁴⁷⁶. Ancak hükümde, ultra vires kuralının uygulanacağına dair doğrudan veya dolaylı bir unsur bulunmamaktadır⁴⁷⁷. Bu nedenle KoopK m. 6/b. 2, KoopK m. 98'in göndermesini de dikkate alarak, TTK m. 371 bağlamında değerlendirilmelidir⁴⁷⁸.

Kambiyo senetlerindeki soyutluk ilkesi gereğince, kambiyo taahhüdünde bulunmasına temel teşkil eden işlemin işletme konusunun dışında olması halinde dahi, girişilen taahhüt ortaklığı bağlar⁴⁷⁹. Bununla birlikte temel ilişkiden kaynaklı şahsi def'iler, temel ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilir. Dolayısıyla şirket, lehtarın senedin düzenlenmesine temel teşkil eden işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiğini ispatlayarak, kambiyo senedinin kendisini bağlamayacağını lehtara karşı ileri

⁴⁷³ Gerçekleştirilen işlemin işletme konusu dışında olduğunun ve üçüncü kişinin bu işlemin işletme konusu dışında olduğunu bildiği veya durumun gereğinden bilebilecek durumda olduğunun ispatı halinde, ilgili işlemin geçerli olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bu halde yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanması gerektiği ve icazet vermeye yetkili organın genel kurul olduğu yönünde bkz. B. Yıldız, s. 128 ve devamı; Kırca (Şehirali Çelik/Manavgat), s. 643. İşletme konusu dışında gerçekleştirilen işleme ilişkin yaptırımın, iptal yaptırımına benzediği yönünde bkz. Türk, s. 2168; Soykan, s. 2408. Anonim ve limited şirketlerde konu dışı işlem sınırlaması ile şirketin ehliyetinin kısıtlandığı, söz konusu hükümlerin emredici olması nedeniyle işlemin hükümsüz olduğu ve TTK m. 371/2'nin bu kuralın istisnası olduğu yönünde bkz. Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 71. TTK m. 371/2 gereğince işlem geçerlidir. Kanun koyucu temsilciler bakımından iyiniyet karinesi öngörmektedir. Söz konusu karinenin kaynağı hukuki görünüşe güvenin korunmasıdır. Karinenin çürütülmemesi halinde işlem geçerli olarak hüküm ve neticelerini doğurur. Bu nedenle kanun koyucu, işlemin geçerliliği karinesini öngörmektedir. Son olarak TTK'nın sistematigi gereği, işletme konusu dışında gerçekleştirilen işlemin yetkisiz temsil hali olduğu kabul edilse dahi, genel kurulun icazet vermeye yetkili organ olmadığı yönünde bkz. Bingöl, s. 212. İşletme konusu dışında işlem gerçekleştirilmesinin, temsil yetkisinin kötüye kullanılmasının özel halini oluşturduğu yönünde ve işletme konusu dışında işlem yapılmasına ilişkin doktrindeki diğer görüşler hakkında detaylı bilgi için bkz. Uzunallı, s. 121 ve devamı; Aydın, s. 158.

⁴⁷⁴ Hükümle birlikte anonim ve limited şirketlerle işlem yapan üçüncü kişilerin, esas sözleşme ve şirket sözleşmesinde yer alan işletme konusunu inceleme yükümlülüğü kaldırılmıştır. Bkz. B. Yıldız, s. 115, 118, 120.

⁴⁷⁵ B. Yıldız, s. 130 ve devamı; Alışkan, Sempozyum, s. 211; Bahtiyar, s. 51.

⁴⁷⁶ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), C. II, s. 626, N. 1791.

⁴⁷⁷ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), C. II, s. 626, N. 1791.

⁴⁷⁸ Tekinalp (Poroy/Çamoğlu), C. II, s. 626, N. 1791.

⁴⁷⁹ Çamoğlu, s. 208.

sürebilir⁴⁸⁰. Bu halde temsilci, TTK m. 678 gereğince lehtara karşı senetten bizzat sorumlu olur.

İşletme konusu dışındaki işlem sebebiyle düzenlenen senedin devredilmesi halinde şirket kural olarak, lehtar ile arasındaki şahsi def'ileri üçüncü kişilere karşı ileri süremez⁴⁸¹. Bu nedenle şirket, senet bedelini ödemek zorunda kalır. Elbette senet bedelini ödeyen şirket, temsilci ile aralarındaki ilişki kapsamında temsilciye başvurabilir⁴⁸².

ii. Kollektif ve Komandit Şirketlerde İşletme Konusu Dışında İşlem

Yapılması

Kollektif ve komandit şirketlerde şirketi temsile yetkili olan temsilci, şirketin işletme konusu kapsamına giren her türlü işi ve hukuki işlemleri şirket adına yapma yetkisine sahiptir⁴⁸³. Anonim şirketlere ilişkin TTK m. 371/2 gibi bir hüküm kollektif ve komandit şirketlerde bulunmamaktadır⁴⁸⁴. Ayrıca kollektif ve komandit şirketlerde anonim şirketlerdeki gibi sicil olumlu etkisi sınırlandırılmamıştır. Şirket sözleşmesinde yer alması gereken tüm kayıtların, tescil ve ilan edilmeleriyle birlikte, üçüncü kişilerce bilindiği kabul edilir.

Kollektif ve komandit şirketler bakımından işletme konusu dışındaki işlemler yetkisiz temsil kapsamında ele alınır⁴⁸⁵. Ortaklar oy birliği ile yetkisiz işleme icazet verebilir (TTK m. 223)⁴⁸⁶. İşletme konusu dışında gerçekleştirilen bir işlem nedeniyle

⁴⁸⁰ Çamoğlu, s. 208; Karaahmetoğlu, s. 207.

⁴⁸¹ Bununla birlikte TTK m. 687/1 gereğince hamilin senedi iktisabında bile kendisinin zararına hareket etmiş olması halinde, hamile karşı da söz konusu şahsi def'iler ileri sürebilir.

⁴⁸² Şirketin işletme konusu dışında kambyo taahhüdünde bulunan temsilcinin, sadakat ve özen gösterme görevlerini ihlal etmesi nedeniyle şirkete, ortaklara ve alacaklılara karşı sorumlu olacağı yönünde bkz. Çamoğlu, s. 208, dn. 76; B. Yıldız, s. 129. Ancak yönetim kurulu üyesi olmayan kişilerin şirket adına kambyo taahhüdünde bulunması halinde, bu kişilerin sorumluluğu bu kapsamda değildir.

⁴⁸³ Bkz. TTK m. 233, TTK m. 317, 318/1 ve TTK m. 565/1.

⁴⁸⁴ TTK m. 213/1-d'de şirketin işletme konusunun şirket sözleşmesinde yazılması zorunlu tutulmaktadır. Bu nedenle "de lege lata", söz konusu sınırlamanın şahıs şirketlerine de uygulanacağı yönünde bkz. Bahtiyar, s. 91. TTK m. 371/2 düzenlemesinin, tüm ticaret şirketlerini kapsayacak şekilde TTK m. 125'te yer almasının daha uygun olacağı yönündeki öneri için bkz. Alışkan, Sempozyum, s. 211. Çamoğlu'na göre, TTK m. 371/2 hükmü kıyasen kollektif şirketlere uygulanabilir. Yazara göre, TTK m. 371/2'nin kollektif şirketlere kıyasen uygulanabileceği sonucuna TTK m. 125 ve TTK m. 233/1'in birlikte yorumlanması veya TMK m. 3/2 ile varılabilir. Bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 240, N. 276.

⁴⁸⁵ B. Yıldız, s. 122; Alışkan, Sempozyum, s. 210; Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 71; Şener, Ortaklıklar Hukuku, s. 236.

⁴⁸⁶ Topçuoğlu, Konu Dışı İşlemler, s. 71.

kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde ise TTK m. 678 uygulanır. Böylece yetkisiz temsilci, kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu olur⁴⁸⁷.

c. Temsil Yetkisinin Yer ve Birlikte İmza ile Sınırlandırılması

Ticaret şirketlerinde kural olarak, temsil yetkisinin sınırlandırılmış olması iyiniyetli üçüncü kişilere karşı hüküm ifade etmez. Bununla birlikte kooperatiflerde (KoopK m. 59), anonim (TTK m. 371/3) ve limited şirketlerde (TTK m. 629) temsil yetkisinin, sadece merkezin veya bir şubenin işlerine özgülenmesine veya birlikte kullanılması suretiyle sınırlandırılması geçerlidir. Kollektif (TTK m. 233/2) ve komandit şirketlerde (TTK m. 317 ve TTK m. 565/1) ise birlikte imzaya ilişkin sınırlama geçerlidir. TTK'da kollektif ve komandit şirket temsilcilerinin yetkisinin merkez veya bir şubenin işleri ile sınırlanabileceğine ilişkin açık hüküm bulunmamaktadır. Fakat TBK m. 549/1'in kıyasen uygulanması ile söz konusu sınırlamanın bu tür şirketler için de geçerli olacağının kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁴⁸⁸.

Anonim şirketlerde esas sözleşmelerde; limited şirketlerde de şirket sözleşmesinde aksi öngörülmediği sürece ve yönetim veya müdürler kurulu tek üyeden oluşmadığı takdirde temsil yetkisi çift imza ile kullanılır (TTK m. 370)⁴⁸⁹. Diğer şirketler bakımından ise, birlikte temsile ilişkin sınırlama iradi olarak getirilebilir. Bu halde birlikte temsile ilişkin sınırlama, tescil ve ilan edildiği takdirde üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir.

Birlikte temsilde şirket adına, çift imza ile kambiyo taahhüdü altına girilmesi şirket için bağlayıcı olur. Bununla birlikte ikiden fazla temsilcinin bulunması halinde, tüm temsilcilerin imza atması gerekmemektedir. Şayet belirli iki tanesinin ya da belirli bir tanesinin yanında herhangi birisinin imzası şart koşulmamış ise temsilcilerden herhangi ikisinin imzası yeterlidir. Birlikte temsil yetkisine sahip temsilcilerden herhangi birinin

⁴⁸⁷ Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, III, B.

⁴⁸⁸ Bahtiyar, s. 91; Şener, Ortaklıklar Hukuku, s. 237.

⁴⁸⁹ Birlikte temsile ilişkin detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, D, 3, d. Çifte imza kuralı, TTK m. 539/3 uyarınca kural olarak tasfiye aşamasında da uygulanır. Birlikte imza kuralı aktif temsil bakımından geçerlidir. Pasif temsilde ise her yönetim kurulu üyesi veya müdür tek başına yetkilidir. Ayrıca söz konusu pasif temsil yetkisi çifte imza kuralına bağlanamaz. Bkz. Çamoğlu (Poroy/Tekinalp), s. 384, N. 538; Karaman Coşgun, s. 129; Şener, Limited Ortaklıklar, s. 691 ve devamı.

tek başına şirket adına kambyo taahhüdünde bulunması ise şirketi bağlamaz. Bu halde senet üzerine imzasını atan temsilci, taahhütten bizzat sorumlu olur⁴⁹⁰.

Temsilciler, yetkilerinin merkez veya bir şube bakımından sınırlandırılması halinde temsil yetkisine sahip oldukları merkez veya bir şube adına kambyo taahhüdü verebilirler. Örneğin bir işletmenin Pamukkale şubesi ile yetkisi sınırlandırılan kişi, yalnızca bu şube adına kambyo taahhüdünde bulunabilir.

3. İmza

a. Genel Olarak

Ticaret şirketlerinde temsile yetkili olanlar, şirketin amacına ve işletme konusuna giren her türlü hukuki işlemi şirketin unvanı altında şirket adına yapabilir (TTK m. 371/1). Şirket adına imza yetkisine sahip olan kişiler⁴⁹¹, şirketin unvanı altında imza atmak suretiyle şirketi işlemin tarafı haline getirirler (TTK m. 372/1)⁴⁹². Dolayısıyla tüzel kişiliği haiz olan ticaret şirketlerini temsilen atılan imzalarda, şirket ad ve hesabına hareket edildiğinin gösterilmesi maksadıyla şirketin ticaret unvanının kullanılması zorunludur⁴⁹³.

Ticaret şirketlerinin unvanları yazılırken mevzuatta gösterilen bütün unsurları içermesi gerekli değildir⁴⁹⁴. Kambyo taahhüdünde bulunulurken tüzel kişinin ticaret unvanı kısaltılarak yazılabilir. Senetteki ibarelerin tüzel kişiyi tespiti elverişli olması yeterlidir⁴⁹⁵. Benzer şekilde tüzel kişinin unvanının yerine tanınan takma adının kullanılması durumunda da, tüzel kişiliğin teşhis edilmesi kaydıyla, tüzel kişilik senetten sorumludur⁴⁹⁶. Tüzel kişinin tespitine elverişli olmayan ibarelerin yazılması halinde ise

⁴⁹⁰ Ancak yetkisiz olarak, kambyo borcu altına sokma niteliğinde olmayan tahsil cirosunun yapılması halinde tahsil cirosu geçersiz olur ve senedi devralan kimsenin tahsil yetkisi de bulunmaz.

⁴⁹¹ Anonim şirketlerde imza yetkisine sahip olan kişiler ve bu kişilerin ortaklığı temsil şekillerini gösteren kararın noterce onaylanmış sureti yönetim kurulu tarafından tescil ve ilan edilmek üzere ticaret siciline verilir (TTK m. 373/1; TTK m. 629/1'in göndermesiyle TTK m. 373/1 limited şirketlere de uygulanır). Benzer şekilde kooperatifler için bkz. KoopK m. 61.

⁴⁹² Belirtilen hüküm her ne kadar anonim şirketler kısmında düzenlense de tüm tüzel kişiler bakımından uygulanır, bkz. Poroy/Tekinalp, s. 165.

⁴⁹³ Kendigelen, Çek, s. 130, dn. 321.

⁴⁹⁴ Öztan, 1997, s. 456.

⁴⁹⁵ Öztan, 1997, s. 456.

⁴⁹⁶ Yılmaz, s. 126, 127.

tüzel kişi senetten sorumlu olmaz. Bununla birlikte senedin geçerliliği zedelenmez. Tüzel kişiliği temsil eden kişiler imzalarından şahsen sorumlu olurlar.

Bu kapsamda ticaret şirketi adına kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde şirket yetkilileri, şirketin ticaret unvanını kullanarak imza atmalıdır. Kambiyo senedi üzerinde sadece kaşenin bulunması ise şirketin sorumluluğunu doğurmaz⁴⁹⁷. Şirketin senetten bizzat sorumlu olabilmesi için yetkili temsilcisinin/temsilcilerinin imzasının da senette bulunması gerekir⁴⁹⁸. Zira kambiyo senetlerinin zorunlu unsuru olan imza ile taahhüt altına girilir⁴⁹⁹. Bu noktada Yargıtay'ın bir kararına değinmek istiyoruz⁵⁰⁰. “...İhtiyati haciz istemine konu olan bonoda ödeyecek kişi (asıl borçlu) olarak ... ismi olup, bono üzerine iki adet aynı limited şirket kaşesinin basıldığı ve kaşelerden birinin üzerinde aynı kişiye ait iki adet imza bulunduğu görülmektedir. İtiraz eden, her iki imzanın da şirketi temsilen kendisi tarafından atıldığını bu nedenle bono nedeniyle şahsi sorumluluğunun bulunmadığını ileri sürmüştür. Bono üzerinde ...'nün asıl borçlu olarak ismi yazılı bulunduğu bonodan kaynaklanan borç nedeniyle sorumluluğu söz konusudur. Bono metninde yer alan Limited Şirket ise asıl borçluya aval veren durumunda olup bono üzerindeki her iki imza asıl borçlu ile aval veren yönünden atılmış bulunmaktadır...” Yargıtay, ilgili kısmını verdiğimiz kararda hatalı bir değerlendirme yaparak limited şirketi avalist olarak kabul etmiştir. Ancak somut olayda bononun kefil kısmında yer alan şirket kaşesinin üzerinde şirket temsilcisine ait bir imza bulunmamaktadır⁵⁰¹. Dolayısıyla olaydaki şirket, geçerli bir şekilde aval taahhüdü altına girmemiştir. Diğer taraftan şirket temsilcisinin, bonoyu düzenleyen olarak kabul edilmesi de mümkün değildir. Zira şirket temsilcisi, şirket kaşesinin dışına herhangi bir imza atmamıştır. Dolayısıyla temsilcinin şahsi sorumluluğu da doğmamıştır. Somut olayda şirketin bonoyu düzenleyen olarak

⁴⁹⁷ Çek üzerindeki imzanın kaşeden ibaret olması halinde çekin geçerli olmayacağı yönünde bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2012/9988, K. 2012/28029, T. 25.09.2012 (www.lexpera.com.tr E.T. 15.07.2020). Şirket adına düzenlenen çekin, ıslak imzalı olmadığı ve bu çeki dayanarak yapılan takipte elde edilen tahsilatın haksız olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/9510, K. 2018/2143, T. 20.03.2018 (www.lexpera.com.tr E.T. 15.07.2020).

⁴⁹⁸ Öztan, 1997, s. 463; Narbay/Al Kılıç, s. 214 ve devamı.

⁴⁹⁹ Bkz. İkinci Bölüm, II, B.

⁵⁰⁰ Yargıtay 11. HD, E. 2017/38, K. 2017/444, T. 23.01.2017 (www.karararama.yargitay.gov.tr E.T. 15.07.2020).

⁵⁰¹ Detaylı bir değerlendir için bkz. Narbay/Al Kılıç, s. 214 ve devamı.

kabul edilmesi gerekir. Zira bononun altına gelecek şekilde şirket kaşesi ve bu kaşe üzerine de şirket yetkili temsilcisi tarafından imza atılmıştır.

b. Kambiyo Senedinin Ön Yüzündeki Temsilciye Ait Birden Fazla İmza

Kambiyo senedinin ön yüzünde birden fazla imzanın bulunması aval işlemini akla getirir. Aval TTK m. 700 ve devamında düzenlenmektedir. Kambiyo taahhütlerinin kısmen veya tamamen ödenmesini teminen, kayıtsız ve şartsız gerçekleştirilen kambiyo taahhüdüne aval denir⁵⁰². Ticaret hukukuna has bir kavram olan aval, senedin tedavülünü kolaylaştırmaktadır⁵⁰³.

TTK m. 670 gereğince aval taahhüdü, borçlanmaya ehil kimseler tarafından verilebilir⁵⁰⁴. TTK m. 701 uyarınca aval şerhi, kambiyo senedi veya alonj üzerine yazılır. Aval içindir veya benzer bir ibare ile aval şerhi yazılabilir ve aval veren kişi tarafından imzalanır. Ayrıca TTK m. 701/3 gereğince, bono ve çekte düzenleyen veya poliçede kabul eden muhatabın imzaları dışında, kambiyo senedinin ön yüzüne atılan her imza aval taahhüdü sayılır^{505 506}. Avalin kimin lehine verildiğinin belirtilmemesi halinde ise TTK m. 701/4 hükmünce düzenleyen için verildiği kabul edilir.

Uygulamada düzenleyen tarafından kambiyo senedinin ön yüzünde birden fazla imza atılabilmektedir. Söz konusu imzalardan birinin aval amacıyla atılıp atılmadığı, düzenleyenin gerçek ve tüzel kişi olması bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Bono ve çeki düzenleyen veya poliçede kabul eden muhatabın gerçek kişi olması halinde, senedin ön yüzünde düzenleyene ait iki imzanın bulunması önem arz

⁵⁰² Kınacıoğlu, s. 206; Baumbach/Hefermehl, Art. 30, N. 1; Boztosun, s. 54 ve devamı; Demirkapı, Ehliyet, s. 753 ve devamı; Bozer/Göle, s. 171; Karamanlioğlu, s. 149 ve devamı; Kendigelen/Kırca, s. 225.

⁵⁰³ Öztan, 1997, s. 790; Baumbach/Hefermehl, Art. 30, N. 1; Bozer/Göle, s. 171. Bununla birlikte uygulamada, teminat verecek kişiye kambiyo senedi ciro ettirilmektedir. Diğer bir ifade ile gizli avalin tercih edildiği yönünde bkz. Karamanlioğlu, s. 149 ve devamı. Ayrıca avalin hukuki niteliği açısından detaylı bir değerlendirme için bkz. Demirkapı, Ehliyet, s. 758 ve devamı.

⁵⁰⁴ Kambiyo senetlerindeki taahhütlere TMK'nın ehliyetle ilişkin genel hükümleri uygulanır. Ancak Demirkapı'ya göre, aval verme ehliyeti belirlenirken hangi nitelikte sözleşme ile borç altına girdiği aranmalıdır. Bu kapsamda, aval veren kişinin ehliyetine kefaletle ilişkin ehliyet kuralları uygulanması gerekir. Bkz. Demirkapı, Aval, s. 29 ve devamı; Demirkapı, Ehliyet, s. 763.

⁵⁰⁵ Senedin ön yüzünde yer alan bu tür bir imza, atılma sebebi önem arz etmeksizin aval beyanı niteliğindedir ve aksi ileri sürülemez. TTK m. 701/3'ün aksinin ispatı mümkün olmayan bir karine olduğu yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 805; Baumbach/Hefermehl, Art. 31, N. 7. Elbette senet alacaklısı söz konusu imzanın aval amacıyla atılmadığını biliyorsa imza sahibinden talepte bulunamaz. Bkz. BGH NJW 1961, 671.

⁵⁰⁶ Aval verenin kambiyo taahhüdü yalnızca imza ile oluşmaz. Her kambiyo taahhüdü gibi soyut senet teslim anlaşması ile meydana gelir. Bkz. Baumbach/Hefermehl, Art. 30, N. 2b.

etmemektedir⁵⁰⁷. Zira bono ve çekte düzenleyen veya poliçede kabul eden muhatabın kendi lehine verdiği aval, düzenlenen senet bakımından ek bir teminat sağlamamaktadır. Bununla birlikte bir gerçek kişiyi temsilen kambiyo senedinin düzenlenmesi halinde senedin ön yüzünde birden fazla imza atılması farklı değerlendirilir. Temsilci sıfatıyla düzenleyen kimseye ait imzalardan biri aval beyanı olarak kabul edilir. Ancak iki imzanın da temsilci olarak atıldığı açıkça belirtildiği takdirde⁵⁰⁸ veya iki imzanın da ticaret unvanı üzerine atılması halinde imzalardan birinin aval için atıldığı kabul edilemez.

Tüzel kişi adına kambiyo senedinin düzenlenmesi halinde de senedin ön yüzünde birden fazla imza bulunabilir⁵⁰⁹. Temsilci sıfatıyla atıldığı belirgin olmayan ikinci imza aynı kişiye ait olsa dahi aval olarak kabul edilir⁵¹⁰. Zira temsil yetkisine rağmen senet üzerine temsil, vekil veya benzeri anlama gelecek kaydı koymayan temsilci, ihmalinin sonuçlarına katlanmalıdır ve aval taahhüdünden sorumlu olmalıdır⁵¹¹. Bu halde temsilen işlem yapıldığını göstermek amacıyla, hem birlikte temsilde hem de aynı kişiye ait birden fazla imzanın atılması esnasında, her iki imzanın üzerine şirket unvanı yazılabilir⁵¹². Nitekim Yargıtay HGK 2011 yılındaki kararında, şirket yetkilisi tarafından atılan her iki imzanın da şirket kaşesi üzerinde olması halinde avalin söz konusu olmayacağını vurgulamıştır⁵¹³.

⁵⁰⁷ Karayalçın, s. 221; Kendigelen/Kırca, s. 228. Kambiyo senedinin ön yüzünde, senedi düzenleyen tarafından iki imza atılmış olsa bile söz konusu imzalar TTK 701/3 (eTTK m. 613) hükmüne aval olarak kabul edilemez. Bkz. Yargıtay HGK, E. 2011/12-480, K. 2011/598, T. 5.10.2011 (www.lexpera.com.tr E.T. 03.07.2019).

⁵⁰⁸ İmzanın temsilen atıldığını göstermesi amacıyla temsilci, “temsilen”, “vekaleten” ve benzeri anlama gelecek ifadeler ile temsil ilişkisini açıkça göstermelidir.

⁵⁰⁹ Damga vergisinin uygulandığı dönem ve pul uygulaması nedeniyle çifte imza atılması ve önceki dönem etkisi nedeniyle halen düzenleyenler tarafından çifte imza atıldığı hususunda detaylı bilgi için bkz. Kendigelen/Kırca, s. 227.

⁵¹⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 31, N. 7; Atalay, s. 1609; Pulaşlı, s. 209, 316; Kendigelen/Kırca, s. 227.

⁵¹¹ Demirkapı, s. 81; Demirkapı, Aval, s. 68.

⁵¹² Atalay, s. 1609; Günay, Bononun Unsurları, s. 63; Kendigelen, Çek, s. 178; Narbay/Al Kılıç, s. 219. Temsilci tarafından senedin ön yüzüne atılan birden fazla imzanın şirket kaşesi üzerinde olması halinde dahi, ikinci imzanın aval veya istisnaen de birlikte düzenleyene ait imza olarak kabul edilmesi suretiyle temsilcinin sorumluluğuna gidilmesi gerektiği yönünde bkz. Karamanlioğlu, s. 151.

⁵¹³ Bkz. Yargıtay HGK, E. 2011/12-480, K. 2011/598, T. 5.10.2011 (www.lexpera.com.tr E.T. 03.07.2019). Benzer yönde bkz. Kambiyo senedine atılan her iki imzanın da şirket kaşesi üzerine atıldığı takdirde avalden söz edilemeyeceği yönünde bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2015/29877, K. 2016/6683, T. 8.03.2016 (www.kazanci.com.tr E.T. 03.07.2019); Yargıtay 12. HD, E. 2014/26264, K. 2015/355, T. 13.01.2015 (www.kazanci.com.tr E.T. 03.07.2019); Yargıtay 12. HD., E. 2012/6961, K. 2012/24070, T. 10.07.2012 (Uyar/Uyar/Uyar, s. 20, 21).

Yargıtay'ın önüne gelen bir diğer davada, bono üzerine düzenleyen şirketin kaşesi iki defa basılmıştır ve kaşelerden birinin üzerine bir, diğerinin üzerine iki adet imza atılmıştır. Düzenleyen şirket kaşesi üzerine atılmış imzalar dışında açığa atılmış herhangi bir imza bulunmaması nedeniyle şirket yetkilisinin bono bedelinden şahsen sorumlu tutulmayacağına hükmedilmiştir⁵¹⁴.

Bununla birlikte Yargıtay HGK 2018 yılında farklı bir karar vermiştir⁵¹⁵. Karara konu olan somut olayda şirket yetkilisi, senet üzerine iki adet kaşe basmış ve kaşelerin üzerine de imza atmıştır. Şirket yetkilisi, senetteki düzenleme tarihinin altında bulunan şirket kaşesi üzerine şirket yetkilisi sıfatıyla ikinci imzasını atmıştır. Şirket yetkilisi ayrıca kendi isimini, soy isimini ve T.C. kimlik numarasını yazmak suretiyle imza atmıştır. Yargıtay HGK, somut olaydaki ikinci imzanın aval niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Ancak kanaatimizce verilen karar yerinde değildir⁵¹⁶. Zira şirket yetkilisi, ikinci imzasını da şirket kaşesi üzerine atmıştır. Bu halde senedin şirket adına düzenlendiği açıkça ortaya konulmuştur. Diğer yandan şirket yetkilisinin adını, soyadını ve kimlik numarasını yazmış olması da ilgili imzanın aval sayılması için gerekçe olamaz. Zira kimlik numarası, kambiyo taahhütleri bakımından zorunlu unsur olmadığı gibi ek teminat işlevine de sahip değildir.

Birlikte temsil durumunda, kambiyo senedine atılan imzaların temsil şerhini kapsamaması gerekir. Birlikte temsilciler kural olarak, senet üzerine aynı yükseklikte ve yan yana imzalarını atmakla yükümlüdür. Temsilcilerden birinin şirket kaşesi veya unvanını kapsamayacak şekilde ayrı bir yere imza atması halinde, atılan imza aval olarak kabul edilir⁵¹⁷. Bu sonuçtan kaçınmak için her bir temsilcinin imzasının üzerine şirket unvanı yazılabilir⁵¹⁸ veya birlikte temsilci oldukları yazılabilir⁵¹⁹. Nitekim Yargıtay önüne gelen somut olayda, senedin çift imza ile düzenlendiğini, atılan imzalardan bir tanesinin şirket

⁵¹⁴ Yargıtay 12. HD, E. 2015/29876, K. 2016/6684, T. 8.3.2016 (www.lexpera.com.tr E.T. 18.06.2020).

⁵¹⁵ Bkz. Yargıtay HGK, E. 2017/19-812, K. 2018/756, T. 4.4.2018 (www.kazanci.com.tr E.T. 5.01.2020).

⁵¹⁶ Aynı yönde bkz. Aksu Özkan, s. 77.

⁵¹⁷ Kendigelen, Çek, s. 178.

⁵¹⁸ Baumbach/Hefermehl, Art. 31, N. 7; Ayli, s. 246; Kendigelen, Çek, s. 178.

⁵¹⁹ Baumbach/Hefermehl, Art. 31, N. 7.

kaşesinin üzerine atıldığını diğerinin ise matbu olarak yazılan şirket isminin üzerine atılmayıp açıkta imzalanması nedeniyle ikinci imzanın aval olduğuna hükmetmiştir⁵²⁰.

H. Adi Ortaklık

1. Genel Olarak

TBK m. 620 ve devamında düzenlenen adi ortaklığın tüzel kişiliği bulunmamaktadır⁵²¹. Adi ortaklık, iki veya daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca ulaşmak üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşme ile kurulum⁵²². Adi ortaklık, TBK m. 26 ve 27’de öngörülen sınırlamalar haricinde, kural olarak her konu için kurulabilir.

1. Yönetim Yetkisi

Adi ortaklıkta yönetim yetkisi sözleşme veya ortaklar kararıyla sadece bir veya birden fazla ortağa veya üçüncü kişiye bırakılmadığı sürece bütün ortaklar, ortaklığı yönetme hakkına sahiptir (TBK m. 625). Ortaklığın tüm ortaklar veya birkaç ortak tarafından yönetilmesi halinde, yöneticilerden her biri diğerleri katılmaksızın ortaklığın işlemlerini yapabilir.

Adi ortaklığın işlemleri, olağan ve olağandışı işlemlerden oluşmaktadır. Bu husus TBK m. 625/3’ten anlaşılmaktadır. Hükümde ortaklığa genel yetkili bir temsilcinin atanması olağan dışı iş olarak belirtilmiştir. Ancak adi ortaklığın olağan ve olağan dışı işlemleri, TBK’da açık tanımlanmamaktadır. Dolayısıyla ortaklar, adi ortaklık sözleşmesinde olağan ve olağan dışı iş ayrımı yapabilirler⁵²³. Ortaklarca herhangi bir belirlemenin yapılmaması halinde olağan ve olağan dışı iş ayrımının ölçütü tartışmalıdır⁵²⁴.

⁵²⁰ Bkz. Yargıtay 12. HD., E. 2013/20150, K. 2013/28665, T. 17.09.2013 (www.lexpera.com.tr E.T. 29.06.2019).

⁵²¹ Yargıtay’ın önüne gelen somut olayda, adi ortaklığın borçlusu bir bonoya dayalı olarak, hem adi ortaklık hem de ortaklığı oluşturan kişiler aleyhine ihtiyati haciz talep edilmiştir. Kararda adi ortaklığın tüzel kişiliği olmaması nedeniyle taraf ehliyeti de bulunmayacağından talebin kısmen reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2017/1100, K. 2017/1993, T. 10.4.2017 (www.lexpera.com.tr E.T. 5.07.2019).

⁵²² Detaylı bilgi için bkz. Şener, s. 3 ve devamı.

⁵²³ Bahtiyar, s. 39.

⁵²⁴ Doktrindeki tartışmalar ve detaylı bilgi için bkz. Bahtiyar, s. 39 ve devamı.

Öğretide bir görüşe göre, kollektif şirkete ilişkin TTK m. 223 ölçüt olarak kullanılmalıdır. Zira söz konusu hüküm kişi ortaklıklarının niteliğine daha uygundur⁵²⁵. TTK m. 223'e göre yönetici olağan iş kapsamında, ortaklık menfaatine uygun gördüğü işlerde, sulh, feragat, kabul ve tahkime yetkili olmalıdır. Fakat bağışta bulunma, kefil olma, üçüncü bir kişi lehine garanti verme, ticari temsilci atama ve ortaklık konusuna girmiyor ise taşınmazları satma, satın alma, teminat gösterme, ortaklığın özüne ilişkin üretim araçlarını elden çıkarma, rehnetme ve ticari işletme rehni kurma olağan dışı iş kapsamındadır ve yönetici tek başına yetkili kabul edilmemelidir (TTK m. 223)⁵²⁶.

Diğer bir görüşe göre, yönetici ve diğer ortaklar arasındaki ilişkinin kural olarak vekalet sözleşmesine ilişkin hükümlere tabi olması (TBK m. 630/1) nedeniyle, olağan ve olağandışı iş ayrımı TBK m. 504 hükmüne göre yapılmalıdır⁵²⁷. TBK m. 504/3'te vekilin yapabilmesi için özel yetki gerektiren işler belirlenmiştir ve bunlar olağan dışı iş kabul edilmelidir. Bununla beraber kambyo taahhüdünde bulunulmasının olağan dışı iş kabul edilerek özel yetki aranmasının ticaret hayatının gereklerine aykırı olduğu ve ortaklığın işleyişini gereksiz yere zorlaştırdığı gerekçeleriyle doktrinde eleştirilmektedir⁵²⁸.

Poroy/Tekinalp'e göre, TTK m. 223 ve TBK m. 504/3'ten bağımsız olarak bir görüş vermek gerekirse, ortaklığın duran malvarlıklarına ilişkin işlerin olağanüstü ve diğer işlerin de olağan sayılması gerekir⁵²⁹. İfade edilen ölçüt dışında kalan sulh, feragat, kabul, tahkim, bağışlama ve TBK m. 625'te açıkça ifade edilen genel temsilci atanması olağan dışı kabul edilmelidir.

3. Adi Ortaklığın Temsili

a. Genel Olarak

Tüzel kişiliğe sahip olmayan adi ortaklığın ayrı bir yönetim ve temsil organı da bulunmamaktadır. Bu nedenle adi ortaklığın temsili ile ortakların temsili ifade edilmektedir⁵³⁰. Ortakların temsili de TBK m. 40 ve devamında düzenlendiği gibi

⁵²⁵ Şener, s. 297; Şener, Ticari Temsilci, s. 21; Aras, s. 1978.

⁵²⁶ Karayalçın, Şirketler Hukuku, s. 143; Şener, s. 297.

⁵²⁷ Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), s. 61, N. 87a.

⁵²⁸ Şener, s. 296.

⁵²⁹ Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), s. 61, N. 87a.

⁵³⁰ Şener, s. 397; Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), s. 79, N. 99.

doğrudan veya dolaylı temsil şeklinde gerçekleşir. Bununla birlikte TBK’da adi ortaklığın temsiline ilişkin özel hükümler öngörüldüğü takdirde TBK m. 40 ve devamı uygulanmaz.

Adi ortaklığın üçüncü kişilerle ilişkisi TBK m. 637’de düzenlenmektedir. TBK m. 637/1 ve 637/2’de dolaylı ve doğrudan temsil ayrımı yapılmıştır. TBK m. 637/1 gereğince kendi adına ve adi ortaklık (ortaklar) hesabına üçüncü kişiyle işlem gerçekleştiren ortak, üçüncü kişiye karşı bizzat sorumlu olur. İşlemi gerçekleştiren ortağın, dolaylı temsil ilişkisi nedeniyle elde ettiği alacak ve borçları diğer ortaklara da aktarması gerekir⁵³¹. TBK m. 637/2 uyarınca ortaklardan her biri tarafından ortaklık ya da tüm ortaklar adına üçüncü kişiyle işlem yaptığı takdirde, diğer ortaklar temsil hükümleri kapsamında üçüncü kişinin alacaklısı veya borçlusu olur⁵³².

Doğrudan temsil yetkisine sahip olan kişi kural olarak temsil ilişkisini belirterek hareket etmelidir. Böylece tüm ortaklar yapılan işlemde doğan hak ve borçlara sahip olur. Bununla birlikte işlem güvenliğinin sağlanması amacıyla TBK m. 637/3’te bir karine düzenlenmiştir⁵³³; aksi kararlaştırılmadıkça yönetici ortağın, ortaklığı ve tüm ortakları üçüncü kişilere karşı temsil etme yetkisi var sayılır. O halde yönetici ortak belirlendiği takdirde, diğer ortakların kural olarak temsil yetkisi bulunmamaktadır⁵³⁴.

b. Temsil Yetkisinin Kazanılması ve Sona Ermesi

Adi ortaklıkta temsil yetkisi; kanunen (TBK m. 637/3), adi ortaklık sözleşmesi veya ortaklık kararıyla ortaklardan birine veya birkaçına veya üçüncü bir kişiye verilebilir⁵³⁵. Ortaklık sözleşmesinde kararların oy çokluğuyla alınabileceğine dair hüküm

⁵³¹ Devir ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Şener, s. 402 ve devamı.

⁵³² TBK m. 637/1 ve 637/2’de, TBK m. 40/2’de düzenlenen istisnalara yer verilmemiştir. Kanun koyucunun istisnalara bilinçli bir şekilde yer vermediği ifade edilmektedir. Bu nedenle adi ortaklığın dolaylı temsili halinde, işlemleri gerçekleştiren ortağın istisnasız sorumlu olduğu belirtilmektedir. Gerçekleştirilen işlem nedeniyle kural olarak diğer ortakların sorumluluğuna gidilemez. Bkz. Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), s. 79, N. 99a; Girgin, s. 61.

⁵³³ Yönetici ortaklar bakımından temsil faraziyesi oluşturulduğundan temsil yetkisi kanundan doğmaktadır. Bkz. Kırca, Adi Şirket, s. 67; Poroy/Tekinalp (Çamoğlu), s. 81, N. 99d; Girgin, s. 72. Ayrıca bkz. BGE 124 III 355.

⁵³⁴ Karayalçın, Şirketler Hukuku, s. 149; Şener, s. 410.

⁵³⁵ Temsil yetkisinin verilmesinde, özel hüküm bulunmadığı sürece, TBK’nın temsile ilişkin genel hükümleri uygulanır. Bkz. Kırca, Adi Şirket, s. 66.

bulunmuyorsa, temsil yetkisinin verilmesine ilişkin karar oybirliği gerektirir (TBK m. 624/1)⁵³⁶.

Adi ortaklıkta temsil yetkisinin sona ermesi özel olarak düzenlenmemektedir. Genel hükümlerde yer alan hükümler, uygun olduğu ölçüde adi ortaklığa uygulanır⁵³⁷. Ayrıca adi ortaklığa özgü ve kanuni sona erme sebebi de bulunmaktadır. TBK m. 637/3 faraziyesi nedeniyle temsil yetkisine sahip olan yönetici ortağın yönetim yetkisinin sona ermesi ile temsil yetkisi de sona erer⁵³⁸.

c. Kambiyo Senetlerinde Adi Ortaklığın Temsili

Tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklık kural olarak kambiyo taahhüdü ile hak edinemez ve borç altına giremez⁵³⁹. Bu nedenle kambiyo senetlerinde adi ortaklığın temsili, kambiyo senetlerinde ortakların temsil edilmesi anlamına gelmektedir.

Tüzel kişiliğe sahip olmayan adi ortaklığın kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi üç farklı şekilde mümkündür. İlk olarak tüm ortakların isim, soyadları ve her birinin imzasıyla taahhüt altına girilebilir. İkinci seçenek ortaklığın yönetiminin bir ortağa bırakılması halinde yönetici ortağın, ortaklar adına kambiyo senedini tek başına düzenlemesidir⁵⁴⁰. Son seçenek ise ortaklığa atanması halinde genel yetkili temsilcinin, ortaklar adına kambiyo taahhüdünde bulunmasıdır.⁵⁴¹

Adi ortaklığı temsile yetkili kimse tarafından kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde, adi ortaklığın tüzel kişiliği bulunmadığından tüm ortaklar TBK m. 638 gereğince düzenleyen olarak sorumluluk taşır⁵⁴². Ancak bunun için yetkili temsilcinin tüm ortaklar adına hareket ettiğini belirtmesi gerekir⁵⁴³. Aksi takdirde kambiyo taahhüdünde bulunan

⁵³⁶ Temsil yetkisinin verilmesine ilişkin kararın geçerli olmaması kural olarak temsil yetkisini etkilemez. Zira oluşturulan hukuki görünüş nedeniyle iyiniyetli üçüncü kişinin yetkinin bulunduğu dair güveni korunur.

⁵³⁷ Detaylı bilgi için bkz. Şener, s. 414 ve devamı; Girgin, s. 86 ve devamı.

⁵³⁸ Şener, s. 415; Girgin, s. 93. Söz konusu hükmün temsil yetkisinin bağımsızlığı ilkesine getirilen kanuni bir istisna olduğu yönünde bkz. Girgin, s. 93.

⁵³⁹ Kınacıoğlu, s. 99; Cihan, s. 66; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 50; Kendigelen, Çek, s. 55; Kendigelen/Kırca, s. 131.

⁵⁴⁰ Yılmaz, s. 397. Buna ilişkin olarak bkz. YGHK, E. 2008/12-825, K. 2009/32, T. 28.1.2009 (www.kazanci.com.tr E.T. 5.5.2020).

⁵⁴¹ Yılmaz, s. 397.

⁵⁴² Saraç (Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 161; Bozer/Göle, s. 206; Tüzemen Atık, s. 84; Kendigelen, Çek, s. 55.

⁵⁴³ Öztan, 1997, s. 403.

kimse, taahhütten bizzat sorumlu olur⁵⁴⁴. Tüzel kişilik kazanmayan bütün topluluklar için de aynı husus geçerlidir⁵⁴⁵.

Adi ortaklığın bir kambiyo senedinde lehtar olarak gösterilmesinde de benzer hususlar söz konusudur. Ortaklığın tüzel kişiliğe sahip olmaması nedeniyle bir ticaret unvanı yazılarak adi ortaklık lehtar olarak gösterilemez⁵⁴⁶. Ancak tüm ortakların belirtilmesi veya temsil ilişkisi açıkça belirtilerek temsilci lehtar olarak gösterilebilir⁵⁴⁷.

İ. Kanuni Temsilciler

1. Genel Olarak

TTK m. 670'te kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyeti düzenlenmektedir. TTK m. 670'in amacına bakıldığında, ehliyetsiz kişilerin kambiyo ilişkisi dışında tutulmalarının, bu kişileri kambiyo taahhüdünün sonuçlarından korumak için olduğu görülmektedir⁵⁴⁸.

Senet üzerinde imzası bulunan ehliyetsiz kimse, kambiyo ilişkisinden doğan borcun kendisini bağlamadığını mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir. Bununla birlikte borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzası, imzaların istiklali ilkesi gereğince, diğer imzaların geçerliliğini etkilemez (TTK m. 677).

Kambiyo ehliyetinin bulunmadığı mutlak def'i, ehliyetsizliği bilmeyen veya bilmesi gerekmeyen kişilere karşı da ileri sürülebilir, iyiniyet korunmaz⁵⁴⁹. Ancak kambiyo senedini devreden cirantanın ehliyetsizliği, ciro edilen kişinin senedi iyiniyetle iktisap etmesini engellemez⁵⁵⁰. Benzer şekilde gerçek hak sahibi adına temsilen yapılan ciro ve bu ciroda bulunan temsil yetkisi hakkındaki iyiniyet de korunur⁵⁵¹. Bununla

⁵⁴⁴ Öztan, 1997, s. 403. Ancak yetkisiz olarak, kambiyo borcu altına sokma niteliğinde olmayan tahsil cirosunun yapılması halinde tahsil cirosu geçersiz olur ve senedi devralan kimsenin tahsil yetkisi de bulunmaz.

⁵⁴⁵ Öztan, 1997, s. 403.

⁵⁴⁶ Poroy/Tekinalp, s. 162.

⁵⁴⁷ Öztan, 1997, s. 460.

⁵⁴⁸ Öztan, 1997, s. 388; Poroy/Tekinalp, s. 148. Ehliyetsiz kişilerin özel olarak korunduğu ve bu nedenle kambiyo senedinin tedavülünün korunması ve işlem güvenliği ilkelerinin göz ardı edildiği yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 338 ve devamı; Yılmaz, s. 400; Kendigelen, Çek, s. 54.

⁵⁴⁹ Öztan, 1997, s. 388; Kınacıoğlu, s. 100, 146; Kendigelen, Çek, s. 58; Kendigelen/Kırca, s. 132. Fiil ehliyetinin kamu düzenine ilişkin olduğu ve mahkece re'sen dikkate alınmasının zorunlu olduğu yönünde bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2015/11211, K. 2015/23053, T. 5.10.2015 (www.lexpera.com.tr E.T. 2.5.2020).

⁵⁵⁰ Kınacıoğlu, s. 146.

⁵⁵¹ Kınacıoğlu, s. 146; Baumbach/Hefermehl, Art. 40, N. 7. Bununla birlikte temsilen gerçekleştirilen ciro, ciro zincirini bozmamalıdır. Bkz. Kınacıoğlu, s. 146.

birlikte nama yazılı senetlerde gerçek hak sahipliğinin korunması nedeniyle temsil yetkisi hakkındaki iyiniyet korunmaz.

2. Tam Ehliyetsizler

Tam ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip olmayan kimselerdir ve bu kişilerin fiil ehliyeti yoktur (TMK m. 14)⁵⁵². Ayırt etme gücü bulunmayan kişi ergin olabileceği gibi küçük veya kısıtlı da olabilir⁵⁵³.

Tam ehliyetsizler kural olarak kendi fiilleriyle hak edinemezler ve borç altına giremezler⁵⁵⁴. Tam ehliyetsizlerin fiilleri kural olarak hukuki sonuç doğurmaz (TMK m. 15). Malvarlıklarına ilişkin işlemleri kanuni temsilcileri (veli veya vasi) tarafından yapılır (TMK m. 342 ve TMK m. 403)⁵⁵⁵. Bu nedenle kanuni temsilcinin tam ehliyetsiz kimse adına kambiyo işlemlerini gerçekleştirmesi gerekir. Sınırlı ehliyetsiz kimselerdeki gibi, taahhüde izin veya icazet verme suretiyle katılamaz. Kanuni temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunmasına imkan veren mahkeme izni veya onayının ve özel yetkinin senet metninde veya senet üzerinde yer almasına gerek yoktur⁵⁵⁶.

Kanun koyucu TMK m. 449'da kanuni temsilcinin vesayet altındaki kişi adına kefil olmasını, vakıf kurmasını ve önemli bağışlarda bulunmasını yasaklamıştır. Ayrıca TMK m. 462'de sayılan hallerde vesayet makamının izni ve TMK m. 463'te sayılan hallerde vesayet makamının izninden sonra denetim makamının izni aranmaktadır⁵⁵⁷.

Vasinin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi vesayet makamının iznine tabi kılınmaktadır (TMK m. 462/5)^{558 559}. Kural olarak, tam ehliyetsiz adına kambiyo taahhüdü vesayet makamının izniyle verilebilir⁵⁶⁰. Ancak aval diğer kambiyo

⁵⁵² Detaylı bilgi için bkz. Dural/Öğüz, s. 69; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 79 ve devamı.

⁵⁵³ TMK m. 13'de ayırt etme gücünü etkileyen ve ortadan kaldıran nedenler sayılmaktadır. Hükme göre yaş küçüklüğü sebebiyle veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk veya benzer nedenler olarak ifade edilmektedir.

⁵⁵⁴ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 80.

⁵⁵⁵ Dural/Öğüz, s. 78; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 80, 86.

⁵⁵⁶ Öztan, 1997, s. 391; Doğrusöz Koşut, s. 55.

⁵⁵⁷ TMK m. 397/2 gereğince vesayet makamı sulh hukuk ve denetim makamı asliye hukuk mahkemesidir.

⁵⁵⁸ Vesayet makamının izni olmaksızın kambiyo taahhüdünde bulunulması yetkisiz temsil kapsamındadır. Bu halde vasi, kambiyo senedinden bizzat sorumlu olur.

⁵⁵⁹ Vasinin kambiyo taahhüdünde bulunması vesayet makamının iznine tabidir. Ancak vesayet altındaki kişiyi borçlandırıci işlem niteliğinde olmayan tahsil cirosu, vesayet makamının izni olmaksızın yapılabilir. Tahsil cirosuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, III, C.

⁵⁶⁰ Vasinin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesini vesayet makamının iznine tabi kılan düzenleme, vasinin ticari işletme işletmesi halinde sorunlara yol açabilir. Zira ticari işletme için kambiyo taahhüdünde

taahhütlerinden ayrılmalıdır⁵⁶¹. Vasinin aval verip veremeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, aval verme ehliyeti belirlenirken hangi nitelikte sözleşme ile borç altına girildiği değerlendirilmelidir. Bu kapsamda aval veren kişinin ehliyetine, kefaletle ilişkin ehliyet kurallarının kıyasen uygulanması gerekir. Zira vasi TMK m. 449 gereğince vesayet altındaki kişi adına kefalet veremez. Kefaletle göre daha ağır bir taahhüt olması sebebiyle vasinin aval veremeyeceği kabul edilmelidir⁵⁶². Diğer görüşe göre, TMK m. 462/5'teki düzenleme nedeniyle vasi, vesayet makamının izni ile aval taahhüdünde bulunabilir⁵⁶³.

Kanaatimizce, TMK m. 462/5, yasak işlemlerin düzenlendiği TMK m. 449'a nazaran özel hüküm niteliğindedir. TMK m. 462/5'te "*kambiyo taahhüdü altına girme*" ifadesi kambiyo işlemleri arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın ifade edilmektedir⁵⁶⁴. Kanun koyucu TMK m. 462/5'de vesayet makamının izninin alınması suretiyle vasi tarafından kambiyo taahhüdünde bulunulabileceğini açıkça düzenlemiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun vasinin aval vermesini kefalet verme yasağı kapsamında değerlendirmede kanaatindeyiz. Ayrıca aval taahhüdünün kefaletle göre daha ağır bir taahhüt olması sebebiyle vasinin aval veremeyeceği gerekçesi yerinde değildir⁵⁶⁵. Zira kanun koyucu vasinin, temsil olunan adına bono düzenleyebileceğini kabul etmektedir. Kambiyo senedi düzenleme taahhüdü aval taahhüdüne göre daha ağırdır. Zira bonoyu düzenleyen kimse senedin asıl borçlusudur. Avalde ise avalist senet bedelini ödediği takdirde, senetten dolayı lehine aval verdiği kişiye başvurabilir (TTK m. 702/3). Ayrıca lehine aval verdiği kişiye karşı senet gereğince sorumlu olan kimselere karşı senetten doğan hakları iktisap eder (TTK m. 702/3). Bu açıklamalar doğrultusunda özel hüküm niteliğinde olan TMK m. 462/5'ye öncelik verilmesini, vasinin aval verebileceğinin kabul edilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

bulunmak için vasi, her taahhüt bakımından vesayet makamından izin almak zorundadır. Her taahhüt için izin talep etmek, işletmenin yönetiminde zorluklara sebebiyet verir. Bu nedenle TMK m. 443 uyarınca ticari işletme işletilmesine ilişkin vesayet makamının izni ile kambiyo taahhüdünde bulunulması izninin alındığı kabul edilmelidir. Zira kambiyo taahhüdünde bulunulmak ticari işletmenin olağan işleri kapsamındadır. Bkz. Arkan, s. 130.

⁵⁶¹ Demirkapı, Aval, s. 32 ve devamı; Aksu Özkan, s. 26.

⁵⁶² Demirkapı, Ehliyet, s. 760 ve devamı; Demirkapı, Aval, s. 32 ve devamı.

⁵⁶³ Güral, s. 454; Domaniç, s. 222; Kınacıoğlu, s. 209; Aksu Özkan, s. 27.

⁵⁶⁴ Aksu Özkan, s. 27.

⁵⁶⁵ Aksu Özkan, s. 27 ve devamı.

3. Sınırlı Ehliyetsizler

Sınırlı ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olmakla birlikte, ergin olmayan veya ergin olmalarına rağmen kısıtlanmış kişilerdir. TMK m. 16'daki tabirle, ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar olarak da adlandırılabilirler. Sınırlı ehliyetsizlerin ehliyetsiz olmaları kuraldır. Ehliyetli olmaları ise istisnadır⁵⁶⁶.

Sınırlı ehliyetsizler, TMK m. 16 gereğince kanuni temsilcilerinin rızası⁵⁶⁷ olmadıkça, kendi işlemleri ile borç altına giremezler⁵⁶⁸. Kendilerini borç altına sokmayan işlemleri tek başlarına gerçekleştirebilirler. Kambiyo taahhütleri borç altına girilen işlemlerdir. Bu nedenle, sınırlı ehliyetsizler kendi işlemleriyle kambiyo taahhüdü altına giremezler. Sınırlı ehliyetsizler ancak kanuni temsilcilerinin rızası ile kambiyo taahhüdünde bulunabilirler⁵⁶⁹. Bununla birlikte borçlandırıcı işlem olmayan tahsil cirosu ve TMK m. 16 uyarınca sınırlı ehliyetsizlerin karşılıksız iktisapları kanuni temsilcinin iznine tabi değildir. Sınırlı ehliyetsizler, kanuni temsilcilerinin rızası olmaksızın kendi lehlerine poliçe ve çek düzenleyebilirler⁵⁷⁰. Ayrıca üçüncü bir kişinin sınırlı ehliyetsiz lehine kambiyo senedi düzenlemesi veya bu kişilerce senedin sınırlı ehliyetsize devredilmesi de kanuni temsilcinin iznine tabi değildir⁵⁷¹. Ancak söz konusu senetlerin sınırlı ehliyetsizler tarafından üçüncü bir kişiye devredilmesi kanuni temsilcilerin rızasına bağlı olmalıdır⁵⁷². Zira devir ile birlikte ayırt etme gücüne sahip olan sınırlı ehliyetsizler başvuru borçlusu olmaktadır.

⁵⁶⁶ Dural/Öğüz, s. 80; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 91, 94.

⁵⁶⁷ Kanuni temsilci rızasını işlemden önce açıklayabileceği (izin) gibi gerçekleştirilen işleme icazet (onay) vermek suretiyle de açıklayabilir. Bkz. Öztan, 1997, s. 391; Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 95; Tüzemen Atik, s. 76, dn. 202.

⁵⁶⁸ Sınırlı ehliyetsiz kimsenin tek başına gerçekleştirdiği işlem askıda hükümsüzdür. Kanuni temsilcinin işleme onay vermemesi halinde ise işlem kesin hükümsüz olur. Bkz. Oğuzman/Seliçi/ Oktay Özdemir, s. 98 ve devamı; Doğrusöz Koşut, s. 57.

⁵⁶⁹ Tam ehliyetsiz kimselerde olduğu gibi sınırlı ehliyetsiz kişilerin kanuni temsilcilerinin, sınırlı ehliyetsiz adına aval verip veremeyeceği tartışmalıdır. Bkz. İkinci Bölüm, II, 1, 2.

⁵⁷⁰ Çek bakımından bkz. Kendigelen, Çek, s. 58. Poliçe açısından bkz. Öztan, 1997, s. 391. TTK m. 673 gereğince poliçe, bizzat düzenleyenin emrine yazılabilir. Bu hüküm TTK m. 818/1-a uyarınca çeklere de uygulanır. Ancak bonolarda uygulanacak hükümlerin düzenlendiği TTK m. 778'de, TTK m. 673'e atıf bulunmamaktadır. Bu nedenle düzenleyenin emrine bono yazılamaz.

⁵⁷¹ Kendigelen/Kırca, s. 132.

⁵⁷² Öztan, 1997, s. 391 ve devamı.

Sınırlı ehliyetsizlerin vesayet altında olması halinde TMK m. 462 uyarınca, vasinin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için vesayet makamının izni aranır⁵⁷³. Velayet halinde ise durum farklılaşmaktadır. TMK m. 342 uyarınca anne ve baba, velayetleri kapsamında üçüncü kişilere karşı çocuklarının temsilcisidir. TMK m. 342/3'te vesayet makamının iznine bağlı hususlar haricinde kısıtlı kimselerin temsiline ilişkin hükümlerin velayetteki temsile de uygulanacağı ifade edilmektedir. Bu nedenle kanuni temsil yetkisine sahip veli, özel izne ihtiyaç olmaksızın velayeti altındaki küçük adına kambiyo taahhüdünde bulunabilir⁵⁷⁴.

Sınırlı ehliyetsiz kimsenin ehliyeti bazı hallerde genişleyebilmektedir. TMK m. 462'de vesayet altındaki kişinin bir meslek veya sanat ile uğraşması vesayet makamının iznine tabi kılınmaktadır. Vesayet altındaki kişiye, meslek veya sanatını yürütebilmesi için izin verildiği takdirde, TMK m. 453 gereğince meslek veya sanatı ile ilgili her türlü olağan işlemi yapmaya yetkili hale gelir⁵⁷⁵. Bu durumda vesayet altındaki kimselerin kambiyo taahhüdü altına girebileceği kabul edilmektedir⁵⁷⁶. Ancak aval taahhüdünün, meslek veya sanatın yürütülebilmesi için gerekli işlemlerden olup olmadığı tartışmalıdır. Demirkapıya göre aval taahhüdü, meslek veya sanatın yürütülebilmesi için gerekli işlemler arasında yer almamalıdır⁵⁷⁷. Aksu Özkan'a göre ise, TMK m. 453 gereğince vesayet altındaki kimse meslek veya sanatı ile ilgili her türlü olağan işlemi yapmaya yetkili hale gelir. Dolayısıyla vesayet altındaki kişi, meslek veya sanatı ile ilgili işlerin yürütülmesi kapsamında aval taahhüdünde de bulunabilir⁵⁷⁸.

4. Sınırlı Ehliyetliler

TMK m. 429 gereğince sınırlı ehliyetliler, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla birlikte, korunması açısından fiil ehliyetinin sınırlandırılması gerekli görülen belirli işlerde görüşü alınmak üzere yasal danışman atanan kişilerdir.

⁵⁷³ Vasinin kambiyo taahhüdünde bulunması vesayet makamının iznine tabidir. Ancak vesayet altındaki kişiyi borçlandırıci işlem niteliğinde olmayan tahsil cirosu, vesayet makamının izni olmaksızın yapılabilir. Tahsil cirosuna ilişkin detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, III, C.

⁵⁷⁴ Öztan, 1997, s. 402; Doğrusöz Koşut, s. 56.

⁵⁷⁵ Diğer bir hal için bkz. TMK m. 359.

⁵⁷⁶ Öztan, 1997, s. 390.

⁵⁷⁷ Demirkapı, Ehliyet, s. 762; Demirkapı, Aval, s. 35.

⁵⁷⁸ Aksu Özkan, s. 28.

Oy ve yönetim danışmanlığı olarak iki tür yasal danışmanlık bulunmaktadır. Oy danışmanının temsil yetkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifade ile oy danışmanı kanuni temsilci değildir⁵⁷⁹. Oy danışmanı kambiyo taahhüdüne iştirak edemez, sınırlı ehliyetli kimseyi temsilen taahhütte bulunamaz⁵⁸⁰. Sınırlı ehliyetli kişi, işlemleri gerçekleştirir. Oy danışmanı ilgili işleme yalnızca muvafakat bildirme hakkına sahiptir⁵⁸¹. Kendisine yönetim danışmanı atanan kişiler ise, mallarının yönetimi bakımından kısıtlanmış olur. Bu halde yönetim danışmanı, malların yönetimine ilişkin işlemleri tek başına gerçekleştirebilir⁵⁸².

Sınırlı ehliyetli kimseler kural olarak ehliyete sahiptirler⁵⁸³. Ehliyetsiz olmaları ise istisnaidir. Yalnızca kanunda sınırlı olarak belirtilen işlemleri yapabilmeleri, yasal danışmanlarının rızasına veya olumlu görüşüne bağlıdır. Bunlar arasında kambiyo taahhütlerinde bulunmak ve kefalet işlemleri de sayılmaktadır (TMK m. 429). Kambiyo taahhütleri bakımından yasal danışmanın olumlu görüşü alınmalıdır^{584 585}. Yasal danışmanın olumlu görüşü alınmadan gerçekleştirilen işlemler askıda hükümsüzdür⁵⁸⁶. Bu durumda kambiyo taahhüdü, kendisine yasal danışman atanan kimseyi bağlamayacaktır. Ancak imzaların bağımsızlığı ilkesi nedeniyle, senet üzerinde yer alan diğer imzalar geçerliliğini korumaya devam eder (TTK m. 677).

III. Kambiyo Senedinin Devri ve Tahsil Ciro su

A. Nama ve Hamile Yazılı Senetler

Kıymetli evrakın devir şekilleri TTK m. 647’de düzenlenmektedir. Hüküm gereğince, mülkiyet hakkının veya sınırlı bir ayni hakkın kurulması amacıyla kıymetli evrakın devri için zilyetliğin nakli gerekir. TTK m. 647/2’de genel devir şartına ek olarak, nama yazılı senetlerde yazılı bir devir beyanı aranmaktadır. Yazılı devir beyanı, kıymetli

⁵⁷⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 108.

⁵⁸⁰ Doğrusöz Koşut, s. 53.

⁵⁸¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 108.

⁵⁸² Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 108.

⁵⁸³ Kendilerine yasal danışman atananların ehliyetlerinin sınırlandırılıp sınırlandırılmadığı tartışmalıdır. Detaylı bilgi için bkz. Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 107.

⁵⁸⁴ Öztan, 1997, s. 392; Topçuoğlu, s. 143, dn. 19; Kendigelen, Çek, s. 57; Kendigelen/Kırca, s. 132.

⁵⁸⁵ Borçlandırıcı işlem niteliğinde olmayan tahsil ciro su, yasal danışmanın olumlu görüşü olmaksızın gerçekleştirilebilir.

⁵⁸⁶ Demirkapı, Ehliyet, s. 763 ve devamı; Topçuoğlu, s. 143, dn. 19; Oğuzman/Seliçi/Oktay Özdemir, s. 108; Doğrusöz Koşut, s. 53.

evrakın veya ayrı bir kağıdın (alonj) üzerine yazılabilir (TTK m. 647/2). Hamile yazılı senetlerde ise, nakil için zilyetliğin devri yeterlidir.

Kambiyo senetlerinde devir işlemlerinin temsilci vasıtasıyla yapılması mümkündür. Bunun için temsilciye özel yetki verilmesi gerekir⁵⁸⁷.

B. Emre Yazılı Senetlerin Devri

Açıkça emre yazılı kaydını içermese dahi kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir. Emre yazılı senetlerin devri, genel şart olarak senet zilyetliğinin geçirilmesini ve özel şart olarak ciro beyanını gerektirmektedir (TTK m. 647/2). Ciro, emre yazılı kıymetli evraktan doğan hakkın bir başka kimseye devredilmesi, rehnedilmesi veya tahsil edilmesi için senet hamilinin yazı ile tespit edip imzasını atarak teyit ettiği irade beyanıdır⁵⁸⁸.

Cirodaki imzanın yetkili organa veya temsilciye ait olmaması halinde, yapılan işlem temsil olunanı bağlamaz. Kambiyo senedinin düzenlenmesinde olduğu gibi, bir kişiyi temsilen senedin ciro edilmesinde aynı kişi tarafından birden fazla imza atılması söz konusu olabilir. Bu hale ilişkin olayda Yargıtay, senet üzerindeki imzalardan birinin tüzel kişiyi temsilen atıldığını ve tüzel kişinin adı veya ticaret unvanı kapsamı dışında kalan ikinci imzanın beyaz ciro sayılması gerektiğine hükmetmiştir⁵⁸⁹. Dolayısıyla temsilcinin, senetten şahsen sorumluluğunun meydana gelebileceği ifade edilmiştir.

C. Kambiyo Senedinin Tahsil Amacıyla Devri

1. Genel Olarak

Kambiyo senetlerinin temsilci aracılığıyla tahsil edilebilmesi için temsilciye yetki verilmesi gerekir⁵⁹⁰. Tahsil amacıyla temsilciye TBK genel hükümleri kapsamında açık yetki verilmesinin yanında inançlı işlem niteliğinde senedin temsilciye devredilmesi de mümkündür. İnançlı işlem hükümleri kapsamında senedin kendisine devri ile temsilci, üçüncü kişilere karşı malik olarak gözüktür ve senet bedelinin tahsilini gerçekleştirir.

⁵⁸⁷ Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, C, 1.

⁵⁸⁸ Karayalçın, s. 133.

⁵⁸⁹ Bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2005/23038, K. 2005/26043, T. 26.12.2005 (www.kazanci.com.tr E.T. 12.03.2020).

⁵⁹⁰ Bozer/Göle, s. 344.

Senet bedelini tahsil eden temsilci, kendisine senedi devreden kimse ile aralarındaki ilişkiye göre senet bedelini devrene öder.

Emre yazılı kambiyo senetleri bakımından, tahsil amacıyla temsilcinin yetkilendirilmesi için üçüncü bir yol olarak, cironun türlerinden biri olan tahsil cirosu da bulunmaktadır. Bu kapsamda tahsil cirosu ele alınmalıdır.

2. Tahsil Cirosu

a. Genel Olarak

Senet bedelini çeşitli nedenlerle bizzat tahsil edemeyen veya etmek istemeyen senet alacaklısı, üçüncü bir kişiyi tahsille görevlendirebilir⁵⁹¹. Emre yazılı kambiyo senedinin bu amaçla devri kural olarak tahsil cirosu ile sağlanmaktadır. Bu nedenle tahsil cirosunun kambiyo hukukuna has bir temsilci atama işlemi olduğu ifade edilebilir⁵⁹².

Tahsil cirosu ile senedi devralan hamil, senedin ve senette mündemiç hakkın maliki olmamaktadır⁵⁹³. Mülkiyetin devri amacıyla ciro yapılmaması nedeniyle cironun temlik fonksiyonu mevcut değildir⁵⁹⁴. Ciro edilen kişi, sadece senet bedelini ciranta adına talep yetkisi elde etmektedir⁵⁹⁵. Cirantanın senet mülkiyetine sahip olması sebebiyle cironun garanti fonksiyonu da bulunmamaktadır⁵⁹⁶. Bu nedenle senedi tahsil cirosu ile devralan kişiler, senedi kendisine tahsil cirosu ile veren cirantalara karşı başvuru hakkı elde edemezler⁵⁹⁷.

Tahsil cirosuyla senedi devralan hamil, tahsil cirosuyla sınırlı olarak senedi tekrar ciro edebilir (TTK m. 688/1). Hamil tarafından yapılacak ciroda özel bir kaydın bulunması gerekli değildir⁵⁹⁸. Zira senedi devralan sonraki her hamil, senetteki tahsil

⁵⁹¹ Uygulamada tahsil işleminin genellikle bankalara bırakıldığı görülmektedir. Bkz. Öztan, 1997, s. 609; Teoman, Ciro Yasağı, s. 1220; Ayan, s. 1464.

⁵⁹² İmregün, s. 77; Poroy/Tekinalp, s. 210; Kendigelen/Kırca, s. 219.

⁵⁹³ Tahsil cirosu ile mülkiyet ciro edende kalmaktadır ve teknik anlamda bir devir söz konusu değildir. Bkz. Teoman, Ciro Yasağı, s. 1220 ve devamı.

⁵⁹⁴ Öztan, 1997, s. 611. Hamil senedi devredemez ancak alt vekalet verebileceği kabul edilmektedir. Bkz. Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 3.

⁵⁹⁵ Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 1.

⁵⁹⁶ Öztan, 1997, s. 611.

⁵⁹⁷ Yargıtay önüne gelen bir olayda, tahsil cirosuyla senedi devralan kişinin vekil hamil durumunda olması sebebiyle cirantasına karşı takip hakkı bulunmadığını belirtmiştir. Bkz. Yargıtay 12. HD, E. 1995/1543, K. 1995/1446, T. 7.2.1995 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.04.2020).

⁵⁹⁸ Öztan, 1997, s. 613; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 3; Erdoğan, s. 377; Kınacıoğlu, s. 151; Kendigelen, Çek, s. 236; Kendigelen/Kırca, s. 201, 220.

cirosu kaydını görür. Tahsil cirosu ile senedi elinde bulunduran hamilin, senetten doğan hakları devretmek amacıyla açıkça gerçekleştirdiği temlik cirosu ise geçersiz kabul edilmektedir⁵⁹⁹.

b. Şekli

TTK m. 688’de “bedeli tahsil içindir”, “kabz içindir”, “vekâleten”, “hesabıma”, “yetkili olarak” veya senetten doğan bedelin bir başkası adına kabul edileceğini belirten veya sadece vekil etmeyi ifade eden açık kayıt ile yapılan ciro tahsil cirosu⁶⁰⁰ olarak tanımlanmaktadır. Böylece dışarıdan açıkça anlaşılacak şekilde, lehine ciro edilen kişiye senet bedelini tahsil yetkisi verilmektedir. Tahsil cirosunun yapılması ile esasen “vekil/temsilci hamil”⁶⁰¹ ilişkisi meydana gelmektedir.

TTK m. 688 gereğince geçerli bir tahsil cirosu için ciranta ile ciro edilen hamil arasındaki ilişkinin açıkça senetten anlaşılması gerekir⁶⁰². Gerçekleştirilen cironun tahsil amacıyla olduğu belirtilmelidir ve ciro kaydı imzanın üstünde bulunmalıdır⁶⁰³. Aksi takdirde senedin temlik amacıyla ciro edildiği karinesi doğar⁶⁰⁴.

Tahsil cirosunda ciranta ile senedi devralan kişi arasındaki temsil ilişkisi açıkça senet üzerinden anlaşılmaktadır. Bu nedenle tahsil cirosunda yalnızca teşhis fonksiyonu bulunmaktadır⁶⁰⁵.

Tahsil cirosunun tam ciro şeklinde yapılması gerektiği yönünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Dolayısıyla tahsil cirosu, tam veya beyaz ciro şeklinde yapılabilir⁶⁰⁶.

⁵⁹⁹ Kendigelen/Kırca, s. 220.

⁶⁰⁰ Temsil veya tevkil cirosu olarak da adlandırılmaktadır. Bkz. İmregün, s. 73; Kınacıoğlu, s. 151; Teoman, *Ciro Yasağı*, s. 1220.

⁶⁰¹ Öztan, 1997, s. 611; Kınacıoğlu, s. 151; Ayan, s. 1462.

⁶⁰² Öztan, 1997, s. 610.

⁶⁰³ Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 2.

⁶⁰⁴ Öztan, 1997, s. 610; Bozer/Göle, s. 351.

⁶⁰⁵ Ayan, s. 1466.

⁶⁰⁶ Arslanlı, s. 114; Ayan, s. 1463; Kendigelen, Çek, s. 240. Tahsil cirosunun beyaz ciro ile yapılmasının işin mahiyeti gereğince mümkün olmadığı yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 576. Tahsil cirosunun beyaz ciroyla yapılmasının mümkün olduğu ancak neredeyse tamamen sıradışı olduğu yönünde bkz. Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 2. Tahsil cirosunun ancak tam ciro ile yapılabileceği yönünde bkz. İmregün, s. 77; Bahtiyar, *Kıymetli Evrak*, s. 81.

Beyaz tahsil cirosunda, ciro edilen kişi bilinmemektedir. Bu nedenle tahsil cirosunun tam ciro şeklinde yapılması daha uygundur⁶⁰⁷.

Tahsil cirosu kural olarak senedin arka yüzünde yapılır. Bununla birlikte senedin ön yüzünde de yer alabilir⁶⁰⁸. Ancak tahsil cirosu olduğu kaydı açıkça yazılmalıdır. Zira TTK m. 701/3 gereğince senedin ön yüzünde yer alan imzadan ibaret beyan aval sayılır.

c. Hamilin Yetkisinin Kapsamı

TTK m. 688/1 uyarınca tahsil cirosu ile senedi devralan kimseler, senetten doğan bütün hakları ciranta adına kullanma yetkisi elde ederler. Yapılacak işlemler tahsil amacına uygun ve gerekli olmalıdır⁶⁰⁹. Açık tahsil cirosu ile senedi devralan hamil, poliçenin kabul için muhataba arz edilmesi, tam veya kısmi ödemede makbuz verilmesi, ödememe halinde protesto çekip başvuru borçlularına müracaat edilmesi, diğer başvuru borçlularının bilgilendirilmesi, icra takibi yapılması, senedin ziyai sebebiyle iptalini isteme gibi işlemleri gerçekleştirebilir⁶¹⁰. Ayrıca hamil, ciranta adına dava açabilir⁶¹¹. Ancak hamilin, senet bedelinin tahsiline yönelik işlemler dışında, davayı sulh, ibra veya feragat ile sona erdirmeye noktasında yetkili olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır.

Öğretideki bir görüş, hamilin yetkisinin HMK m. 74'te yer alan özel yetki gerektiren sınırlamalara tabi olmadığı ve davayı sulh, ibra veya feragat ile sona erdirebileceği yönündedir⁶¹². TTK m. 688/3 gereğince de bu yetki, yetkiyi verenin ölümü veya ehliyet kaybı halinde sona ermez. Öğretideki bir diğer görüş göre, herhangi bir nedenle tahsil işlemini gerçekleştiremeyen hamil, sulh, ibra veya feragaate yetkili değildir⁶¹³. Zira hamilin, sulh, ibra veya feragaate yetkili olduğunun kabul edilmesi, tahsil cirosunun amacıyla örtüşmemektedir.

⁶⁰⁷ Ayan, s. 1463; Bozer/Göle, s. 351; Kendigelen, Çek, s. 240; Kendigelen/Kırca, s. 219; Doğrusöz Koşut, Beyaz Ciro, s. 638 ve devamı.

⁶⁰⁸ Kendigelen/Kırca, s. 219.

⁶⁰⁹ Öztan, 1997, s. 612; Kendigelen/Kırca, s. 221.

⁶¹⁰ Arslanlı, s. 114 ve devamı; Öztan, 1997, s. 612; Ayan, s. 1469; Doğrusöz Koşut, Beyaz Ciro, s. 637 ve devamı; Bozer/Göle, s. 352 ve devamı; Kendigelen/Kırca, s. 61.

⁶¹¹ Detaylı bilgi için bkz. Öztan, 1997, s. 612; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 3; Ayan, s. 1468. Bununla birlikte hamilin, cirantanın asıl borç ilişkisine dayanarak dava açması kabul edilmemektedir. Bkz. Öztan, 1997, s. 612.

⁶¹² Kınacıoğlu, s. 151; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 4.

⁶¹³ İmregün, s. 78; Öztan, 1997, s. 613; Ayan, s. 1469; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 81; Doğrusöz Koşut, Beyaz Ciro, s. 638; Bozer/Göle, s. 119; Kendigelen/Kırca, s. 221. Tahsili bizzat gerçekleştiremeyen hamilin sadece tahsil cirosu yapabileceği yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 119.

Tahsil cirosunun kapsamına hangi yetkilerin girdiğinin tespitinde taraflar arasındaki iç ilişki belirleyicidir⁶¹⁴. Taraflar arasındaki iç ilişki, temsil, vekalet, hizmet veya şirket sözleşmesi olabilir. Dolayısıyla sulh, ibra ve feragat yetkisi bu kapsamda ele alınmalıdır. Taraflar arasındaki iç ilişkinin açıkça belirlenemediği noktada, tahsil cirosunun amacı doğrultusunda hareket edilmesi gerekir. Bu nedenle taraflar arasında kural olarak vekalet sözleşmesinin bulunduğu kabulü gerektiği kanaatindeyiz⁶¹⁵. TBK m. 504 uyarınca vekaletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmediği takdirde, görülecek işin niteliğine göre belirlenir⁶¹⁶. Tahsil cirosunun yapılmasında da temel maksat senet bedelinin tahsil edilmesidir. Yetkilendirmedeki amacın dahilinde bulunmayan ve HMK m. 74 gereğince, özel olarak yetkilendirilmeyen hamil, sulh, ibra ve feragat yetkili değildir.

Tahsil cirosu ile senedi devralan hamil, senet bedelinin tahsili için gerekli işlemleri usulüne uygun ve zamanında yaptırmak zorundadır⁶¹⁷. Aksi halde cirantaya karşı aralarında var olduğu kabul edilen vekalet ilişkisi (TBK m. 502 ve devamı) çerçevesinde sorumlu olur⁶¹⁸. Söz konusu halde ciranta, senet bedelinin tamamını vekil konumundaki hamilden talep edebilir⁶¹⁹. Dolayısıyla senedi tahsil cirosu ile devralan temsilci, senet bedelini tahsil etmez veya edemez ise senedi cirantaya teslim etmelidir. Senedin iadesi için kural olarak ciroya ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak herhangi bir ihtilaf durumunda senedin teslim edildiği yazılı delil ile ispatlanmalıdır⁶²⁰.

⁶¹⁴ Öztan, 1997, s. 615; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 3.

⁶¹⁵ Taraflar arasındaki ilişkinin vekalet sözleşmesi olduğu yönünde bkz. Karayalçın, s. 151; Ayan, s. 1471; Kendigelen/Kırca, s. 221. Tahsil cirosunda bir tür inançlı vekalet olduğu yönünde bkz. Tandoğan, s. 85.

⁶¹⁶ Detaylı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, III, C.

⁶¹⁷ Bozer/Göle, s. 119; Kendigelen, Çek, s. 241; Kendigelen/Kırca, s. 221.

⁶¹⁸ Bozer/Göle, s. 118; Kendigelen, Çek, s. 242. Hamilin sorumluluğu bakımından detaylı bilgi için bkz. Ayan, s. 1472 ve devamı. Bu noktada kısaca bankaların senet bedellerini tahsil ederken ciranta ile gerçekleştirdikleri sorumsuzluk kaydına değinmek gerekir. TBK m. 115 gereğince uzmanlığı gerektiren bir hizmetin ancak kanun veya yetkili makamlarca verilen izinle yürütüldüğü takdirde, borçlunun kendisinin hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden gerçekleştirilen anlaşma kesin hükümsüzdür. TBK m. 116/3'te; uzmanlığı gerektiren hizmet, meslek ya da sanat faaliyetlerinin kanun veya yetkili makamların verdiği izinle yürütüldüğü takdirde, borçlunun yardımcı kişilerin gerçekleştirdiği fiilerden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlanmıştır. Bankaların da BankK m. 6 ve 10 gereğince yetkili makamlar tarafından verilen izinle kurulmaları nedeniyle, sorumsuzluk kayıtları kendilerini sorumluluktan kurtaramayacaktır.

⁶¹⁹ Kendigelen, Çek, s. 242. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/5097, K. 2017/7453, T. 20.12.2017 (www.lexpera.com.tr E.T. 5.7.2020).

⁶²⁰ Öztan, 1997, s. 616.

d. Tahsil Yetkisinin Sona Ermesi

TTK m. 686/3 gereğince tahsil yetkisi, yetkiyi veren cirantanın ölümü veya fiil ehliyetinin kaybı ile ortadan kalkmaz. Böylece senedin tahsili sırasında meydana gelen ölüm veya fiil ehliyeti kaybı nedeniyle hakkın zarar görmemesi amaçlanmaktadır⁶²¹. Tartışmalı olmakla birlikte, cirantanın iflası halinde yetkinin sona ereceği kabul edilmektedir⁶²². Fakat iyiniyetli senet borçlusu senet hamiline ödemede bulunarak borcundan kurtulabilir.

Tahsil cirosu senet bedelinin tahsil edilmesi yetkisini vermektedir. Söz konusu yetki çeşitli nedenlerle her zaman geri alınabilir⁶²³. Tahsil yetkisinin geri alınabilmesi için ciro edilen ile senet alacaklısı arasında yeni bir ciro gerekli değildir⁶²⁴. Ciranta tarafından yetkinin sona erdirildiğini göstermek amacıyla yazılan bir beyanla veya tahsil cirosunun çizilmesi yoluyla tahsil yetkisi sona erdirilebilir⁶²⁵. Bununla birlikte tahsil cirosu çizilmeksizin dahi ciranta, temlik, rehin veya yeni bir tahsil cirosu yapabilir⁶²⁶. Çizilmeyen tahsil cirosu da ciro zincirini bozmaz⁶²⁷. Zira tahsil cirosu ile senedi devralan temsilci konumundadır, ciranta hak sahibi olmaya devam eder.

e. Gizli Tahsil Cirosu

TTK m. 688’de açık ve gizli tahsil cirosu⁶²⁸ ayrımı bulunmamaktadır. Ancak pratikte yaygın olarak gizli tahsil cirosu gerçekleştirilmektedir⁶²⁹. Gizli tahsil cirosu ile dışarıdan anlaşılmayan bir tahsil yetkisi verilmektedir. Gizli tahsil cirosu, ciranta ile hamil arasındaki anlaşma gereğince, dış ilişkide tam ciro ve iç ilişkide tahsil amacıyla yapılmaktadır⁶³⁰. Diğer bir ifade gizli tahsil cirosunda hamil, ciranta ile arasındaki güvене dayanarak senetten doğan hakları kendi adına ve ciranta hesabına kullanmaktadır⁶³¹.

⁶²¹ Öztan, 1997, s. 615.

⁶²² Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 6.

⁶²³ Öztan, 1997, s. 614; Ayan, s. 1464.

⁶²⁴ Öztan, 1977, s. 613; Bozer/Göle, s. 353.

⁶²⁵ Öztan, 1997, s. 614; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 6; Ayan, s. 1464; Bozer/Göle, s. 353.

⁶²⁶ Kendigelen/Kırca, s. 221.

⁶²⁷ Kendigelen/Kırca, s. 221.

⁶²⁸ “İtimada dayanan ciro” veya “fidüsiyer ciro” olarak da anılmaktadır, bkz. Kınacıoğlu, s. 151.

⁶²⁹ Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 1 ve N. 7.

⁶³⁰ Kınacıoğlu, s. 151.

⁶³¹ Kınacıoğlu, s. 151 ve devamı; Öztan, 1997, s. 620; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 1; Ayan, s. 1464. Gizli tahsil cirosunda hamil, cirantanın bir nevi emin sıfatıyla zilyedir. Bkz. Kınacıoğlu, s. 151; Kendigelen/Kırca, s. 108.

Taraflar arasında gerçekleştirilen gizli tahsil cirosu geçerlidir⁶³². Gizli tahsil cirosunda, ciro edilen kişinin tam ciroyla senedi gerçekten devralmış konumda olması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda dış ilişkide temlik cirouyla senet, hamile devredilmektedir. Dolayısıyla gizli tahsil cirosunda muvazaa söz konusu değildir⁶³³.

Gizli tahsil cirosu, sadece devir noktasında yetki sınırlaması getirmektedir⁶³⁴. Devir sınırlaması haricinde cirantaya tam meşruiyet sağlamaktadır. Bununla birlikte hamil, senedin devredilmesi hususunda şeklen yetki sahibidir. Senet hamilinin anlaşmaya aykırı olarak senedi devretmesi halinde iyiniyetli kişi senet mülkiyetini edinir⁶³⁵. Dolayısıyla cirantanın iyiniyetli olarak senedi edinen üçüncü kişiye karşı sorumluluğu doğar. Senedi gizli tahsil cirouyla devralan hamil, kural olarak, cirantadan senet bedelini talep edemez⁶³⁶. Zira şahsi def'iler işlem tarafları arasında ileri sürülebilir⁶³⁷.

f. Def'ilerin İleri Sürülmesi

Tahsil cirosunda ciranta, senetten doğan haklara sahip olmaya devam eder⁶³⁸. Senetten sorumlu bulunan kimseler, cirantaya karşı ileri sürebilecekleri def'ileri senedi tahsil cirosu ile elinde bulunduran hamile (temsilciye) karşı da ileri sürebilirler (TTK m. 688/2)⁶³⁹. Zira hamil, cirantanın temsilcisi veya vekili konumundadır⁶⁴⁰. Ayrıca cirantanın bildiği ancak hamilin bilmediği def'iler de ileri sürülebilir⁶⁴¹. Hamilin senet maliki olmaması sebebiyle, temsilci olan hamile karşı olan def'iler cirantaya karşı ileri sürülemez⁶⁴².

Gizli tahsil cirosunda ise, senet borçlusunun ileri sürebileceği def'ilerden kaçınmak veya başka sebeplerle dış ilişkide tam ciro izlenimi verilmesi amaçlanmaktadır. Ancak

⁶³² Öztan, 1997, s. 619.

⁶³³ Öztan, 1997, s. 619; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 1; Uygur, s. 181 ve devamı; Ayan, s. 1465; Poroy/Tekinalp, s. 211; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 81.

⁶³⁴ Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 13.

⁶³⁵ Anlaşmaya aykırı hareket eden hamil, kusurlu hareketi sebebiyle cirantaya karşı borçlar hukuku kapsamında tazminat ile yükümlüdür. Bkz. Kınacıoğlu, s. 152; Ayan, s. 1465.

⁶³⁶ Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 13.

⁶³⁷ Kambyo senedinin tahsil amacıyla devredildiği, yazılı delil ile ispatlanmalıdır. Bkz. Öztan, 1997, s. 576 ve devamı; Doğrusöz Koşut, Beyaz Ciro, s. 639.

⁶³⁸ Poroy/Tekinalp, s. 210.

⁶³⁹ Kınacıoğlu, s. 151; Öztan, 1997, s. 241; Bozer/Göle, s. 119; Kendigelen/Kırca, s. 107.

⁶⁴⁰ Kınacıoğlu, s. 151; Öztan, 1997, s. 241; Bozer/Göle, s. 118.

⁶⁴¹ Öztan, 1997, s. 614.

⁶⁴² Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 5.

ciro edilen ile ciranta arasındaki ilişkinin borçlu tarafından ispat edilmesi halinde⁶⁴³, senet borçlusu sadece cirantaya karşı sahip olduğu def'ileri hamile karşı ileri sürebilir⁶⁴⁴. Bu halde ciro edilene karşı sahip olunan def'iler ise, ciro edilenin temsilci olması nedeniyle, ileri sürülemez⁶⁴⁵.

IV. Ödeme

A. Genel Olarak

Tedavül kabiliyetine sahip olan kambiyo senetleri, diğer para borçlarından farklı olarak götürecek değil aranılacak bir borç içermektedir⁶⁴⁶. Senet alacaklısı veya alacaklının temsilcisi ödeme yerinde, senedin ibrazı karşılığında senet borçlusundan ödeme talep edilebilir. Senet borçlusu, ancak senedin ödeme yerinde teslimi karşılığında ödemeye yükümlüdür (TTK m. 646).

Kambiyo senedinin, poliçe ve bonoda vadesinde çekte ise ibraz süresi içerisinde, yetkili hamil tarafından veya temsilcisi aracılığıyla ibraz edilmesi mümkündür⁶⁴⁷. İbraz, poliçede kabul eden muhataba veya temsilcisine, bonoda düzenleyene veya temsilcisine ve çekte ise muhatap bankaya⁶⁴⁸ yapılır.

Kambiyo taahhüdünde bulunmak özel yetki gerektirirken senet bedelinin tahsil edilebilmesi için özel yetki aranmaz⁶⁴⁹. Senedi tahsil etmek için temsilci veya vekilin, temsil olunan adına tahsil yetkisine sahip olması yeterlidir⁶⁵⁰. Bu kapsamda örneğin ticari

⁶⁴³ Söz konusu hususun yazılı delil ispat edilmesi gerektiği yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 620.

⁶⁴⁴ Öztan, 1997, s. 620; Kınacıoğlu, s. 152; Baumbach/Hefermehl, Art. 18, N. 8; Ayan, s. 1465.

⁶⁴⁵ Öztan, 1997, s. 620. Senet borçlusunun hamile karşı, kişisel ilişkisi nedeniyle sahip olduğu def'ileri ileri sürebileceği yönünde bkz. Kınacıoğlu, s. 152.

⁶⁴⁶ Öztan, 1997, s. 643, 669.

⁶⁴⁷ Öztan, 1997, s. 1113; Bozer/Göle, s. 137.

⁶⁴⁸ Çekin muhatap banka dışındaki bir bankaya ibraz edilmesi kanuni bir ibraz değildir. Muhatap dışındaki bankalara ibraz kural olarak çekin tahsili amacıyla yapılan bir işlem olarak değerlendirilebilir. Bu noktada tahsil amacıyla genel hükümler kapsamında banka yetkilendirilebileceği gibi inançlı işlem kapsamında çekin devri yapılabilir veya emre yazılı çeklerde tahsil cirosu gerçekleştirilebilir. İlgili banka işlemle ile birlikte yetkili hamil konumuna gelir ve kural olarak gerekli işlemleri yapar.

⁶⁴⁹ Öztan, 1997, s. 1152, dn. 5; Narbay, s. 43; Cenkcı/Çetinkaya, s. 26. Kambiyo senedinin ödenmesini isteyen kişinin ticari temsilci veya özel vekaletnamede açıkça yetkilendirilmiş olması gerektiği yönünde bkz. Teoman, s. 722 ve devamı.

⁶⁵⁰ Ticaret şirketleri, ticari faaliyetlerin yürütülmesinde istihdam ettiği elemanlarından faydalanabilir ve onları çeşitli işlemler için görevlendirebilir. Kendilerini borç altına sokacak hukuki işlemleri ise kanunda düzenlenen yetkili organları ve temsilcileri aracılığıyla yapması zorunludur (TTK m. 365). Dolayısıyla ciro işlemi, yetkili organlar aracılığıyla yapılmalıdır. Ancak şirketi borçla yükümlendirmeyen alacağın tahsili amacıyla istihdam edilene yetki verilmesinde kanuni bir engel bulunmamaktadır. Emre yazılı bir çekin, çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye ödeme için ibraz edilmesi ve TTK m. 789/4 gereğince muhatap lehine yapılan cironun makbuz hükmünde olması sebebiyle, şirketi herhangi bir borçla

vekilin, işletme sahibi adına kambiyo senedi düzenleyebilmesi için açıkça yetkilendirilmesi gerekir (TBK m. 551/2). Ancak kambiyo senedinden doğan hakkın, işletme sahibi adına tahsil edebilmesi için özel olarak yetkilendirilmesi aranmamaktadır⁶⁵¹.

Kambiyo senedi borçlusu da kural olarak, senet alacaklısının maddi hukuk bakımından hak sahibi olup olmadığını araştırmak zorunda değildir. Senedin niteliğine göre şeklen hak sahibi olarak görünen kişiye ödemede bulunmalıdır. Bununla birlikte nama yazılı senetlerde hamilin maddi hukuk bakımından hak sahibi olması gerekir. Zira nama yazılı senetler kamu güvenliğine sahip değildir⁶⁵². Emre ve hamile yazılı senetler ise kamu güvenine mazhar senetlerdir. Emre yazılı senetlerde senedi düzgün bir ciro zinciri ile elinde bulunduran kimse senedin yetkili hamilidir (TTK m. 686/1)⁶⁵³. Bu kapsamda cırantanın yetkisiz olduğunun bilinmemesi kaydıyla, yetkisiz kimse tarafından gerçekleştirilen ciro ile senedi devralan kimse yetkili hamil sayılır⁶⁵⁴. Ancak kötüniyetle senedi iktisap eden veya iktisabında ağır kusurlu olan hamil, senedi geri vermekle yükümlüdür (TTK m. 686/2). Hamile yazılı senetlerde ise senedin hamili/zilyedi kim ise o kişi hak sahibi sayılır (TTK m. 658). Bu doğrultuda, hamilin tasarruf yetkisine sahip olmaması halinde dahi, hamile yazılı senedi zilyedinden iyiniyetle devralan kişi hak sahiibi sayılır.

yükümlendirmemektedir. Bu nedenle anonim şirketin muhasebe görevlisine çekin tahsili amacıyla yetki verilmesi hukuka uygundur. Bkz. Kendigelen, s. 313.

⁶⁵¹ Narbay, s. 43; Cenkci/Çetinkaya, s. 26.

⁶⁵² Kamu güvenine mazhar senetlerde senedi devralanın, senedi devreden kimsenin tasarruf yetkisine sahip olduğu ve senedin içerdiği hakkın varlığına ilişkin inancı korunur. Bkz. Ülgen/Helvacı(Kaya/Nomer Ertan), s. 29.

⁶⁵³ Düzgün bir ciro zinciri için ilk ciro lehtar tarafından yapılmalıdır. Sonraki tam ciroalarda ise her ciro yapanın, önceki ciroda kendisine ciro yapılan kişi olması gerekir. Üçüncü şart ise yetkili hamilin son ciro edilen kimse olması gerekir. Bununla birlikte beyaz ciro ikinci şartın istisnasını oluştur ve ciro zincirinde kopukluğa neden olmaz. Bkz. Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 192 ve devamı.

⁶⁵⁴ Yetkisiz kimse tarafından yapılan ciro, ciro zincirinde kopukluğa sebebiyet vermemelidir. Ciro zincirindeki kopukluğun meydana gelmesi ise, sonraki cirolar ile senedi elinde bulunduran kimsenin yetkili hamil olmamasına neden olur. Bu halde senet, kambiyo vasfını kaybeder. Bu husustaki bir Yargıtay kararında, *“davacının çekte cıranta olduğu ve çeki tam ciro ile ... A.Ş.’ye ciro ettiği, söz konusu cirodan sonra ise çeke ... Malzemeleri Demir Çelik Sanayi Ürünleri ibareli kaşelerin birkaç kez basıldığı ve çekin yine bu şirket tarafından beyaz ciro yapıldığı anlaşılmaktadır. Oysaki davacı cıranta tarafından tam ciro yoluyla devredilen çekin ... A.Ş. tarafından ciro edilmesi gerekirdi. Şu halde çekteki ciro silsilesinde kopukluk olması nedeniyle davalılar davaya konu çekte yetkili hamil olmadıkları...”* şeklinde karar verilmiştir. Bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2017/4696, K. 2018/6181, T. 28.11.2018 (www.lexpera.com.tr E.T. 5.7.2020); YHGK, E. 2017/1150, K. 2018/634, T. 28.03.2018 (www.lexpera.com.tr E.T. 5.7.2020).

Senet borçlusu TTK m. 646/2 uyarınca, hile veya ağır kusuru bulunmadığı sürece, vadenin bulunması halinde vadede, senedin niteliğine göre alacaklı olduğu tespit edilen kişi veya temsilcisine ödemede bulunarak borcundan kurtulur.

B. Çekler Bakımından Muhatap Bankanın İnceleme Yükümlülüğü

1. Genel Olarak

Kendisine ödeme için ibraz edilen çekler bakımından muhatap banka, senedin devir türüne ilişkin yükümlülüklerine ek olarak düzenleyenin imzasının gerçekten hesap sahibine veya yetkili temsilcisine ait olup olmadığını incelemek zorundadır⁶⁵⁵. İmzanın incelenmesi suretiyle çekin sahte olup olmadığı ve tahrifat yapıp yapılmadığı kontrol edilir (TTK m. 812).

Muhatap bankanın çekte yer alan düzenleyenin imzasının gerçekten hesap sahibine veya yetkili temsilcisine ait olup olmadığını inceleme yükümlülüğü, çekin, çekle işleyen hesabın bulunduğu şubeye veya muhatabın diğer şubelerine ibrazı arasında bir fark bulunmamaktadır⁶⁵⁶. Çekin, her ne kadar çekle işleyen hesabın bulunduğu şube dışındaki şubeye ibrazı imza kontrolünde güçlüğü sebep olsa da, muhatabın imzayı inceleme yükümlülüğü her iki halde de vardır. Ayrıca ÇekK m. 3/1 gereğince muhatap banka, çekle işleyen hesabın bulunduğu şube dışındaki herhangi bir şubesine ibraz edilen çeki işleme koymak ve karşılığının bulunması halinde çek bedelini ödemek zorundadır⁶⁵⁷.

2. Muhataba Bildirilen Temsilciler veya Yetki Belgesinin İçeriği İle Ticaret Siciline Tescil Edilen Hususların Uyuşmaması

Çekle işleyen hesap sahibi tarafından muhatap bankaya bildirilen temsilcilerin kimliği ya da yetki sınırlamaları ile ticaret siciline tescil edilen temsilcilerin kimliği ya da yetki sınırlamaları uyuşmayabilir. Bu kapsamda bilhassa hesap sahibinin temsilci değişikliği yapması hali önem taşır.

Hesap sahibinin temsilcilerini değiştirmesi ile birlikte, ticaret siciline değişiklik tescil ve ilan edilir. Söz konusu temsilci değişimi sırasında yeni temsilcilerin imza örnekleri muhaba geç bildirilebilir veya hiç bildirilmemiş olabilir. Muhatap bankaya yeni

⁶⁵⁵ Öztan, 1997, s. 1106; Bozer/Göle, s. 384 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 310 ve devamı.

⁶⁵⁶ Kendigelen, Çek, s. 311.

⁶⁵⁷ Bozer/Göle, s. 382 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 311.

temsilcilerin imza örneklerinin bildirilmesinden önce, yeni temsilciler temsil olunan adına çek düzenleyip lehtara teslim edebilir. Yeni atanan yetkili temsilciler tarafından düzenlenen çek, yeni temsilcilerin imza örneklerinin muhataba bildirilmesinden önce, senet hamili tarafından çek bedelinin tahsili amacıyla muhataba ibraz edilebilir. Muhatap banka, kanuni sürede ibraz edilen ve hesapta yeterli miktarda karşılık mevcut olmasına rağmen, yeni atanan temsilcilerin imza örneğine sahip olmaması nedeniyle senet bedelini ödemeyi reddetmelidir. Zira muhatap banka, ticaret sicilinde tescilli olan temsilcilerin imzasını kontrol yükümlülüğünün yerine getirememektedir⁶⁵⁸. Nitekim Yargıtay da bir kararında, elindeki imza sirküleri ile çek üzerinde yer alan imzanın farklı olması nedeniyle sahte olduğunu düşündüğü çekin bedelini ödemeyen bankayı kusurlu görmemiştir⁶⁵⁹. Kararda Yargıtay ayrıca bankaların eTTK m. 38 ve 39 (TTK m. 36 ve 37)'a göre sorumluluğu bulunduğunu ve olayda bankanın, bu sorumluluğunu göz ardı ettiğini ifade etmiştir. Fakat temsilcilerin TTSG'de imza sirküleri yayınlanmadığından ve bankanın düzenleyenin imzasını ancak elindeki imza sirküleriyle karşılaştırabilmesi nedeniyle, bankanın kusurlu olmadığına karar vermiştir.

Ticaret sicilinde eski temsilcilerin terkin edilmemesi ve yeni temsilcilerin tescil edilmemesi ihtimali ise ayrıca değerlendirilmelidir. Bu durumda muhatap banka, çekle işleyen hesaba ilişkin bilgilere bakmak suretiyle yetkili olmadığı belirlenen yeni temsilcilerin düzenlediği çeki ödemeyecektir. Her ne kadar çeki düzenleyenler yetkili temsilci olsa da, sicile tescil edilmemeleri ve muhataba bildirilmemeleri nedeniyle çek

⁶⁵⁸ Yetki belgesinin ticaret siciline tescilinin zorunlu olup olmadığı ayrımına gidip, muhatap bankanın kural olarak kendisine ibraz edilen yetki belgesi içeriği ile bağlı olduğu fakat tescilin zorunlu olduğu noktada muhatapın ticaret sicili kayıtlarına göre hareket etmesi gerektiği yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 385. Doktrinde Gürel, bu konuda farklı bir görüşe sahiptir. Yazara göre, muhatap banka, kanuni sürede ibraz edilen ve hesapta yeterli miktarda karşılık mevcut ise, kendisinde temsilcilerin imza örneği olmaması nedeniyle senet bedelini ödemeyi reddedemez. Muhatap banka tarafından yapılacak ödeme de geçerli bir ödemedir. Ticaret sicili kayıtlarına güvenerek senedi iktisap eden kimsenin güveni korunmalıdır. Zira hamilin ticaret siciline bakması muhtemel olsa dahi sicil kayıtları ile muhatap nezdindeki imza örneğinin uyuşup uyuşmadığının kontrolü kendisinden beklenemez. TTK m. 18/2 uyarınca basiretli bir tacir olarak muhatap banka, zaten ticaret sicilindeki hesap sahibine ilişkin değişiklikleri takip etmek zorundadır. Yazara göre, muhatap bankaya değişikliklerin bildirilmesinde ihmal edilmesi veya hesap sahibinden bilgi istemesine (imza örneği) rağmen bilgilerin geç verilmesi veya hiç verilmemesi veya hesap sahibine ulaşılamaması nedeniyle hesap sahibi sorumlu tutulmalıdır. Zira temsilcilerin, ticaret siciline tescili ile oluşturulan hukuki görünüş devam ettirilmektedir. Bu noktada muhatap bankadan beklenen husus basiretli bir tacir olarak, makul sürede hesap sahibine ulaşmaya çalışmaktır. Ancak kamu güvenine mazhar olan kambiyo senedi olan çeki hamilin güveni korunmalıdır ve gecikmeye mahal verilmemelidir. Zira gerek ÇekK m. 3/7 uyarınca muhatap bankanın gecikme cezası ödemesi gerek ÇekK m. 7/5 gereğince muhatap banka görevlisinin cezai sorumlulukla karşı karşıya gelmesi mümkündür. Bkz. Gürel, s. 241 ve devamı.

⁶⁵⁹ Yargıtay 11. HD, E. 2011/8218, K. 2012/14979, T. 3.10.2012 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.05.2020).

bedeli ödenmez. Sicilden terkin edilmeyen eski temsilcilerin düzenledikleri çekler ise geçerlidir. Zira temsilci azledilmiş olsa dahi, sicilde tescil ve ilan edilmemesi sebebiyle yetkisiz oldukları iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez (TTK m. 36/4).

Son olarak temsilciye ilişkin muhatap bankaya bildirilen yetki belgesinde ticaret siciline tescil edilmeyen veya tescil edilemeyecek hususların bulunması ve muhatabın buna dayanarak çek bedelini ödemeyi reddedip reddedemeyeceği ele alınmalıdır. TTK m. 36/4 gereğince tescili zorunlu olmasına rağmen tescil edilmemiş veya tescil edilip ilanı zorunlu olmasına rağmen ilan edilmemiş hususlar üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bununla birlikte tescil edilmeyen hususları, üçüncü kişilerin bildikleri veya bilmeleri gerektiği ispat edilirse bu hususlar üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir. Bu kapsamda muhatap banka, tescil zorunluluğuna rağmen tescil edilmeyen veya tescil edilip de ilan edilmesi zorunlu iken ilan edilmeyen hususları hamile karşı ileri süremez. Ayrıca muhatap banka, kendisine bildirilen tescil edilemeyecek sınırlamaları (örneğin, yetki aşımı) hamile karşı ileri süremez⁶⁶⁰. Ancak muhatap banka, hamilin tescil edilemeyecek sınırlamaları bildiği veya bilmesi gerektiğini ispat ettiği takdirde çek bedelini ödemekten kaçınabilir⁶⁶¹.

C. Hamilin Kimliğinin Tespiti

Senet borçlusu veya muhatap banka tarafından geçerli bir ödeme yapılabilmesi için, nama ve emre yazılı senetlerde, kendisine senedi ibraz eden kimsenin hak sahibi olup olmadığının tespit etmek amacıyla kimlik kontrolü yapılması zorunludur⁶⁶². Senet bedelinin temsilci veya vekil aracılığıyla tahsilinde de kimlik kontrolü yapılmalıdır.

Hamile yazılı senetlerde ise senedi elinde bulunduran kimse hak sahibi sayılır (TTK m. 658). Dolayısıyla kural olarak hak sahibini belirleme noktasında ayrıca bir inceleme yapılması gerekmez⁶⁶³. Ancak uygulamada bilhassa sahte veya tahrif edilmiş çeklerden meydana gelen riziko sebebiyle, senet bedelinin ödendiği hamilin kimliği tespit

⁶⁶⁰ Benzer yönde bkz. Gürel, s. 250. Tüzel kişiler bakımından muhatabın kendisine bildirilen yetki belgesini esas alarak ödemede bulunacağı yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 386.

⁶⁶¹ Gürel, s. 250; Bozer/Göle, s. 386. Bu halde hamil, TTK m. 36/4 gereğince sicilin olumsuz etkisine dayanamaz.

⁶⁶² Bozer/Göle, s. 387; Kendigelen, Çek, s. 313; Kendigelen/Kırca, s. 243.

⁶⁶³ Hamile yazılı senetlerde hamilin kimliğinin önem taşımadığı ve senet borçlusunun da kimlik araştırması yapamayacağı yönünde bkz. Kendigelen/Kırca, s. 41.

edilmektedir⁶⁶⁴. Ayrıca ÇekK m. 3/1 gereğince karşılığı bulunan bir çek, muhatap bankaca hamilin vergi numarası tespit edildikten sonra ödenir. Hüküm nedeniyle, kambiyo senedinin düzenlenme türü fark etmeksizin, muhatap banka ödemede bulunulan kimsenin kimliğinin tespiti ile yükümlendirilmiştir. Ancak yükümlülük yaptırıma tabi kılınmadığından yükümlülüğe aykırı yapılan ödeme geçerlidir⁶⁶⁵.

D. Borçlunun Hileli veya Ağır Kusurlu Davranmama Görevi

Kambiyo senetlerinde senet borçlusu kural olarak, alacaklının maddi hukuk bakımından hak sahipliğini araştırmak zorunda değildir⁶⁶⁶. Şeklen hak sahibi olarak gözüken kişiye ödemede bulunarak borcundan kurtulabilir. Ancak geçerli bir ödeme için borçlunun, ödeme esnasında ağır kusurlu veya hileli olmaması gerekir (TTK m. 646/2).

Senet borçlusunun hileli davrandığının kabulü için, hamilin maddi hukuk bakımından hak sahibi olmadığını bilmesinin yanı sıra söz konusu durumu ispat edebilmek için açık ve ispata elverişli delillere de sahip olması gerekir⁶⁶⁷. Dolayısıyla hamilin gerçek hak sahibi olmadığı bilinmesine rağmen bu hususun ispatı için yeterli delile sahip olunmaması nedeniyle yapılmak zorunda kalınan ödeme geçerlidir. Zira şeklen hak sahibi olarak gözüken kişinin hak sahibi olduğu karinesi karşısında ödemedan imtina eden borçlunun, temerrüde düşmesi ve dolayısıyla itibarının sarsılması söz konusu olabilir⁶⁶⁸.

Senet borçlusunun ağır kusurlu olduğunun kabulü için, ticaret hayatında gerekli olan en basit dikkat ve özeni gösterseydi senedin niteliğine göre alacaklı olarak gözüken kimsenin gerçekten alacaklı olmadığını bilebilecek olması gerekir. Ancak senet borçlusunun bu hususu bilmesi yetmez. Ayrıca söz konusu durumun açık ve ispata elverişli delillere de ulaşabiliyor olması gerekir⁶⁶⁹. Diğer bir anlatımla ağır kusur, senet

⁶⁶⁴ Bozer/Göle, s. 387; Kendigelen, Çek, s. 314. Hamile yazılı çeklerde çek hamilinin kimliğinin sorulması, hamilin alacaklı olup olmadığının tespitine ilişkin değildir. Muhatap banka, hamile yapacağı ödemedan sonra herhangi bir ihtilafın ortaya çıkması ihtimalinde, çeki düzenleyene karşı sorumlu olmamak için kendisini güvenceye almaktadır. Bkz. Bozer/Göle, s. 387.

⁶⁶⁵ Kendigelen, Çek, s. 314.

⁶⁶⁶ Kendigelen/Kırca, s. 242.

⁶⁶⁷ Öztan, 1997, s. 699; Kendigelen/Kırca, s. 44, 109 ve devamı.

⁶⁶⁸ Kendigelen/Kırca, s. 45.

⁶⁶⁹ Öztan, 1997, s. 700; Kendigelen/Kırca, s. 45.

bedelinin tahsil edildiği esnadaki dikkat ve özenin yanında buna ilişkin ispat araçlarıyla ilgilidir.

Hile veya ağır kusuru bulunmayan senet borçlusu kural olarak şeklen yapacağı inceleme sonucunda, maddi hukuk açısından hak sahibi olmayan, temsil yetkisi bulunmayan veya tasarruf yetkisi bulunmayan bir kişiye geçerli bir ödemede bulunabilir⁶⁷⁰.

⁶⁷⁰ Örneğın sahte bir vekaletname ile senet bedelinin tahsil edilmesi halinde, sahtecilik kolaylıkla anlaşılır nitelikte değılse, senet borçlusu yaptığı ödeme ile borcundan kurtulur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİNDE YETKİSİZ TEMSİL

I. TBK ve TTK Düzenlemelerinin Karşılaştırılması

A. Genel Olarak

Genel temsil hükümlerinde yetkisiz temsil, TBK m. 46 ve 47’de düzenlenmektedir. Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil ise özel olarak TTK m. 678’de düzenlenmektedir⁶⁷¹. Her iki kanunda da yetkisiz temsilin hüküm ve sonuçlarına yer verilmektedir. Ancak herhangi bir tanım ya da hangi hallerde yetkisiz temsilin meydana geleceğine yer verilmemiştir. Yetkisiz temsil doktrinde, bir kimsenin yetkisi olmamasına rağmen başka bir kişi adına hukuki işlem yapması olarak ifade edilmektedir⁶⁷².

B. Yetkisiz Temsile İlişkin Düzenlemelerin Karşılaştırılması

TBK m. 47’de, temsil olunanın açık veya zımni onayının olmaması halinde yetkisiz temsilcinin yaptığı işlemin geçersiz olacağı hükme bağlanmaktadır. Hüküm gereğince işlemin karşı tarafı (üçüncü kişi), yetkisiz temsilciyi veya temsil olunanı hukuki işlemle bağlı tutamaz⁶⁷³. Yetkisiz işlem nedeniyle meydana gelen hükümsüzlük tüm ilgililer için geçerlidir. Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil halinde ise TTK m. 678 uygulanır. Hüküm gereğince, temsile yetkili olmamasına rağmen bir kişinin temsilcisi sıfatıyla poliçeye imzasını koyan kimse, poliçeden bizzat sorumludur.

Genel hükümler kapsamında üçüncü kişi, işlemin geçersiz olmasından kaynaklanan menfi zararını yetkisiz temsilciden isteyebilir (TBK m. 47/1). Ayrıca hakkaniyetin gerektirmesi halinde kusurlu yetkisiz temsilciden diğer zararların da giderilmesi de talep edilebilir (TBK m. 47/2). Kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil halinde ise, TBK hükümlerinden ayırık olarak, kambiyo senedini düzenleyen yetkisiz temsilci senetten

⁶⁷¹ Poliçelerde yetkisiz temsile ilişkin TTK m. 678, bono (TTK m. 778/2-e) ve çeklere (TTK m. 818/1-c) de uygulanır.

⁶⁷² Esener, Borçlar Hukuku I, s. 276; Berki, s. 31; Kutlu Sungurbey, s. 10; Akyol, s. 449; Tiftik/Şen, s. 2646 ve devamı; Yelmen, s. 430.

⁶⁷³ Domaniç, s. 116; Acar, s. 28.

bizzat sorumlu olur⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵. TTK hükmü, senedin tedavülünü güçlendirmeyi, işlem güvenliğini ve iyiniyetli hamili korumayı amaçlamaktadır⁶⁷⁶.

TTK m. 678 olmasaydı, kambiyo senetlerinde yetkisiz temsil halinde, TBK m. 47'nin uygulanması gerekecekti⁶⁷⁷. TBK m. 47 uyarınca da yetkisiz temsilci, temsil olunanın senet bedelini ödememesi halinde senet alacaklısının menfi zararını karşılaması gerekecekti. Ancak doktrinde, TBK m. 47'nin ticari yaşamın gereklerini ve işlem güvenliğini karşılamaya yetmeyeceği ve kambiyo senetlerindeki güven ihtiyacını yerine getiremeyeceği ifade edilmektedir⁶⁷⁸. Ayrıca TBK m. 47'den kaynaklanan tazminatın her zaman iyiniyetli üçüncü kişileri tatmin etmesi mümkün değildir⁶⁷⁹.

II. Yetkisiz Temsil Halleri

A. Genel Olarak

TTK m. 678'deki yetkisiz temsil düzenlemesi doktrinde ve içtihatlarda geniş anlamda kullanılmaktadır. Temsilcinin yetkisinin hiç bulunmaması, yetkinin geri alınması, yetkilendirme işleminin hükümsüz olması, birlikte temsilcilerden sadece birinin işlemi gerçekleştirmesi⁶⁸⁰; özel yetki, bir makamın izni veya onayının arandığı durumlarda özel yetki, izin veya onayın bulunmaması⁶⁸¹; birlikte veya tek başına temsilcinin kendisiyle işlem yapması veya her iki tarafın temsilcisi olarak kambiyo taahhüdünde bulunması halleri yetkisiz temsil olarak kabul edilmektedir⁶⁸². Ayrıca temsil

⁶⁷⁴ TTK m. 678'de öngörülen sorumluluğun kanuni sorumluluk olduğu yönünde bkz. Acar, s. 28.

⁶⁷⁵ TTK m. 108 hükmü de yetkisiz temsilcinin işlemde bizzat sorumlu tutulmasına örnek olarak gösterilebilir. TTK m. 108 gereğince yetkisi olmaksızın müvekkili ad ve hesabına sözleşme yapan acente, sözleşmeden kendisi sorumlu olur.

⁶⁷⁶ Tekinalp, s. 43; Domaniç, s. 116; Öztan, 1997, s. 407; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 5; Arıcı, s. 12; Acar, s. 28; Yıldırım, s. 101; Bahtiyar, Kıymetli Evrak, s. 52.

⁶⁷⁷ Öztan, 1997, s. 407.

⁶⁷⁸ Karayalçın, s. 49; Kutlu Sungurbey, s. 194; Yıldırım, s. 101 ve devamı; Şener, Ticari Temsilci, s. 335; Öztan, s. 75.

⁶⁷⁹ Tekinalp, s. 43; Karayalçın, s. 49; Öztan, 1997, s. 407; Öztan, s. 75. TTK m. 678 ile senet hamili, TBK kapsamında yetkisiz temsilciyle işlem yapan üçüncü kişiye göre daha fazla korunmaktadır. Bkz. Arıcı, s. 12; Yıldırım, s. 101.

⁶⁸⁰ Şirketi birlikte temsile yetkili altı kişinin bulunduğu olayda, birlikte temsilcilerden birinin tek başına şirket adına düzenlediği çekten bizzat sorumlu olacağı yönünde bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2017/718, K. 2018/6067, T. 26.11.2018 (www.lexpera.com.tr E.T. 17.07.2020). Aynı yönde kararlar için bkz. Yargıtay HGK, E. 2013/12-1355, K. 2014/994, T. 3.12.2014 (www.lexpera.com.tr E.T. 17.07.2020); Yargıtay 15. HD, E. 2009/3526, K. 2010/4046, T. 13.7.2010 (www.lexpera.com.tr E.T. 17.07.2020). Ayrıca bkz. BGE 99 Ia 1.

⁶⁸¹ Tiftik/Şen, s. 2649 ve devamı; Kocayusufpaşaoğlu, § 49, N. 1; Kendigelen/Kırca, s. 134 ve devamı.

⁶⁸² Belgesay, s. 80; Yıldırım, s. 97; Kocayusufpaşaoğlu, § 46, N. 62 ve devamı; Kendigelen/Kırca, s. 135. Anonim şirket yönetim kurulu üyesinin kambiyo senedinde lehtar olarak yer alması, yetkisiz temsil kapsamındadır. Detaylı bilgi için bkz. Yıldırım, s. 97. Bununla birlikte şirket yetkilisinin kendi lehine

yetkisini kötüye kullanan⁶⁸³, senet üzerindeki sahte imzayı atan⁶⁸⁴; fiil ehliyeti bulunmayan veya hayali bir kimse adına kambyo taahhüdünde bulunan kişi de yetkisiz temsil kapsamında sorumlu tutulmaktadır⁶⁸⁵.

Yetkisiz temsil türleri TTK m. 678’de, temsil yetkisinin olmaması ve yetkinin aşımı olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu kapsamda yetkisiz temsil, temsil yetkisinin bulunmaması ve yetkinin aşılması başlıkları altında ele alınacaktır.

B. Temsil Yetkisinin Bulunmaması

1. Kişi Bakımından

a. Genel Olarak

Temsil yetkisine sahip olunmamasına rağmen bir kişi adına kambyo taahhüdünde bulunulması halinde kişi bakımından yetkisizlik meydana gelir. Kişi bakımından yetkisizlik farklı şekillerde oluşabilir. Temsil yetkisinin hiç verilmemesi⁶⁸⁶, sahte imza, temsil olunanın borçlanmaya ehil olmaması nedeniyle yetkinin geçersiz olması, temsil yetkisinin sona ermiş ya da geri alınmış olmasına rağmen temsil yetkisi devam ediyormuş gibi işlem yapılması⁶⁸⁷, temsil olunanın henüz var olmaması⁶⁸⁸, yaşamaması veya var olmayan kişi veya şirket adına temsilci olarak hareket edildiği durumlarda kişi bakımından yetkisiz temsil meydana gelir⁶⁸⁹.

düzenlediği çek, şirketle işlem yapma yasağı nedeniyle geçersiz değildir. Bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2011/1679, K. 2012/8445, T. 21.5.2012 (www.lexpera.com.tr E.T. 17.07.2020).

⁶⁸³ Akyol, s. 457; Kocayusufpaşaoğlu, § 50, N. 1 ve devamı.

⁶⁸⁴ Şirket yetkilisi gibi hareket ederek taklit imza atan kişinin, imzası nedeniyle TTK m. 678 kapsamında şahsen sorumlu olacağı yönünde bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2017/5016, K. 2017/13442, T. 2.11.2017 (www.lexpera.com.tr E.T. 17.07.2020). Detaylı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II, B, 1, b, ii.

⁶⁸⁵ Kınacıoğlu, s. 126; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 5; Kendigelen/Kırca, s. 135.

⁶⁸⁶ Bono üzerinde imzası olan kişinin, Ticaret Sicil Müdürlüğünden gelen yazı cevabına göre şirketin temsilcisi olmadığı anlaşılmıştır. Bu halde temsil yetkisi olmamasına rağmen şirket adına senet imzalayan borçlu, bonoyu şirket adına attığı imzadan dolayı bizzat sorumlu olur. Bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2016/19373, K. 2017/20.9.2017 (www.kazanci.com.tr E.T. 20.06.2020). Aynı yönde bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2015/23886, K. 2016/241, T. 11.1.2016 (www.lexpera.com.tr E.T. 20.06.2020).

⁶⁸⁷ Bkz. Yargıtay 12. HD, E. 2016/10278, K. 2017/1003, T. 25.1.2017 (www.lexpera.com.tr E.T. 20.06.2020).

⁶⁸⁸ Tüzel kişiliği bulunmayan kantin başkanlığı adına çek düzenleyen kişinin çekten şahsen sorumlu olacağına ilişkin bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/13966, K. 2017/6878, T. 5.12.2017 (www.kazanci.com.tr E.T. 20.06.2020).

⁶⁸⁹ Tekinalp, s. 43; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 5; Acar, s. 28.

b. Sahte İmza

i. Genel Olarak

Kambiyo senedindeki bir imzanın geçerliliği, senette ismi bulunan kişi tarafından bizzat atılmasına bağlı değildir⁶⁹⁰. Geçerli bir temsil ilişkisi çerçevesinde temsilci, temsil olunanın imzası ile senedi düzenleyebilir⁶⁹¹. Bu durumda senet üzerindeki beyan, doğrudan temsil olunan tarafından kaynaklanmamaktadır. Ancak söz konusu imza temsil olunana izafe edilebilir ve temsil olunan senetten şahsen sorumlu olur⁶⁹².

Temsil yetkisine sahip olunmaksızın herhangi bir kimsenin imzasının kullanılması suretiyle kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde sahte imza meydana gelir⁶⁹³. Benzer şekilde yetkisi olmadığı halde herhangi bir şirket veya işletmenin kaşesi üzerine imza atılması yoluyla senet düzenlenmesinde de sahtecilik gerçekleşir⁶⁹⁴. Bu halde kambiyo senedi borçlusu sahteliği, senet üzerindeki beyanın kendisinden kaynaklanmaması sebebiyle, mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir ve senet bedelinden sorumlu tutulamaz⁶⁹⁵.

Temsil yetkisi bulunmadığı halde temsilci gibi hareket eden kişi veya sahte imza ile kendi adına hareket eden kişi tarafından kambiyo taahhüdünde bulunulması birbirine benzemektedir. Yetkisiz temsilci ile sahte imzayı atan kişi, temsil olunanın adını kullanarak taahhütte bulunmaktadır. Bu nedenle ikisi arasındaki fark esasen sübjektiftir⁶⁹⁶. Dışarıdan bakıldığında, yetkisiz temsil ile sahte imza birbirlerinden ayırt edilememektedir.

Yetkisiz temsilci, yetkisi olmamasına rağmen, temsil olunan adına hareket etmektedir. Sahte imzayı atan kimse ise, temsil olunan adına hareket etmemektedir. Sahte imzayı atan kimse, kendi menfaati için üçüncü bir kişinin adını ve imzasını kullanmaktadır. Ancak hem yetkisiz temsil hem de sahte imza halinde, temsil olunduğu

⁶⁹⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 3.

⁶⁹¹ Öztan, 1997, s. 420. Ayrıca detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, D, 2.

⁶⁹² Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 3.

⁶⁹³ Öztan, 1997, s. 420; Bilgen, s. 1008.

⁶⁹⁴ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 3.

⁶⁹⁵ Baumbach/Hefermehl, Art. 17, N. 37; Arslan, s. 20; Yılmaz, s. 411; Kendigelen/Kırca, s. 97. Bu halde sahteliği ileri süren kimse, HMK m. 201 uyarınca yazılı delil ile iddiasını ispatlamalıdır. Bkz. Yılmaz, s. 412.

⁶⁹⁶ Öztan, 1997, s. 412; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 6.

iddia edilen kişiden kaynaklı bir hukuki görünüm olmadığı sürece, temsil olunan veya ismi kullanılan kişi senetten sorumlu tutulmaz.

ii. Sahte İmza Atanın Sorumluluğu

Sahtekarlık yapan kişinin kambiyo hukuku kapsamında sorumluluğuna gidilip gidilemeyeceği tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, kambiyo senedinde sahtekarlık yapan kişi kambiyo hukuku kapsamında sorumlu olmaz⁶⁹⁷. Zira sahtekarlık yapan kişi, senede kendi imzasını atmamaktadır. Bu nedenle, sahtekarlık yapan kişinin sorumluluğu, TBK m. 49 ve devamında düzenlenen haksız fiil hükümleri uyarınca tayin edilmesi gerekir. Aksi yöndeki görüşe göre ise, senetteki irade beyanlarına güven ihtiyacı, sahtekarlığı yapan kişinin genel hükümler kapsamında değil de kambiyo hukuku uyarınca sorumlu tutulmasını gerektirmektedir⁶⁹⁸. Kaldı ki önemli olan husus sahte imzanın senet üzerine atılmış olmasıdır⁶⁹⁹. Sahtekarlık yapan kişinin üçüncü bir kişinin adı ile veya kendi adı ile senedi imzalaması ise önemsizdir⁷⁰⁰. Bu nedenle TTK m. 678 gereğince sahte imza ile senedi düzenleyen kişi senetten şahsen sorumlu olur.

Sahte imza ile düzenlenen kambiyo senedinde ismi kullanılan üçüncü kişi kural olarak sorumlu değildir⁷⁰¹. İşlemin karşı tarafının iyiniyetli olması da ismi kullanılan kişiyi sorumluluk altına sokmaz. Zira ismi kullanılan kişi kambiyo senedinin tedavülü anlaşmasını gerçekleştirmemektedir⁷⁰². Ancak ismi kullanılan kişinin, sahtekarlığa icazet vermesinin yanında, hukuki görünüşe güven ilkesi veya genel hükümler gereğince sorumlu tutulması mümkündür⁷⁰³. Ayrıca imzası taklit edilen kişi, kambiyo senedini tedavüle çıkarır ise senetten bizzat sorumlu tutulur⁷⁰⁴.

2. Yer Bakımından

Temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunmaya yetkili olan temsilcinin, temsil yetkisi belirli bir yer ile sınırlandırılabilir⁷⁰⁵. Örneğin bir anonim şirketin Kadıköy

⁶⁹⁷ Stranz, Art. 69, N. 13, aktaran: Öztan, 1997, s. 419.

⁶⁹⁸ Öztan, 1997, s. 412, 419; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 2; Bilgen, s. 1026; Kendigelen/Kırca, s. 97.

⁶⁹⁹ Öztan, 1997, s. 419; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 2.

⁷⁰⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 2; Kendigelen/Kırca, s. 97.

⁷⁰¹ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 5.

⁷⁰² Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 2.

⁷⁰³ Öztan, 1997, s. 420; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 5 ve Art. 17, N. 38.

⁷⁰⁴ Kendigelen/Kırca, s. 97.

⁷⁰⁵ Şirketler hukuku bakımından detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, G, 2, c. Ticari temsilci açısından detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, F, 1, b.

Şubesi için atanan ticari temsilci, yalnızca bu şube işleri ile sınırlı olarak kambiyo taahhüdünde bulunabilir. Bu şube dışındaki şube işleri için bulunulan kambiyo taahhütleri ise temsil olunanı bağlamaz. Dolayısıyla temsilci, kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu olur.

C. Temsil Yetkisinin Aşılması

Temsil yetkisinin bulunmasına rağmen yetkinin aşılması söz konusu olabilir. TTK m. 678’de temsilcinin kendisine verilen yetkiyi aşması halinde, temsil yetkisi bulunmaksızın senedi düzenleyen kişi ile aynı hükme tabi olacağı ifade edilmektedir. Ancak yetkisini aşan temsilcinin sorumluluğunun sınırı belirsizdir.

Doktrinde temsil yetkisinin aşımı, konu⁷⁰⁶ ve miktar bakımından aşılması olarak ikiye ayrılmaktadır⁷⁰⁷. Temsil yetkisinin belirli bir konu ile sınırlanması halinde, konu dışında işlemin gerçekleştirilmesi ile yetki konu bakımından aşılmış olur. Bu halde yetkisiz temsilci senetten bizzat sorumlu olur (TTK m. 678). Miktar bakımından yetki aşımında ise belirli bir miktara kadar yetki verilen temsilcinin miktarı aşarak işlemi gerçekleştirmesidir. Örneğin 2.000 TL’ye kadar verilen yetkiye rağmen temsilcinin, temsil olunan adına 3.000 TL’lik kambiyo taahhüdü altına girmesidir.

Temsilcinin miktar bakımından yetkisini aşması halinde doğacak olan sorumluluğu, doktrinde üç farklı şekilde yorumlanmaktadır. İlk görüşe göre yetkisini aşan temsilci, senedin tamamından sorumludur. İkinci görüş göre yetkisini aşan temsilci, yetkisini aştığı miktarla sınırlı olarak sorumludur. Üçüncü göre ise yetkisini aşan temsilci, yetkisini aştığı kısım bakımından şahsen ancak kendisine verilen yetki dahilindeki kısım için de temsil olunan ile birlikte sorumludur. Son görüş esasen, ilk iki görüşü uzlaştıracak şekilde ileri sürülmektedir⁷⁰⁸. Görüşleri tek tek ele almadan ifade etmek gerekir ki, üç görüş de temsil yetkisinin aşıldığı miktar bakımından temsilcinin şahsen sorumlu olduğunu kabul etmektedir. Tartışma konusu ise, temsil olunan tarafından verilen yetki miktarı bakımından kimin veya kimlerin ve ne şekilde sorumlu olacağına ilişkindir.

⁷⁰⁶ Doktrindeki bir görüşe göre, konu bakımından yetkisizlik temsil yetkisinin bulunmamasının bir türüdür. Bkz. Acar, s. 30 ve devamı.

⁷⁰⁷ Arıcı, s. 14.

⁷⁰⁸ Arıcı, s. 14.

Yukarıda ifade ettiğimiz ilk görüşe göre, yetkisiz temsilci gibi yetkisini aşan temsilci de senedin tamamından sorumlu tutulmalıdır. Kınacıoğlu'na göre TTK m. 678, (eTTK m. 590) yetkisiz ve yetkisini aşan temsilcinin sorumluluğu arasında bir ayrım yapmamaktadır. Yazara göre yetkisini aşan temsilcinin senedin tamamımından bizzat sorumlu olması hem hükmün lafzına uygun olur hem de senet alacaklısına borçluyu takip bakımından kolaylık sağlar⁷⁰⁹. Görüşü savunan bir kısım yazarlar ise gerekçe vermeksizin, yetkisiz temsilcinin senedin tamamından sorumlu olduğunu ifade etmektedirler⁷¹⁰.

Bizim de katıldığımız ikinci görüşe göre yetkisini aşan temsilci, yetkisini aştığı miktarla ve temsil olunan da verdiği yetki miktarı ile sorumlu tutulmalıdır⁷¹¹. Görüş taraftarları, esasen temsil olunanın yetki vermesi nedeniyle söz konusu yetki dahilinde sorumlu olmasına dayanmaktadır. Zira temsilcinin yetkisizliği, sadece yetkisini aştığı miktara sirayet etmektedir. Arıcı'ya göre⁷¹², tüm senet bedeli için yetkisiz temsilci bizzat sorumlu tutulmamalıdır ve TTK m. 678'in ikinci cümlesi, temsil olunanın verdiği yetki kapsamındaki sorumluluğunu bertaraf etmemektedir. Yazara göre hükmün lafzı, kanunun ruhuna da uygun şekilde yorumlanmalıdır. Temsil yetkisini aşan kişiye ilişkin TTK m. 678'in ikinci cümlesi, birinci cümlemin amacı dikkate alınarak ele alınmalıdır. Bu kapsamda yetkisi bulunmayan kişinin senetten bizzat sorumluluğu, yetkinin hiç bulunmaması gereğidir. Yetki aşımı halinde ise yetkisizlik kısmi olarak bulunmaktadır. Dolayısıyla yetkisini aşan temsilci, aştığı miktarla sınırlı olarak şahsen sorumlu tutulmalıdır. Ayrıca, genel hükümlerde yetkisiz temsilcinin sorumluluğu kural olarak işlemin geçersiz olmasından kaynaklı zararın tazmini ile sınırlıdır. Bu kuralı ihlal edecek şekilde yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun genişletilmesi ile, yetkisini aşan temsilcinin senedin tamamından sorumlu tutulması yorum kurallarıyla bağdaşmamaktadır. Yetkisiz temsilcinin yetkisini aştığı miktarla sorumlu tutulması hem senet alacaklısına gerekli korumayı sağlar hem de temsile ilişkin genel hükümler kapsamındaki sorumluluk arasında uyumu sağlar. Ayrıca yazara göre, yetkisini aşan temsilcinin senetten bizzat

⁷⁰⁹ Kınacıoğlu, s. 126. Aynı yönde bkz. İncoğlu, s. 447.

⁷¹⁰ Karayalçın, s. 49; Bozer/Göle, s. 91 ve devamı.

⁷¹¹ Tekinalp, s. 45; Erdem, s. 76; Adıgüzel, s. 37; Bahtiyar, Değerlendirmeler, s. 73; Aras, s. 1991; Narbay/Al Kılıç, s. 207, dn. 44.

⁷¹² Arıcı, s. 20 ve devamı.

sorumlu tutulması hamili koruma fikri ile de bağdaşmamaktadır. Zira verdiği yetki çerçevesinde dahi temsil olunanın sorumlu tutulmaması, senedin tedavül gücünü veya iyiniyetli hamili korumaya hizmet etmemektedir. Temsil ilişkisi kapsamında girilen kambiyo taahhüdünde senet alacaklısı, temsil olunanın ödeme gücüne güvenmektedir. Bu nedenle kısmen dahi olsa, temsil olunan verdiği yetki miktarıyla senetten sorumlu tutulmalıdır. Nihayet kısmi ödemenin kabul edilmesi (TTK m. 709/3) nedeniyle senet alacaklısı, temsil olunan ve yetkisini aşan temsilci zorlukla karşılaşmayacaktır. Zira temsil olunanın esas borçlu olması halinde temsil olunan veya yetkisini aşan temsilci, kısmi ödemelerinin senet üzerine yazılmasını ve senet hamili tarafından imzalanmasıyla TTK m. 709/3 uyarınca kendilerine makbuz verilmesini talep edebilirler. Bununla birlikte senet, ödenmeyen kısmına ilişkin olarak müracaat hakkını kullanabilmesi için hamilde kalmaya devam eder. Temsil olunanın başvuru borçlusu olması halinde ise temsil olunan veya yetkisini aşan temsilci, TTK m. 728'in kıyasen uygulanması ile, yaptıkları kısmi ödeme ile senet hamilinden ödemenin senet üzerine yazılmasını ve imzalamasını talep edebilirler. Ayrıca senedin ve protestonun onaylı bir sureti ile ödeme yaptıklarına dair kendilerine makbuz verilmesini talep edebilirler.

İkinci görüşü savunan yazarlardan Acar'a göre⁷¹³, TTK m. 678 (eTTK m. 590) yorumlanırken, hükmün getirilme amacının hamilin korunması olduğu göz önüne alınmalıdır. Hamilin korunması noktasında önemli olan ise hamile karşı kimin sorumlu olduğudur. Yazar, üç gerekçe göstererek görüşünü açıklamaktadır. İlk olarak temsil olunanın kambiyo ilişkisinin dışında tutulması hamili, TBK genel hükümler kapsamında sağlanan korumadan dahi mahrum etmektedir. Zira TBK'da yetki aşımı halinde kısmi butlan uygulanmaktadır. İkinci gerekçe olarak, temsil olunanın verdiği yetki içerisinde dahi sorumlu tutulmaması temsil olunanın yararınadır ve temsilcinin sorumluluğunu artırır. Ayrıca hükmün lafzından yetki aşımında, temsil olunanın verdiği yetki içerisinde sorumlu tutulmayacağına ilişkin kesin kanıt bulunmamaktadır. TTK m. 678'de yer alan yetkisini aşan temsilci için de hükmün böyle olduğu ifadesi, yetkinin aşıldığı miktarla sınırlı tutulmalıdır. Zira temsil olunan belirli miktarda yetki vermektedir ve temsilcinin sorumluluğuna ilişkin TTK m. 678, genel hükümlere göre istisna teşkil etmektedir. Dolayısıyla dar yorumlanmalıdır. Üçüncü gerekçe ise, müracaat hakkındaki zorluğu

⁷¹³ Acar, s. 33.

ortadan kaldırma düşüncesi ile yetkisini aşan temsilcinin senet bedelinin tamamından sorumlu olacağı ileri sürülemez. Zira kanun koyucu kısmi kabul, aval ve ödemeyi kabul etmektedir.

Üçüncü görüşe göre⁷¹⁴, senet alacaklısının rücu hakkını zorlaştırması nedeniyle, kendisine verilen yetkiyi aşan temsilci senet bedelinin tamamından sorumludur. Yazarlara göre, senedin ikiye bölünerek teslim edilmesinin mümkün olmaması sebebiyle⁷¹⁵, TTK'da doğrudan temsilci sorumlu tutulmuştur. Bununla birlikte hakkaniyet gereği, yetki sınırları dahilinde temsil olunan ve temsilci müteselsilen sorumlu olmalıdır. Ancak bu görüş, TBK m. 162 uyarınca müteselsil sorumluluğun birden çok borçlunun her birinin alacaklıya borcun tamamından sorumlu olmayı kabul ettiğini bildirmesi veya kanunda öngörülen hallerde meydana gelmesi nedeniyle eleştirilmektedir. Yetki aşımında ne tarafların yetki dahilinde birlikte sorumlu olduklarına dair beyanları bulunmaktadır ne de kanun gereği müteselsil sorumlulukları bulunmaktadır⁷¹⁶.

Temsilcinin miktar bakımından yetkisini aşmasına ilişkin olarak sınırlı sayıda Yargıtay kararı bulunmaktadır. Eski tarihli kararlarda, yetki aşımı halinde de temsilcinin senetten şahsen sorumlu olacağı düşüncesi hakimdir⁷¹⁷. Tespit edebildiğimiz 2000 yılındaki YGHK kararında, yetki aşımına değinilmiştir. İlgili olayda YGHK kararından önce temyiz incelemesini gerçekleştiren Yargıtay 19. HD, “...Davaya konu çeklerdeki keşideci ve ciro imzasının, davacı şirketin 75.000.000 TL.'na kadar çek keşide etme yetkisi verilen Nurullah'a ait olduğu çekişmesiz olup, bu durumda davacı şirketin her çek yaprağı için 75.000.000 TL.'nin üstünde kalan miktar yönünden borçlu olmadığına tesbitine karar verilmesi gerekirken...” şeklinde hüküm vermiştir. Kararda açıkça temsil yetkisinin aşılması halinde temsil olunanın verdiği yetki miktarı kadar sorumlu olacağına hükmedilmiştir. İlk derece mahkemesinin Yargıtay 19. HD'nin kararına direnmesi üzerine temyiz edilen karar, YGHK'da görüşülmüştür. YGHK olayda çekleri düzenleyenin ticari temsilci olduğunu, ticari temsilcinin kambiyo senedi düzenleme

⁷¹⁴ Arslanlı, s. 65 ve devamı; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 7; Karamanlioğlu, Düzenleyenin İmzası, s. 111.

⁷¹⁵ Detaylı bilgi ve eleştiri için bkz. Arıcı, s. 23 ve devamı.

⁷¹⁶ Arıcı, s. 27 ve devamı.

⁷¹⁷ Bu husustaki Yargıtay kararları için bkz. Arıcı, s. 19.

yetkisinin kanundan doğduğunu, bu yetkiye vekaletname ile getirilen sınırlamanın ticaret siciline tescil ve ilan edilmemesi nedeniyle üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğine hükmetmiştir. YGHK kararında, ticari temsilcinin yetkisinin miktar bakımından sınırlandırılabilmesi ve bu sınırlamanın ticaret siciline tescil edilebileceği şeklindeki ifade hatalıdır. Zira bu husus ticaret siciline tescil edilmez, edilse dahi üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez⁷¹⁸. Bu şerhimiz dışında YGHK kararına katılmaktayız.

III. Hukuki Sonuçları

A. Genel Olarak

Bir kambiyo senedinin geçerli olabilmesi için düzenleyenin imzanın bulunması zorunludur (TTK m. 671/1-h). Düzenleyenin imzasının yokluğu halinde ise senet, kambiyo senedi sayılmaz (TTK m. 672/1). Bununla birlikte TTK m. 677 gereğince, senet üzerinde imza sahiplerini bağlamayan imzaların bulunması diğer imzaların geçerliliğini etkilemez⁷¹⁹. Yetkisiz temsil, sahte imza, hayali imza veya birlikte imza kuralına rağmen tek imza ile senedin düzenlenmesi gibi durumlarda senet geçerliliğini korur. Söz konusu ihtimallerde düzenleyenin imzasının eksik olduğundan bahisle senedin geçerli olmadığı ileri sürülemez⁷²⁰. Zira senedin geçerli olabilmesi için, senet üzerinde şeklen bir imzanın bulunması yeterlidir.

Bu kapsamda yetkisiz temsilcinin düzenlediği kambiyo senedi geçerlidir. Ancak temsil olunan, yetkisiz temsilcinin gerçekleştirdiği kambiyo taahhüdünden sorumlu değildir. Zira temsil olunan, temsil yetkisinin varlığına ilişkin olarak hukuki görünüşü oluşturmamaktadır⁷²¹. Bu nedenle kambiyo taahhüdünden sorumlu olmadığını mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir⁷²². Senet alacaklısının iyiniyetli olup olmadığı ise önem arz etmez⁷²³.

⁷¹⁸ Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, II, F, 1, b.

⁷¹⁹ Bonoyu düzenleyen olarak iki kişinin el ile imzalaması ve bir kişinin de mühürlemiş olduğu olayda, iki kişinin imzalarını el ile atması nedeniyle bononun geçerli olacağına ilişkin bkz. Moroğlu, Bonoda İmza, s. 715 ve devamı.

⁷²⁰ Bkz. Yargıtay 19. HD, E. 2016/13281, K. 2017/3874, T. 17.5.2017 (www.kazanci.com.com.tr E.T. 5.7.2020). Ayrıca bkz. BGE Ia 1, s. 2.

⁷²¹ Baumbach/Hefermehl, Einleitung, N. 30 ve Art. 7, N. 10; Kindl, s. 376.

⁷²² Arslan, s. 21 ve devamı; Yıldırım, s. 98 ve devamı; Adıgüzel, s. 41; Kendigelen/Kırca, s. 134.

⁷²³ Yıldırım, s. 98 ve devamı.

Yetkisiz temsile ilişkin hüküm ve sonuçlar, iradi, kanuni ve organsal temsile uygulanır. Hükümde temsil türleri bakımından bir ayrım öngörülmemiştir. Zira TTK m. 678, tüm temsil türleri açısından senedin tedavül edilebilirliğini sağlamaktadır⁷²⁴.

B. Yetkisiz Temsilcinin Senet Bedelinden Sorumlu Tutulması

TTK m. 678 gereğince yetkisiz temsilcinin, senetten şahsen sorumlu tutulabilmesi belirli şartlar dahilinde mümkündür. Öncelikle TTK m. 678’te öngörülen sorumluluk, doğrudan temsil ilişkisini kapsar⁷²⁵. Nitekim dolaylı temsilde temsilci, kendi adına hareket etmektedir ve bu nedenle bizzat kambiyo taahhüdü altına girer. Ayrıca TTK m. 678 gereğince doğrudan temsilcinin kambiyo taahhüdünden sorumlu tutulabilmesi için, temsil yetkisinin bulunmaması veya kendisine verilen temsil yetkisini aşması gerekir.

TTK m. 678 kapsamında yetkisiz temsilcinin kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu tutulabilmesinin ikinci şartı, yetkisiz temsilcinin senedi kendi imzası ile düzenlemesidir. Ancak temsilcinin kendi imzası ile kambiyo taahhüdünde bulunması hususu doktrinde farklı şekillerde ele alınmaktadır. Hükmün ifadesini dar yorumlayan yazarlara göre, TTK m. 678 sadece kendi imzası ile kambiyo senedini düzenleyen yetkisiz temsilciye uygulanabilir⁷²⁶. Temsilcinin senette imzasının bulunmaması halinde ise kambiyo sorumluluğu doğmayacaktır. Kanun hükmünde yer alan “...*poliçeye imzasını koyan kişi...*” ifadesi nedeniyle bu kaniya varan yazarlar, senedin başkasının adı ve imzasının kullanılması suretiyle imzalanmasının ise senette sahtekarlık olduğunu belirtmektedirler. Bu halde BGB § 179 ve hukukumuzda bakımından ise TBK m. 46 ve devamında yer alan yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanması gerekir. Karşı görüşü savunan yazarlara göre ise, yetkisiz temsilci, yalnızca temsil olunan adı ile imza atsa dahi kendi imzasını atmaktadır. Yetkisiz temsilcinin, temsil olunanın adını kullanarak imza atması veya kendi adı ile imza atması arasında farklılık bulunmamaktadır. Aksi yönde yapılacak yorum ise hükmün koruma amacıyla bağdaşmaz ve normun ifadesinden bu anlam çıkmamaktadır. Hükmün amacı yetkisiz temsilciyi kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu tutmaktır. Bu bakımdan yetkisiz temsilcinin hareket türü önem arz etmemektedir⁷²⁷. Tutarlılık arz etmesi bakımından, sahtecilik halinde de TBK m. 46 ve

⁷²⁴ BGE 99 Ia 1.

⁷²⁵ Acar, s. 28.

⁷²⁶ Flume, § 15, II, 1, s. 253, 254; Karayalçın, s. 49.

⁷²⁷ Öztan, 1997, s. 408; Kınacıoğlu, s. 123; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 6.

devamında düzenlenen yetkisiz temsil veya TBK m. 49 ve devamında düzenlenen haksız fiil hükümlerine gidilmeksizin TTK m. 678 gereğince sahteciliği yapan kimse kambyo taahhüdünden bizzat sorumlu tutulmalıdır⁷²⁸. Kanaatimizce de, yetkisiz temsilcinin imzayı kendi adı veya temsil olunan adı ile attığına bakılmaksızın, TTK m. 678 uygulanarak yetkisiz temsilci kambyo taahhüdünden şahsen sorumlu tutulmalıdır. Zira kambyo senedinin düzenlenebilmesi için şeklen geçerli bir imzanın varlığı yeterlidir. Kişinin kendi adını kullanıp kullanmadığı sorumluluk bakımından önem arz etmemektedir⁷²⁹.

Yetkisiz temsilcinin sorumlu tutulabilmesinin üçüncü şartı, senet hamilinin yetkisiz temsil durumunu bilmemesidir⁷³⁰. Bizim de katıldığımız doktrindeki bu görüşe göre, kambyo senetlerinde hukuki görünüşe güven ile işlem güvenliğin korunması ve TTK m. 678'de açıkça istisna tanınmaması nedeniyle TBK m. 47/1 kambyo senetlerinde yetkisiz temsilcinin sorumluluğu bakımından uygulanmayacaktır⁷³¹. Bununla birlikte senet alacaklısının, temsilcinin yetkisiz olduğunu bildiği veya yetkisizliğin açıkça ortada olduğu halde korunmaya değer menfaati bulunmamaktadır⁷³². Dolayısıyla bu halde yetkisiz temsilci, senet alacaklısına karşı sorumlu tutulmamalıdır. Doktrindeki diğer bir görüşe göre ise, TBK m. 47/1'in kambyo senetlerine uygulanması suretiyle yetkisiz temsilci, söz konusu temsil yetkisindeki eksikliği bilen veya bilmesi gereken kişilere karşı sorumlu olmayacaktır⁷³³. Doktrinde kimse tarafından ileri sürülmesi dahi, kambyo senetlerinde def'ilerden hareketle bir görüş daha ileri sürülebilir⁷³⁴. Temsilcinin yetkisiz olduğunun hamil tarafından bilindiği veya bilinmesi gerektiğine yönelik def'i, mahiyeti itibariyle mutlak def'i (senet metninden anlaşılabilen veya senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'i) değildir⁷³⁵. Söz konusu durumda şahsi def'i meydana gelmektedir ve kambyo senedinin teslimi sözleşmesinin tarafları arasında ileri sürülebilir

⁷²⁸ Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 6.

⁷²⁹ Bkz. İkinci Bölüm, II, D, 3.

⁷³⁰ Kutlu Sungurbey, s. 195; Öztan, 1997, s. 409; Yıldırım, s. 102. Doktrinde tespit edildiği kadarıyla kimse tarafından ileri sürülmemiş olsa da, TTK m. 678'in TBK m. 47/1'den farklı olarak herhangi bir istisna getirmemesi nedeniyle, hamilin yetkisizliği bilip bilmediği ayırt edilmeksizin yetkisiz temsilcinin kambyo senedinden şahsen sorumlu tutulabileceği görüşünün savunulabileceğini ifade eden bir değerlendirme için bkz. Gürel, s. 233.

⁷³¹ Öztan, 1997, s. 409. Ayrıca bkz. BGE 85 1123.

⁷³² Kutlu Sungurbey, s. 195; Özen, s. 415, dn. 9; Yıldırım, s. 102.

⁷³³ Bozer/Göle, s. 93.

⁷³⁴ Gürel, s. 235.

⁷³⁵ Detaylı bilgi için bkz. Gürel, s. 235.

(TTK m. 825/1). Böylece yetkisiz temsilci, kambiyo sözleşmesinin karşı tarafınca yetkisizliğin bilinmesi gerektiğini ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir⁷³⁶.

Sorumluluğun son şartı, yetkisiz temsilcinin fiil ehliyetine sahip olmasıdır. Söz konusu şart kambiyo taahhüdünden doğan sorumluluğun esasını teşkil eden TTK m. 670'e dayanmaktadır. Zira temsilci, fiil ehliyetine sahip değilse kambiyo taahhüdü altına giremez ve bu hususu mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürebilir.

Tüm şartların sağlanması ile birlikte yetkisiz temsilci, TTK m. 678 gereğince kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu olur. Yetkisiz temsilcinin, temsil yetkisine sahip olmadığını bilmemesi, yetkili olduğunu sanması veya kusurlu olup olmadığı ise sorumluluk bakımından önem arz etmemektedir⁷³⁷.

C. Temsil Olunanın Sorumlu Olması

1. İcazet Verilmesi

a. Genel Olarak

Kambiyo taahhüdünün yetkisiz temsilci tarafından imzalanması halinde yapılan işlem askıda geçersizdir⁷³⁸. Temsil olunan, gerçekleştirilen işlemin geçerli olması amacıyla tedavül sözleşmesine açık veya zımni icazet verebilir⁷³⁹. İcazetin verilmesiyle birlikte askıda hükümsüzlük hali ortadan kalkar ve temsil olunan kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu olur.

İcazet, tek taraflı ve kabulü gerekmeyen bir irade beyanıdır⁷⁴⁰. Temsil olunan, açık veya zımni⁷⁴¹ icazet verebilir⁷⁴². İcazetin verilmesine ilişkin irade beyanının ilgililerden

⁷³⁶ İlgili görüşe getirebilecek eleştiriler için bkz. Gürel, s. 236.

⁷³⁷ Tekinalp, s. 43; Kutlu Sungurbey, s. 194; Öztan, 1997, s. 407; Tuna, s. 103; Kınacıoğlu, s. 126; Yıldız, s. 186.

⁷³⁸ Öztan, 1997, s. 223; Yıldırım, s. 98; Kendigelen/Kırca, s. 135.

⁷³⁹ Öztan, 1997, s. 223; Kendigelen/Kırca, s. 135.

⁷⁴⁰ Öztan, 1997, s. 422; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 7.

⁷⁴¹ Şirket yetkilisinin, yetkisiz kimse tarafından şirket adına gerçekleştirilen kambiyo taahhütlerine ses çıkarmaması, bu tür işlemlerin daha önce de yapılmış ve teamül halini almış olması durumunda artık zımni kabulün meydana geleceği yönünde bkz. Yargıtay HGK, E. 2011/12-549, K. 2011/644, T. 19.10.2011 (www.kazanci.com.tr E.T. 10.05.2020). İşlemi gerçekleştiren yetkisiz temsilciye sonradan ticari temsil yetkisinin verilmesinin de örtülü icazet olduğu yönünde bkz. Şener, Ticari Temsilci, s. 337.

⁷⁴² Öztan, 1997, s. 422 ve devamı; Yıldırım, s. 99 ve devamı.

sadece birisine karşı yapılmış olması yeterlidir. Söz konusu kişiler yetkisiz temsilci, senedin verilmesi anlaşmasının yapıldığı üçüncü kişi ve onun halefleridir⁷⁴³.

İcazet “ex tunc” etki yapar. Bu nedenle temsil olunan, yetkisiz temsilcinin kambyo taahhüdünde bulunduğu andan itibaren tüm hamillere karşı sorumlu olur⁷⁴⁴.

b. Sahte İmza Halinde

Yetkisiz temsilcinin sözde temsil olunanın ismiyle kambyo taahhüdü altına girmesi halinde temsil olunan, senedin teslim edilmesine ilişkin anlaşmaya icazet verilebilir⁷⁴⁵. Bu durumda, yetkisiz de olsa temsil olunan adına hareket edildiğinden, gerçekleştirilen yetkisiz işleme icazet verilmesi mümkündür. Sahtekarlıkta⁷⁴⁶ ise üçüncü bir kişinin adı kullanılmaktadır ve temsil amacıyla hareket edilmediğinden kural olarak icazet verilemez⁷⁴⁷. Ancak kambyo senetlerinin kamu güvenine mazhar olması, tedavülün korunması ihtiyacı, ticaret hayatında gereksiz zorluklar çıkarılmaması gibi gerekçelerle sahtekarlık halinde dahi ismi kullanılan kişinin icazet verebileceği kabul edilmektedir⁷⁴⁸.

Sahtekarlık halinde ismi kullanılan kişi tarafından sahte imzaya icazet verilmemektedir. İcazet, kambyo senedinin verilmesine ilişkin varsayımsal anlaşmaya verilmektedir⁷⁴⁹. Bu durumda sahtekarlık yapan kimse bir bakıma yetkisiz temsilci gibi değerlendirilmektedir. Böylece sahte imzayı atanın, ismi kullanılan kişi adına, senedi devralan kimse ile tedavül anlaşmasını yapmış olduğu kabul edilir⁷⁵⁰.

Gerçekleştirilen işleme icazet veren ismi kullanılan kişi, senedin verilmesine ilişkin anlaşmadaki temel işlemin de kendisi için bağlayıcı olacağını kabul etmiş sayılır⁷⁵¹. Ancak icazet verilse dahi, ismi kullanılan kişi yönünden herhangi bir eksiklik yoksa

⁷⁴³ Kambyo senedinin verilmesi anlaşmasının niteliği gereğince icazet, kambyo ilişkisine dahil olan herkesi ilgililer kapsamına alır. Bkz. Öztan, 1997, s. 422.

⁷⁴⁴ Öztan, 1997, s. 422.

⁷⁴⁵ Öztan, 1997, s. 421; Kendigelen/Kırca, s. 97.

⁷⁴⁶ Sahtekarlık farklı şekillerde gerçekleşebilir. Uygulamada sahtecilik genellikle düzenleyenin imzasını sahte bir şekilde kullanan failin kendisini lehtar olarak göstermesi ve akabinde elindeki senedi devretmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bkz. Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 6.

⁷⁴⁷ Arslanlı, s. 30; Öztan, 1997, s. 412.

⁷⁴⁸ Öztan, 1997, s. 412; Kınacıoğlu, s. 123; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 6 ve Art. 17, N. 38; Yılmaz, s. 413; Kendigelen/Kırca, s. 97.

⁷⁴⁹ Öztan, 1997, s. 421; Kınacıoğlu, s. 123; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 6; Bilgen, s. 1014; Kendigelen/Kırca, s. 97.

⁷⁵⁰ Öztan, 1997, s. 421.

⁷⁵¹ Öztan, 1997, s. 421; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 6.

senedin verilmesine ilişkin anlaşma bağlayıcı olur. Diğer bir ifade ile yetkili temsilci tarafından gerçekleştiriyse dahi bağlayıcılık kazandırmayacak bir işlemin olması halinde ise, sahte imza evleviyetle bağlayıcı olmaz⁷⁵².

Sahtekarlık halinde icazet, yetkisiz temsilde olduğu gibi tek taraflı varması gereken bir irade beyanıdır. İcazet verilmesi ile sahtecilik işlemi geçmişten itibaren etkili olarak geçerli kabul edilir⁷⁵³. Diğer bir ifade ile ismi kullanılan kişi sahteciliğin gerçekleştirildiği andan itibaren tüm ilgililere karşı sorumlu olur.

Sahtekarlık durumunda ismi kullanılan kişi, açık⁷⁵⁴ veya zımni olarak icazet verebilir⁷⁵⁵. Ancak yetkisiz temsilden farklı olarak zımni icazetin geçerliliği için, sahtekarlığın ismi kullanılan kişi tarafından bilinmesi veya en azından sahtekarlık ihtimalinin göz önünde bulundurulması gerekir⁷⁵⁶. Aksi halde ismi kullanılan kişinin davranışları dışarıdan icazet verildiği şeklinde anlaşılrsa dahi geçerli bir irade beyanı olarak kendisine isnat edilemez⁷⁵⁷.

2. Hukuki Görünüşe Güven İlkesi Gereğince Temsil Olunanın Senetten Sorumlu Olması

Yetkisiz temsil halinde temsilci, senetten bizzat sorumludur (TTK m. 678). Zira temsil olunan, senet üzerindeki hukuki görünüşü oluşturmaması nedeniyle, kural olarak senet bedelinden sorumlu değildir. Bununla birlikte temsil olunan, icazet vermemesine rağmen hukuki görünüşe güven ilkesi gereğince senetten sorumlu tutulabilir⁷⁵⁸. Yargıtay'ın önüne gelen bir davada, birlikte imza sınırlamasına rağmen tek imza ile şirket adına bono düzenlenmiştir. Ancak kararda; şirket temsilcisinin tek imza ile borçlandırıci işlemlerde bulunması, şirket ve diğer temsil yetkisine sahip ortak tarafından bu duruma rıza gösterilip icazet verilmesi ve bunun mutad bir uygulamaya dönüştürülmesi ile üçüncü

⁷⁵² Öztan, 1997, s. 421.

⁷⁵³ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 7.

⁷⁵⁴ Açık rıza verilmesinden sonra sahtekarlıktan haberdar olunmadığı ileri sürülemez. Bkz. Öztan, 1997, s. 423; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 8.

⁷⁵⁵ Öztan, 1997, s. 422; Kınacıoğlu, s. 123.

⁷⁵⁶ Öztan, 1997, s. 423; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 8.

⁷⁵⁷ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 8.

⁷⁵⁸ Öztan, 1997, s. 425; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 10; Yıldırım, s. 101; Kendigelen, Çek, s. 134.

kişilerde nezdinde hukuki görünüş oluşturulması nedeniyle düzenlenen bonodan şirketin sorumlu olacağına hükmedilmiştir⁷⁵⁹.

Temsil olunanın sorumluluğunun doğabilmesi ve hukuki görünüşün oluşturulup oluşturulmadığının belirlenebilmesi için somut olayın bir bütün halinde değerlendirilmesi gerekir⁷⁶⁰. Temsil olunan, yetkisiz işlemin farkında olmasına rağmen aynı yetkisiz temsilcinin düzenlediği birden fazla senet bedelini ödedikten sonra diğer senetler için yetkisiz temsil def'ini ileri süremez⁷⁶¹. Bununla birlikte temsil olunanın yetkisiz temsil kapsamında düzenlenen bir kısım kambyo senetlerini benimsemesi, farklı kişiler tarafından düzenlenen tüm kambyo senetlerini benimsediği anlamına gelmez⁷⁶².

Diğer bir örneğe göre ise kendisine sahte imza taşıyan birden fazla çek ibraz edilen banka, ismi kullanılan kişiyi uyarmaktadır. Ancak uyarılmasına rağmen ismi kullanılan kişi, senetlerin bir kısmını ödeyip bir kısmını ödememesi halinde yetkisiz temsil def'isini ileri süremez. Zira ismi kullanılan kişi, bir kısım çek bedelini ödedikten sonra daha fazla sahte senedin bankada olduğunu veya bankaya ibraz edilebileceğini bilir. Bu nedenle ismi kullanılan kişi, işlemlerin kendisinden kaynaklanmadığını bankaya açıkça bildirmek zorundadır⁷⁶³.

D. Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek Nedeniyle Muhatabın Sorumluluğu

Muhatap banka, kendisine imza edilen çeki öderken düzenleyenin imzasını kontrol etmekle yükümlüdür⁷⁶⁴. Çünkü TTK m. 812'de sahte⁷⁶⁵ veya tahrif edilmiş⁷⁶⁶ bir çekin ödenmesinden doğan zararın kural olarak muhataba ait olduğu hükme bağlanmaktadır⁷⁶⁷.

⁷⁵⁹ Bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/729, K. 2016/8239, T. 18.10.2016 (www.lexpera.com.tr E.T. 10.07.2020); Yargıtay 11. HD, E. 2017/4404, K. 2019/1112, T. 13.2.2019 (www.lexpera.com.tr E.T. 10.07.2020).

⁷⁶⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 9.

⁷⁶¹ Öztan, 1997, s. 425; Kınacıoğlu, s. 123; Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 9.

⁷⁶² Bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2017/616, K. 2018/6326, T. 15.10.2018 (www.karararama.yargitay.gov.tr E.T. 24.06.2020).

⁷⁶³ Baumbach/Hefermehl, Art. 7, N. 9.

⁷⁶⁴ Bkz. İkinci Bölüm, IV, B.

⁷⁶⁵ TTK m. 812'deki sahtelik kelimesi ile çek üzerinde düzenleyen kimseye ait olduğu ileri sürülen imzanın gerçekte düzenleyene ait olmadığı ifade edilmek istendiği yönünde bkz. Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 333.

⁷⁶⁶ Detaylı bilgi için bkz. Öztan, 1997, s. 861 ve devamı. Çekte tahrifat, senet üzerindeki beyanların, zorunlu veya ihtiyari unsurların ilgili kimselerin rızası olmaksızın değiştirilmesidir, detaylı bilgi için bkz. Kendigelen, Çek, s. 328; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 333.

⁷⁶⁷ Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda; tacir adına yetkili olan (vekaletnamesi bulunan) tacirin oğlu, vekaletnamesini bankaya ibraz ederek tacir adına düzenlenen çek karnesini almıştır. Bunun üzerine tacir,

⁷⁶⁸. Bu nedenle çekte sahtelik veya tahrifat olduğunu anlayan veya en azından şüphe eden muhatap banka, senet bedelini ödemekten kaçınmalıdır⁷⁶⁹.

Muhatabın sorumluluğuna neden olan sahtelik, çek üzerinde düzenleyen veya temsilcisine izafe edilen imzanın, düzenleyen veya temsilcisine ait olmamasıdır^{770 771}. Geçerli bir temsil ilişkisi bulunmaksızın düzenlenen çekten doğan sorumluluk, TTK m. 678 gereğince yetkisiz temsilciye aittir. Bununla birlikte yetkisiz temsil halinde de muhatap bankanın düzenleyenin imzasını kontrol etme yükümlülüğü sona ermeyeceğinden, çekin ödenmesi ihtimalinde TTK m. 812 uygulanır⁷⁷². Dolayısıyla ödenen çek bedeli hesap sahibinden karşılanamaz.

oğlunun çek karnesini alma yetkisi olmadığını ileri sürerek izinsiz kullanılan çekler yüzünden uğradığı zararın tazminini bankadan talep etmiştir. İlk derece mahkemesinde yapılan yargılamada; vekaletnamede çek koçanını teslim alma ve çek düzenleme yetkisinin açıkça verilmediği, yetkisiz kişiye çek koçanının teslim edildiği, davacı tacirin imzası ile çeklerde yer alan oğlunun imzasının ilk bakışta dahi fark edilecek şekilde farklı olmasına rağmen muhatap bankanın gerekli incelemeleri yapmayarak kusurlu davrandığı ve bu nedenle sahte olan ve ödenen çek bedelinden bankanın sorumlu olacağına hükmedilmiştir. Yargıtay'da yapılan temyiz incelemesinde, vekaletnamenin geniş içeriği (bununla birlikte vekaletnamede açıkça kambiyo senedi düzenleyebileceğine ilişkin hüküm bulunmamaktadır), davacı ve tanık beyanlarıyla söz konusu kişinin ticari temsilci olduğuna hükmedilmiştir. Dolayısıyla tacirin oğlunun kambiyo taahhüdünde bulunabileceğinin kabulü ve buna göre karar verilmesi gerektiğinden ilk derece mahkemesinin kararı bozulmuştur, bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/974, K. 2017/1983, T. 10.4.2017 (www.lexpera.com.tr E.T. 13.07.2020). Ticaret siciline tescil olmasa dahi, ticari temsilcinin zımnen atanabilmesi nedeniyle tacirin oğlunun ticari temsilci olarak kabul edilmesi mümkündür. Dolayısıyla bu kişinin kambiyo taahhüdünde bulunması da geçerlidir ve taciri bağlar. Fakat çek bakımından, TTK m. 812 uyarınca muhatap bankanın imza kontrolü yapması, kanuni yükümlülüğüdür. Somut olayda tacir tarafından oğlunun imza sirkülerinin bankaya verildiğine ilişkin bir bilgiye de yer verilmemiştir. Bu nedenle imza kontrolü yapmayan ve kusurlu davranan muhatabın sorumlu tutulması gerektiğinden, yüce mahkemenin kararına katılmamaktayız.

⁷⁶⁸ Sorumluluğun çeki düzenleyen kimsenin uğradığı zarar ile sınırlı olduğu yönünde bkz. Kendigelen, Çek, s. 326.

⁷⁶⁹ Bozer/Göle, s. 390; Kendigelen, Çek, s. 329.

⁷⁷⁰ Kendigelen, Çek, s. 326. Ancak doktrinde bir görüşe göre, çekin üzerinde yer alan tüm imzalardaki sahtelik, TTK m. 812 kapsamındadır. Düzenleyenin imzasını içeren bir çekin rıza dışında elden çıkması ve sahte lehtar imzası ile devredilmesi de bu hususa örnek olarak verilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Bozer/Göle, s. 391. Bununla birlikte yazarlar eserlerinin devamında, TTK m. 812'nin çekte yer alan bütün sahtecilik ve tahrifatı kapsar gibi görünmektaysa de sadece düzenleyenin zarar gördüğü sahtecilik ve tahrifatların hüküm kapsamına alınmasının daha isabetli olacağını ifade etmektedirler. Bkz. Bozer/Göle, s. 393.

⁷⁷¹ Çek üzerinde birden fazla düzenleyenin imzasının bulunması ihtimalinde, imzalardan birindeki sahteliğin TTK m. 812'nin uygulanması bakımından yeterli olacağı yönünde bkz. Kendigelen, Çek, s. 327.

⁷⁷² Aynı yönde bkz. Kendigelen, Çek, s. 327; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 333. Yetkisiz temsil halinde de TTK m. 812 (eTTK m. 724)'nin uygulanması gerektiği, yetkisiz temsilcinin muhataba karşı sorumlu olduğu ve muhatabın kusurlu olup olmadığının hesap sahibi ve yetkisiz temsilci bakımından önem arz etmediği yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 1111. Karşı yönde bkz. Kalpsüz (Erem/Çelebican), s. 138. Karşı yönde, temsil yetkisi bulunmaksızın düzenlenen çekin TTK m. 812 kapsamında olmadığı, bu durumda TTK m. 678 uygulanması ve sadece yetkisiz temsilcinin bulunmadığı durumlarda TTK m. 812'nin uygulanacağı yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 391.

Yetkisiz temsil yanında temsil yetkisinin aşılması halinde de TTK m. 812'nin uygulanıp uygulanmayacağı ele alınmalıdır. Yetki aşımında sahtelik durumunun aksine, senet üzerinde aldatma amacıyla bir görünüm yaratılmamaktadır. Bu nedenle TTK m. 812, yetki aşımı halinde uygulanmayacaktır⁷⁷³. Benzer şekilde açık bir çekin tarafların arasındaki anlaşmaya aykırı doldurulmasında doğan zarar bakımından TTK m. 812 uygulanamaz ve düzenleyen ile lehtar arasındaki anlaşmanın dışında kalan muhatap banka sorumlu tutulamaz⁷⁷⁴.

Muhatabın imza kontrolü yükümlülüğü, düzenleyen ve temsilcisine ait imzaları kapsamaktadır. Düzenleyen ve temsilcisine ait olan imzaların dışındaki çek üzerinde yer alan tüm imzaları kontrol etmesi muhataptan beklenemez⁷⁷⁵. Kaldı ki, düzenleyenin imzası dışındaki sahteliklerin düzenleyene zarar vermemesi ve diğer imza sahiplerinin imza örneklerinin muhatapta bulunmaması nedeniyle senet üzerindeki tüm sahtelikler hüküm kapsamına girmemelidir⁷⁷⁶.

Sahte veya tahrif edilmiş çekin ödenmesi nedeniyle düzenleyenin uğradığı zarar TTK m. 812 gereğince muhatap tarafından tazmin edilir⁷⁷⁷. Muhatap, TTK m. 812 gereğince kanunen öngörülmüş objektif bir sorumluluk altına girer⁷⁷⁸. Dolayısıyla muhatap, kusuru bulunmasa dahi doğan zarara katlanmak zorundadır⁷⁷⁹. Sahte veya tahrif edilmiş çekten doğan sorumluluğun muhataba yüklenilmesinin amacı ise, çek bedelinin

⁷⁷³ Erdem, s. 76; Kendigelen, Çek, s. 328. Karşı yönde bkz. İnan, s. 123.

⁷⁷⁴ Öztan, s. 861; İmregün, s. 60; Kınacıoğlu, s. 128; Erdem, s. 67 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 328.

⁷⁷⁵ Öztan, 1997, s. 1114. Muhatap, düzenleyenin imzası dışında çekin dış görünüşü itibariyle geçerli olduğu izlenimini dikkate alır. Görünüm itibariyle geçerli olan çek bedelini ödeyerek sorumluluktan kurtulur. Bkz. BGH NJW 1969, 694.

⁷⁷⁶ Ciro zincirinin muntazam olmasına rağmen, muhatapça tanınan kişilere ait imzalardaki sahteliğin açıkça görüldüğü takdirde senet bedelinin ödenmemesi gerektiği yönünde bkz. Öztan, 1997, s. 1114.

⁷⁷⁷ TTK m. 812 gereğince muhatap banka tarafından karşılanan zararın düzenleyenin zararı olduğu yönünde bkz. İnan, s. 117 ve devamı; Bozer/Göle, s. 393. Karşı yönde Kalpsüz (Erem/Çelebican), s. 138.

⁷⁷⁸ İnan, s. 126; Kalpsüz (Erem/Çelebican), s. 139; Domaniç, s. 841; Öztan, 1997, s. 1110 ve devamı; Erdem, s. 85 ve devamı; Yılmaz, s. 414; Bozer/Göle, s. 394; Kendigelen, Çek, s. 330; Kaya (Ülgen/Helvaci/Nomer Ertan), s. 333.

⁷⁷⁹ Muhatabın sadece kusursuzluğunu ispat etmesiyle sorumluluktan kurtulamayacağı yönünde bkz. Domaniç, s. 841. Bu yönde ve düzenleyen aleyhine yapılan icra takibinde imzaya itiraz edilmemesinin sahtecilik ihtimalini ortadan kaldırmayacağı ve dolayısıyla muhatap bankanın sahte imza sebebiyle ödeme yapmamasının kanuni yükümlülüğü gereği olduğu yönünde, bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/8943, K. 2018/1854, T. 12.03.2018 (BATİDER, C. 34, S. 2, s. 519 ve devamı).

ödenmesi esnasında çeki inceleme ve söz konusu sahtelik veya tahrifatları belirleme imkanına sahip tek kişi olan muhataba karşı düzenleyeni korumaktır⁷⁸⁰.

Sahte veya tahrif edilmiş çeki ödeyen muhatap, düzenleyene kusur isnat edilebildiği takdirde düzenleyenin kusuru oranında sorumluluktan kurtulur. Çeki düzenleyenin kusuru, muhatap bankaca ispatlanır⁷⁸¹. Düzenleyenin kusuru karşısında muhataba kusur isnat edilmemesi halinde ise meydana gelen zararın tamamı düzenleyen tarafından tazmin edilir. Ancak düzenleyen ile birlikte muhatapın da kusurlu bulunması halinde oluşan zarar ise taraflar arasında kusurları oranınca paylaşılır (TBK m. 114/2, 52/1)⁷⁸².

TTK m. 812’de düzenleyenin kendisine verilmiş olan çek defterini iyi saklayamamış olması gibi bir kusurun yüklenilmesi halinde muhatapın sorumluluktan kurtulabileceği hükme bağlanmaktadır⁷⁸³. Hükümün açık ifadesi nedeniyle düzenleyene yüklenebilecek kusur sadece çek defterini iyi saklamayla sınırlandırılmamıştır⁷⁸⁴. Doktrinde çek defterini veya sadece bazı yapraklarını çaldıran veya kaybeden hesap sahibinin, muhatapı zamanında bilgilendirmemesi ya da çek yaprağının tahrifata elverişli bir biçimde doldurulması diğer örnekler olarak sayılmaktadır⁷⁸⁵. Buna karşılık düzenleyenin imzasındaki açık sahtelik veya uzmanlık gerektirmeksizin anlaşılabilen tahrifata rağmen ödemede bulunulması muhatapın kusurlu davranışı için verilen örneklerdir⁷⁸⁶.

TTK m. 812 kapsamındaki sorumluluk, muhatap bankanın çekle işleyen hesabın bulunduğu şubesi ile sınırlı değildir⁷⁸⁷. Hükümde öngörülen muhatapın özen ve inceleme yükümlülüğü çekin ibraz edildiği şubeden bağımsız olarak meydana gelmektedir. Benzer

⁷⁸⁰ Kendigelen, Çek, s. 326.

⁷⁸¹ Kalpsüz (Erem/Çelebican), s. 137; Öztan, 1997, s. 1111.

⁷⁸² Yılmaz, s. 414; Kendigelen, Çek, s. 331. Ayrıca bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2011/2111, K. 2012/8385, T. 21.05.2012 (Moroglu/Kendigelen, s. 722).

⁷⁸³ Bu halde dahi muhatap bankanın sorumluluğunun tamamen ortadan kalkmadığı ve düzenleyenin kusuru oranınca muhatapın sorumluluktan kurtulabileceği yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 394.

⁷⁸⁴ Törüner, s. 214; Yılmaz, s. 414; Bozer/Göle, s. 394; Kendigelen, Çek, s. 332.

⁷⁸⁵ Törüner, s. 214; Yılmaz, s. 414; Bozer/Göle, s. 394 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 332. Çek karnesinin kaybolduğunu veya çalındığını muhataba bildirmeyen ve çekle işleyen hesabından çek düzenlemeye devam eden hesap sahibinin zararın doğmasında muhatap kadar kusurlu olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2004/581, K. 2004/9645, T. 11.10.2004 (www.kazanci.com.tr E.T. 07.01.2020).

⁷⁸⁶ Kendigelen, Çek, s. 332 ve devamı. Açıkça sahte veya tahrif edilmiş olan çeki ödeyen banka, TTK m. 799 (eTTK m. 711)’da tanınan cayma hakkının kullanılmaması nedeniyle senedi düzenleyen kimseye sorumlu olmadığını ileri süremez. Bkz. Teoman, Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek, s. 1011.

⁷⁸⁷ Bozer/Göle, s. 407; Kendigelen, Çek, s. 333.

şekilde çekin takas odasına ibraz edilmiş olması halinde de muhatap bankanın özen ve inceleme yükümlülüğü son bulmaz⁷⁸⁸.

Doktrindeki hakim görüşe göre, TTK m. 812 emredici nitelikte değildir⁷⁸⁹. Buna dayalı olarak uygulamada, çek anlaşmalarına hükmün aksi yönünde kayıtlar konularak meydana gelebilecek rizikonun tamamının düzenleyene yüklenilmesi istenmektedir⁷⁹⁰. Fakat uzmanlığı gerektiren bir hizmetin ancak kanun veya yetkili makamlarca verilen izinle yürütülmesi halinde, borçlunun kendisinin hafif kusurundan sorumlu olmayacağına ilişkin önceden gerçekleştirilen anlaşma kesin hükümsüzdür (TBK m. 115). Uzmanlığı gerektiren hizmet, meslek ya da sanat faaliyetlerinin kanun veya yetkili makamların verdiği izinle yürütüldüğü takdirde, borçlunun yardımcı kişilerin gerçekleştirdiği fiillerden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin hükümsüzdür (TBK m. 116/3)⁷⁹¹. Bankaların da BankK m. 6 ve 10 gereğince yetkili makamlar tarafından verilen izinle kurulmaları nedeniyle, sorumsuzluk kayıtları kendilerini sorumluluktan kurtaramayacaktır⁷⁹². Bu kapsamda çekin, sahte veya tahrif edilmiş olduğunu anlayan veya şüphelenen muhatap, çek bedelini ödememelidir⁷⁹³. Ayrıca ödemede bulunmayan muhatap, ödememe sebebini çekin üzerine yazmalıdır ve varsa çekin karşılığını bloke etmelidir⁷⁹⁴.

Nihayet TTK m. 812 kapsamında sahte veya tahrif edilmiş çek bedelini ödeyen muhatabın veya kusurlu olması nedeniyle zararı tamamen veya kısmen ödeyen düzenleyenin, çek bedelini tahsil eden hamile rücu edip edemeyeceği de kısaca ele alınmalıdır. Doktrinde bu durumda, TTK m. 792 göz önünde bulundurularak, kötüniyetli

⁷⁸⁸ Kendigelen, Çek, s. 333.

⁷⁸⁹ Öztan, 1997, s. 1112; Teoman, Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek, s. 1009; Yılmaz, s. 415; Bozer/Göle, s. 395; Kendigelen, Çek, s. 334. Aksi yönde bkz. Törüner, s. 218.

⁷⁹⁰ Öztan, 1997, s. 1116 ve devamı; Bozer/Göle, s. 395; Kendigelen, Çek, s. 334. Muhatabın ağır kusuru veya hilesinin bulunması halinde, rizikonun tamamen düzenleyene yükletildiği hükümler TBK m. 115/1 gereğince kesin hükümsüzdür.

⁷⁹¹ Sorumsuzluk anlaşması ve TBK m. 115 ve 116 kapsamındaki istisnalar hakkında detaylı bilgi için bkz. Meral, s. 1170 ve devamı.

⁷⁹² Teoman, Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek, s. 1009; Bozer/Göle, s. 395 ve devamı; Kendigelen, Çek, s. 335; Kaya (Ülgen/Helvacı/Nomer Ertan), s. 333.

⁷⁹³ Muhatap, hamilin hak sahibi olup olmadığı noktasında şüpheye düşerse, kural olarak düzenleyenden bilgi almak veya onay almak zorunda olmamasına rağmen düzenleyenden bilgi alarak çek bedelinin ödenip ödenmeyeceğine karar vermelidir. Bkz. Öztan, 1997, s. 1115.

⁷⁹⁴ Söz konusu ödememe sebebiyle çekin karşılıksız çek hükmünde olmayacağı yönünde bkz. Bozer/Göle, s. 396.

veya çekin iktisabında ağır kusuru bulunan hamile rücu edilebileceği ifade edilmektedir⁷⁹⁵. Rücu talebinde bulunan muhatap veya düzenleyen, senet bedelini tahsil eden hamilin kötü niyetli veya çekin iktisabında ağır kusurlu olduğunu ispat ile yükümlüdür⁷⁹⁶.

E. Rücu Hakkı

TTK m. 678 uyarınca yetkisiz veya yetkisini aşan temsilci, senet bedelini ödediği takdirde, temsil olunanın sahip olacağı hakları elde eder. Böylece yetkisiz temsilci, hem sorumluluk hem de senetten doğan haklar açısından temsil bulunduğu varsayılan kimsenin konumunda sayılmaktadır⁷⁹⁷.

Yetkisiz temsil nedeniyle senet borçluları bakımından kambiyo ilişkisi sona ermez. Zira yetkisiz temsilci, yetkisiz olarak herhangi bir sığata sahip kambiyo borçlusuna adına kambiyo taahhüdü altına girmiş ve senet bedelini ödemiştir. Ancak temsil bulunduğu kabul edilen kişinin poliçede kabul etmiş muhatap, bono ve çekte düzenleyen olması halinde kambiyo hukuku kapsamında rücu hakkı elde edilemez⁷⁹⁸. Bu kişilerin rücu hakları bulunmadığından yetkisiz temsilci de kambiyo senedi kapsamında rücu hakkı edinemez. Senet bedelini ödeyen yetkisiz temsilci, kambiyo hukuku kapsamında temsil olunan

⁷⁹⁵ İnan, s. 126; Öztan, s. 1112; Kendigelen, Çek, s. 337. Davalının sattığı mal karşılığı olarak düzgün ciro silsilesi içerisinde çeki devraldığı ve çek bedelini tahsil ettiği bir olayda Yargıtay, davalının sahteliği bilebilecek durumda olmadığını ve aksi ispat edilene kadar iyiniyetli olduğunu belirterek sahtelik nedeniyle zenginleşme iddiasını reddetmiştir, bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/7942, K. 2018/2192, T. 21.3.2018 (www.lexpera.com.tr E.T. 07.01.2020). Aynı yönde bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2012/17465, K. 2013/15363, T. 10.9.2013 (www.kazanci.com.tr E.T. 07.01.2020).

⁷⁹⁶ İnan, s. 126; Kendigelen, Çek, s. 338.

⁷⁹⁷ Bu noktada yetkisiz temsil nedeniyle temsilcinin sorumlu olması halinde, temsil olunan adına aval veren kimsenin senet bedelini ödemesi ile yetkisiz temsilciye müracaat edip edemeyeceğine kısaca değinilmesi gerekir. TTK m. 702/3 uyarınca aval veren kimse, lehine aval verilen ve lehine aval verdiği kişiye karşı sorumlu olanlara başvurulabilir. Yetkisiz temsil halinde ise imza sahibi lehine aval verilmemesi ve lehine aval verdiği kişinin kambiyo senedinden sorumlu olmaması nedeniyle bu kişiye karşı sorumlu kimseler de olmayacaktır. Bununla birlikte TTK m. 678 uyarınca yetkisiz temsilci, senet bedelini ödediği takdirde temsil olunanın elde edeceği hakları elde eder. Dolayısıyla TTK m. 678'in kıyasen uygulanması suretiyle, yetkisiz temsilcinin sorumluluğunun da aynı şekilde belirlenip temsil olunan kimse gibi sorumlu olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bkz. Demirkapı, Aval, s. 206. Aksi yönde lehine aval verilen kişinin müracaat borçlusuna olması halinde, lehine aval verilen kimsenin temsilcisinin yetkisiz olması durumunda aval verenin de sorumlu olmayacağı yönünde bkz. Adıgüzel, s. 37.

⁷⁹⁸ Öztan, 1997, s. 410; Kınacıoğlu, s. 127; Yıldırım, s. 103.

da bir talepte bulunamaz⁷⁹⁹. Dolayısıyla ödemeyi yapan yetkisiz temsilci, temsil olunana karşı ancak genel hükümler kapsamında başvurabilir⁸⁰⁰.

Kambiyo senedine müracaat borçlusu adına imza atılması ve kendisine başvurulması üzerine senet bedelini ödeyen yetkisiz temsilci, müracaat borçlusunun haklarına sahip olur. Bu kapsamda temsil olunduğu kabul edilen kimseden önce gelen başvuru borçlularına gidebilir. Kendisine müracaat edilen başvuru borçlusu, yetkisiz temsilciye ve temsil olunduğu kabul edilen kimseye karşı sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir⁸⁰¹. Zira başvuru borçlusunun durumunun, senet bedelinin yetkisiz temsilci tarafından ödenmesi nedeniyle ağırlaştırılması kabul edilmemektedir⁸⁰². Temsil olunduğu kabul edilen kişinin senedi ödemesi halinde sahip olması gerektiği haklar, yetkisiz temsilcinin yasal durumunu oluşturur. Kambiyo senedi kapsamında yetkisiz temsilciye başvurulması halinde ise yetkisiz temsilci, kendisine başvuran senet alacaklısına karşı sahip olduğu tüm def'ileri ileri sürebilir⁸⁰³.

IV. İspat Yükü

A. Temsil Olunanın Yetkisizliği İleri Sürmesi

Senet alacaklısı, temsilci ile gerçekleştirdiği işlemde temsilcinin yetkisiz olması halindeki rizikoyu üstlenir. Bu nedenle temsilcinin yetkili olup olmadığını incelemesi gerekir⁸⁰⁴. Temsil yetkisi, kambiyo taahhüdüne ilişkin tedavül sözleşmesinin yapıldığı anda mevcut olmalıdır. Tedavül sözleşmesi anında temsil yetkisinin bulunması halinde, daha sonraki süreçte yetkinin geri alınması sebebiyle temsil olunanın sorumluluğu

⁷⁹⁹ Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 10; Yıldırım, s. 103.

⁸⁰⁰ Kınacıoğlu, s. 127; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 7. Bu halde TBK m. 526 ve devamı (eBK m. 410 ve devamı) düzenlenen vekaletsiz iş görme hükümleri kapsamında rücu edilebilir. Bkz. Kutlu Sungurbey, s. 197; Öztan, 1997, s. 410.

⁸⁰¹ Kutlu Sungurbey, s. 196; Öztan, 1997, s. 410; Kınacıoğlu, s. 127; Kendigelen/Kırca, s. 137. Aksi yönde başvuru borçluları, temsil olunana karşı ileri sürebilecekleri def'ileri yetkisiz temsilciye karşı ileri süremezler. Yalnızca yetkisiz temsilciye karşı sahip olunan def'iler ileri sürülebilir. Bununla birlikte yetkisiz temsilcinin yetkili olduğu ileri sürerek temsil ilişkisinin ispat eden başvuru borçlusunun, temsil olunana karşı sahip olduğu def'ileri ileri sürebileceği yönünde bkz. Tekinalp, s. 46. Ayrıca yazara göre, temsilcinin yetkisini aşması halinde başvuru borçlusu, hem temsil olunana hem de temsilciye karşı sahip olduğu def'ileri ileri sürebilir. Bkz. Tekinalp, s. 45.

⁸⁰² Kendigelen/Kırca, s. 136.

⁸⁰³ Kendigelen/Kırca, s. 136.

⁸⁰⁴ Tekinalp, s. 47; Acar, s. 34.

değişmez. Bu nedenle ispat açısından önem arz eden husus, temsilcinin kambyo taahhüdünde bulunduğu anda yetkili olup olmadığıdır⁸⁰⁵.

Temsil yetkisinin bulunmadığı durumda temsil olunan, kendisi tarafından hukuki görünüş meydana getirilmemişse, kambyo senedinden sorumlu tutulamaz. Temsil olunan, temsil yetkisinin bulunmadığını mutlak def'i olarak herkese karşı ileri sürülebilir. İspat noktasında ise ispat yükünün kimin üzerinde olduğu belirlenmelidir.

Tekinalp'e göre, senet alacaklısına karşı temsilcinin yetkisiz olduğunu ileri süren temsil olunan ispat ile yükümlüdür⁸⁰⁶. Zira temsil olunan, temsil yetkisinin yokluğunu daha kolay ispat etme imkanına sahiptir. Yazara göre, temsil yetkisinin bulunup bulunmadığına ilişkin rizikonun senet alacaklısına ait olması nedeniyle temsil olunanın yetkisizliği ispat etmesi mantıklı ve doğal bir sonuçtur⁸⁰⁷.

Acar'a göre, temsil yetkisinin bulunmadığına ilişkin def'i ileri sürüldüğünde, kural olarak temsil yetkisine sahip olanlar ve sahip olmayanlar şeklinde temel bir ayırım yapılabilir⁸⁰⁸. Kural olarak temsil yetkisi bulunmayanlar bakımından, senet alacaklısı temsil ilişkisini ispatlamalıdır. Çünkü temsil yetkisinin bulunmadığı, olmayan bir şeyin ispat edilmesi (olumsuz kanıt) zordur ve çoğunlukla imkansızdır⁸⁰⁹. Temsil yetkisinin bulunduğuna ilişkin ispat olumlu bir konunun ispatlanması anlamına gelir ve ispatı daha kolaydır. Bu nedenle kural olarak yetkilerinin bulunmadığına ilişkin kanuni karine yeterli kabul edilmelidir. Kural olarak temsil yetkisi bulunanlar bakımından ise, yetkisiz oldukları temsil olunan tarafından ispat edilmelidir ve aksinin ispatında temsil olunanın menfaati bulunmaktadır. Ayrıca ispat yükünün temsil olunan üzerinde olduğu bu halde, temsil olunanın hukuki görünüş oluşturmaları önem arz etmektedir. Zira her ne kadar temsil yetkisi bulunmasa da hukuki görünüş oluşturulması nedeniyle temsil olunanın sorumluluğu doğabilir.

Temsil olunan tarafından temsilcinin yetkisiz olduğuna ilişkin bir def'inin ileri sürülmesine ve temsil olunanın yetkisizliği ispat ile yükümlü olduğuna dair olarak

⁸⁰⁵ Acar, s. 34.

⁸⁰⁶ Tekinalp, s. 46 ve devamı.

⁸⁰⁷ Tekinalp, s. 47.

⁸⁰⁸ Acar, s. 34.

⁸⁰⁹ Öztan, s. 76.

Tekinalp'in görüşüne katılmamaktayız. Zira hukuki görünüşe sebebiyet vermeyen temsil olunan tarafından yetkinin bulunmadığına ilişkin olarak olumsuz ispatın güç olduğu ortadır. Menfaatler dengesi uyarınca senet alacaklısı TTK m. 678 kapsamında zaten korunmaktadır. Söz konusu vaka ile ilgisi olmayan bir kişiden bu tür bir ispatın istenmesinin kanuni dayanağı da bulunmamaktadır. Her ne kadar temsilcinin yetkisiz olduğunun ispatı temsil olunanın lehine ise de sebebiyet vermediği hukuki görünüş nedeniyle ispat yükü altına girmesini doğru bulmamaktayız.

B. Temsil Olunanın Temsil Yetkisinin Aşıldığını İleri Sürmesi

Temsil olunanın, temsil yetkisinin aşıldığını ileri sürdüğü halde temsilci kambiyo taahhüdünde bulunmaya yetkilidir. Ancak temsilci, konu veya miktar bakımından yetkisini aşmaktadır.

Temsil yetkisinin aşıldığı iddiası üzerine ispat yükünün kimde olduğunun belirlenmesinde, kural olarak temsil yetkisine sahip olanlar ve sahip olmayanlar ayrımına gidilmelidir. Kural olarak yetkisiz olanlar açısından senet alacaklısı, temsil ilişkisini ve sınırını ispatlamalıdır⁸¹⁰. Kural olarak temsil yetkisi olanlar bakımından ise sorunun çözümü karmaşıkmaktadır. Zira gerek ticari temsilci (TBK m. 549) ve gerek anonim şirket yönetim kurulu üyelerinin temsil yetkisi (TTK m. 371/3), sadece şube ve birlikte imza ile sınırlandırılabilir. Sınırlamaların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi de ticaret siciline tescil edilmesine bağlıdır. Şube ve birlikte imza sınırlamaları dışında sınırlama getirilemez, ticaret siciline tescil edilemez ve tescil edilmiş olsa dahi iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Bu nedenle temsil olunan, ticaret siciline tescil ve ilan edilen sınırlamalar dışındaki sınırlamalar bakımından temsil yetkisinin aşıldığını ve senet alacaklısının yetki sınırını bildiğini ispatlamalıdır. Dolayısıyla senet alacaklısının temsilcinin yetki sınırını bildiğine ilişkin def'i, nispi def'i niteliğindedir⁸¹¹.

C. Yetkisizliğin Senet Alacaklısı Tarafından İleri Sürülmesi

Temsil yetkisi bulunmaksızın temsil olunan adına kambiyo taahhüdü altına girilmesi halinde senet alacaklısı, TTK m. 678 gereğince yetkisiz temsilciye başvurabilir. Bu durumda senet alacaklısının, temsilcinin yetkisi olmaksızın hareket ettiğini

⁸¹⁰ Acar, s. 34.

⁸¹¹ Acar, s. 34. Bununla birlikte TTK m. 371/7 bu hususa istisna getirmektedir. Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, F, 2, b.

ispatlaması gerekip gerekmediği doktrinde tartışmalıdır. Öğretideki bir görüşe göre, senet alacaklısının temsil ilişkisinin bulunmadığını ispat etmesi gerekir⁸¹². Diğer görüşe göre ise senette imzası bulunan temsilci, temsil yetkisini haiz olarak senedi imzaladığını ispatlaması gerekir⁸¹³.

Geçerli bir temsil ilişkisi çerçevesinde temsilci, temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunabilir. Temsilcinin yetkisiz olduğuna ilişkin bir uyuşmazlık halinde ise temsilci kendisini güvene almalıdır. Bu doğrultuda kambiyo taahhüdünde bulunan temsilci, hamile karşı sorumluluktan kurtulabilmek için temsil ilişkisi kapsamında kambiyo senedini imzaladığını ispatla yükümlüdür⁸¹⁴. Zira temsil ilişkisinin bulunduğu temsilci tarafından ileri sürülmektedir. Diğer bir ifade ile, genel kaide olarak temsil ilişkisinin bulunduğunu ileri süren kimse, temsilin varlığını ispat ile yükümlüdür.

İspat yükünün yetkisiz temsilciye bırakılması, TTK m. 678'in koruma amacıyla da bağdaşmaktadır. Ayrıca senet alacaklısının temsil yetkisinin bulunmadığını, olmayan bir şeyi ispat etmesi (olumsuz kanıt) zordur ve çoğunlukla imkansızdır⁸¹⁵. Ancak temsilci olduğunu iddia eden yetkisiz temsilcinin ortaya koyduğu delilleri çürütmek senet alacaklısına aittir⁸¹⁶.

D. Temsilcinin Temsil Yetkisindeki Sakatlığı Alacaklının Bildiğini İleri Sürmesi

1. Genel Olarak

Temsil yetkisindeki sakatlığın senet alacaklısı tarafından bilinmesi halinde yetkisiz temsilcinin senetten bizzat sorumlu tutulmayacağı kabul edilmektedir⁸¹⁷. Bu halde temsilcinin sorumluluktan kurtulabilmesi için senet alacaklısının temsil yetkisindeki sakatlığı bildiğini veya ağır kusuru nedeniyle öğrenemediğini ispatlaması gerekir⁸¹⁸.

⁸¹² Thol, s. 232, aktaran: Öztan, 1997, s. 409.

⁸¹³ Öztan, 1997, s. 409 ve devamı; Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 8.

⁸¹⁴ Kutlu Sungurbey, s. 195.

⁸¹⁵ Öztan, 1997, s. 410.

⁸¹⁶ Öztan, 1997, s. 410.

⁸¹⁷ Bkz. Üçüncü Bölüm, III, B.

⁸¹⁸ Öztan, 1997, s. 409; Acar, s. 35; Yıldırım, s. 103; Saraç (Karahana/Arı/Bozgeyik/Ünal), s. 168. Tekinalp'e göre yetkisiz temsilci, senet alacaklısının yetkisizliği bildiğini veya halin icabı gereği bilmesi gerektiğini; bilmemesinde kusur ve hilesinin bulunduğunu ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir, bkz. Tekinalp, s. 47. Temsilcinin, yetkisiz temsilin varlığını bilen veya ticaret hayatında geçerli olan en asgari özeni gösterseydi yetkisizliği bilebilecek halde olan alacaklıya ödmeden imtina edebileceği yönünde bkz. Kendigelen/Kırca, s. 136.

Ancak senet türüne göre normal dikkati gösteren senet alacaklısına karşı herhangi bir def'i ileri sürülemez. Zira senet alacaklısı, TTK m. 710/3 gereğince senet üzerindeki imzaların geçerli olduğuna güvenebilir ve imzaların geçerliliğini araştırmak zorunda değildir.

Senet alacaklısının temsil yetkisindeki sakatlığı bilmesine rağmen yetkisiz temsilciye başvurması, hakkın kötüye kullanılması olarak kabul edilmektedir⁸¹⁹. Bununla birlikte senet alacaklısı, sözde temsil olunana karşı başarısız sonuçlanan takip masraflarını TBK m. 49 ve devamında yer alan haksız fiil hükümleri kapsamında yetkisiz temsilciden talep edebilir⁸²⁰.

2. Yetkisiz Temsilcinin Ticaret Sicili Kaydına Dayanarak Sorumluluktan Kurtulması

Yetkisiz temsilci, temsil yetkisindeki sakatlığın alacaklı tarafından bilindiğini ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir. Bu noktada yetkisiz temsilcinin, TTK m. 36/3 gereğince ticaret siciline tescilin olumlu etkisine dayanarak sorumluluktan kurtulup kurtulamayacağı tartışmalıdır⁸²¹. Örneğin anonim şirket yönetim kuruluna getirilen, temsil yetkisinin birlikte kullanılmasına ilişkin tescil ve ilan edilen sınırlama ele alınabilir. Bu durumda şirket adına ancak tek başına yönetim kurulu üyesi tarafından düzenlenen senet nedeniyle anonim şirket sorumlu tutulamaz. Bununla birlikte senedi tek başına düzenleyen üyenin tescilin olumlu etkisine dayanarak TTK m. 678'de düzenlenen sorumluluktan kurtulup kurtulamayacağı tartışmalıdır⁸²².

Ticaret siciline tescilin olumlu etkisine dayanılarak sorumluluktan kurtulma imkanı çeşitli ihtimaller dahilinde ele alınmalıdır. Söz konusu durum, senedin düzenlenip teslim edildiği lehtar ve senedi ciro yoluyla devralan hamil bakımından ayrı ayrı ele alınmalıdır. Bununla birlikte ön sorun olarak da tescilin olumlu etkisine kimlerin dayanabileceği incelenmelidir. Doktrinde, tescilin olumlu etkisine sadece kendisi hakkında tescil bulunan şirketin yararlanabileceği ve şirketin temsilcilerinin korunmayacağı yönünde bir görüş

⁸¹⁹ Tekinalp, s. 47; Acar, s. 35.

⁸²⁰ Baumbach/Hefermehl, Art. 8, N. 8.

⁸²¹ Detaylı bilgi için bkz. Bilge, s. 168 ve devamı. Söz konusu tartışma esasen yetkisiz temsilcinin senet bedelinden sorumlu tutulması şartları dahilinde ele alınması gerekir. Ancak önemine binaen ayrı başlık altında ele alma gereği duyduk.

⁸²² Detaylı bir çalışma için bkz. Gürel, s. 236 ve devamı.

ileri sürülmektedir⁸²³. Bununla birlikte tescilin olumlu etkisinin yalnızca tescilin ilgilileri ile sınırlı olmadığı ve üçüncü kişilerin de buna dayanabileceği de ifade edilmektedir⁸²⁴.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, temsilci tarafından düzenlenen bir kambiyo senedini alan kişi temsilcinin yetkisini araştırmakla yükümlüdür. Zira temsil olunan tarafından oluşturulan herhangi bir hukuki görünüş olmaması halinde temsil olunana başvurulamaz⁸²⁵. Bu nedenle temsilcinin yetkisini araştırmaksızın temsilci ile işlem yapan üçüncü rizikoyu üstlenir⁸²⁶. Tacir tüzel kişi olan şirket ile işlem yapan kimseler de ticaret siciline bakmakla yükümlüdür. Söz konusu durumda senedin doğrudan lehtar tarafından ibraz edilmesi ihtimalinde, sicil kayıtlarına bakılsaydı temsilcinin yetkisiz olduğu tespit edilecekti denebiliyorsa ticaret sicil kayıtlarına dayanılabileceği kabul edilebilir⁸²⁷. Ancak örneği gerçek kişi tacirin ticari temsilcisiyle değiştirdiğimizde vardığımız sonuç farklılaşmaktadır. Ticari temsilcinin zımnen atanması halinde ticaret sicil kayıtlarının olumlu etkisine dayanılmaz. Bununla birlikte azledilen ticari temsilcinin sicile tescil ve ilan edilmemesi halinde ise tacirin senet nedeniyle sorumlu tutulacağı aşıkardır. Tacir TBK m. 550/2 uyarınca, ticari temsilcinin yetkisiz olduğunu iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri süremez⁸²⁸.

Kambiyo senedini ciro ile devralan hamile karşı tescilin olumlu etkisine dayanılması ise ancak bir şahsi def'i olarak kabul edilebilir⁸²⁹. TTK m. 36/3 gereğince üçüncü kişiler, kendilerine karşı hüküm doğurmaya başlayan sicil kayıtlarını bilmediklerini iddia edemez. Bu durumda, sicildeki kaydı bilen hamilin, sicilde yer alan birlikte imza kuralına rağmen yetkisiz temsilcinin zararına bile hareket ettiği kabul edilebilir. Dolayısıyla yetkisiz temsilci de şahsi def'iyi hamile karşı ileri sürebilir⁸³⁰. Ancak def'iyi bilmesine rağmen senedi devralan hamilin her halükarda bile borçlu

⁸²³ Yıldırım, s. 102.

⁸²⁴ Bilge, s. 183.

⁸²⁵ Baumbach/Hefermehl, Einleitung, N. 30.

⁸²⁶ Davalı şirketin, ticari ilişkiye girilmemiş bir şirketi temsilen düzenlenen çekin, gerçekten de şirketi temsile yetkili olan kişi tarafından düzenlenip düzenlenmediğinin denetleme yükümlülüğü altında olduğu yönünde bkz. Yargıtay 11. HD, E. 2016/8835, K. 2018/2186, T. 21.3.2018 (BATİDER, C. 34, S. 2, s. 515 ve devamı).

⁸²⁷ Gürel, s. 240.

⁸²⁸ Söz konusu halin ticaret siciline tescil suretiyle meydana gelen görünüşe güvenin korunduğunu gösterdiği yönünde bkz. Gürel, s. 244.

⁸²⁹ Gürel, s. 240.

⁸³⁰ Gürel, s. 240.

zararına hareket ettiği söylenemez⁸³¹. Bu nedenle yetkisiz temsilci, bile bile borçlu zararına hareket edilmesi hariç olmak üzere, tescilin olumlu etkisine dayanarak şahsi def'isini hamile karşı ileri süremez⁸³².

⁸³¹ Öztan, 1997, s. 242; Narbay/Al Kılıç, s. 211.

⁸³² Gürel, s. 240; Narbay/Al Kılıç, s. 211. Ayrıca tescilin olumlu etkisi, bile bile borçlu zararına hareket haricinde, üçüncü kişilerin kayıtları gerçekten bildiği anlamına gelmeyeceği ve müspet vukufun gerçekleşmeyeceği yönünde ve ilgili İsviçre Federal Mahkemesi Kararı (BGE 99 Ia 1) için bkz. Gürel, s. 240.

SONUÇ

1. TTK'da kambiyo senetlerinde temsile ilişkin tek hüküm TTK m. 678'dir. Bu hüküm dışında herhangi bir düzenleme TTK'da yer almamaktadır. Dolayısıyla TBK'nın temsile ilişkin genel hükümleri, niteliğine uygun olduğu ölçüde kambiyo senetlerinde temsile de uygulanır.

2. TTK m. 678 hükmü gereğince, bir kişinin temsilcisi sıfatıyla poliçenin imzalanması mümkündür. Söz konusu hüküm TTK m. 778 göndermesiyle bonolara ve TTK m. 818 göndermesiyle çeklere de uygulanır.

3. TTK m. 678'de poliçeye imza koyma ifadesi sadece kambiyo senedinin düzenlenmesini değil tüm kambiyo taahhütlerini kapsamaktadır. Bu çerçevede temsil ilişkisi kabul, devir, aval ve araya girme gibi her türlü kambiyo işleminde geçerlidir.

4. Kambiyo senetlerinde temsil ile tedavül sözleşmesinin temsilci aracılığıyla kurulması ifade edilmektedir. Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisi ise kanundan doğabileceği gibi iradi olarak da verilebilir.

5. Temsil yetkisinin iradi olarak verilmesinde, temsilcinin temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için kural olarak özel olarak yetkilendirilmesi gerekir. Zira sorumluluk riski nedeniyle yetkinin verilmesi özel bir güvenin ifadesidir. Yetkinin verilmesi kural olarak herhangi bir şekle tabi değildir.

6. Tam ehliyetli kişiler, TMK m. 9 gereğince kendi fiilleriyle hak edinip borç altına girebilirler. Bu kişiler her türlü kambiyo işlemini kendileri yapabilecekleri gibi temsil yetkisi vererek temsilci aracılığıyla da gerçekleştirebilirler. Tam ehliyetli olmayan kişiler ise kanuni temsilcileri vasıtasıyla kambiyo işlemlerini gerçekleştirebilirler.

7. Tüzel kişiler TMK m. 48 gereğince, yaratılış gereği insana has niteliğe bağlı olanlar hariç olmak üzere bütün haklara ve borçlara ehildirler. Tüzel kişiler, yetkili organları aracılığıyla hak edinip borç altına girebilirler. Bu kapsamda yetkili organları aracılığıyla kambiyo işlemlerini gerçekleştirebilirler.

8. Tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklık ise kural olarak kambiyo taahhüdü ile hak edinemez ve borç altına giremez. Bu nedenle kambiyo senetlerinde adi ortaklığın temsili ile kambiyo senetlerinde ortakların temsil edilmesi anlamına gelmektedir.

9. Temsilcinin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisinin kapsamı açıkça gösterilmelidir. Temsil olunan adına hangi kambiyo senetlerinin düzenlenebileceği, hangi kambiyo taahhütlerinin verilebileceği, hangi kambiyo işlemlerinin gerçekleştirilebileceği tek tek belirtilmelidir. Genel olarak “tüm senetleri düzenleyebilir” şeklindeki yetki ise geçersizdir.

10. Doğrudan temsil kapsamında kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde temsil ilişkisinin senet üzerinden anlaşılması gerekir. Temsil ilişkisinin senetten anlaşılmaması halinde ise temsilci sorumlu olur ve senetten doğan hakları kullanır. Zira temsil yetkisine rağmen senet üzerine temsil kaydını koymayan temsilci, ihmalinin sonuçlarına katlanmalıdır ve senetten şahsen sorumlu olmalıdır.

11. Temsilcinin kendisiyle işlem yapmasına ilişkin genel hükümlerde benimsenen çözüm yöntemi, kambiyo senetlerinde temsilde de benimsenebilir. Ancak kambiyo senetlerinin kamu itimadına mazhar senetler olması nedeniyle yalnızca temsil olunanın yetki vermesi şartıyla temsilcinin kendi lehine kambiyo taahhüdünde bulunabileceği kabul edilmelidir.

12. Başka bir kişinin adı ve imzası ile kambiyo taahhüdünde bulunulması halinde, taahhütte bulunan kimsenin temsilen hareket edip etmediği ele alınmalıdır. Taahhütte bulunan kişinin temsil olunan adına hareket etmesi durumunda, Yargıtay içtihatlarında da kabul edildiği üzere, ilgili kambiyo taahhüdünden temsil olunan sorumlu tutulmalıdır. Temsil ilişkisinin bulunmadığı halde ise adı ve imzası taklit edilen kişi kambiyo taahhüdünden sorumlu değildir.

13. TBK m. 548 ticari temsilcinin yetkisini “işletme amacı” ile sınırlamaktadır. Ancak ticari temsilcinin yetki sınırı, kanuni ifadeye rağmen, “işletme konusu” olarak anlaşılmalıdır. Bu doğrultuda ticari temsilci, işletme konusu dahilindeki bir işlem nedeniyle kambiyo taahhüdünde bulunabilmelidir.

14. Ticari temsilci, ÇekK m. 5/3’te yer alan temsilci aracılığıyla çek düzenlenemeyeceği kısıtlamasına tabi değildir. Zira ticari temsilcinin kambiyo senedi düzenleme yetkisi TBK m. 548’de düzenlenmektedir. Buna ilişkin herhangi bir sınırlama iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülemez.

15. Tüzel kişi adına kambiyo senedi düzenlenmesi durumunda senedin ön yüzünde birden fazla imza bulunabilir. Temsilci sıfatıyla atıldığı belirgin olmayan ikinci imza aynı kişiye ait olsa dahi aval olarak kabul edilir. Zira temsil yetkisine rağmen senet üzerine temsil kaydını koymayan temsilci, ihmalinin sonuçlarına katlanmalıdır ve aval taahhüdünden sorumlu olmalıdır. Dolayısıyla aynı kişiye ait birden fazla imzanın atılması esnasında her iki imzanın üzerinde şirket unvanının yazılması gerekir.

16. Birlikte temsil halinde, kambiyo senedine atılan imzaların temsil şerhini kapsamı gerekir. Birlikte temsilciler kural olarak, senet üzerine aynı yükseklikte ve yan yana imzalarını atmakla yükümlüdür. Temsilcilerden birinin şirket kaşesi veya unvanını kapsamayacak şekilde ayrı bir yere imza atması halinde, bu imza aval taahhüdü olarak kabul edilir.

17. Vasinin tam ehliyetsiz kişi adına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi vesayet makamının iznine tabidir (TMK m. 462/5). Bununla birlikte vasinin aval verip veremeyeceği doktrinde tartışmalıdır. TMK m. 462/5, yasak işlemlerin düzenlendiği TMK m. 449'a nazaran özel hüküm niteliğindedir. TMK m. 462/5'te "*kambiyo taahhüdü altına girme*" ifadesi kambiyo işlemleri arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın ifade edilmektedir. Kanun koyucu TMK m. 462/5'de vesayet makamının izninin alınması suretiyle vasi tarafından kambiyo taahhüdünde bulunulabileceğini açıkça düzenlemiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun vasinin aval vermesini diğer kambiyo taahhütlerinden ayırmadığı kanaatindeyiz.

18. Tahsil cirosunun kapsamına hangi yetkilerin girdiğinin tespitinde taraflar arasındaki iç ilişki belirleyicidir. Taraflar arasındaki iç ilişki, temsil, vekalet, hizmet veya şirket sözleşmesi olabilir. Taraflar arasındaki iç ilişkinin açıkça belirlenemediği noktada, tahsil cirosunun amacı doğrultusunda hareket edilmesi gerekir. Bu doğrultuda taraflar arasında kural olarak vekalet sözleşmesinin bulunacağı kanaatindeyiz. TBK m. 504 uyarınca vekaletin kapsamı, sözleşmede açıkça gösterilmediği takdirde, görülecek işin niteliğine göre belirlenir. Tahsil cirosunun yapılmasında da temel maksat senet bedelinin tahsil edilmesidir. Yetkilendirmedeki amacın dahilinde bulunmayan ve HMK m. 74 gereğince, özel olarak yetkilendirilmeyen hamil, sulh, ibra ve feragate yetkili değildir.

19. Başkası adı altında taklit (sahte) imzayı atan kimsenin, kambiyo hukuku kapsamında sorumluluğuna gidilip gidilemeyeceği tartışmalıdır. Kambiyo senedindeki irade beyanlarına güven ihtiyacı gereğince sahtekarlık yapan kişi, kambiyo hukuku uyarınca sorumlu tutulmalıdır (TTK m. 678).

20. TTK m. 678 kapsamında yetkisiz temsilcinin kambiyo taahhüdünden bizzat sorumlu tutulabilmesinin bir şartı, yetkisiz temsilcinin senedi kendi imzası ile düzenlemesi gerektiğidir. Temsilcinin kendi imzası ile kambiyo taahhüdünde bulunması hususu doktrinde farklı şekillerde ele alınmaktadır. Kanaatimizce, yetkisiz temsilcinin imzayı kendi adı veya temsil olunan adı ile attığına bakılmaksızın, TTK m. 678 uygulanarak yetkisiz temsilci kambiyo taahhüdünden şahsen sorumlu tutulmalıdır. Zira kambiyo senedinin düzenlenebilmesi için şeklen geçerli bir imzanın varlığı yeterlidir. Kişinin kambiyo taahhüdünde bulunurken kendi adını kullanıp kullanmadığı sorumluluk bakımından önem arz etmemektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, Serdar ; “Kambiyo Senetlerinde Temsil Yetkisindeki Sakatlıklar ve Sonuçları”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Ekim 2006, C. 1, S. 2, s. 27-42.
- Adıgüzel, Burak ; “Aval Veren (Avalist) Başvuru Hakkı”, İKÜHFD 2017, C. 16, S. 2, Özel S.: Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan, C. I, s. 31-50.
- Akdağ Güney, Necla ; “6552 Sayılı Torba Kanun ile TTK md. 371’e Eklenen Yedinci Fıkra İlişkin Değerlendirmeler”, Arslanlı Bilim Arşivi, s. 1-25 (www.arslanlibilimarsivi.com ET. 9.03.2020).
- Akın, İbrahim/Sarioğlu, Ufuk ; “Borçlu Olarak Tüzel Kişinin İsmi Yazıldıktan Sonra Temsilcileri Tarafından İmzalanmış Bir Bono Üzerine, Sonradan Temsilci İsminin Eklenmesi; Tahrifat mıdır Yoksa, TTK m. 592. Maddesine Göre Yapılmış Bir Tamamlama mıdır?”, ABD, Y. 2004, S. 4, s. 131-138.
- Aksu Özkan, Raziye ; Aval Kurumu, İkinci Bası, Ankara 2019.
- Akyol, Şener ; Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul, 2009.
- Alışkan, Murat ; Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, İstanbul 1998.
- Alışkan, Murat ; “İşletme Konusu ve 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Temsili”, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken (Sempozyum 10-11-12 Mayıs 2012), MÜHF HAD, Özel S., C. 18, S. 2, s. 209-219 (Sempozyum).
- Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya ; Borçlar Hukuku, Yirmi Yedinci Bası, İstanbul 2018.

- Akyazan, Sıtkı ; “Ticari Temsilcilik ve Ticari Vekillilik Banka Şube Müdürlerinin Hukuki Durumları ve Yetkilerini Aşarak Limit Dışı Kredi Tahsisleri”, BATİDER, Y. 1971, C. VI, S. 2, s. 257-282.
- Amirabedin, Forough ; “Türk ve İran Hukukunda Bağımlı Tacir Yardımcıları”, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel S., Y. 2017, s. 2389-2407.
- Antalya, Gökhan ; Borçlar Hukuku Genel Hükümler (C. V/1, 1), İkinci Bası, Ankara 2019.
- Aras, Deniz Onur ; “Kambiyo Senetlerinde Temsil Yetkisi”, BFHD, C. 8, S. 32, Y. 2019, Prof. Dr. Ali Necip Orta’n Armağan, s. 1961-1996.
- Arıcı, M. Fatih ; “Kambiyo Senetlerinde Temsilcinin Yetkisini Aşarak Kambiyo Taahhüdünde Bulunmasından Doğan Sorumluluk”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 11-28.
- Arkan, Sabih ; Ticari İşletme Hukuku, Yirmi Beşinci Bası, Ankara 2019.
- Arslan, İbrahim ; “Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def’ileri”, SÜHFD, C. 16, S. 1, Y. 2008, s. 11-28.
- Arslanlı, Halil ; Ticari Senetler Dersleri, Üçüncü Bası, İstanbul 1954.
- Atalay, İbrahim Orkun ; “Kıymetli Evrakın Metninden Anlaşılan İhtiyari Kayıtlara Karşı Def’iler”, LMHD Haziran 2005, Y. 1, S. 6, s. 1585-1632.
- Ayan, Özge ; “Kambiyo Senetlerinde Tahsil Ciro-su”, LHD, C. 7, S. 77, Y. 2009, s. 1461-1483.
- Aydın, Alihan ; “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Sınırları ve Temsil Yetkisinin/Gücünün Kötüye Kullanılması Sorunu”, BATİDER, Y. 2014, C. XXX, S. 1, s. 123-188.

- Ayli, Ali ; “Çekte Düzenleyenin İmzasının Şekli, Yeri ve Önemi”, İKÜHFD 2017, C. 16, S. 2, Özel S.: Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan, C. I, s. 235, 250.
- Bahtiyar, Mehmet ; Ortaklıklar Hukuku, On Üçüncü Bası, İstanbul 2019.
- Bahtiyar, Mehmet ; Ticari İşletme Hukuku, On Dokuzuncu Bası, İstanbul 2018 (Ticari İşletme).
- Bahtiyar, Mehmet ; Kıymetli Evrak Hukuku, On Beşinci Bası, İstanbul 2017 (Kıymetli Evrak).
- Bahtiyar, Mehmet ; “6102 Sayılı TTK’nın Kıymetli Evrak Kitabına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, İKÜHFD 2017, C. 16, S. 2, Özel S.: Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan, C. III, s. 67-82 (Değerlendirmeler).
- Bahtiyar, Mehmet ; “5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek”, KHÜHFD, Aralık 2013, S. 2, s. 47-58 (İleri Tarihli Çek).
- Baumbach, Adolf/Hefermehl, Wolfgang ; Wechselgesetz und Scheckgesetz, 22. neuarbeitete Auflage, München 2000.
- Becker, Hermann ; Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Band IV: Obligationenrecht, I. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen (Art. 1-183), 2. Auflage, Bern 1941.
- Belgesay, Mustafa Reşit ; Hukuki Muamelelerde Temsil, İstanbul 1941.
- Berki, Şakir ; “Türk Borçlar Kanununda Temsil”, BATİDER, Y. 1975, C. VIII, S. 1, s. 15-32.
- Bilge, Mehmet Emin ; Ticaret Sicili, İstanbul 1999.
- Bilgen, Mahmut ; “Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik) Yapılması”, DEÜHFD, C. 11, Özel S., 2009, s. 985-1028.
- Bingöl, Muhammet Emin ; “Anonim Şirketlerde Konu Dışı İşlemlerin Hukuki Niteliği”, İMÜHFD, C. 5, S. 2, Y. 2018, s. 197-217.

Birsel, Mahmut	;	“Ticari Mümessil Tarifinde Şahsi Unsur”, BATİDER, C. II, S. 1, s. 1-13.
Bork, Reinhard	;	Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuch, Tübingen, 2011.
Bozer, Ali/Göle, Celal	;	Kıymetli Evrak Hukuku, Sekizinci Bası, Ankara, 2018.
Boztosun, N. Ayşe	;	“Avalde Def’iler”, THD, Temmuz 2007, S. 11, s. 53-70.
Bucher, Eugen	;	Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht, 2. Auflage, Zurich 1988.
Cenkci, Esra	;	“Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması Sorunsalı”, BATİDER, Y. 2018, C. XXXIV, S. 2, s. 93-118.
Cenkci, Esra/Çetinkaya, Mehmet	;	“Ticari Vekilin Kambiyo Taahhüdünde Bulunma Yetkisi”, THD, C. 8, S. 86 / Ekim 2013, s. 25, 29.
Ceylan, Nurgün	;	“Limited Şirketin Temsil”, TNBHD, Y. 1, S. 2014-2, s. 59-92.
Çağlar, Hayrettin/Çalışkan, Esra	;	“Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunları”, GÜHFD, C. XIV, Y. 2010, S. 1, s. 61-85.
Çamoğlu, Ersin	;	Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, Üçüncü Bası, İstanbul 2010.
Demir, Bahadır	;	“6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Doğrudan Temsil Müessesesi”, İnÜHFD, C. 6, S. 1, Y. 2015, s. 249-278.
Demirel, Duygu	;	“Anonim Şirketlerde Yönetim Yetkisinin Devri”, HHFD, C. 7, S. 2, Y. 2017, s. 211-250.
Demirkapı, Ertan	;	“Avalin Şekli Şartları”, DEÜHFD, C. 6, S. 2, Y. 2004, s. 61-95.
Demirkapı, Ertan	;	Kambiyo Senetlerinin Aval Yoluyla Temini, İzmir 2005 (Aval).

- Demirkapı, Ertan ; “Gerçek Kişilerin Aval Verme Ehliyeti”, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan, İstanbul 2003, C. I, s. 753-766 (Ehliyet).
- Demirkapı, Ertan ; “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun Ticari Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, DEÜHFD, C. 12, Özel S.; Prof. Dr. Burhan Ceyhan’a Armağan, Y. 2010, s. 795-872 (Ticari Temsilci).
- Doğan, Beşir Fatih ; “5941 Sayılı Çek Kanunu’na Göre Yeni Çek Türleri”, İnÜHFD, C. 1, S. 1, Y. 2010, s. 86-105.
- Doğrusöz Koşut, Hanife ; “Kambiyo Senedi İle Borçlanma Ehliyeti Bakımından Engellilik”, Marmara Üniversitesi Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Engelli Hakları, Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, Ankara 2019, s. 49-80.
- Doğrusöz Koşut, Hanife ; “Kambiyo Senetlerinde Beyaz Ciro”, İKÜHFD 2017, C. 16, S. 2, Özel S.: Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ’a Armağan, C. I, s. 629-650 (Beyaz Ciro).
- Domaniç, Hayri ; Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulamas (TTK Şerhi-IV), İstanbul 1990.
- Dural, Ali H. ; “5941 Sayılı Çek Kanunu’na Göre Gerçek Kişilerin Temsilci Aracılığıyla Çek Düzenlemesi ve Gerçek Kişi Tacirin Ticari Mümessilinin Çek Düzenleme Yetkisi”, GSÜHFD, Köksal Bayraktar’a Armağan, 2010/1, s. 667-677.
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan ; Türk Özel Hukuku, Kişiler Hukuku, C. II, On Üçüncü Bası, İstanbul 2013.
- Erdem, Nuri ; Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat), İstanbul 2008.
- Erdoğan, Mehmet Şirin ; “Kambiyo Senetlerinde İyiniyetli Hamilin Korunması”, TBB Dergisi, 1999/2, s. 364-394.

- Eren, Fikret ; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yirmi Birinci Bası, Ankara 2017.
- Ergün, Mevci ; Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolları, Ankara 1989.
- Eryiğit, Harun ; “Tüzel Kişilerin Ticari Temsilci Olarak Atanıp Atanamayacağı Sorunu”, İMÜHFD, C. 4, S. 1, Y. 2017, s. 161-181.
- Esener, Turhan ; Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Salahiyete Müstenit Temsil, Ankara 1961.
- Esener, Turhan ; “Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk – İsviçre Borçlar Hukukunda Mümessilin Kendi Kendisiyle Mukavele Yapması”, AÜHFD, C. 14, S. 1, Y. 1957, s. 72-110 (Mümessilin Kendi Kendisiyle Mukavele Yapması).
- Esener, Turhan ; Borçlar Hukuku I (Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği), Ankara 1969 (Borçlar Hukuku I).
- Feyzioğlu, Feyzi Necmettin ; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. 1, İkinci Bası, İstanbul 1976.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmettin ; “Ticari Mümessiller ve Diğer Ticari Vekiller”, Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 407-443 (Ticari Mümessiller).
- Flume, Werner ; Allgemeiner Teil des bürgerlichen Rechts. Band II - Das Rechtsgeschäft, 4. unveränderte Auflage, Berlin, Heidelberg, New York 1992.
- Gauch, Peter/Schlupe, Walter ; Schweizerisches Obligationenrecht, R./Schmid, Jörg/Rey, Heinz Allgemeiner Teil, Band I, 8. Auflage, Zurich 2003.
- Girgin, Ömer Ali ; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Adi Ortaklıkta Temsil ve Borçlardan Sorumluluk, İstanbul 2017.
- Göle, Celal ; Çek Hukuku, Ankara 1989.

- Günay, Erhan ; “Açık Bono (TTK m. 778/2F Göndermesiyle m. 680)”, THD, C. 13, S. 144 / Ağustos 2018.
- Günay, Erhan ; “Bonoda Sorumluluk”, THD, C. 13, S. 143 / Temmuz 2018, s. 103-111 (Bonoda Sorumluluk).
- Günay, Erhan ; “Bononun Unsurları ve Unsurların Bulunmaması”, THD, C. 12, S. 133 / Eylül 2017, s. 58-66 (Bononun Unsurları).
- Güral, Jale ; “Kefalet Akdiyle Aval Arasındaki Fark ve Benzerlikler”, AÜHFD, C. 8, S. 3-4, Y. 1951, s. 435-478.
- Gürel, Murat ; “Ticaret Sicilinin Üçüncü Kişilere Etkisi Bağlamında Kambyo Senetlerinde Yetkisiz Temsile İlişkin Bazı Sorunlar”, BATİDER, Y. 2015, C. XXXI, S. 1, s. 231-250.
- Hatemi, Hüseyin/Gökyayla, Emre ; Borçlar Hukuku Genel Hüküm, Üçüncü Bası, İstanbul 2015.
- Helvacı, Mehmet ; “Kambyo Senetlerine Özgü Takip Yolları”, İÜHFM C. LXXI, S. 2, Y. 2013, s. 165-192.
- Helvacı, Mehmet ; “Çek Kanunu Tasarısı’nın Genel Olarak Değerlendirilmesi”, BATİDER, Y. 2009, C. 25, S. 4, s. 229-251 (Değerlendirme).
- Hinke, Paul ; Wirkung des Handelns unter falschem Namen, Dissertation, HalleWittenberg 1928.
- Hupka, Josef ; Die Haftung des Vertreters ohne Vertretungsmacht, Leipzig 1903.
- Ihnen, Hans Jürgen ; Das Handeln unter fremdem Namen, Dissertation, Göttingen 1989.
- İbiş, Funda ; “Çocuğun Temsilci Olması ve Hukuki Sonuçları”, DEÜHFD, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel S., Y. 2017, s. 1103-1137.
- İmregün, Oğuz ; Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1995.

İmregün Oğuz	;	Kara Ticareti Hukuku Dersleri, On Birinci Bası, İstanbul 1996 (Kara Ticareti).
İnan, Nurkut	;	Çek Rizikolarından Doğan Sorumluluk, Ankara 1981.
İnceoğlu, M. Murat	;	Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul 2009.
Kale, Serdar	;	“Şirketlerin Taraf Ehliyeti”, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nu Beklerken (Sempozyum 10-11-12 Mayıs 2012), MÜHF HAD, Özel S., C. 18, S. 2, s. 119-126.
Kalpsüz, Turgut/Erem, Faruk/Çelebican, Gürkan	;	İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, Genişletilmiş İkinci Bası, Ankara 1974.
Kara, Hacı	;	“Limited Şirketlerde Müdürün, Atanması, Yönetim ve Temsil Yetkisi ve Yetkilerinin Sınırlandırılması”, LHD, C. 15, S. 178, Y. 2017, s. 4867-4906.
Karaahmetoğlu, İsmail Özgün	;	Limited Şirketin Temsili, Güncellenmiş İkinci Bası, Ankara 2018.
Karahan, Sami/Arı, Zekeriyya/Bozgeyik, Hayri/Saraç, Tahir/Ünal, Mücahit	;	Kıymetli Evrak Hukuku, İkinci Bası, Konya 2014.
Karamanlioğlu, Argun	;	“Avale İlişkin Güncel Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi”, KHÜHFD, C. 6, S. 1-Haziran 2018, s. 147-170.
Karamanlioğlu, Argun	;	“Kambiyo Senetlerinde Düzenleyenin İmzası ve Bulunmamasının Sonuçları”, KHÜHFD, Aralık 2013, S. 2, s. 89-116 (Düzenleyenin İmzası).
Karaoğlu, Necip İlker	;	“6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda Anonim Şirketler Yönetim Kurulu’nun Şirketi Temsil Yetkisi”, LHD, C. 10, S. 109, Y. 2012, s. 127-145.

Karasu, Bülent	;	Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Hukukunda Doğrudan ve Dolaylı Temsil, İstanbul 2018.
Karaman Coşgun, Özlem	;	Anonim Şirketin Tasfiyesi, Ankara 2015.
Karayalçın, Yaşar	;	Ticaret Hukuku III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), Dördüncü Bası, Ankara 1970.
Kayıhan, Şaban	;	Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu Işığında Türk Hukukunda Acentelik Sözleşmesi, Dördüncü Bası, Ankara 2011.
Kendigelen, Abuzer	;	Hukuki Mütalaalar (Mahkeme Kararları İle Birlikte), C. IV: 2002, İstanbul 2006.
Kendigelen, Abuzer	;	Çek Hukuku, Beşinci Bası, İstanbul 2019 (Çek).
Kendigelen, Abuzer/Kırca, İsmail	;	Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Esaslar/Kambiyo Senetleri), İstanbul 2019.
Kılıçoğlu, Ahmet M.	;	Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yirmi Birinci Bası, Ankara 2017.
Kınacıoğlu, Naci	;	Kıymetli Evrak Hukuku, Beşinci Bası, Ankara 1999.
Kırca, İsmail	;	Ticari Mümessillik, Ankara, 1996.
Kırca İsmail	;	“Adi Şirketin Temsili İle İlgili İki Sorun”, BATİDER, Y. 2000, C. XX, S. 4, s. 63-74 (Adi Şirket).
Kırca, İsmail	;	“Ticaret Şirketlerinde Birlikte Temsile Yetkili Kişilerin Birbirlerine Tek Başına İşlem Yapma Yetkisi Vermeleri”, AÜHFD, Y. 2008, C. 57, S. 3, 455-462 (Birlikte Temsil).
Kırca, İsmail	;	5941 Sayılı Çek Kanunu – Konferans (2 Ocak 2010), Ankara 2010 (Konferans).
Kırca, İsmail	;	“6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti ve Birleşmesi”, Bankacılar Dergisi, Y. 22, S. 79 – Aralık 2011, s. 71-79 (Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti).

- Kırca, İsmail/Şehirali Çelik, Feyzan Hayal/Manavgat, Çağlar ; Anonim Şirketler Hukuku, C. 1 (Temel Kavram ve İlkeler, Kuruluş, Yönetim Kurulu), Ankara 2013.
- Kindl, Johann ; Rechtsscheintatbestände und ihre rückwirkende Beseitigung, Springer, Berlin, Heidelberg, 1999.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip ; Borçlar Hukuku Genel Bölüm (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı), Birinci Cilt: Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Yedinci Bası, İstanbul 2017.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip ; “Bir Yetki Belgesi ile Kanıtlanan Temsil Yetkisinin Geri Alınmasında Üçüncü Kişilerin İyiniyetinin Korunması Açısından BK. m. 33/II, 34/III ve 37 Karşısında BK. m. 36/II’nin Uygulama Alanının Belirlenmesi”, Prof. Dr. Haluk Tandoğan’ın Hatırasına Armağan, Ankara 1990, s. 207-230 (Tandoğan’a Armağan).
- Köle, Mehmet/Görgülü, Fatma ; “Son Düzenlemeler Işığında Çekin Şekil Şartları ve Çeke Dayalı Kambyo Senetlerine Özgü Takip Yolları”, DÜHFD, C. 21, S. 35, Y. 2016, s. 79-157.
- Krebs, Peter ; Münchener Kommentar zum HGB, Band 1, Erstes Buch. Handelsstand §§ 1-104a, 4. Auflage, München 2016 (<https://beck-online.beck.de/ET.12.2.2020>).
- Kutlu Sungurbey, Ayfer ; Yetkisiz Temsil, İstanbul 1988.
- Künzle, Hans Rainer ; Der direkte Anwendungsbereich des Stellvertretungsrechts (OR Art. 32-40), Bern und Stuttgart, 1986.
- Larenz, Karl/Wolf, Manfred ; Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 9. Auflage, München 2004.
- Leptien, Ulrich ; Soergel Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Band I, Allgemeiner Teil, (§§ 1 -240), 12. Auflage, Stuttgart Berlin Köln Mainz 1987.

Letzgus, Ernst	;	“Die Pseudopartei im rechtsgeschäftlichen Verkehre”, AcP 126, s. 27-87.
Lieb, Manfred	;	“Zum Handeln unter fremdem Namen”, JuS 1967, s. 106-113.
Meral, Ömer Oğuzhan	;	“Türk Borçlar Kanunu ve Türk Medeni Kanunu Kapsamında Sorumsuzluk Anlaşmalarının Geçerliliği”, Prof. Dr. Şeref ERTAŞ’a Armağan, C. 19, Özel S.- 2017, s. 1139-1206.
Mineliler, Zeynep	;	“Ticari Vekil”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 1467-1488.
Moroğlu, Erdoğan	;	“Bonoda İmza”, BATİDER, Y. 1968, C. IV, s. 714-717.
Moroğlu, Erdoğan/Kendigelen, Abuzer	;	İçtihatlı-Notlu TTK ve İlgili Mevzuat, Onuncu Bası, İstanbul 2014.
Narbay, Şafak	;	Çekten Cayma ve Ödeme Yasağı, İkinci Bası, İstanbul 1999.
Narbay, Şafak	;	“5941 Sayılı Çek Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi”, THD, Mart 2010, S. 43, s. 65-97 (Değerlendirmeler).
Narbay, Şafak/Al Kılıç, Şengül	;	“Yargıtay 11’inci Hukuk Dairesi’nin 23.01.2017 Tarih ve 2017/38 Esas, 2017/444 Karar Sayılı Kararı Çerçevesinde Şirketin Yetkili Temsilcisi Aracılığıyla Düzenlenen Bonolarda Asıl Borçlu Sifatının Belirlenmesi Üzerine Düşünceler”, İÜHFM, C. 78, S. 1 – 31 Mart 2020, s. 193-223.
Nomer, Haluk N.	;	Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On Altıncı Bası, İstanbul 2018.
Oğuzman, M. Kemal/Öz Turgut	;	Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On Altıncı Bası, İstanbul 2018.
Oğuzman, M. Kemal/Seliçi, Özer/Oktay Özdemir, Saibe	;	Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), On Altıncı Bası, İstanbul 2016.

- Ohr, Günter ; Zur Dogmatik des Handelns unter fremdem Namen, AcP 152 (1952/53), s. 216-241.
- Oktay, Saibe ; “Poliçede Defiler”, Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’in Hatırasına Armağan, Ankara 1986, s. 335-366.
- Özdamar, Mehmet ; “6552 Sayılı Kanun İle TTK’da Yapılan Değişiklikler Çerçevesinde Anonim Şirketin Temsili”, GÜHFD, C. XVIII, Y. 2014, S. 3-4, s. 137-164.
- Özen, Burak ; “Beyaza (Açığa) İmza Sorunu Üzerinde Düşünceler”, LHD, C. 6, S. 62, Y. 2008, s. 409-427.
- Özmen, E. Saba/Kaya, A. ; “Temsil Yetkisi (Galat-ı Meşhur Olarak Vekaletname) Konusunda Yanılgılar Üzerine Düşünceler”, LHD, C. 12, S. 135, Y. 2014, s. 3-21.
- Öztan, Fırat ; Kıymetli Evrak Hukuku, Yirmi Üçüncü Bası, Ankara 2019.
- Öztan, Fırat ; Kıymetli Evrak Hukuku, İkinci Bası, Ankara 1997 (1997).
- Pagel, Albert ; Fälschung und Handeln unter falschen Namen, Gruch Beitrag 53 (1909), s. 229-297.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal ; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Yirmi İkinci Bası, İstanbul 2018.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin ; Ortaklıklar Hukuku I, İstanbul 2019.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin ; Ortaklıklar Hukuku II, İstanbul 2017 (C. II).
- Pulaşlı, Hasan ; Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, Yedinci Bası, Ankara 2019.
- Pulaşlı, Hasan ; “Tek Ortaklı Anonim Şirkette Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu ve İsviçre Federal Mahkemesi’nin Buna İlişkin Üç Kararı”, BATİDER, Y. 2009, C. XXV, S. 4, s. 97-134 (Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumluluğu).

- Pulaşlı, Hasan ; “Şirketler Hukukundaki Temsil İle Borçlar Kanunundaki Ticari Mümessil ve Ticari Vekil Ayrımı”, TNBHD, Y. 1, S. 2014-2, s. 3-22 (Temsil).
- Reisoğlu, Seza ; “Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Sorunlar”, TBB/Yeni Çek Kanunu ve Hukuki Değerlendirmesi Toplantısında Yapılan Sunum, 29.12.2009, s. 1-19 (çevrimiçi www.tbb.org.tr ET. 15.10.2019).
- Reisoğlu, Seza ; “Yeni Çek Kanunu ve Başlıca Uygulama Sorunları”, Bankacılar Dergisi, Y. 22, S. 76, Y. Mart 2011, s. 21-41 (Yeni Çek Kanunu).
- Sarı, Suat ; Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul 2004.
- Sayın, Hediye Bahar ; “Tüzel Kişiler ve Yönetim Kurulu Üyeleri Ticari Temsilci Olarak Atanabilir Mi?”, LHD, C. 14, S. 162, Y. 2016, s. 3005-3032.
- Schubert, Claudia ; Münchener Kommentar zum BGB, Band I, Allgemeiner Teil, § 164-181, 8. Auflage, München 2018 (<https://beck-online.beck.de/> ET. 12.12.2019).
- Schneider, Matthias ; Die rechtsgeschäftliche Haftung für den Accountmissbrauch im Internet, Europäische Hochschulschriften (www.peterlang.com ET. 22.12.2019).
- Schramm, Karl Heinz ; Münchener Kommentar zum BGB, Band 1, Allgemeiner Teil, 6. Auflage, München 2012 (MüKoBGB/Schramm <https://beck-online.beck.de/> ET. 23.12.2019).
- Soykan, İsmail Cem ; “Türk Ticaret Kanunu’nda ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nda Anonim Şirketin Yönetimi ve Temsili”, LHD, C. 8, S. 91, Y. 2010, s. 2361-2412.
- Şahin, Ayşe ; “Kambiyo Senetlerinde ‘Gecikmiş Ciro’ya Bağlı Hukuki Sonuçlar”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 1925-1966.

- Şahin, Cihan ; “Bir Kambyo Senedi Olarak Çek ve Yargı Kararları Işığında Çekin Unsurları”, BFHD, C. 1, S. 1, Y. 2012, s. 23-102 (C. Şahin).
- Şener, Oruç Hami ; Adi Ortaklık, Ankara 2008.
- Şener, Oruç Hami ; “Postmortal Temsil Yetkileri ve Ticari Mümessillik”, DEÜHFD, C. 11, S. 1, Y. 2009, s. 113-170 (Postmortal Temsil Yetkileri).
- Şener, Oruç Hami ; Ticari Temsilci ve Ticari Temsil Yetkisi, Ankara 2015 (Ticari Temsilci).
- Şener, Oruç Hami ; Ticari İşletme Hukuku, Ankara 2016 (Ticari İşletme).
- Şener, Oruç Hami ; Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara 2017 (Limited Ortaklıklar).
- Tandoğan, Haluk ; “Sonraki Tarihli Çekler ve Uygulamada Ortaya Çıkardıkları Sorunlar”, BATİDER, Y. 1984, C. XI, S. 2, s. 63-94.
- Tanrıver, Süha ; “Genel Vekalet (Temsil) Özel Vekalet (Temsil) Ayırımı”, GÜHFD, C. II, Y. 1998, S. 1-2, s. 45-50.
- Tekinalp, Ünal ; “Kambyo Senetlerinde Temsile İlişkin Bazı Sorunlar”, Temsil ve Vekalet’e İlişkin Sorunlar Sempozyumu, İstanbul 1977, s. 35-48.
- Teoman, Ömer ; “Çekte Lehdar Olarak İşletme Adının Gösterilmesi”, Yaşayan Ticaret Hukuku [Hukuki Mütalaalar], C. I, İkinci Bası, İstanbul 2011, s. 718-729.
- Teoman, Ömer ; “Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek”, Yaşayan Ticaret Hukuku [Hukuki Mütalaalar], C. I, İkinci Bası, İstanbul 2011, s. 1005-1012 (Sahte veya Tahrif Edilmiş Çek).
- Teoaman, Ömer ; “Ciro Yasağı”, Yaşayan Ticaret Hukuku [Hukuki Mütalaalar], C. I, İkinci Bası, İstanbul 2011, s. 1216-1221 (Ciro Yasağı).

- Teoman, Ömer ; “Tacir Yardımcıları”, MÜHF HAD, Özel S., Doç. Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, İstanbul 2006, s. 221-304 (Tacir Yardımcıları).
- Teoman, Ömer ; “Çek Hukukunda 5838 Sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler”, BATİDER, Y. 2009, C. XXV, S. 2, s. 27, 36 (Değişiklikler).
- Tercier, Pierre/Pichonnaz, Pascal/Develioğlu, H. Murat ; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2016.
- Tiftik, Mustafa/Şen, Elif ; “Yetkisiz Temsilde Culpa In Contrahendo Sorumluluğu”, MÜHF HAD, Özel S., Prof. Dr. Cevdet Yavuz’a Armağan, C. 22, S. 3, Y. 2016, s. 2643-2664.
- Topçuoğlu, Metin ; “Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları”, BATİDER, Y. 2010, C. XXVI, S. 4, s. 135-154.
- Topçuoğlu, Metin ; “Yeni Çek Kanunu’na Göre Tüzel Kişileri Temsilen Çek Düzenlenmesi ve Sonuçları”, GÜHFD, C. XIV, Y. 2010, S. 2, s. 141-167 (Tüzel Kişiler).
- Topçuoğlu, Metin ; “Ticaret Şirketlerinde Konu Dışı İşlemler ve Sonuçları”, SDÜHFD, C. 2, S. 2, Y. 2012, s. 47-79 (Konu Dışı İşlemler).
- Törüner, Ekrem ; “Ticaret Yasamız Açısından Çekte Sahtekarlık ve Tahrifat (TTY m. 724)”, ABD, Y. 1980, S. 2, s. 204-221.
- Tuna, Ergun ; Ticaret Hukuku Prensipleri (Kıymetli Evrak), İstanbul 2004.
- Türk, Ahmet ; “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel, Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerinden Bazıları Hakkında Düşünceler”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2163-2191.
- Tüzemen Atık, Ebru ; Açık Kambiyo Senetleri, İkinci Bası, Ankara 2019.

- Ulusoy, Erol ; “Keşide Çeki”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. II, Ankara 2010, s. 2213-2242.
- Ulusoy, Erol ; “Çek Kanunu Tüzel Kişilik Perdesini Aralıyor”, İnÜHFD, Y. 2010, C. 1, S. 1, s. 68-84 (Tüzel Kişilik Perdesi).
- Uyar, Talih/Uyar, ; İcra Hukukunda Kambiyo Senetleri (İİK 167 – Alper/Uyar, Cüneyt 170b), Dördüncü Bası, Ankara 2013.
- Uygur, Atiye B. ; “Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler”, GÜHFD, C. X, Y. 2006, S. 1-2, s. 171-195.
- Uzunallı, Sevilay ; Anonim Şirkette İşletme Konusu, Ankara 2013.
- Üçüncü, S. Hilal ; “Acentenin Temsil Yetkisinin Usul Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi”, GÜHFD, C. XVII, Y. 2013, S. 1-2, s. 961-996.
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, ; Kıymetli Evrak Hukuku, On İkinci Bası, Mehmet/Kaya, İstanbul 2019.
Arslan/Nomer Ertan, N. Füsün
- Ülgen, Hüseyin/Helvacı, ; Ticari İşletme Hukuku, Altıncı Bası, İstanbul Mehmet/Kaya, 2019 (Ticari İşletme).
Arslan/Nomer Ertan, N. Füsün
- Violand, Georges ; Die Stellvertretung ohne Ermächtigung, OR Art. 38 und 39, Bern und Stuttgart 1988.
- Von Büren, Bruno ; Schweizerisches Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zurich 1964.
- Von Tuhr, Andreas/Peter, ; Allgemeiner Teil des Schweizerischen Hans Obligationenrecht, Erster Band, Dritte Auflage, Zürich 1979.
- Watter, Rolf/Schneller, Yves ; Basler Kommentar, Obligationenrecht I, Art. 1-529, Hrsg. Honsell/Vogt/Wiegand, 4. Auflage, Basler 2007.
- Wolf, Manfred/Neuner, Jörg ; Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, München, 2012.

- Yanlı, Veliye/Okutan ; “Anonim ve Limited Şirketlerde Sınırlı Yetkili Temsilci Tayini”, BATİDER, Y. 2014, C. XXX, S. 4, s. 5-44.
- Yardım, Mehmet Ertan ; “Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz”, İÜSBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2012.
- Yavuz, Cevdet ; Türk-İsviçre ve Fransız Medeni Hukuklarında Dolaylı Temsil, İstanbul 1983.
- Yavuz, Cevdet ; “Türk Hukukunda ve Borçlar Hukukunun Uluslararası Kaynaklarında “Temsil”e İlişkin Gelişmeler” Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan (C. II), İstanbul 2009, s. 1579-1607 (Temsile İlişkin Gelişmeler).
- Yavuz, Nihat ; “Vekilin; Müvekkil Adına veya Hesabına Bizzat Kendisi İle İşlem Yapabilmesi (Kendisiyle Sözleşme Yapması) ve Sözleşmenin İki Tarafını Temsil Edebilmesi (Çifte Temsil) Sorunu”, GÜHFD, C. XII, Y. 2008, S. 1-2, s. 1295-1302 (N. Yavuz).
- Yelmen, Adem ; “Yetkisiz Temsil”, İnÜHFD, Y. 2015, C. 6, S. 3, s. 429-448.
- Yıldız, Burçak ; “Ultra Vires İlkesinin Kaldırılmasının Ardından İşletme Konusu Unsuru ve Ticaret Şirketlerinin İşletme Konusu Dışındaki İşlemlerinin Hukuki Niteliği”, BATİDER, Y. 2011, C. XXVII, S. 3, s. 111-136 (B. Yıldız).
- Yıldız, Burçak ; “Şirketlerin Ehliyetine İlişkin Olarak Özellik Arz Eden Bazı Hukuki İşlem ve Sözleşmeler” ABD, Y. 2006, S. 2, s. 55-86 (B. Yıldız, Ehliyet).
- Yıldız, Şükrü ; “Bononun Bağlayıcı Niteliği-Anonim Şirkette Kıymetli Evrak Düzenlemeye Yetkili Kişi-Tek Başına İmza Yetkisi”, Hukuki Mütalaalar-2, İstanbul 2015, s. 167-187.

- Yıldız, Şükrü ; “Çekte İbraz Süreleri-Çek Üzerinde Tahrifat-Limited Şirkette Müdür Atanması ve Azli”, Hukuki Mütalaalar-2, İstanbul 2015, s. 319-337 (Limited Şirkette Müdür Atanması ve Azli).
- Yıldız, Şükrü ; “Çek Düzenlenmesi-Anonim Şirkette Çek Keşide Etmeye Yetkili Kişi” Hukuki Mütalaalar-2, İstanbul 2015, s. 57-73 (Çek Düzenlenmesi).
- Yıldız, Şükrü ; Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku, İstanbul 2007 (Limited Şirketler).
- Yıldırım, Ali Haydar ; “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyesinin Düzenleyen veya Lehtar Sıfatına Sahip Olduğu Bononun Hukuki Durumu”, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, S. 17, Y. 2012, s. 92-106.
- Yıldırım, Ali Haydar ; “Türk Hukuku’nda Vadeli Çek (İleri Tarihli Çek) ve Bunun Doğurduğu Sonuçlara İlişkin Bazı Tespitler”, GÜHFD, C. XXI, Y. 2017, S. 4, s. 91-120 (Çek).
- Yılmaz, A. Lerzan ; Kambiyo Senetlerinde (Çek – Bono – Poliçe’de) Def’iler, İkinci Bası, İstanbul 2017.
- Yongalık, Aynur ; “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na (m. 124-133) Türk Ticaret Kanunu (m. 136- 145) İle Karşılaştırılmalı Bakış ve Değerlendirme”, BATİDER, Y. 2010, C. XXVI, S. 1, s. 81-94.
- Zäch, Roger/Künzle, Hans ; Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Privatrecht, Band IV: Das Obligationenrecht, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen, 2. Teilband, 2. Unterteilband: Stellvertretung, Kommentar zu Art. 32-40 OR, Bern, 1990.
- Zäch, Roger/Künzler, Adrian ; Berner Kommentar, Art. 32-40 OR, Stellvertretung Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen, 2 Auflage, Bern, 2014 (2014).

Zeiss, Walter ; “Genehmigung gefälschter Wechselunterschriften”, JZ 1963, s. 742–749.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<https://www.admin.ch>

<https://www.arslanlibilimarsivi.com>

<https://www.karararama.yargitay.gov.tr>

<https://www.kazanci.com.tr>

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://www.peterlang.com>

<https://www.tbb.org.tr>